HEMEL en HEL

EN OVER HETGEEN ER WERD GEHOORD EN GEZIEN

door Emanuel Swedenborg

Oorspronkelijke titel:

De COELO et ejus mirabilis et de INFERNO ex auditis et *visis.*
Londini MDCCLVIII.
Over de Hemel en zijn wonderen en over de Hel, naar hetgeen gehoord en gezien is.
Emanuel Swedenborg, Londen 1758.

Uitgave: Swedenborg Boekhuis / Uitgeverij Sigma 2001.
Vertaling: Guus Janssens

© Copyright 2001 Swedenborgiana / Uitgeverij Sigma ISBN 9065561668 Nugi 632

Inhoudsopgave

in het Manuscript ontbreekt een index.
de eerste kolom met cijfers verwijst naar de paragrafen.

DEEL 1 - OVER DE HEMEL

1 Over de hemel
2 De Heer is de God van de hemel
7 Het Goddelijke van de Heer maakt de hemel
13 Het Goddelijke van de Heer in de hemel is de liefde tot Hem en de liefde tot de naaste
20 De hemel wordt in twee koninkrijken onderscheiden 29 Er zijn drie hemelen
41 De hemel bestaat uit ontelbare gezelschappen
51 Ieder gezelschap is de hemel in kleinere vorm, en iedere engel is het in de kleinste vorm
59 De totale hemel, als één geheel genomen, stelt één mens voor
68 Iedere gemeenschap in de hemel ziet eruit als een mens
73 Iedere engel heeft daarom een volledig menselijke vorm
78 De gehele hemel, en ieder deel, lijkt op een mens omdat het uit de Heer zijn Goddelijk mens ontstaat
87 Er bestaat een overeenstemming tussen alles in de hemel en alles in de mens
103 Er bestaat een overeenstemming van de hemel met alle dingen van de aarde
116 De zon in de hemel
126 Licht en warmte in de hemel
141 De windstreken in de hemel
154 De veranderingen van staat van de engelen in de hemel
162 De tijd in de hemel
170 De uitbeeldende dingen en de schijnbaarheden in de hemel
177 De gewaden waarmee de engelen gekleed schijnen
183 De woningen en verblijven van de engelen
191 Ruimte in de hemel
200 De vorm van de hemel, waardoor daar vereniging en gemeenschap plaatsvinden
213 Het bestuur in de hemel
221 De godsdienst in de hemel
228 De macht van de engelen in de hemel
234 De spraak van de engelen
246 De spraak van de engelen met de mens
258 Geschriften in de hemel
265 De wijsheid van de engelen in de hemel
276 De staat van de onschuld van de hemelse engelen
284 De staat van vrede in de hemel
291 De verbinding van de hemel met de mensheid
303 De verbinding van de hemel met de mens door middel van het Woord
311 Hemel en hel zijn uit het menselijk geslacht
329 Kleine kinderen in de hemel
346 De wijzen en eenvoudigen in de hemel
357 De rijken en de armen in de hemel
366 De huwelijken in de hemel
387 Het werk van de engelen in de hemel
395 Hemelse vreugde en gelukzaligheid
415 De onmetelijkheid van de hemel

DEEL 2: OVER DE WERELD VAN DE GEESTEN
EN DE STAAT VAN DE MENSEN NA DE DOOD

421 Wat is de wereld van de geesten?
432 Ieder mens is innerlijk een geest
445 De opwekking van de mensen uit de dood en de ingang in het eeuwig leven
453 De mens is na zijn dood in een volkomen menselijke vorm
461 De mens blijft na zijn dood in het bezit van alle zintuigen, van geheel zijn geheugen, en van al de gedachten en aandoeningen die hij had in de wereld Hij laat niets achter dan zijn aards lichaam
470 De mens is na de dood evenals zijn leven was in de wereld
485 De genoegens van het leven van elk mens worden na de dood veranderd in overeenkomstige genoegens
491 De eerste staat van de mens na de dood
499 De tweede staat van de mens na de dood
512 De derde staat van de mens na de dood, welke de staat is van onderwijzing voor hen die naar de hemel gaan
521 Niemand gaat de hemel in door onmiddellijke genade
528 Het is niet zo moeilijk om een leven te leiden dat naar de hemel voert, als vaak wordt geloofd

DEEL 3 - OVER DE HEL

536 De Heer regeert de hellen
545 De Heer werpt niemand in de hel, maar elke geest doet het zichzelf
551 Dat allen die in de hel zijn, in boosheden en daaruit afgeleide valsheden verkeren, die ontstaan uit eigenliefde en liefde tot de wereld
566 Wat hels vuur is en het geknars der tanden
576 De boosheid en kwade kunstgrepen van de helse geesten
582 Het voorkomen, de ligging en het aantal hellen
589 Het evenwicht tussen de hemel en de hel
597 De mens is in vrijheid door het evenwicht tussen de hemel en de hel

Notitie van de vertaler

Hemel en Hel is Swedenborgs bekendste boek.
Kort nadat hij zijn grote werk *Arcana Coelestia - Hemelse Verborgenheden* had voltooid, publiceerde hij in 1758 te Londen *Hemel en Hel*, met talrijke verwijzingen naar onderwerpen in de Arcana.
Al kort na zijn dood werd in Londen de eerste Engelse vertaling gepubliceerd door Robert Hindmarsh.
Hemel en Hel is Swedenborgs meest verspreide boek waarvan vertalingen bekend zijn in meer dan 40 talen.
In het Nederlands werd *Hemel en Hel* tweemaal vertaald en uitgegeven.
In 1899 de eerste vertaling uit het Engels, door Gerrit Barger, oprichter van het Swedenborg Genootschap voor Nederland en België.
Het boek was een uitgave van 'The Swedenborg Society' in Londen, en gedrukt bij Posthuma te Enkhuizen; exemplaren van deze vertaling zijn zeldzaam.
De eerste uitgave was voorzien van voetnoten, een volledige inhoudsopgave en een biografie van Swedenborg door Barger.
De tweede Nederlandse vertaling van *Hemel en Hel* werd gemaakt uit het Latijn door Anton Zelling, en in 1953 uitgegeven door het Swedenborg Genootschap te 's-Gravenhage.
Liefhebbers genieten van de klassieke stijl en het plechtige Nederlands in de oude spelling, want al Zelling's vertalingen bleven zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke Latijn, tot in punten en komma's, met alle voetnoten, maar zonder index, want die stond ook niet in de originele eerste Latijnse druk.
Prachtig oud Nederlands, maar moeilijk te lezen voor moderne generaties die in 2001 moeite hebben met de lange zinnen en talrijke in onbruik geraakte woorden uit de voorbije eeuw.
Om in de groeiende behoefte aan moderne tekst te kunnen voorzien, is deze derde Nederlandse uitgave van *Hemel en Hel* tot stand gekomen, uitgaande van de eerste vertaling van Barger, omdat die doorgaans als beter leesbaar ervaren wordt, met kortere zinnen en naar het Engels.
De talrijke voetnoten en nummers die verwijzen naar *Hemelse Verborgenheden* zijn in deze nieuwe uitgave weggelaten, omdat maar weinig lezers over een veertiendelige set van de *Arcana* beschikken**.**
De biografie van Swedenborg die Barger in 1899 publiceerde bij de eerste Nederlandse vertaling, is beschikbaar op het internet via http://www.swedenborg.nl/barger.htm evenals veel andere teksten van en over Swedenborg.

Guus Janssens,
Juli 2001, Baarle Hertog, België.

DEEL 1

OVER DE HEMEL

1. Waar de Heer tot de discipelen spreekt over de voleinding van de eeuw, wat het einde van de kerk is, zegt Hij aan het einde van de voorspellingen over de opeenvolgende staten van de kerk met betrekking tot liefde en geloof: *Terstond na de verdrukking van die dagen zal de zon verduisterd worden en de maan zal haar glans niet geven en de sterren zullen van de hemel vallen en de machten van de hemelen zullen wankelen.*
En dan zal het teken van de Zoon des mensen verschijnen aan de hemel en dan zullen alle stammen van de aarde zich op de borst slaan en zij zullen de Zoon des mensen zien komen op de wolken des hemels, met grote macht en heerlijkheid.
En Hij zal zijn engelen uitzenden met luid bazuingeschal en zij zullen zijn uitverkorenen verzamelen uit de vier windstreken, van het ene uiterste van de hemelen tot het andere (Mattheüs 24:29-31).
Zij die deze woorden letterlijk opnemen, kunnen niet anders dan geloven dat al die dingen, zoals beschreven, letterlijk in een laatste tijd, wat het Laatste Oordeel wordt genoemd, zullen gebeuren. Dus niet alleen dat de zon en de maan zullen worden verduisterd, en de sterren van de hemel zullen vallen, en het teken van de Heer in de hemel zal verschijnen, en zij Hem in de wolken zullen zien, samen met engelen met bazuinen, maar ook, volgens voorspellingen elders, dat de gehele zichtbare wereld zal vergaan, waarna een nieuwe hemel met een nieuwe aarde zal ontstaan.
Tegenwoordig zijn de meeste mensen binnen de kerk deze mening toegedaan.
Maar zij die aldus geloven, kennen de verborgenheden niet die in ieder detail van het Woord schuilgaan.
Want in iedere bijzonderheid van het Woord bestaat een innerlijke betekenis, die niet over natuurlijke en wereldlijke dingen gaat, zoals de letterlijke betekenis, maar over geestelijke en hemelse dingen.
Dit geldt niet alleen ten aanzien van de betekenis van een aantal woorden maar ook van ieder woord afzonderlijk.
Want het Woord is in louter overeenstemmingen geschreven met het doel dat in ieder detail een innerlijke betekenis bestaat.
De aard van die betekenis kan bevestigd worden met alles wat over die betekenis in de reeks *Hemelse Verborgenheden* is gezegd en getoond.
Een samenvatting hiervan kan men ook vinden in de verklaring over *Het Witte Paard in Openbaringen.*
Dit is de betekenis waarin we de dingen moeten zien die de Heer in de eerder aangehaalde tekst over Zijn Komst in de wolken van de hemel heeft gesproken.
Met de zon die verduisterd zal worden, wordt de Heer bedoeld ten aanzien van liefde; met de maan de Heer ten aanzien van geloof; met de sterren de kennis van het goede en het ware, of van liefde en geloof; met het teken van de Zoon des mensen in de hemel, het zichtbaar worden van het Goddelijk Ware; met de stammen van de aarde die zullen weeklagen, alle dingen van het ware en het goede, of van geloof en liefde; met de Komst van de Heer in de wolken des hemels met macht en heerlijkheid, Zijn aanwezigheid in het Woord en Zijn openbaring; de wolken betekenen de letter van het Woord, en de heerlijkheid betekent de innerlijke betekenis van het Woord; met de engelen met een bazuin en een grote stem, wordt de hemel aangeduid waar het Goddelijk Ware vandaan komt.
Uit dit alles kunnen we vaststellen wat met die woorden van de Heer wordt bedoeld, dat aan het eind van de kerk, wanneer er geen liefde en zodoende geen geloof meer is, de Heer de innerlijke

betekenis van het Woord zal openbaren en verborgenheden (arcana) van de hemel onthullen.
De verborgenheden die nu in de volgende bladzijden worden onthuld, gaan over de hemel en de hel, en tegelijk over het leven van de mens na de dood.
De tegenwoordige kerkganger weet nauwelijks iets over de hemel en hel, evenmin over zijn leven na de dood, hoewel dit allemaal in het Woord beschreven wordt.
Zelfs velen die binnen de kerk geboren zijn, ontkennen deze dingen en zeggen in hun hart: wie is er ooit teruggekomen en heeft het ons verteld? Om nu tegen te gaan dat zo'n negatieve instelling, die vooral voorkomt bij hen die veel wereldlijke wijsheid bezitten, ook de eenvoudigen van hart en de eenvoudigen van geloof zal besmetten en bederven, is het mij toegestaan engelen te ontmoeten en met hen te spreken als van mens tot mens, en te zien hoe de dingen in de hemel en later in de hel er uitzien, en dit gebeurt nu al dertien jaar.
Dus nu is het mij toegestaan de hemel en hel te beschrijven aan de hand van wat ik gezien en gehoord heb in de hoop dat op deze manier de onwetendheid vermindert en ongeloof wordt weggenomen.
De reden waarom nu een dergelijke rechtstreekse onthulling plaatsvindt is omdat dit is wat bedoeld wordt met *De Komst van de Heer.*

DE HEER IS DE GOD VAN DE HEMEL

2. We moeten eerst weten wie de God van de hemel is, omdat al het overige daarvan afhangt.
Overal in de gehele hemel wordt geen ander erkend als God van de hemel dan de Heer alleen.
Daar zeggen ze, net als Hij zelf leerde: *Hij is een met de Vader; dat de Vader in Hem is, en Hij in de Vader is; en dat die Hem zien, de Vader zien; en dat al het Heilige uit Hem voortgaat* Johannes 10:30,38; 14:9-11; 16:13-15).
Ik heb hier heel vaak met engelen over gesproken en steeds zeiden ze dat men in de hemel het Goddelijke onmogelijk in drieën kan verdelen, aangezien men weet en aanvoelt dat het Goddelijke Één is, en dat het één is in de Heer.
Zij zeiden ook dat diegenen die uit de wereld komen van een kerk met het idee van drie Godheden, niet in de hemel kunnen worden toegelaten, want hun gedachten dwalen van de een naar de ander en het is niet toegestaan drie te denken en één te zeggen.
Dit is omdat iedereen in de hemel vanuit de gedachten spreekt; want daar bestaat gedachten-spraak of een sprekend denken.
Zodoende kunnen zij die in de wereld het Goddelijke in drieën hebben verdeeld en van ieder een afzonderlijk idee hebben aangenomen en dit niet in de Heer hebben verenigd en centraal gesteld, niet opgenomen worden.
Want in de hemel vindt communicatie plaats van alle gedachten en daarom zou iemand die daar kwam en drie zou denken maar één zeggen, onmiddellijk ontdekt en verwijderd worden.
Het is echter belangrijk dat men weet dat iedereen die niet het ware van het goede (of het geloof van de liefde) heeft gescheiden, in het andere leven het hemelse idee aanneemt dat hem over de Heer onderwezen wordt, dat Hij de God van het heelal is.
Heel anders echter is het met hen die geloof en leven hebben gescheiden, dat is, die niet volgens de principes van een waar geloof geleefd hebben.

3. Diegenen in de kerk die de Heer hebben ontkend en alleen de Vader hebben erkend en zich in een dergelijk geloof hebben bevestigd, zijn buiten de hemel.
Omdat er bij hen geen invloeiing (influx) vanuit de hemel plaatsvindt, waar alleen de Heer wordt aanbeden, worden zij geleidelijk aan beroofd van het vermogen om het ware over welk onderwerp dan ook te denken.

Ten slotte worden zij sprakeloos of spreken heel moeilijk, en dolen rond met hun armen slap hangend en bengelend als beroofd van alle kracht in de gewrichten.
Diegenen die niet het Goddelijke van de Heer hebben erkend en alleen Zijn Menselijkheid hebben erkend, zoals de Socinianen, bevinden zich eveneens buiten de hemel.
Ze worden naar voren en een weinig naar rechts gebracht en in de diepte neergelaten en zo geheel en al gescheiden van de overigen uit de Christelijke wereld.
Voor wat hen betreft die beweren dat ze in een onzichtbare Godheid geloven, die ze de Ziel van het heelal noemen, de oorsprong van alles wat bestaat, maar een geloof in de Heer verwerpen, van hen wordt getoond dat zij in geen God geloven.
Dit is omdat de onzichtbare Godheid voor hen als de natuur in haar eerste beginsel is, wat ongepast is voor geloof en liefde, omdat daar geen juiste gedachten over gevormd kunnen worden.
Zij worden geplaatst bij hen die naturalisten genoemd worden.
Met hen die buiten de kerk zijn geboren en heidenen worden genoemd, is het anders gesteld, maar daarover later meer.

4. Alle kleine kinderen, die een derde van de hemel uitmaken, worden eerst ingeleid in de erkenning en het geloof dat de Heer hun Vader is: en daarna dat Hij de Heer van iedereen is, dus de God van hemel en aarde, Later zal men zien dat kleine kinderen in de hemel opgroeien en door middel van kennis (cognities) vervolmaakt worden tot de intelligentie en wijsheid van de engelen.

5. Zij die van de kerk zijn kunnen er niet aan twijfelen dat de Heer de God van de hemel is; Hijzelf immers heeft geleerd dat alle dingen van de Vader van Hem zijn; Mattheüs 11:27; Johannes 16:15; 17:2; en dat Hij alle macht heeft in de hemel en op aarde; Mattheüs 28:18.
Hij zei: *In de hemel en op aarde,* omdat wie de hemel regeert, regeert ook de aarde; want de een is afhankelijk van de ander.
De hemel en aarde regeren wil zeggen van Hem al het goede, wat met liefde te maken heeft, en al het ware, wat met geloof te maken heeft, te ontvangen, dus alle intelligentie en wijsheid en zodoende alle gelukzaligheid, kortom, het eeuwige leven.
Dit heeft de Heer ook geleerd door te zeggen: *Wie in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven; wie echter in de Zoon niet gelooft, zal het leven niet zien* (Johannes 3:36).
En ook: *Ik ben de wederopstanding en het leven; wie in Mij gelooft, ook al sterft hij, zal leven,' een ieder die leeft en gelooft in mij, zal niet sterven tot in het eeuwige* (Johannes 11 :24, 25).
En elders: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven* (Johannes 14:6).

6. Er waren bepaalde geesten die, toen ze in de wereld leefden de Vader hadden erkend, maar over de Heer slechts dachten als over een ander mens, en daarom niet geloofden dat Hij de God van de hemel is. Om deze reden mochten zij rondzwerven en onderzoeken waar zij ook maar wilden, of er een andere hemel was dan die van de Heer.
Zij zochten verscheidene dagen lang, maar vonden er nergens een.
Deze geesten waren van het soort dat denkt hemelse gelukzaligheid te vinden in roem en heerschappij, en omdat zij niet konden bemachtigen wat ze verlangden en hun verteld werd dat de hemel niet uit dergelijke dingen bestaat, werden zij verontwaardigd en eisten een hemel waarin zij over anderen zouden kunnen heersen en in roem verheven konden zijn als in de wereld.

HET GODDELIJKE VAN DE HEER MAAKT DE HEMEL

7. Alle engelen tezamen worden de hemel genoemd omdat de hemel door hen gevormd wordt, het is echter het Goddelijke dat vanuit de Heer voortgaat en in de engelen vloeit en door hen ontvangen wordt wat de gehele hemel maakt.
Het Goddelijke dat vanuit de Heer voortgaat is het goede van de liefde en het ware van het geloof.
Voor zover zij dus van het goede en het ware uit de Heer opnemen, zijn zij engelen en zijn ze de hemel.

8. Iedereen in de hemel weet, gelooft en merkt zelfs, dat men vanuit zichzelf niets goeds kan willen en doen en vanuit zichzelf niets waars kan denken en geloven, maar dat alles door het Goddelijke komt, dus vanuit de Heer.
Men weet ook dat het goede en ware dat vanuit henzelf komt, niet echt goed en waar is omdat het geen leven vanuit het Goddelijke in zich heeft.
De engelen van de binnenste hemel merken en voelen deze influx duidelijk, en hoe meer zij hiervan ontvangen, hoe meer zij zelf het gevoel hebben in de hemel te zijn, want in diezelfde mate zijn zij in liefde en geloof en in het licht van intelligentie en wijsheid en in hemelse vreugde die daaruit ontstaat.
Aangezien al deze dingen uit het Goddelijke van de Heer voortgaan en de engelen hierin hun hemel hebben, is het duidelijk dat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt, en niet de engelen met iets van hun proprium (eigene).
Daarom wordt de hemel in het Woord de woonplaats van de Heer en Zijn troon genoemd; en van hen die daar zijn dat zij in de Heer zijn.
De manier waarop het Goddelijke vanuit de Heer voortgaat en de hemel vult, zal in wat volgt verteld worden.

9. Engelen, door hun wijsheid, gaan een stapje verder.
Zij zeggen niet alleen dat al het goede en ware uit de Heer is, maar ook alles van het leven.
Zij bevestigen dit hiermee: iets kan nooit uit zichzelf ontstaan maar alleen uit iets wat daaraan voorafgaat.
Dus alle dingen ontstaan uit een Eerste, wat zij het Zijn (Esse) zelf van alles noemen.
Eveneens blijft alles bestaan, want blijven bestaan is een voortdurend ontstaan, en wat niet constant door tussenliggende dingen in verbinding met een Eerste wordt gehouden, verdwijnt onmiddellijk en wordt geheel teniet gedaan.
Verder zeggen ze ook dat er slechts één bron van leven bestaat, en dat het leven van de mens daar een beekje uit is.
Indien deze stroom niet voortdurend uit haar bron zou blijven komen, zou ze onmiddellijk wegvloeien.
En verder dat uit die ene bron van leven, die de Heer is, niets anders voortkomt dan het Goddelijk goede en het Goddelijke ware en dat dit iedereen beïnvloedt afhankelijk van hoe het opgenomen wordt.
Zij die het opnemen in geloof en leven, vinden daarin de Hemel; maar zij die het verwerpen en verstikken, veranderen het in een hel, want zij veranderen goed in slecht en wat waarheid is in valsheid, dus het leven in de dood.
Het feit dat alles van het leven vanuit de Heer is, ondersteunen zij ook hiermee, dat alle dingen in het heelal betrekking hebben op het goede en het ware, het leven van een mens zijn wil, wat het leven van zijn liefde is, heeft betrekking op het goede, en het leven van een mens zijn verstand, wat het leven van zijn geloof is, heeft betrekking op het ware.

En aangezien al het goede en ware van boven komt, volgt daaruit dat ook alles van het leven van boven komt.
Omdat dit het geloof van de engelen is, weigeren zij alle dankbetuigingen voor het goede wat ze doen en worden ze verontwaardigd en trekken zich terug, indien iemand hun het goede toeschrijft.
Zij zijn hoogst verwonderd als iemand gelooft dat hij vanuit zichzelf wijs is of vanuit zichzelf goed doet.
Als iemand ter wille van zichzelf het goede doet, noemen zij dit niet het goede, omdat het vanuit de persoon zelf gebeurt; maar het goede doen ter wille van het goede zelf noemen zij het Goddelijke goede, en ze zeggen dat dit het goede is wat de hemel maakt, omdat dit Goede de Heer is.

10. De geesten die, toen zij nog in de wereld leefden, overtuigd waren in het geloof dat het goede dat zij deden en het ware dat zij geloofden vanuit henzelf kwam, alsof het hun eigendom was (wat het geloof is van iedereen die zichzelf de verdienste toerekent van goede daden en aanspraak maakt op de gerechtigheid), die geesten worden niet in de hemel opgenomen.
De engelen ontwijken hen en beschouwen hen als stompzinnig en als dieven; stompzinnig omdat zij voortdurend zichzelf voor ogen hebben en niet het Goddelijke; als dieven omdat zij van de Heer wegnemen wat van Hem is.
Deze zijn tegen het geloof van de hemel dat de aanwezigheid van het Goddelijke van de Heer bij de engelen de hemel maakt.

11. De Heer leert ook dat zij die in de Hemel en in de kerk zijn, in de Heer zijn en de Heer in hen, wanneer Hij zegt: *Evenals de rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf, als zij niet aan de wijnstok blijft, zo ook gij niet, indien gij in Mij niet blijft.*
Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken.
Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen (Johannes 15:4,5).

12. Uit dit geheel kan nu vastgesteld worden dat de Heer bij de engelen van de hemel verblijft in wat Hem toebehoort, en dus dat voor ieder onderdeel van de hemel de Heer alles betekent.
Dit komt omdat het goede vanuit de Heer, de Heer bij hen is, want wat vanuit Hemzelf is, is Hijzelf.
Het is dus ook duidelijk dat het goede vanuit de Heer voor de engelen de hemel betekent en niet iets wat vanuit hun eigene (proprium) komt.

HET GODDELIJKE VAN DE HEER IN DE HEMEL IS DE LIEFDE TOT HEM EN DE NAASTENLIEFDE

13. Het uit de Heer voortgaande Goddelijke wordt in de hemel het Goddelijk Ware genoemd.
De reden daarvoor zal in wat volgt worden besproken.
Dit Goddelijk Ware vloeit de hemel in vanuit de Heer Zijn Goddelijke Liefde.
De Goddelijke Liefde en het Goddelijke Ware daarvan verhouden zich onderling als het vuur van de zon en het daaruit resulterende licht op aarde; liefde is als het vuur van de zon en het ware daaruit als het licht vanuit de Zon.
Bovendien, vanwege de overeenstemming betekent vuur liefde en licht het ware dat uit liefde voortgaat.

Hiermee kan de aard van het Goddelijk Ware bepaald worden dat voortgaat vanuit de Goddelijke Liefde van de Heer.
In wezen is dit het Goddelijk Goede verbonden met het Goddelijk Ware, en omdat het gecombineerd is, schenkt het leven aan alle dingen van de hemel, net als de warmte van de zon verbonden met het licht alle dingen op aarde vruchtbaar maakt, zoals dit in de lente en de zomer gebeurt.
Anders is het gesteld met het licht waar geen warmte mee verbonden is, dus wanneer het licht koud is.
Dan wordt alles verstard en levenloos.
Dit Goddelijk Goede, wat vergeleken wordt met warmte, is het goede van de liefde bij de engelen, terwijl het Goddelijk Ware, dat vergeleken wordt met licht, datgene is waardoor en waaruit het goede van liefde komt.

14. Het Goddelijke in de hemel, wat de hemel maakt, is liefde, want liefde is geestelijke verbinding.
Het verbindt engelen met de Heer en het verbindt hen onderling, en verbindt hen zó, dat zij allen voor de ogen van de Heer allemaal als één zijn.
Bovendien is liefde voor iedereen het wezenlijke Zijn (Esse) zelf, zodoende is liefde voor beide, engelen en mensen, de levensbron.
Iedereen die over de zaak nadenkt, zou kunnen weten dat de meest innerlijke vitaliteit van de mens door liefde komt, want men wordt door haar aanwezigheid verwarmd, zonder haar koud, en wordt het geheel weggenomen, dan sterft men.
Maar men moet zich ook goed realiseren dat iedereen zijn leven is zoals zijn liefde is.

15. Er bestaan twee afzonderlijke liefdes in de hemel, de liefde tot de Heer en de liefde tot de naaste.
In de binnenste of derde hemel is de liefde tot de Heer en in de tweede of middelste hemel is de liefde tot de naaste.
Elk komt voort uit de Heer en beide maken de hemel.
In het heldere licht van de hemel is duidelijk het verschil te zien tussen deze beide liefdes en hoe zij verbonden zijn, maar op aarde is dat moeilijk te zien.
In de hemel wordt met *liefhebben van de Heer,* niet bedoeld Hem liefhebben ten aanzien van de persoon, maar het goede liefhebben dat uit Hem voortkomt, en het goede liefhebben bestaat uit het goede willen en doen vanuit de liefde; en met *de naaste liefhebben* wordt niet verstaan de medemens liefhebben ten aanzien van de persoon, maar het ware liefhebben dat vanuit het Woord komt, en het ware liefhebben bestaat uit het ware willen en doen.
Hieruit blijkt duidelijk dat er verschil bestaat tussen beide liefdes zoals tussen het goede en het ware, en dat zij samengaan als het goede met het ware.
Maar dit zal heel moeilijk in het denken passen van iemand die niet weet wat liefde, het goede, en de naaste is.

16. Ik heb een paar keer met engelen over deze zaak gesproken, die hun verwondering erover uitspraken dat de mensen van de kerk niet wisten dat de Heer en de naaste liefhebben eruit bestaat het goede en het ware lief te hebben en dit te willen doen.
Terwijl zij toch kunnen weten dat iemand zijn liefde betuigt door de dingen te willen en te doen die de ander wil; op deze manier wordt hij op zijn beurt liefgehad en verenigd met diegene die hij liefheeft, niet door hem lief te hebben zonder te doen wat hij wil, wat op zich niet liefhebben is.
Ze zeiden ook dat men zou moeten weten dat het goede dat uit de Heer voortgaat een gelijkenis van Hem is, aangezien Hijzelf daarin aanwezig is, en dat diegenen die door middel van

voornemen en doen het goede en het ware tot hoofdbestanddelen maken van hun leven, gelijkenissen van Hem worden en met Hem worden verenigd.
Ten slotte is willen, ergens van houden om te doen.
Bovendien leert de Heer in het Woord dat dit zo is, door te zeggen: *Wie mijn geboden heeft en ze bewaart, die is het, die Mij liefheeft... en Ik zal hem liefhebben... en bij hem wonen* (Johannes 14:21, 23).
En elders: *Indien gij mijn geboden bewaart, zult gij in mijn liefde blijven* Johannes 15:10, 12).

17. Alle bewijs in de hemel getuigt ervan dat het Goddelijke dat uit de Heer voortgaat, hetgeen de engelen beïnvloedt en de hemel maakt, liefde is.
Want allen die daar zijn, zijn vormen van liefde en naastenliefde.
Zij verschijnen in onbeschrijfelijke schoonheid en de liefde straalt hun uit het gelaat, uit hun spraak en uit alle bijzonderheden van hun leven.
Bovendien gaan er van iedere engel en geest geestelijke sferen van leven uit, die hen omgeven.
Door deze sferen kan men, soms op een vrij grote afstand, weten hoe zij zijn ten aanzien van emoties en liefden.
Want die sferen vloeien uit van het leven van ieder z'n emoties en de daaruit voortkomende gedachten, of van het leven van zijn liefde en het daaruit voortkomende geloof.
De sferen die uit de engelen voortgaan, zijn zó vol van liefde, dat ze de meest innerlijke dingen van het leven beïnvloeden van hen die bij hen zijn.
Ik heb ze herhaaldelijk waargenomen en zij hebben me inderdaad op die manier geroerd.
Dat liefde voor engelen de bron van hun leven is, bleek uit het feit dat iedereen in het andere leven zich in de richting van zijn liefde keert.
Zij die in liefde tot de Heer en liefde tot de naaste verkeren, keren zich steeds tot de Heer; zij echter die in eigenliefde verkeren, keren zich steeds van de Heer af.
Dit gebeurt tijdens iedere beweging van hun lichaam.
Want in het andere leven zijn afstanden afhankelijk van hun innerlijke staat, met windstreken is dat ook, die worden daar niet bepaald als op aarde, maar zijn ingedeeld volgens de richting waarin zij kijken.
Het zijn echter niet de engelen die zich tot de Heer keren, maar het is de Heer die diegenen tot Zich keert die er van houden de dingen te doen die van Hem zijn.
Maar hierover zal meer geschreven worden in wat volgt, waar het gaat over de windstreken in het andere leven.

18. Het Goddelijke van de Heer in de hemel is liefde, want liefde is het reservoir van alle hemelse dingen, zoals vrede, intelligentie, wijsheid, en gelukzaligheid.
Liefde is ontvankelijk voor alles wat met haar harmonieert.
Zij verlangt ernaar, zoekt ernaar, neemt het als het ware uit eigen beweging in zich op, want zij wil constant daardoor verrijkt en vervolmaakt worden.
Dit is uiteraard de mens algemeen bekend, want bij hem werpt liefde als het ware een blik in de voorraden van zijn geheugen en put daaruit alles wat harmonieert, verzamelt en schikt dit in en onder zich.
In zich, zodat ze van haar zijn, en onder zich, opdat zij haar van dienst zijn.
Al het overige echter dat niet overeenstemt, verwerpt en verbant zij.
Het is overduidelijk aangetoond door sommigen die in de hemel werden opgenomen, dat in liefde ieder vermogen aanwezig is om de ware dingen op te nemen die met haar harmoniëren en het verlangen om ze met zich te verbinden.
Alhoewel zij in de wereld eenvoudigen van geest waren geweest, kwamen ze bij de engelen in de wijsheid van engelen en in de gelukzaligheid van de hemel.

Dit was omdat zij het goede en het ware hadden liefgehad ter wille van het goede en het ware zelf en deze in hun leven hadden ingeplant, en daardoor in staat waren de hemel aan te nemen met alle onbeschrijfelijke dingen daar.
Maar zij die in eigenliefde en liefde van de wereld verkeren, hebben niet het vermogen om deze dingen op te nemen; daar hebben ze een afkeer van en ze verwerpen ze en zodra ze deze aanraken en influx ontvangen, vluchten zij weg en zoeken het gezelschap op van hen die in de hel zijn met dezelfde liefden als zij.
Er waren geesten die betwijfelden of de hemelse liefde zulke vermogens in zich had en zij verlangden te weten of het zo was.
Zij werden daarom in een staat van hemelse liefde gebracht, met allerlei belemmeringen tijdelijk verwijderd.
Toen werden zij een zekere afstand naar voren gebracht waar een engelenhemel was en daarvandaan spraken ze met mij en zeiden dat ze een innerlijke gelukzaligheid gewaar werden die zij niet onder woorden konden brengen en dat zij het ten zeerste betreurden dat zij in hun vorige staat terug zouden keren.
Anderen werden ook in de hemel opgenomen en hoe meer innerlijk of hoger zij werden verheven, hoe meer ze in intelligentie en wijsheid werden gebracht, zodat zij dingen gewaar konden worden die daarvoor onbegrijpelijk voor hen waren geweest.
Daaruit blijkt dat de liefde die uit de Heer voortgaat, het reservoir is van de hemel en alles wat daarin is.

19. Dat de liefde tot de Heer en de liefde tot de naaste alle Goddelijke ware dingen bevatten, wordt bevestigd door wat de Heer over deze beide liefdes heeft gezegd: *Gij zult de Heer, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand.*
Dit is het grote en eerste gebod.
Het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf Aan deze twee geboden hangt de ganse weten de profeten (Mattheüs 22:37-40).
De Wet en de Profeten zijn het gehele Woord, dus al het Goddelijk Ware.

DE HEMEL WORDT IN TWEE KONINKRIJKEN ONDERSCHEIDEN

20. Aangezien er in de hemel oneindige verscheidenheid is en geen gezelschap, ja zelfs geen engel onderling precies hetzelfde is, wordt de hemel in het geheel, regionaal en plaatselijk verdeeld.
Het geheel is verdeeld in twee rijken, regionaal in drie hemelen, en plaatselijk in ontelbare gezelschappen.
De details zullen in hetgeen nu volgt worden besproken.
Ze worden koninkrijken geheten omdat de hemel het Koninkrijk Gods wordt genoemd.

21. Er zijn engelen die het Goddelijke dat uit de Heer voortgaat dieper in zich opnemen en anderen die het minder diep in zich opnemen.
Zij die het dieper in zich opnemen worden hemelse (celestiale) engelen genoemd, maar zij die het minder diep in zich opnemen worden geestelijke engelen genoemd.
Daarom wordt de hemel onderscheiden in twee koninkrijken, waarvan het ene het hemelse koninkrijk wordt genoemd en het andere het geestelijke koninkrijk.

22. De engelen die het hemelse koninkrijk uitmaken, omdat zij het Goddelijke van de Heer meer innerlijk opnemen, worden innerlijke en ook hogere engelen genoemd.

Vandaar ook dat de hemel die zij vormen de innerlijke en hogere hemel wordt genoemd.
De reden waarom de termen hoger en lager worden gebruikt is omdat innerlijke en uiterlijke dingen zo worden genoemd.

23. De liefde waarin zij verkeren die in het hemelse koninkrijk zijn, wordt de hemelse liefde genoemd en is liefde tot de Heer.
En zij die in het geestelijke koninkrijk zijn, verkeren in de liefde die geestelijk wordt genoemd, wat liefde tot de naaste is.
En aangezien al het goede van liefde is, want alles wat iemand liefheeft is voor hem het goede, wordt daarom het goede van het ene koninkrijk het hemelse goede genoemd, en het goede van de andere het geestelijke goede.
Daaruit blijkt in welk opzicht de twee koninkrijken van elkander verschillen, namelijk op dezelfde manier als het goede van liefde tot de Heer verschilt van het goede van liefde tot de naaste.
Dus omdat het goede van liefde tot de Heer een innerlijk goed is, en die liefde een innerlijke liefde, zijn de hemelse engelen innerlijke engelen, en worden zij hogere engelen genoemd.

24. Het hemelse koninkrijk wordt ook het priesterlijke koninkrijk van de Heer genoemd, en in het Woord Zijn verblijfplaats; terwijl het geestelijke koninkrijk Zijn koninkrijk wordt genoemd en in het Woord Zijn troon.
Vanwege het hemelse Goddelijke werd de Heer op aarde Jezus genoemd, en vanwege het geestelijk Goddelijke werd Hij Christus genoemd.

25. Omdat zij het Goddelijke van de Heer meer innerlijk opnemen, overtreffen de engelen in het hemelse koninkrijk van de Heer in hoge mate de wijsheid en heerlijkheid van de engelen die in het geestelijke koninkrijk zijn.
Want zij zijn in liefde tot de Heer en zodoende dichterbij en nauwer met Hem verbonden.
Deze engelen zijn zo, omdat ze het Goddelijke ware direct in hun leven hebben opgenomen en blijven opnemen, en niet eerst in het geheugen en de gedachten zoals de geestelijke engelen.
Zodoende hebben zij het Goddelijke ware in hun harten geschreven en worden zij ze gewaar en zien zij ze als het ware in zichzelf; evenmin beraadslagen ze er bij zichzelf over of ze al dan niet waar zijn.
Zij zijn als hen die in Jeremia als volgt worden beschreven: *Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven.*
Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren.
Kent de Heer, want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen (Jeremia 31:33, 34).
En in Jesaja heten zij: *Door Jehova onderwezen* (Jesaja 54: 13).
Dat de *door Jehova onderwezenen* diegenen zijn die door de Heer onderwezen werden, leert de Heer Zelf in Johannes 6:45, 46.

26. Er is gezegd dat deze engelen meer wijsheid en heerlijkheid hebben dan de overigen, omdat ze het Goddelijke ware direct in hun leven hebben opgenomen en blijven opnemen, want zodra zij het Goddelijke ware horen willen en doen zij het ook, in plaats van ze in het geheugen op te nemen en daarna te overleggen of ze waar zijn.
Zulke engelen weten onmiddellijk door de invloeiing (influx) vanuit de Heer of het waar is wat zij horen, want de Heer vloeit direct in iemands wil, maar indirect door middel van zijn wil in zijn denken.

Of, wat hetzelfde is, de Heer vloeit direct in bij wat goed is, en indirect door middel van wat goed is, in bij wat waar is.
Want wat tot de wil en de daaruit voortkomende activiteit behoort wordt *goed* genoemd, terwijl dat wat tot het geheugen en de daaruit voortkomende gedachten behoort heet *waar.*
Inderdaad wordt iedere waarheid, zodra deze de wil binnenkomt in goed veranderd en in de liefde geplant, maar zolang waarheid in het geheugen en de daaruit voortkomende gedachten blijft, wordt het niet goed en komt het evenmin tot leven en wordt het ook niet door de persoon eigen gemaakt, omdat de mens een mens is vanwege zijn wil en daarna vanwege zijn verstand en niet vanwege zijn verstand gescheiden van zijn wil.

27. Vanwege dit verschil tussen de engelen van het hemelse koninkrijk en de engelen van het geestelijke koninkrijk, zijn ze niet bij elkaar en gaan ze evenmin met elkaar om.
Ze kunnen slechts met elkaar contact hebben door bemiddeling van gezelschappen van engelen die hemels-geestelijk worden genoemd.
Door middel van hen vloeit het hemelse koninkrijk in het geestelijke koninkrijk.
Hierdoor komt het dat de hemel, hoewel deze in twee koninkrijken is verdeeld, toch één geheel vormt.
De Heer voorziet steeds in zulke bemiddelende engelen, waardoor er communicatie en een samengaan is.

28. Omdat in wat volgt nog veel over de engelen van deze twee koninkrijken zal worden gezegd, gaan we hier aan de details voorbij.

ER ZIJN DRIE HEMELEN

29. Er bestaan drie geheel afzonderlijke hemelen: de binnenste of derde, de middelste of tweede en de buitenste of eerste.
Ze hebben dezelfde volgorde en verhouding als het hoogste deel van de mens of zijn hoofd, het middelste gedeelte of lichaam, en het laagste deel of voeten.
Of zoals de bovenste, middelste en laagste verdieping van een huis.
Het Goddelijke dat uit de Heer voortgaat en neerdaalt is precies zo ingedeeld.
Vandaar, voor de nodige orde, is de hemel ook driedelig.

30. Het innerlijk (*interiora*) van een mens, wat tot zijn gemoed (*mentis*) en zijn karakter (*animus*) behoort, zijn eveneens zo ingedeeld.
Hij heeft een binnenste, een middelste, en een buitenste deel.
Want toen de mens geschapen werd, werden alle dingen van Goddelijke orde in hem bijeengebracht, zodat hij een vorm van Goddelijke orde werd en zodoende een hemel in kleinste vorm.
Hierdoor heeft de mens, voor wat betreft zijn binnenste, communicatie met de hemel.
Ook komt hij na de dood bij engelen, bij hen van de binnenste, middelste of buitenste hemel, afhankelijk van zijn opname van het goede en ware van de Heer toen hij op aarde leefde.
31. Het Goddelijke dat vanuit de Heer invloeit en wordt opgenomen in de derde of binnenste hemel, wordt hemels genoemd, en daarom worden de engelen daar hemelse engelen genoemd.
Het Goddelijke dat vanuit de Heer invloeit en wordt opgenomen in de tweede of middelste hemel, wordt geestelijk genoemd en daarom worden de engelen daar geestelijke engelen genoemd, terwijl het Goddelijke dat vanuit de Heer invloeit en wordt opgenomen in de buitenste of eerste hemel, natuurlijk wordt genoemd; omdat het natuurlijke van die hemel echter niet

hetzelfde is als het natuurlijke van de wereld, maar het geestelijke en hemelse in zich heeft, wordt daarom die hemel geestelijk-natuurlijk en hemels-natuurlijk genoemd en vandaar worden de engelen die daar zijn, geestelijk-natuurlijk en hemels-natuurlijk genoemd.
Zij die influx uit de middelste of tweede hemel ontvangen, dat is de geestelijke hemel, worden geestelijk-natuurlijk genoemd, zij die influx uit de derde of binnenste hemel ontvangen, dat is de hemelse hemel, worden hemels-natuurlijk genoemd.
De geestelijk-natuurlijke en de hemels-natuurlijke engelen verschillen onderling, maar vormen één hemel, omdat zij op hetzelfde niveau zijn.

32. In iedere hemel is een innerlijk en een uiterlijk; zij die in het innerlijk zijn, worden daar innerlijke engelen genoemd, terwijl zij die in het uiterlijk zijn, daar uiterlijke engelen worden genoemd.
Het uiterlijk en innerlijk in de hemel, of in iedere hemel, hebben dezelfde onderlinge relatie als de wil en haar verstand bij de mens.
Het innerlijk is als de wil en het uiterlijk als haar verstand.
Iedere wil heeft haar eigen verstand; de een kan niet bestaan zonder de ander.
De wil is te vergelijken met een vlam en het verstand met het licht daarvan.

33. Men moet wel duidelijk begrijpen dat het bij de engelen hun innerlijke dingen zijn die bepalen of zij in de ene hemel of in de andere zijn.
Want hoe meer hun innerlijk voor de Heer is geopend, des te meer zijn zij in een meer innerlijke hemel.
Er bestaan bij iedere engel drie innerlijke graden of niveaus, evenals bij iedere geest en ook bij de mens.
Zij bij wie de derde graad is geopend, zijn in de binnenste hemel; zij bij wie de tweede graad is geopend, of slechts de eerste, zijn in de middelste of in de buitenste hemel.
Het innerlijk wordt geopend door het ontvangen van het Goddelijk Goede en Goddelijk Ware.
Zij die door Goddelijke waarheden beïnvloed worden en deze onmiddellijk in hun leven opnemen, dus in hun wil en dan in actie, zijn in de binnenste of derde hemel en hebben hun plaats in overeenstemming met hun opname van het goede vanwege het genoegen van waarheid.
Zij die waarheden echter niet onmiddellijk in de wil opnemen maar in het geheugen en dan in het verstand en van daaruit die dingen willen en doen, zijn in de middelste of tweede hemel.
Maar zij die zedelijk leven en in een Goddelijk Wezen geloven en weinig interesse hebben om onderwezen te worden, zijn in de buitenste of eerste hemel.
Hiermee kan vastgesteld worden dat de conditie van het innerlijke de hemel maakt en dat de hemel binnenin iedereen is en niet er buiten, zoals de Heer leert wanneer Hij zegt: *Het Koninkrijk Gods komt niet zo, dat het te berekenen is; ook zal men niet zeggen: zie, hier is het of daar! Want zie, het Koninkrijk Gods is bij u* (Lucas 17:20, 21).

34. Verder, alle volmaaktheid vermeerdert naar het innerlijk toe, en neemt af naar het uiterlijke toe, aangezien het innerlijk dichter bij het Goddelijke is en op zich zuiverder is, terwijl het uiterlijke verder van het Goddelijke af is en op zich grover is.
De volmaaktheid van engelen bestaat in intelligentie, wijsheid, liefde en in al het goede en in de gelukzaligheid daaruit; echter niet in alleen gelukzaligheid, want gelukzaligheid zonder die dingen is oppervlakkig en niet innerlijk.
Omdat bij de engelen van de binnenste hemel het innerlijk tot de derde graad is geopend, overtreft hun volmaaktheid ontelbare keren de volmaaktheid van de engelen in de middelste hemel, van wie het innerlijk tot de tweede graad is geopend.

Op dezelfde manier gaat de volmaaktheid van de engelen van de middelste hemel de volmaaktheid van de engelen van de buitenste hemel te boven.

35. Omdat er een dergelijk verschil bestaat, kan een engel van de ene hemel niet bij de engelen van een andere hemel komen, dat wil zeggen dat iemand vanuit een lagere hemel niet omhoog kan gaan en evenmin iemand vanuit een hogere hemel naar beneden kan gaan.
Hij die vanuit een lagere hemel omhoog gaat, wordt door benauwdheid aangegrepen die gelijk staat met pijniging en hij kan hen die daar zijn niet zien, laat staan met hen spreken.
Hij die vanuit een hogere hemel naar beneden gaat, verliest zijn wijsheid, gaat moeilijk spreken en raakt tot wanhoop.
Er waren sommigen van de buitenste hemel, aan wie nog niet geleerd was dat de hemel in het innerlijk van een engel wordt gevestigd.
Zij geloofden in een hogere hemelse gelukzaligheid te kunnen komen door eenvoudigweg toegang te hebben tot een hemel waar hogere engelen zijn.
Het werd hen ook toegestaan om daar binnen te gaan, maar toen ze daar waren, zagen ze, hoewel er een grote menigte was, niemand, hoe ze ook zochten.
Want het innerlijk van de bezoekers was niet in dezelfde graad geopend als het innerlijk van de engelen die daar waren en dus ook niet hun gezichtsvermogen.
Even later werden zij door hartpijnen getroffen en wel zo ernstig, dat zij nauwelijks wisten of zij nog leefden of niet.
Daarom vertrokken zij snel en gingen terug naar de hemel waar ze vandaan waren.
Verheugd weer onder vrienden te zijn beloofden zij niet langer hogere dingen te begeren dan die met hun leven overeenkwamen.
Eveneens heb ik enkelen gezien, die vanuit een hogere hemel werden neergelaten en van wie hun wijsheid werd afgenomen, totdat ze niet meer wisten van welke hemel ze waren.
Het gaat geheel anders, en dat gebeurt vaak, wanneer de Heer enige engelen vanuit een lagere in een hogere hemel verheft, opdat zij de heerlijkheid daar kunnen zien.
Dan worden zij eerst voorbereid en omgeven door bemiddelende engelen, door wie er communicatie plaatsvindt.
Uit dit alles is duidelijk dat de drie hemelen geheel van elkaar gescheiden zijn.

36. Zij die echter in dezelfde hemel zijn, kunnen met iedereen daar omgaan en het genoegen van die omgang is direct evenredig met de verwantschap met het goede waarin ze zijn; waarover meer gezegd zal worden in de volgende delen.

37. Alhoewel de hemelen zó verschillen, dat engelen van de ene hemel geen betrekkingen kunnen onderhouden met engelen van een andere, verbindt de Heer alle hemelen toch door directe en indirecte influx; door directe influx vanuit Hemzelf in alle hemelen en door indirecte influx van de ene hemel in de andere.
En zo maakt Hij dat de drie hemelen één zijn en allen van de Eerste tot het laatste in een dusdanige verbinding verkeren dat er niets is, wat niet onderling verbonden is.
Wat via bemiddelende dingen niet met de Eerste verbonden is, blijft niet bestaan, maar verdwijnt en wordt niets.

38. (1) Wie niet de relatie kent van graden met de Goddelijke orde, kan niet begrijpen hoe de hemelen verschillen of zelfs niet wat bedoeld wordt met het innerlijk en uiterlijk van de mens.
De meeste mensen op aarde hebben geen nader begrip van innerlijke en uiterlijke, of hogere en lagere niveaus, dan als van iets ononderbrokens of één geheel vormend door een geleidelijk verloop van zuiver tot grof.

Maar er bestaat geen geleidelijke overgang tussen innerlijk en uiterlijk, deze twee zijn gescheiden.
Er bestaan twee soorten graden, continue en niet-continue.
Continue graden verhouden zich als graden van verminderend licht, van zeer fel tot duisternis, of als graden van verminderend gezichtsvermogen, van dingen in volop licht tot die in schemer; of als de zuiverheidsgraad van de atmosfeer van laag tot heel hoog.
Deze graden worden bepaald door afstand.

38. (2) Aan de andere kant, graden die niet-continue zijn maar afzonderlijk, zijn van elkaar gescheiden als voor en na, als oorzaak en gevolg, en als wat produceert en het geproduceerde. Iedereen die dit onderzoekt, zal zien dat overal ter wereld in ieder afzonderlijk ding, wat het ook is, dergelijke graden van voortbrenging en samenhang aanwezig zijn, namelijk dat van het een het andere komt en van het andere een derde, enzovoort.

38. (3) Iemand die bij zichzelf over deze graden geen voorstelling kan maken, kan onmogelijk de verschillen tussen de hemelen gewaarworden, evenmin tussen de innerlijke en uiterlijke vermogens van de mens, noch het verschil tussen de geestelijke en de natuurlijke wereld, noch tussen de geest van de mens en zijn lichaam.
Dus evenmin kan hij de aard en oorsprong begrijpen van overeenkomsten en uitbeeldingen, noch wat influx is.
Zintuiglijke mensen begrijpen deze verschillen niet, want zelfs als ze te maken krijgen met dit soort graden, zien ze deze als geleidelijk toenemend en afnemend dus als continue graden.
Daarom kunnen ze zich geen andere voorstelling van het geestelijke maken dan als van iets natuurlijks, maar dan alleen zuiverder.
Met het gevolg dat ze buiten staan, ver verwijderd van intelligentie.

39. Tot slot is mij toegestaan een verborgenheid (arcanum) over de engelen van de drie hemelen bekend te maken, die tot nu toe nooit bij iemand is opgekomen, omdat de graden niet begrepen werden.
Namelijk dat bij iedere engel en ook bij ieder mens een meest innerlijke of hoogste graad, of iets innerlijks en subliems bestaat, waarin het Goddelijke van de Heer voornamelijk of het meest direct invloeit.
Van daaruit schikt de Heer de andere innerlijke dingen die opeenvolgen, afhankelijk van de mate van de orde die in hen is.
Dit binnenste of hoogste niveau kan de ingang van de Heer tot de engel en tot de mens genoemd worden en Zijn eigen verblijfplaats bij hen.
Tengevolge van dit binnenste of hoogste is de mens een mens en wordt hij onderscheiden van de wilde dieren, die het niet hebben.
Hierdoor komt het dat de mens in staat is, in tegenstelling tot de dieren, ten aanzien van al zijn innerlijke dingen, die te maken hebben met zijn verstand en zijn animus, om door de Heer te worden opgeheven, om in de Heer te geloven, om bewogen te worden in liefde tot Hem en Hem daardoor te aanschouwen, en om intelligentie en wijsheid te ontvangen en vanuit de redelijkheid te spreken.
Eveneens is het om deze reden dat hij het eeuwige leven heeft.
Maar geen engel wordt zich er ooit van bewust wat door de Heer in dit meest innerlijke is opgezet en voorzien, omdat het boven zijn denkvermogen is en zijn wijsheid te boven gaat.

40. Dit zijn dan in grote lijnen de eigenschappen van de drie hemelen; maar in hetgeen volgt zal over iedere hemel in het bijzonder worden gesproken.

DE HEMEL BESTAAT UIT ONTELBARE GEZELSCHAPPEN

41. De engelen van één hemel zijn niet allemaal op dezelfde plaats bijeen, maar zijn verdeeld in grotere en kleinere gezelschappen, al naar gelang zij verschillen in het goede van de liefde en het gelooE Zij die in hetzelfde goede zijn vormen een gezelschap.
Het goede in de hemelen is in oneindige variatie en iedere engel is als het goede in hem.

42. Bovendien bestaat er een onderlinge afstand tussen de gezelschappen engelen in de hemel, al naar gelang het algemene en specifieke goede in hen verschilt.
Want afstanden in de geestelijke wereld ontstaan nergens anders door dan door verschillen in de staat van het innerlijk, dus in de hemel door de verschillen in de staat van liefde.
Zij die veel van elkaar verschillen, zijn ver van elkaar verwijderd en zij die weinig verschillen, zijn dichter bij elkaar; de gelijkheid veroorzaakt dat zij samen zijn.

43. Op dezelfde manier wordt iedereen in een gezelschap van een ander onderscheiden.
Zij die beter zijn, dat wil zeggen die in het goede uitmunten, dus in liefde, wijsheid en inzicht, bevinden zich in het midden.
Zij die minder uitblinken, bevinden zich daar omheen op een afstand die overeenkomt met de graad van hun goedheid.
Deze situatie is vergelijkbaar met licht dat afneemt vanuit het midden naar de omtrek.
Zij die in het midden zijn, zijn ook in het grootste licht en degenen die dichter bij de omtrek zijn, zijn in steeds minder en minder licht.

44. Gelijkgestemden worden als het ware vanzelf tot elkaar gebracht, want met dezelfden zijn ze onder gelijken en als thuis, maar bij anderen echter zijn ze als onder vreemden en als buitenshuis.
Wanneer ze onder gelijken zijn, verkeren ze ook in hun vrijheid en zodoende in alle genoegens van het leven.

45. Hieruit blijkt, dat het goede iedereen in de hemel bijeen brengt, en dat ze onderscheiden worden al naar de kwaliteit daarvan.
Toch zijn het niet de engelen zelf die zich op deze manier samenbrengen, maar de Heer van Wie het goede komt.
De Heer leidt hen, brengt ze bij elkaar en maakt onderscheid tussen hen en behoudt ze in vrijheid overeenkomstig het goede in hen.
Zodoende houdt Hij iedereen in stand in het leven van zijn eigen liefde en geloof, van zijn eigen intelligentie en wijsheid en bijgevolg in de zaligheid.

46. Allen die in hetzelfde goede zijn, ook al hebben ze elkaar nooit eerder gezien, herkennen elkaar, evenals mensen op aarde dat doen met hun kennissen, verwanten en vrienden.
Dit is omdat in het andere leven niets anders bestaat dan geestelijke verwantschappen, relaties en vriendschappen, en deze behoren tot de liefde en het geloof.
Dit werd me enige malen te zien gegeven terwijl ik in de geest was, dus uit het lichaam en in omgang met engelen.
Sommigen van hen die ik dan zag, scheen ik vanaf mijn kindertijd al te kennen, maar anderen kwamen mij geheel onbekend voor.
Zij die ik vanaf mijn kin dertijd al scheen te kennen, waren degenen die in eenzelfde staat verkeerden als mijn geest, maar zij die mij onbekend voorkwamen, verkeerden in een geheel andere staat.

47. Allen die één gezelschap engelen vormen, lijken uiterlijk op elkaar, maar niet in detail.
Hoe een algemene gelijkenis en verschillen in detail tot stand komen, kan in zekere mate afgeleid worden door gelijke dingen hier op aarde.
Het is wel bekend dat ieder volk gemeenschappelijke gelaatstrekken en ogen heeft, waaraan het herkend en van een ander volk onderscheiden wordt.
Dit is nog meer het geval met verschillende families.
In de hemel wordt dit nog duidelijker gezien, omdat de innerlijke aandoeningen op het gelaat verschijnen en daarvan uitstralen.
Want in de hemel is het gelaat de uiterlijke en weergevende vorm van die emoties.
Niemand kan daar een ander gelaat tonen dan in overeenstemming met zijn eigen emoties.
Men liet mij ook zien hoe de gemeenschappelijke trekken van een gezelschap per persoon verschillen.
Er verscheen mij een gelaat als van een engel en dit veranderde om verschillende emoties van het goede en ware weer te geven, zoals die bij degenen van dezelfde gemeenschap aanwezig zijn.
Deze veranderingen duurden een hele tijd en ik zag dat over het algemeen hetzelfde gelaat op de achtergrond bleef en dat de andere aangezichten slechts afleidingen en ontwikkelingen daarvan waren.
Dus door dit gelaat werden de emoties van het gehele gezelschap getoond, waarmee de aangezichten van hen die zich daarin bevonden, varieerden.
Want, zoals al eerder gezegd, de aangezichten van engelen zijn de vormen van hun eigen innerlijk, dus van de emoties die van liefde en geloof zijn.

48. Hierdoor komt het ook dat een engel die in wijsheid uitmunt, direct aan het gelaat van een ander kan zien hoe die is.
In de hemel kan niemand door de uitdrukking van zijn gelaat zijn innerlijk verbergen of veinzen en het is geheel onmogelijk om te liegen en te bedriegen door middel van list of huichelarij.
Het gebeurt wel eens dat huichelaars in gezelschappen binnensluipen, huichelaars, die hebben aangeleerd hun innerlijk te verbergen en hun uiterlijk zo te wijzigen, dat zij zich kunnen voordoen als in de vorm van het goede, waarin zij zich bevinden die tot het gezelschap behoren en die zich dus valselijk als engelen van het licht voordoen.
Maar zij kunnen daar niet lang blijven, want ze beginnen innerlijk beangstigd te worden en gekweld; zij worden doodsbleek en krijgen ademnood.
Deze veranderingen zijn het gevolg van de tegenstrijdigheid met het leven dat invloeit en werkzaam is.
Daarom storten zij zich snel in de hel waar hun gelijken zijn en trachten niet meer omhoog te komen.
Deze worden bedoeld met de man die zonder bruiloftskleed ontdekt werd tussen de genodigden die aan tafel lagen en die in de buitenste duisternis geworpen werd (Mattheüs 22: 11 en vervolg) .

49. Alle hemelse gezelschappen staan met elkaar in ver binding, maar niet door vrije wisselwerking.
Slechts weinigen gaan van hun eigen gezelschap naar een ander.
Dit is omdat uit hun eigen gezelschap gaan is als het uit zichzelf en uit het eigen leven uittreden en overgaan in een ander leven, dat minder past.
Maar ze hebben allemaal contact door de verspreiding van de sfeer (sphaerae), die van ieder zijn leven uitgaat.
Deze levenssfeer behoort tot de sfeer van affecties van liefde en geloof.
Deze sfeer verspreidt zich in alle richtingen in de gezelschappen rondom en verspreidt zich verder en wijder, in de verhouding waarin deze affecties meer innerlijk en meer volmaakt zijn.

Engelen hebben intelligentie en wijsheid naar de mate van deze verspreiding.
Zij die in het centrum van de binnenste hemel zijn, hebben een verspreiding die door de gehele hemel gaat.
Aldus hebben allen in de hemel contact met eenieder en eenieder met allemaal.
Deze uitbreiding zal echter later vollediger behandeld worden waar het gaat over de hemelse vorm, waarnaar de gezelschappen engelen zijn geordend; ook zal de wijsheid en de intelligentie van engelen behandeld worden, want alle verspreiding van affecties en gedachten vindt in overeenstemming met die vorm plaats.

50. Eerder werd gezegd dat in de hemel grotere en kleinere gezelschappen waren.
De grotere bestaan uit myriaden engelen, de kleinere uit enige duizenden en de kleinste uit enige honderden.
Er zijn er ook die alleen wonen, als het ware huis naast huis en familie naast familie.
Alhoewel deze zo verspreid leven, zijn ze toch op dezelfde wijze geordend als zij die in gezelschappen leven, namelijk de wijzeren in het midden en de meer eenvoudigen aan de grenzen.
Deze zijn nader onder het bestuur van de Heer en zijn de beste onder de engelen.

IEDER GEZELSCHAP IS DE HEMEL IN KLEINERE VORM EN IEDERE ENGEL IS HET IN DE KLEINSTE VORM

51. Ieder gezelschap is de hemel in kleinere vorm en iedere engel in de kleinste vorm, omdat het goede van de liefde en het geloof de hemel maakt en dit goede is in ieder gezelschap van de hemel en in iedere engel van een gezelschap.
Het doet er niet toe dat dit goede overal verschilt en varieert, het is toch het goede van de hemel.
Het verschil bestaat alleen hierin, dat de hemel hier een andere kwaliteit heeft dan daar.
Dus als iemand tot een gezelschap van de hemel verheven wordt, zegt men dat hij in de hemel komt en van hen die daar zijn, dat ze in de hemel zijn, eenieder in zijn eigen.
Dit weet iedereen die in het andere leven is.
Daarom zeggen zij die buiten of onder de hemel staan en uit de verte naar gezelschappen van engelen kijken, dat de hemel hier is of daar.
Het is te vergelijken met de regeerders, functionarissen en dienaren in een paleis of aan een hof.
Alhoewel ze allemaal afzonderlijk in hun afdelingen of kamers verblijven, de een hoger de ander lager, zijn ze toch in één paleis of hof, ieder zijn eigen plichten in dienst van de koning uitvoerend.
Dit maakt de betekenis duidelijk van de woorden van de Heer: *In Mijn Vaders huis zijn vele woningen* (Johannes 14:2), en ook wat bedoeld wordt bij de profeten met *de Woningen des Hemels* en met *de hemel der hemelen.*

52. Dat ieder gezelschap de hemel in kleineren vorm is, kan blijken uit het feit dat in ieder gezelschap een hemels patroon of vorm aanwezig is gelijk aan dat van de gehele hemel.
Overal in de hemel bevinden zij die beter zijn dan de anderen zich in het midden, met daar omheen de minder goeden in afnemende orde tot aan de grenzen toe, zoals men dat in voorgaand nummer 43 kan zien.
Verdere bevestiging hiervan kan men zien in het feit dat de Heer allen in de gehele hemel leidt alsof ze één engel zijn.
Hij doet dit ook met al diegenen die in één gezelschap zijn.
Vandaar verschijnt soms een geheel engelengezelschap als één in de gedaante van een engel,

hetgeen de Heer mij heeft laten zien.
Ook als de Heer temidden van engelen verschijnt, dan verschijnen zij niet als een menigte om Hem heen, maar als één in de gedaante van een engel.
Hierdoor wordt de Heer, en eveneens een geheel gezelschap, in het Woord één engel genoemd.
Michaël, Gabriël en Rafaël zijn niets anders dan zulke engelengezelschappen, die vanwege hun functie zo genoemd worden.

53. Zoals een heel gezelschap de hemel in het klein is, zo is een engel de hemel in het kleinst; want de hemel is niet buiten een engel, maar in hem.
Want de innerlijke dingen die hij in zijn verstand heeft, zijn volgens het patroon van de hemel gerangschikt, dus voor het opnemen van alle hemelse dingen die buiten hem zijn.
Deze neemt hij in zich op, eveneens afhankelijk van het goede dat in hem is vanuit de Heer.
Dientengevolge is hij een engel en ook een hemel.

54. Het kan in geen geval gezegd worden dat de hemel buiten iemand is, wel in hem.
Want afhankelijk van de hemel die in hem is, ontvangt iedere engel de hemel die buiten hem is.
Hieruit blijkt duidelijk hoezeer iemand misleid is die gelooft dat om in de hemel te komen men slechts tot de engelen verheven moet worden, onafhankelijk hoe men in zijn innerlijke leven is.
Dus dat iedereen uit onmiddellijke genade de hemel geschonken wordt, terwijl in wezen, behalve indien de hemel in iemand aanwezig is, niets van de hemel die buiten iemand is, invLoeit en opgenomen wordt.
Er zijn vele geesten die deze mening zijn toegedaan.
Vanwege hun geloof werden ze tot de hemel verheven; maar omdat hun innerlijke leven tegenovergesteld was aan het leven waarin de engelen waren, werden, toen ze daar kwamen, hun verstandelijke vermogens verblind, zodat ze als dwazen werden en ook werden zij in hun vermogen om iets te willen zo gepijnigd, dat ze zich uiteindelijk als waanzinnigen gedroegen.
In het kort, zij die een slecht leven leiden, snakken naar adem als ze in de hemel terechtkomen en kronkelen als een vis op het droge en zijn als dieren in het vacuüm van een luchtpomp, nadat de lucht eraan onttrokken is.
Hieruit kan men zien dat de hemel binnen in en niet buiten iemand is.

55. Daar iedereen de hemel die buiten hem is ontvangt, al naar gelang de kwaliteit van de hemel die binnen in hem is, nemen zij op dezelfde manier de Heer op, omdat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt.
Zo komt het dat wanneer de Heer Zich in een gezelschap aanwezig toont, Hij daar verschijnt overeenkomstig de kwaliteit van het goede waarin het gezelschap is, dus niet op dezelfde manier in het ene gezelschap als in de andere.
Deze verscheidenheid is niet in de Heer, maar in hen die Hem vanuit het goede in zich zien, dus overeenkomstig dat goede.
Zij worden zelfs door Zijn verschijning beïnvloed overeenkomstig de kwaliteit van hun liefde.
Zij die Hem het meest innerlijk liefhebben, worden het meest innerlijk beïnvloed, die Hem minder liefhebben, worden minder beïnvloed; terwijl de bozen die buiten de hemel zijn, door Zijn aanwezigheid worden gepijnigd.
Wanneer de Heer in een gezelschap verschijnt, dan verschijnt Hij als engel, maar Hij wordt van anderen onderscheiden door het Goddelijke dat van Hem uitstraalt.

56. De hemel is daar waar men de Heer erkent, in Hem gelooft en Hem liefheeft.
De variatie in de verering van de Heer, vanwege het goede dat varieert van de ene gezelschap met de andere, vormt geen nadeel maar is nuttig, want daaruit ontstaat de volmaaktheid van de hemel.

Het is bijna onmogelijk om zonder gebruikmaking van wetenschappelijke uitdrukkingen duidelijk te maken dat de volmaaktheid van de hemel ontstaat door variatie en door middel van deze te laten zien hoe éénheid die perfect is, gevormd wordt door verschillende onderdelen. Iedere éénheid bestaat door verscheidenheid, want een éénheid die niet het resultaat is van verscheidenheid, is niets, het heeft geen vorm en daarom geen eigenschap.
Wanneer echter een éénheid ontstaat uit verschillende onderdelen en deze verschillende onderdelen zijn in een perfecte vorm, waarin elk zich op de juiste volgorde rangschikt, alsof het ene goede bevriend is met het andere, dan is de kwaliteit perfect.
Zo is de hemel een éénheid die ontstaan is uit verschillende bestanddelen die in de meest perfecte vorm gerangschikt zijn, want de hemelse vorm is de meest volmaakte van alle vormen.
Dat dit de oorsprong van alle perfectie is, blijkt uit alle schoonheid, genoeglijkheid en vreugde die de zintuigen en het verstand beïnvloeden.
Want deze ontstaan en komen uit niets anders voort dan uit het samenspel en de harmonie van vele overeenstemmende en harmoniserende delen die óf gelijktijdig in orde bestaan, óf elkaar in orde opvolgen en niet uit een éénheid zonder meervoudigheid.
Hier komt het gezegde vandaan: variatie schept vreugde en het is bekend dat de aard van de verscheidenheid de vreugde bepaalt.
Uit dit alles kan men zien, als in een spiegel, hoe zelfs in de hemel perfectie ontstaat door verscheidenheid.
Want de dingen die in de geestelijke wereld bestaan, kunnen als in een spiegel gezien worden in die welke in de natuurlijke wereld ontstaan.

57. Wat over de hemel is gezegd, kan over de kerk worden gezegd, want de kerk is de Heer Zijn hemel op aarde.
Er zijn ook vele kerken en toch wordt elk van hen een kerk genoemd en deze is inderdaad een kerk voorzover het goede van de liefde en het geloof daar regeert.
Ook hier maakt de Heer uit verscheidenheid een éénheid, dus één kerk uit vele kerken.
Hetzelfde wat over de kerk in het algemeen werd gezegd, kan ook over ieder afzonderlijk lid van de kerk gezegd worden, namelijk dat de kerk in het innerlijk van iemand is en niet erbuiten en dat iedereen bij wie de Heer in het goede van de liefde en van het geloof aanwezig is, een kerk is.
En nogmaals, hetzelfde kan gezegd worden over iemand in wie de kerk is als wat over de engel in wie de hemel is gezegd werd, namelijk dat hij de kerk in kleinste vorm is, zoals een engel de hemel in kleinste vorm is, en bovendien, dat iemand in wie de kerk is, evenals de engel, een hemel is.
Want de mens is geschapen om in de hemel te komen en een engel te worden.
Zodoende is iemand die het goede van de Heer heeft een engel mens.
Hier zou nog opgemerkt kunnen worden wat een mens hetzelfde heeft als een engel, en wat hij meer heeft dan wat engelen hebben.
Wat een mens hetzelfde heeft als een engel, is dat zijn innerlijk eveneens conform het beeld van de hemel gevormd is en dat hij ook, voorzover hij in het goede van de liefde en het geloof is, een beeltenis van de hemel kan worden.
De dingen die een mens meer heeft dan een engel, zijn het uiterlijk, dat naar de beeltenis van de wereld gevormd is en dat bij hem, voorzover hij in het goede is, de wereld ondergeschikt is aan de hemel en de hemel dient en dat dan de Heer bij hem in beide werelden aanwezig is, alsof hij in zijn hemel was.
Want de Heer is in Zijn Goddelijke orde in beide aanwezig, daar God orde is.

58. Ten slotte moet nog opgemerkt worden dat hij die de hemel in zich heeft, de hemel niet alleen in de belangrijkste dingen of algemeenheden met betrekking tot hemzelf heeft, maar ook in de

meest onbelangrijke bijzonderheden; en dat deze onbelangrijke bijzonderheden in een evenbeeld de belangrijkste dingen herhalen.
Dit komt door het feit dat iedereen zijn eigen liefde is en zijn hoedanigheid bepaald wordt door zijn heersende liefde.
De heersende liefde vloeit in in bijzonderheden en rangschikt deze en veroorzaakt overal een evenbeeld van zichzelf.
In de hemel is liefde tot de Heer de heersende liefde, omdat daar de Heer boven alles wordt liefgehad.
Daardoor is daar de Heer het Alles in alle dingen, invloeiend in alles en iedereen, hen rangschikkend, hen bekledend met Zijn evenbeeld en overal, waar Hij ook is, een hemel makend.
Zo komt het dat een engel de hemel in de kleinste vorm is, een gezelschap is dit in grotere vorm en alle gezelschappen bijeen genomen zijn dit in de grootste vorm.
Dat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt en dat Hij alles in ieder ding is, kan men in het voorgaande zien in nr. 7 tot 12.

DE TOTALE HEMEL, ALS ÉÉN GEHEEL GENOMEN, STELT ÉÉN MENS VOOR

59. Dat de hemel in zijn totale omvang op één mens lijkt, is een nog onbekend geheim op aarde, maar in de hemel algemeen bekend.
Dit te weten, en de samenhangende bijzonderheden en details, is het belangrijkste in de intelligentie van de engelen daar.
Inderdaad zijn veel dingen hiervan afhankelijk, die zonder dit als hun basisprincipe niet scherp en helder in de ideeën van het verstand van de engelen zouden doordringen.
Daar zij weten dat de hemel met al haar gezelschappen één mens voorstelt, noemen ze de hemel de Grootste en de Goddelijke Mens - Goddelijk, omdat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt (zie nr. 7-12).

60. Zij die niet het juiste idee hebben over geestelijke en hemelse dingen, kunnen niet beseffen dat de hemelse en geestelijke dingen in een dergelijke vorm en beeltenis zijn gerangschikt en samengevoegd.
Zij denken dat de aardse en stoffelijke dingen, waaruit het uitwendige van de mens bestaat, hem mens maken, en dat zonder deze dingen de mens geen mens is.
Maar ze zouden moeten weten dat de mens niet door dié dingen mens is, maar vanwege zijn vermogen om te begrijpen wat waar is en te willen wat goed is.
Dat begrijpen en willen zijn de geestelijke en hemelse dingen die een mens maken.
Bovendien ziet men ook in, dat ieders hoedanigheid bepaald wordt door de hoedanigheid van zijn verstand en wil en kan men ook weten dat zijn aardse lichaam is gevormd om zijn verstand en wil op aarde te dienen en nuttige dingen te doen, die daarmee in overeenstemming zijn in de meest uiterlijke sfeer van de natuur.
Daarom doet het lichaam niets uit zichzelf, maar wordt altijd met volledige ondergeschiktheid bewogen naar de wenken van het verstand en de wil.
Zelfs bij alles wat iemand denkt, alles wat hij met zijn tong en mond spreekt en alles wat hij wil en wat hij doet met zijn lichaam en ledematen, zijn het het verstand en de wil die handelen en het lichaam uit zichzelf doet niets.
Duidelijk is dus dat de dingen van het verstand en de wil de mens vormen en aangezien deze tot in de kleinste deeltjes van het lichaam doorwerken, zoals wat innerlijk is in wat uitwendig is, moeten zij dezelfde vorm hebben en om deze reden wordt de mens een innerlijk en geestelijk mens genoemd.

De hemel is zo'n mens in de grootste en meest volmaakte vorm.

61. De engelen die een dergelijke idee over de mens hebben, letten er nooit op wat iemand met zijn lichaam doet, maar stellen veel belang in de wil, waaruit het lichaam handelt.
Dit noemen zij de mens zelf en het verstand noemen zij de mens voorzover het met de wil samenwerkt.

62. De engelen zien trouwens de hemel niet in zijn gehele omvang in een dergelijke gedaante, want geen enkele engel kan de totale hemel overzien, maar nu en dan zien zij ver verwijderde gezelschappen, die uit vele duizenden engelen bestaan, als één in een dergelijke gestalte; en uit een gezelschap als uit een onderdeel, concluderen zij met betrekking tot het geheel, wat de hemel is.
Want in de meest volkomen vorm is het geheel als de delen en zijn de delen als het geheel; het onderscheid is slechts als tussen een groter en kleiner evenbeeld.
Daarom zeggen de engelen dat de gehele hemel zo voor de ogen van de Heer is, omdat het Goddelijke alles ziet vanuit het binnenste en het hoogste.

63. Daar de hemel deze vorm is, wordt zij door de Heer als één mens geregeerd, dus als een eenheid.
Want een mens bestaat, zoals algemeen bekend is, uit een variatie van ontelbare dingen, niet alleen in algemeenheden maar ook in ieder onderdeel, (in algemeenheden als ledematen, organen en ingewanden, in onderdelen als een reeks vezels, zenuwen en bloedvaten, dus uit organen binnenin organen en uit onderdelen binnenin onderdelen) terwijl hij, als hij handelt, dat doet als één.
Zodanig is dan ook de hemel onder het toezicht en de leiding van de Heer.

64. Zoveel verschillende dingen in de mens handelen als één, omdat er totaal niets in hem aanwezig is dat niet bijdraagt tot het algemeen welzijn en een nut heeft.
Het algemeen verricht iets nuttigs voor de delen, en de delen voor het algemeen; want het algemeen bestaat uit de delen, en de delen vormen het algemeen.
Daarom zorgen zij voor elkaar, houden rekening met elkaar en zijn in een dusdanige vorm met elkaar verbonden, dat alle dingen afzonderlijk betrekking hebben op het algemeen en haar welzijn.
Zo komt het dus dat zij als één samenwerken.
In de hemel bestaan soortgelijke gezelschapsvormen, die daar in een gelijke vorm zijn verenigd in overeen stemming met hun nut.
Het gevolg is dat zij die het algemeen geen nut verschaffen, uit de hemel verwijderd worden, omdat zij van vreemdsoortige aard zijn.
Nuttig zijn is voor anderen het beste willen ten behoeve van het algemeen goed en niet-nuttig zijn is voor anderen het beste willen maar niet ten behoeve van het algemeen goed, maar ten behoeve van zichzelf.
De laatsten zijn het die zichzelf boven alles liefhebben, terwijl de eersten de Heer boven alles liefhebben.
Daar komt het door dat zij die in de hemel zijn als één samenwerken.
Dit doen zij echter niet vanuit zichzelf maar vanuit de Heer, want ze zien Hem als de Enige (a Quo), uit Wie alles voortkomt, en Zijn rijk als het algemene waarvoor men zorgen moet.
Dit is wat bedoeld wordt met de woorden van de Heer: *Zoekt eerst het rijk Gods en zijn gerechtigheid, en alles zal u toegevoegd worden.*
(Mattheüs 6:33) De gerechtigheid van het rijk Gods zoeken betekent Zijn goedheid zoeken.

Zij die op aarde het goede van hun vaderland meer liefhebben dan hun eigen, en het goede van de naaste liefhebben als hun eigen, zijn zij die in het andere leven het rijk van de Heer liefhebben en zoeken; want daar neemt het rijk van de Heer de plaats in van het vaderland.
Eveneens hebben zij die graag voor anderen het goede doen, niet ten behoeve van henzelf, maar ten behoeve van het goede, de naaste lief, want in de hemel is het goede de naaste.
Allen die zo zijn, zijn in de Grootste Mens, dat is, in de hemel.

65. Daar de gehele hemel een mens voorstelt en hij de Goddelijk geestelijke mens in de grootste vorm en ook in afbeelding is, wordt de hemel in ledematen en delen onderscheiden zoals bij de mens, die op dezelfde manier worden aangeduid.
De engelen weten in welk ledemaat dit of dat gezelschap is.
Dit gezelschap, zeggen ze, is in het hoofd of in een bepaald gebied van het hoofd, een ander in de borst of een bepaald gebied van de borst, dat in de lendenen of een bepaald gebied van de lendenen, etc.
In grote lijnen vormt de hoogste of derde hemel het hoofd tot aan de hals, de middelste of tweede hemel vormt de borst tot aan de lendenen en knieën, de laagste of eerste hemel vormt de benen tot aan de voetzolen en ook de armen tot aan de vingers, want de armen en handen zijn de uitersten van de mens, hoewel aan de zijde.
Dit maakt het weer duidelijk waarom er drie hemelen zijn.

66. De geesten die onder de hemel zijn, zijn er zeer verbaasd over, wanneer zij horen en zien, dat de hemel niet alleen boven is maar ook onder, want zij hebben hetzelfde idee en geloof als men op aarde heeft, namelijk dat de hemel alleen boven is.
Want ze weten niet dat de positie van de hemel hetzelfde is als die van de ledematen, organen en ingewanden in de mens, waarvan sommige hoger liggen en andere lager, of als de positie van de delen in een van de ledematen, organen en ingewanden, waarvan sommige binnen, andere buiten liggen.
Zodoende hebben zij verwarde begrippen over de hemel.

67. Deze dingen over de hemel als Grootste Mens werden uiteengezet, omdat men zonder deze voorafgaande kennis onmogelijk de dingen die over de hemel volgen begrijpen kan.
Evenmin kan men zonder dit een duidelijk idee krijgen over de vorm van de hemel, de verbinding tussen de Heer en de hemel, de verbinding tussen de hemel en de mens, de influx van de geestelijke wereld in de natuurlijke, of inderdaad geen enkel idee over overeenstemmingen - onderwerpen die achtereenvolgens behandeld zullen worden in wat nu volgt.
Het vorige is hieraan voorafgegaan om enige helderheid aan deze onderwerpen te verschaffen.

IEDER GEZELSCHAP IN DE HEMEL ZIET ER UIT ALS EEN MENS

68. Vaak werd mij toegestaan te zien dat ieder gezelschap van de hemel een mens voorstelt en de gelijkenis van een mens heeft.
Er was een gezelschap waar een aantal geesten,die zich konden voordoen als engelen van het licht, ongemerkt waren binnengedrongen.
Dat waren huichelaars.
Toen deze onder de engelen verwijderd werden, zag ik eerst dat de hele gemeenschap er als een donkere massa uitzag, daarna geleidelijk als een menselijke gedaante maar nog onduidelijk, en uiteindelijk duidelijk als een mens.

Zij die in deze mens waren en hem vormden, waren zij die in het goede van deze gemeenschap verkeerden.
De anderen, die niet in de mens waren en deze niet vormden, waren huichelaars.
De laatsten werden verwijderd, de eersten behouden.
Zo vond een scheiding plaats.
Huichelaars zijn zij die goed spreken en ook goed handelen, maar bij alles alleen aan zichzelf denken.
Zij spreken als de engelen over de Heer, over de hemel, liefde en het hemelse leven en doen ook goed om het erop te laten lijken dat ze net zo zijn als ze spreken, maar hun denken is anders, ze geloven niets en wensen niemand iets goeds behalve zichzelf.
Het goede dat ze doen is ten behoeve van zichzelf, of indien ten behoeve van anderen dan is het om gezien te worden en zodoende toch ten behoeve van zichzelf.

69. Ook mocht ik zien dat wanneer de Heer zich als aanwezig openbaart, een hele gemeenschap zich als een eenheid in de menselijke gedaante vertoont.
Eens was er iets als een wolk zichtbaar in de hoogte naar het Oosten, van schitterend wit, overgaand naar rood, met sterretjes eromheen.
Deze wolk kwam omlaag en werd geleidelijk helderder, uiteindelijk zag men een volkomen menselijke gedaante.
De sterretjes rondom de wolk waren engelen die er zo uitzagen vanwege het licht van de Heer.

70.
Het is belangrijk te weten dat wanneer allen in één gemeenschap van de hemel er tezamen ui zien als een eenheid, het in de gedaante van een mens is, maar toch is geen enkele gemeenschap precies dezelfde mens als een ander.
Zij verschillen van elkaar als de menselijke gezichten van een familie om de reden hierboven gegeven (zie nr. 47), namelijk dat zij variëren overeenkomstig de variatie van het goede waarin zij verkeren, en dit bepaalt hun vorm.
De gemeenschappen in het centrum van de binnenste of hoogste hemel verschijnen in de meest perfecte en mooiste menselijke vorm.

71. Het is waard op te merken, dat hoe meer er in een gemeenschap van de hemel zijn, en hoe meer zij als één samenwerken, des te volmaakter hun menselijke vorm is, want variatie, gearrangeerd in een hemelse vorm, is wat perfectie veroorzaakt, zoals boven is aangetoond (zie nr. 56) en variatie is het resultaat van meervoud.
Bovendien vermeerdert iedere gemeenschap van dag tot dag in aantal en naarmate het toeneemt, wordt het meer perfect.
Dus wordt niet alleen de gemeenschap perfecter, maar ook de hemel in het algemeen, aangezien deze uit gemeenschappen bestaat.
Daar de hemel door toename in aantal perfecter wordt, is het duidelijk hoezeer zij zich vergissen die geloven dat de hemel gesloten zou kunnen worden omdat zij vol is.
Want het tegenovergestelde is waar, dat het nooit gesloten zal worden maar steeds volmaakter wordt door grotere en grotere volledigheid.
Daarom is er niets waar de engelen meer naar verlangen dan naar de komst van nieuwe gasten engelen.

72. Iedere gemeenschap, wanneer zij als een eenheid verschijnt, ziet eruit als een mens, omdat de hemel in haar geheel er zo uitziet, zo_s men in het voorgaande kan zien.
Bovendien bestaat er, in de meest volmaakte vorm zoals die van de hemel is, een gelijkenis

tussen de delen en het geheel, en tussen de mindere delen en de grootste.
De mindere vormen en kleinste delen van de hemel zijn de gemeenschappen waaruit zij bestaat en deze zijn ook hemelen in kleinere vorm, zoals men boven zien kan, nr. 51 tot 58.
Deze gelijkenis vindt overal zonder onderbreking plaats, omdat in de hemel het goede van iedereen bestaat uit één enkele liefde, dus uit één enkele bron.
Deze ene liefde die de bron is van het goede van iedereen in de hemel, is liefde tot de Heer vanuit de Heer.
Hierdoor komt het dat de gehele hemel in het algemeen, elke gemeenschap in het minder algemeen en ieder engel afzonderlijk een evenbeeld van de Heer is.
Wat verder over dit onderwerp is gezegd kan men hierboven in nr. 58 zien.

IEDERE ENGEL HEEFT DAAROM EEN VOLLEDIG MENSELIJKE VORM

73. In de twee voorafgaande hoofdstukken is getoond dat de hemel in zijn volledigheid een mens weergeeft, en dat iedere gemeenschap in de hemel dit ook doet.
Uit de opeenvolging van redenen die daar gegeven zijn volgt dat iedere engel er ook als een mens uitziet.
Aangezien de hemel de mens in de grootste vorm is en een gemeenschap van de hemel dit in een kleinere vorm is, is een engel dit in de kleinste vorm.
Want in de meest volmaakte vorm, zoals die van de hemel dat is, bestaat er een gelijkenis van het geheel in het onderdeel en van het onderdeel in het geheel.
Dat dit het geval is, komt omdat de hemel een gemeenschap is, want het deelt alles wat het bezit met iedereen en iedereen ontvangt alles wat hij heeft uit die gemeenschap.
Een engel is een ontvangbekken en zodoende een hemel in de kleinste vorm, zoals hierboven eveneens in het betreffende gedeelte werd uitgelegd.
Voor zover iemand de hemel in zich opneemt, is hij ook een ontvangbekken, een hemel en een engel (zie nr. 57).
Dit wordt in de Apocalyps als volgt beschreven: *En hij mat de muur op van het heilige Jeruzalem, honderdvierenveertig el, mensen maat, die engelenmaat is.* (Apocalyps 21: 17)
Jeruzalem is hier de kerk van de Heer, en in hogere betekenis de hemel; de muur is het ware, dat een bescherming is tegen de onjuistheden en zonden; de honderdvierenveertig zijn alle waarheden en al het goede bij elkaar genomen; de *maat* is de hoedanigheid; *mensen maat* is iemand in wie al het goede en ware in het algemeen en in het bijzonder aanwezig is, dat is, in wie de hemel is; en omdat een engel door deze dingen ook een mens is, wordt er gezegd *mensenmaat,* wat ook de maat van een engel is.
Dit is de geestelijke betekenis van die woorden.
Wie zou zonder die betekenis kunnen begrijpen dat de muur van het heilige Jeruzalem de maat van een mens is, dat is, van een engel?

74. Laten we ons nu richten op enige ervaringen.
Dat engelen menselijke gedaantes zijn, heb ik duizenden keren gezien, want ik heb met hen gesproken als mens tot mens, soms met één, soms met een aantal bij elkaar, en ik heb absoluut niets in hun gedaante gezien dat verschilde met die van een mens.
Soms heb ik mij erover verwonderd dat zij zo waren.
Opdat men niet zou zeggen dat dit een zinsbegoocheling of een hallucinatie was, werd mij toegestaan ze te zien terwijl ik klaar wakker was en in vol beheer van al mijn lichamelijke zintuigen en terwijl ik in een staat van heldere gewaarwording verkeerde.
Inderdaad heb ik hun heel vaak verteld dat de mensen in de Christelijke wereld in een dusdanige

volslagen onwetendheid verkeren ten opzichte van engelen en geesten, dat zij geloven dat deze een verstand zonder vorm zijn, zelfs pure gedachten, waar zij zich geen voorstelling van konden maken, behalve als van iets vluchtigs met daarin iets levends.
Omdat ze hen dus niets menselijks toeschrijven behalve het denkvermogen, geloven ze dat zij niet kunnen zien, omdat ze geen ogen hebben en niet kunnen horen, omdat ze geen oren hebben en niet kunnen spreken, omdat ze geen mond en geen tong hebben.
(**2**) De reactie van de engelen hierop was dat zij wisten dat velen op aarde dit geloofden en dat het vooral voorkomt bij de geleerden en, wat hen verwonderde, onder de geestelijken.
De reden was, zeiden ze, dat de geleerden, de voorlopers, die het eerst een dergelijke voorstelling over engelen en geesten opperden, hun gedachten over deze zaken baseerden op indrukken van de lichamelijke zintuigen van de uiterlijke mens.
Zij die echter hier hun denken op baseren en niet op het innerlijke licht en op het algemeen ingeboren denkbeeld, kunnen niet anders dan dergelijke denkbeelden verzinnen.
Want de zintuigen van de uiterlijke mens nemen niets anders op dan wat van de natuur komt en niets van wat boven de natuur is, dus helemaal niets van de geestelijke wereld.
Van deze voorlopers, als leiders, werden deze verkeerde ideeën over engelen naar anderen verspreid, die niet voor zichzelf dachten maar de ideeën van hun leiders volgden.
Zij die eerst hun geloof op de ideeën van anderen baseren en dit naderhand met hun verstand beschouwen, kunnen daar niet gemakkelijk weer van terugkomen en berusten over het algemeen in de bevestiging daarvan.
(**3**) De engelen zeiden verder dat de simpelen van geloof en hart dit.
idee over de engelen niet hebben, maar zich deze voorstellen als mensen van de hemel, omdat zij hetgeen ze uit de hemel ingeplant hebben gekregen, door geleerdheid niet hebben laten uitblussen, zij begrijpen evenmin iets wat geen vorm heeft.
Om dezelfde reden worden engelen in kerken, hetzij gebeeldhouwd of geschilderd, altijd als mensen uitgebeeld.
Over wat uit de hemel wordt ingeplant zeiden ze dat dit het Goddelijke is wat invloeit en inwerkt bij degenen die in het goede van geloof en leven verkeren.

75. Op basis van al mijn ervaring tot nu toe over vele jaren verspreid, kan ik verklaren en verzekeren dat engelen voor wat hun vorm betreft volledig mensen zijn, gezichten, ogen, oren, borstkassen, armen, handen en voeten hebben en dat zij elkaar zien en horen en met elkaar spreken.
In het kort, hen ontbreekt helemaal niets van wat een mens heeft, behalve dat zij niet met een stoffelijk lichaam bekleed zijn.
Ik heb ze in hun eigen licht gezien, wat het aardse middaglicht vele malen overtreft en in dat licht waren al hun gelaatstrekken scherper en duidelijker te zien dan de gezichten van hen op aarde.
Het werd mij ook toegestaan een engel van de binnenste hemel te zien.
Zijn gezicht straalde en schitterde meer dan bij de engelen van de lagere hemelen.
Ik bekeek hem aandachtig en hij had een volmaakt menselijke gedaante.

76. Men moet echter weten dat engelen niet door iemands lichamelijke ogen gezien kunnen worden, maar door de ogen van de geest die binnenin hem is, want die is in de geestelijke wereld, terwijl alles van het lichaam zich in de natuurlijke wereld bevindt.
Soort ziet soort door gelijk te zijn.
Zoals iedereen weet is bovendien het gezichtsorgaan van het lichaam, het oog, zo grof gebouwd, dat het niet eens, behalve door een vergrootglas, de kleinere dingen van de natuur kan zien.
Laat staan dat het de dingen die zich boven de natuurlijke sfeer bevinden kan zien, zoals alle dingen in de geestelijke wereld.

Maar deze dingen kunnen gezien worden door iemand bij wie het lichamelijk gezichtsvermogen wordt verwijderd en het geestelijk gezichts vermogen wordt geopend.
Dit gebeurt in een oogwenk, wanneer het de Heer behaagt dat deze dingen worden gezien.
In dat geval weet de persoon niet beter dan dat hij ze met zijn lichamelijke ogen ziet.
Op deze manier werden engelen gezien door Abraham, Lot, Manoach en de Profeten.
Zo werd ook de Heer na de wederopstanding door de discipelen gezien en op dezelfde manier zag ik engelen.
Omdat de profeten op deze manier zagen, werden ze zieners genoemd, van wie men zei dat de ogen hen geopend waren (I Samuel 9:9; Numeri 24:3); het tot stand brengen van dit gezichtsvermogen werd de ogen openen genoemd, zoals bij de knecht van Eliza geschiedde, over wie we lezen: *Toen bad Eliza: Heer, open toch zijn ogen, opdat hij ziet.*
En de Heer opende de ogen van de knecht en hij zag en zie, de berg was vol vurige paarden en wagens rondom Eliza. (2 Koningen 6: 17)

77. Goede geesten, met wie ik ook over dit onderwerp gesproken heb, betreurden het ten zeerste dat een dusdanige onwetendheid in de kerk bestond over de omstandigheden in de hemel en over geesten en engelen.
En verontwaardigd zeiden ze dat ik met nadruk moest verklaren, dat zij geen verstand zonder vorm zijn (*mentes absque forma*), noch in de lucht zwevende gassen (*pneumaea aetherea*), maar dat zij in alles op mensen lijken (*in effibie*) en dat ze net zo goed zien, horen en voelen, als zij die op aarde zijn.

DE GEHELE HEMEL, EN IEDER DEEL, LIJKT OP EEN MENS OMDAT HET UIT DE HEER ZIJN GODDELIJKE MENS ONTSTAAT

78. Uit alles wat in het voorgaande is gezegd en duidelijk gemaakt, volgt als conclusie dat vanwege de Goddelijke Mens van de Heer de gehele hemel zowel als ieder deel op een mens lijkt, want daarin is getoond: 1.
Dat de Heer de God van de hemel is.
2. Dat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt.
3. Dat de hemel uit ontelbare gemeenschappen bestaat en dat iedere gemeenschap een hemel in kleinere vorm is en iedere engel een hemel in kleinste vorm is.
4. Dat de gehele hemel in zijn geheel er als een mens uitziet.
5. Dat iedere gemeenschap in de hemel er eveneens als een mens uitziet.
6. Dat daarom iedere engel een volledig menselijke vorm heeft.
Dit alles leidt tot de conclusie dat het Goddelijke, omdat het de hemel maakt, in vorm mens is.
Dat dit Goddelijke de Mens van de Heer is, kan nog duidelijker gezien worden in een compendium van passages uit de *Hemelse Verborgenheden.*
In hetzelfde uittreksel kan men zien dat de Mens van de Heer Goddelijk is en dat het niet waar is dat de Mens van de Heer niet Goddelijk is, zoals in de kerk geloofd wordt, en dit kan men ook zien in de *Leer van het Nieuwe Jeruzalem en Zijn Hemelse Leer,* waar het laatste gedeelte over de Heer handelt.

79. Dat dit waar is, is mij door middel van veel ervaring bewezen, waarover iets in wat volgt gezegd zal worden.
Alle engelen die in de hemel zijn, zien het Goddelijke altijd in een menselijke vorm en wat opmerkelijk is, degenen in de hogere hemelen kunnen onmogelijk op een andere manier aan het Goddelijke denken.

Deze manier van denken is voor hen onvermijdelijk vanwege het Goddelijke Zelf dat bij hen binnenvloeit en ook door de vorm van de hemel, overeenkomstig waarmee hun gedachten zich naar anderen verspreiden.
Want elke gedachte die een engel heeft, wordt in de hemel verspreid en afhankelijk van deze verspreiding heeft hij intelligentie en wijsheid.
Het gevolg hiervan is, dat iedereen in de hemel de Heer erkent, omdat er naast Hem geen Goddelijk Mens bestaat.
Dit werd mij allemaal niet alleen maar door engelen verteld, maar door verheven te worden in de meer innerlijke sferen van de hemel werd ik ook in staat gesteld het te ervaren.
Dit bewijst ook dat hoe wijzer de engelen zijn, hoe duidelijker zij deze waarheid gewaarworden en het is als een gevolg hiervan dat de Heer aan hen verschijnt.
Want de Heer verschijnt in een Goddelijke engelenvorm, die Menselijk is, aan hen die een zichtbare God erkennen en in Hem geloven, maar niet aan hen die in een onzichtbare geloven.
Want de eersten kunnen hun God zien, de laatsten de hunne niet.

80. Omdat de engelen geen perceptie hebben van een onzichtbare Godheid (die zij een Godheid zonder vorm noemen), maar een zichtbare Godheid in menselijke gedaante gewaarworden, is het hun gewoonte te zeggen dat alleen de Heer Mens is en dat zij mensen zijn door Hem en dat iedereen mens is naarmate hij de Heer ontvangt.
Met de Heer ontvangen bedoelen zij het goede en ware ontvangen dat van Hem uitgaat, aangezien de Heer aanwezig is in het goede en in het ware dat van Hem komt.
Dit noemen zij wijsheid en intelligentie.
Iedereen weet, zeggen ze, dat een mens gevormd wordt door intelligentie en wijsheid en niet alleen maar door een gezicht.
De waarheid hiervan wordt bewezen door het uiterlijk van de engelen in de binnenste hemelen, want omdat zij in het goede en ware van de Heer zijn en als gevolg daarvan in wijsheid en intelligentie, zijn zij in de meest mooie en perfecte menselijke vorm, terwijl de engelen van de lagere hemelen in een menselijke vorm zijn van mindere volmaaktheid en schoonheid.
In de hel is het omgekeerde het geval.
Zij die daar zijn verschijnen in het licht van de hemel nauwelijks als mensen, maar als monsters.
Want zij zijn in het kwade en valse en niet in het goede en ware, en daardoor in het tegenovergestelde van wijsheid en intelligentie.
Hierom wordt hun leven geen leven genoemd maar geestelijke dood.

81. Omdat de hemel, vanwege de Goddelijke Mens van de Heer, in zijn geheel en in zijn gedeelten op een mens lijkt, zeggen de engelen dat zij in de Heer zijn, en sommigen dat ze in Zijn lichaam zijn, waarmee zij bedoelen dat zij in het goede van Zijn liefde zijn.
Dit leert de Heer zelf, zeggende: *...blijft in Mij, gelijk Ik in u.*
Evenals de rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf, als zij niet aan de wijnstok blijft, zo ook gij niet, indien gij in Mij niet blijft, ...want zonder Mij kunt gij niets doen. ...blijft in Mijn liefde. Indien gij Mijn geboden bewaart, zult gij in Mijn liefde blijven (Johannes 15:3-10).

82. Aangezien in de hemel deze gewaarwording van het Goddelijke aanwezig is, wordt iedereen die ook maar enige invloed uit de hemel accepteert, ingegeven over God in een menselijke gedaante te denken.
De mensen in de oudheid dachten zo over Hem en tegenwoordig doet men dit ook, zowel binnen als buiten de kerk.
De eenvoudigen zien Hem in gedachten als een oude Man in een glans van licht.
Maar dit ingeprente vermogen is uitgedoofd bij hen die door trots over eigen intelligentie en een

slecht leven de invloeiing vanuit de hemel teniet hebben gedaan.
Degenen die door trots over eigen intelligentie dit vermogen hebben uitgedoofd, prefereren een onzichtbare God, terwijl zij die dit vermogen hebben uitgedoofd door een slecht leven helemaal geen God willen.
Geen van beiden realiseren zich dat zo'n vermogen ingeprent is, omdat het bij hen niet werkt.
Terwijl dit juist het hemels Goddelijke zelf is wat primair vanuit de hemel bij de mens invloeit, omdat de mens voor de hemel geboren is en niemand in de hemel komt zonder een idee van het Goddelijke.

83. Hierdoor komt het dat hij die geen idee van de hemel heeft, d.w.z.
geen denkbeeld heeft van God, vanuit Wie de hemel bestaat, zelfs niet tot de eerste drempel van de hemel verheven kan worden.
Zo gauw hij daar in de buurt komt, wordt een weerstand en sterke afstoting gevoeld.
Dit is omdat in zijn geval het innerlijk, dat ontvankelijk voor de hemel had moeten zijn, gesloten is, omdat het niet in de vorm van de hemel is.
Hoe dichter hij in feite bij de hemel komt, hoe meer zijn innerlijke elementen worden gesloten.
Een dergelijk lot treft degenen in de kerk die de Heer verloochenen en hen die, zoals de Socinianen, Zijn Goddelijkheid ontkennen.
Het lot echter van hen die buiten de kerk zijn geboren en de Heer niet kennen, omdat ze het Woord niet hebben, zal men op de volgende bladzijden zien.

84. Dat de mensen in de oudheid een idee hadden van God als mens, blijkt uit de verschijningen van God aan Abraham, Lot, Jozua, Gideon, Manoach en zijn vrouwen anderen.
Zij zagen God als Mens, maar aanbaden Hem toch als de God van het heelal en noemden Hem de God van hemel en aarde en Jehova.
Dat het de Heer was die door Abraham gezien werd, leert Hij ons zelf in Johannes 8:56; en dat ook Hij het was die door de anderen gezien werd, blijkt uit de woorden van de Heer: *Niemand heeft ooit God gezien, ...gij hebt nooit Zijn stem gehoord of Zijn gedaante gezien.* (Johannes 1:18; 5:37)

85. Maar het is erg moeilijk voor hen die hun conclusies baseren op de zintuiglijke indrukken van de uitwendige mens om in te zien dat God een Persoon is.
Want de zinnelijke mens kan over God alleen denken vanuit de wereld en de dingen die zich daarin bevinden, dus ziet hij een Goddelijk of
geestelijk Persoon niet anders dan hij een lichamelijk of natuurlijk persoon zou zien.
Met het gevolg dat hij concludeert, dat als God een mens was, Hij dan zo groot zou zijn als het heelal, en dat als Hij hemel en aarde regeerde, Hij dit dan zou doen door middel van vele assistenten, zoals koningen op aarde dat doen.
Wanneer hem verteld wordt dat in de hemel geen uitgestrektheid van ruimte bestaat zoals op aarde, zou hij daar helemaal niets van begrijpen.
Want hij die zijn denken alleen maar baseert op de natuur en haar licht, denkt nooit aan iets anders dan aan de uitgestrektheid die hij voor ogen heeft.
Maar zij die zo over de hemel denken, zijn volledig op een dwaalspoor.
Afstand daar heeft niets te maken met afstand hier.
Afstand op aarde is beperkt en dus meetbaar, maar in de hemel is afstand niet beperkt dus niet meetbaar.
Maar wat afstand of uitbreiding in de hemel is, zal men later zien, wanneer ruimte en tijd in de geestelijke wereld ter sprake komen.
Bovendien weet iedereen hoe ver ons gezichtsveld zich uitstrekt, namelijk tot de zon en sterren

die zo ver verwijderd zijn.
Iedereen die dieper nadenkt, weet ook dat het innerlijke gezichtsvermogen, dat tot de gedachten behoort, zich nog verder uitstrekt en dat zodoende een nog meer innerlijk gezichtsvermogen nog verder moet reiken.
Wat moet het Goddelijke gezichtsvermogen dan wel niet zijn, dat het allerbinnenste en verhevenste van alles is? Omdat gedachten tot een dergelijke uitbreiding in staat zijn, worden alle dingen van de hemel naar iedereen overgebracht.
Evenzo gebeurt dat met alles wat tot God behoort, hetgeen de hemel vormt en vult, zoals in de voorgaande hoofdstukken getoond werd.

86. De inwoners van de hemel zijn er zeer verbaasd over dat mensen zich als zeer intelligent beschouwen, wanneer zij zich God voorstellen als iets onzichtbaars, dat wil zeggen onder geen enkele begrijpbare vorm onder te brengen, en dat zij diegenen die hier anders over denken onnozel en simpel noemen, terwijl juist het tegenovergestelde het geval is.
De engelen zeggen: 'Laat hen die zichzelf als verstandig zien, bij zichzelf nagaan of zij de natuur niet als God zien, sommigen de natuur die ze voor ogen hebben, anderen de onzichtbare kant van de natuur.
En verder, zijn ze zo blind dat ze niet weten wat God is, wat een engel is of een geest, of hun ziel die na de dood voortleeft, wat het hemelse leven bij de mens is en vele andere zaken die tot de intelligentie behoren? Terwijl degenen die zij onnozel en simpel noemen al deze dingen op hun manier weten.
Deze hebben het idee dat hun God een God in Menselijke gedaante is, dat een engel een hemels mens is, dat hun ziel na de dood voortleeft en dat het als een engel is en dat een hemels leven bij de mens eruit bestaat naar de Goddelijke geboden te leven.
Dit zijn degenen die door de engelen intelligent en geschikt voor de hemel genoemd worden, de anderen daarentegen noemen ze onnozel.'

ER BESTAAT EEN OVEREENSTEMMING TUSSEN ALLES IN DE HEMEL EN ALLES IN DE MENS

87. Heden ten dage weet men niet wat overeenstemming (correspondentia) is.
Er bestaan vele redenen voor deze onwetendheid.
De voornaamste is dat de mens zich van de hemel verwijderd heeft door eigenliefde en liefde tot de wereld.
Want hij die zichzelf en de wereld boven alles liefheeft, heeft alleen oog voor wereldlijke dingen, omdat die de uiterlijke zinnen strelen en zijn neigingen bevredigen en hij vindt geestelijke dingen niet belangrijk, omdat deze de innerlijke zinnen bevredigen en de geest verheugen.
Daarom stoot hij deze af en zegt dat ze te hoog zijn voor zijn gedachten.
De mensen in de oudheid handelden anders.
De kennis van overeenstemmingen was voor hen de voornaamste van alle wetenschappen.
Daaruit ontleenden zij intelligentie en wijsheid en zij die in de kerk waren, hadden door middel daarvan communicatie met de hemel, want de wetenschap van overeenstemmingen is een engelenwetenschap.
De oudste mensen (antiquissimi), die hemelse mensen waren, dachten vanuit overeenstemming zelf, net als de engelen.
Daarom spraken zij ook met engelen en daarom verscheen de Heer hen vaak en onderwees hen.
Maar tegenwoordig is deze wetenschap zo geheel verloren gegaan, dat men niet meer weet wat overeenstemming is.

88. Aangezien het onmogelijk is zonder inzicht in wat overeenstemmingen zijn iets over de geestelijke wereld duidelijk te begrijpen, of over haar influx in de natuurlijke wereld, of zelfs wat het geestelijke in verhouding tot het natuurlijke is, of met duidelijkheid iets over de geest van de mens, wat ziel genoemd wordt en zijn inwerking op het lichaam, en evenmin over de omstandigheid van de mens na de dood, daarom is het noodzakelijk de aard en karakteristieken van overeenstemming uit te leggen.
Hiermee is een weg gebaand voor hetgeen gaat volgen.

89. Eerst zal dus gezegd worden wat overeenstemming is.
De gehele natuurlijke wereld stemt overeen met de geestelijke wereld, niet alleen de natuurlijke wereld in het algemeen, maar ook ieder detail.
Daarom zegt men dat alles wat in de natuurlijke wereld uit de geestelijke wereld ontstaat (existit), daarmee in overeenstemming is.
Men moet weten dat de natuurlijke wereld uit de geestelijke wereld ontstaat en blijft voortbestaan, precies zoals een gevolg van een teweegbrengende oorzaak.
Met de natuurlijke wereld wordt de gehele uitgestrektheid onder de zon bedoeld en wat daarvan warmte en licht ontvangt; en alles wat door haar blijft voortbestaan behoort tot deze wereld.
Maar de geestelijke wereld is de hemel, en alles wat in de hemelen is, behoort tot die wereld.

90. Aangezien de mens een hemel en een aarde in het klein is, naar het evenbeeld van de grootste (nr. 57), is bij hem zowel een geestelijke als een natuurlijke wereld.
Zijn geestelijke wereld bestaat uit zijn innerlijke dingen die tot zijn geest behoren en met verstand en wil te maken hebben, terwijl zijn natuurlijke wereld uit het uitwendige bestaat en dit behoort tot zijn lichaam en heeft te maken met zintuigen en gedrag.
Dus alles wat in zijn natuurlijke wereld ontstaat (in zijn lichaam met haar zintuigen en gedrag) vanuit zijn geestelijke wereld (uit zijn geest met haar verstand en wil), is daar een overeenstemming van.

91. Wat overeenstemming is, kan gezien worden in het menselijk gezicht.
Op een gezicht dat niet geleerd heeft om te huichelen, worden alle affecties van de geest in natuurlijke vorm zichtbaar, als in hun beeltenis.
Vandaar dat het gezicht de spiegel van de ziel genoemd wordt; dat wil zeggen het is de mens zijn geestelijke wereld, weerspiegeld in zijn natuurlijke wereld.
Op vrijwel dezelfde wijze vertonen de dingen die met het verstand te maken hebben, zich in het spreken en de dingen van de wil in de bewegingen van het lichaam.
Alles wat dus in het lichaam gebeurt, hetzij gezicht, gesprek, of lichamelijke bewegingen, worden overeenstemmingen genoemd.

92. Hieruit kan men ook zien, wat de innerlijke en wat de uiterlijke mens is.
De innerlijke mens wordt namelijk de geestelijke mens genoemd en de uiterlijke de natuurlijke mens.
Ook dat de een van de ander verschilt als hemel en aarde.
Verder, dat alles wat in de uiterlijke of natuurlijke mens gebeurt en ontstaat, vanuit de innerlijke of geestelijke mens gebeurt en ontstaat.

93. Wat hieraan voorafging, sprak over de overeenstemming van de innerlijke of geestelijke mens met zijn uiterlijke of natuurlijke mens.
Maar op de volgende bladzijden gaat de overeenstemming van de totale hemel met ieder deel van de mens behandeld worden.

94. Men heeft kunnen zien dat de gehele hemel op een mens lijkt en de vorm van een mens heeft en daarom de Grootste Mens genoemd wordt.
Ook is getoond dat de engelgemeenschappen, waaruit de hemel bestaat, gerangschikt zijn als de ledematen, organen en ingewanden bij de mens.
Dat wil zeggen, sommige bevinden zich in het hoofd, andere in de borst of
in de armen en sommige in de innerlijke delen daarvan (zie nr. 59-72).
Dientengevolge stemmen de gemeenschappen, in welk ledemaat zij ook verblijven, overeen met hetzelfde ledemaat bij de mens; zij die zich bijv.
daar in het hoofd bevinden, stemmen overeen met het hoofd van de mens; zij die zich daar in de borst bevinden, met de borst van de mens; die zich in de armen bevinden, met de armen van de mens, etc.
Het is ten gevolge van deze overeenstemming dat de mens voortbestaat; want de mens heeft zijn bestaan uit geen andere bron dan uit de hemel.

95. De scheiding van de hemel in twee koninkrijken, waarvan het ene het hemelse en het andere het geestelijke koninkrijk genoemd wordt, kan men hierboven in het betreffende hoofdstuk zien.
Het hemelse koninkrijk stemt in het algemeen overeen met het hart en met alles wat in het hele lichaam tot het hart behoort; het geestelijke koninkrijk stemt overeen met de longen en met alles wat in het hele lichaam tot de longen behoort.
Het hart en de longen vormen bij de mens ook twee koninkrijken.
In hem regeert het hart door de slagaderen en aderen en de longen door de zenuwen en het spierenweefsel, beide tezamen zijn betrokken bij iedere inspanning en beweging.
Zo heeft ook ieder mens in zijn geestelijke wereld, hetgeen zijn geestelijke mens genoemd wordt, twee koninkrijken, het ene is van de wil en het andere van het verstand.
De wil regeert door de affecties voor het goede, het verstand door de affecties voor het ware.
Deze koninkrijken stemmen inderdaad overeen met de koninkrijken van het hart en de longen in het lichaam.
Dit is eveneens zo in de hemel.
Het hemelse koninkrijk is het willende deel van de hemel en het goede van de liefde heerst daar.
Het geestelijke koninkrijk is het verstandelijke van de hemel en het ware heerst daar.
Dit alles stemt overeen met de functies van het hart en de longen in de mens.
Het is ten gevolge van deze overeenstemming dat in het Woord het hart de wil betekent en ook het goede van de liefde, en dat het ademhalen van de longen het verstand betekent en het ware van het geloof.
Hier komt het door dat affecties aan het hart worden toegeschreven, terwijl ze zich daar niet in bevinden en daar ook niet uitkomen.

96. De overeenstemming van de twee koninkrijken van de hemel met het hart en de longen is de algemene overeenstemming van de hemel met de mens; maar er bestaat een meer specifieke overeenstemming met zijn individuele ledematen, organen en ingewanden; en hoe die is, zal nu worden verteld.
Zij die zich in het hoofd bevinden van de Grootste Mens, dat is in de hemel, zijn meer dan anderen in al het goede; want zij zijn in liefde, vrede, onschuld, wijsheid, intelligentie en de daaruit volgende vreugde en gelukzaligheid.
Deze vloeien het hoofd binnen en in alle dingen die bij de mens met het hoofd te maken hebben en stemmen daarmee overeen.
Zij die zich in de borst bevinden van de Grootste Mens, dus de hemel, zijn in het goede van naastenliefde en geloof, en vloeien op gelijke wijze in de borst van de mens in en stemmen daarmee overeen.

Zij die zich in de lendenen en de geslachtsorganen bevinden van de Grootste Mens, in de hemel, zijn in de huwelijksliefde.
Zij die zich in de voeten bevinden zijn in het laagste goede van de hemel, wat het natuurlijk - geestelijke goede wordt genoemd.
Zij die in de armen en handen zijn, zijn in de macht van het ware vanuit het goede, die in de ogen verkeren zijn in verstand, die in de oren zijn, zijn in opmerkzaamheid en gehoorzaamheid, zij in de neusgaten zijn in gewaarwording.
Die in de mond en in de tong zijn, hebben het vermogen te spreken vanuit het verstand en gewaarwording.
Die in de nieren zijn, zijn in het ware, onderzoekend, onderscheidend en zuiverend.
Die in de lever, darmklieren en milt zijn, zijn in verscheidene reinigingsprocessen van het goede en het ware, en evenzo met de overige delen.
Zij vloeien in de gelijke delen van de mensen in en stemmen daarmee overeen.
De influx van de hemel is in de functies (*functiones*) en het nut *(usus)* van de lichaamsdelen en aangezien het nut vanuit de geestelijke wereld komt, neemt dit een vorm aan door middel van zulke materialen als in de natuurlijke wereld voorkomen.
Zo presenteren zij zich in hun uitwerking, hetgeen de oorsprong van overeenstemming is.

97. Om dezelfde reden worden deze ledematen, organen en ingewanden in het Woord gebruikt voor dingen met een gelijke betekenis; want daarin heeft alles een betekenis volgens overeenstemmingen.
Dus het hoofd betekent intelligentie en wijsheid, de borst naastenliefde, de lendenen de echtelijke liefde, de armen en handen de macht van het ware, de voeten wat natuurlijk is; de ogen het verstand, de neusgaten gewaarwording (*perceptis*), de oren gehoorzaamheid, de nieren het onderzoeken (*lustratis*) van het ware, ete.
Daardoor komt het ook dat men gewoonlijk van iemand die intelligentie en wijsheid heeft, zegt dat hij een goed hoofd heeft; van iemand die aan naastenliefde doet, dat hij een boezemvriend is; van iemand die een waarnemingsvermogen heeft, dat hij een scherpe neus heeft; van iemand die in intelligent is, dat hij een helder inzicht heeft; van iemand die veel macht heeft, dat hij verstrekkende armen heeft; van iemand die uit liefde iets wil, dat hij het van harte wil.
Deze en vele andere uitdrukkingen van de mens komen uit overeenstemmingen voort, want zij hebben hun oorsprong in de geestelijke wereld, alhoewel de mens zich dit niet realiseert.

98. Dat er een dergelijke overeenstemming bestaat van alle dingen van de hemel met alle dingen van de mens, is mij door veelvuldige ervaringen duidelijk gemaakt en wel zó veelvuldig, dat ik er volledig van overtuigd ben, als van een vanzelfsprekend feit dat geen twijfel toelaat.
Maar het is niet nodig al die ervaringen hier naar voren te brengen en de hoeveelheid verhindert dit bovendien.
Men kan ze uiteengezet zien in de *Hemelse Verborgenheden*, waar de overeenstemmingen, de representaties, de influx van de geestelijke wereld in de natuurlijke en de gemeenschap tussen de ziel en het lichaam behandeld worden.

99. Niettegenstaande het feit dat alle lichaamsdelen van de mens overeenstemmen met alle dingen van de hemel, is de mens wat zijn uiterlijke vorm betreft geen evenbeeld van de hemel, maar naar zijn innerlijke vorm.
Want het innerlijk van de mens ontvangt de hemel en zijn uitwendige ontvangt de wereld.
Dus voor zover zijn innerlijke de hemel ontvangt, is de mens ten opzichte daarvan een hemel in het klein naar de beeltenis van de Grootste.

Maar voor zover zijn innerlijke de hemel niet ontvangt, is hij geen hemel of een beeltenis van de Grootste.
Desalniettemin kan zijn uitwendige dat de wereld ontvangt, in een gedaante volgens de orde van de wereld zijn en dientengevolge alle mogelijke schoonheid bezitten.
Want uiterlijke schoonheid, wat met het lichaam te maken heeft, is afkomstig van de ouders en van de vorming in de baarmoeder en wordt daarna door de algemene invloed vanuit de wereld behouden.
Vandaar dat de natuurlijke vorm van de mens zeer verschillend is van de vorm van zijn geestelijke mens.
Meerdere malen liet men mij zien wat de geestelijke vorm van een mens was en het bleek dat bij sommige mensen die er uiterlijk mooi en lieflijk uitzagen, de geest dermate misvormd was, zwart en monsterlijk, dat men het een beeld van de hel zou noemen en niet van de hemel; terwijl bij anderen, die geen uiterlijke schoonheid bezaten, de geest welgevormd was, zuiver en engelachtig.
Na de dood ziet de geest van een mens er net zo uit als toen deze in zijn lichaam was, terwijl hij op aarde daarin leefde.

100. Maar overeenstemming strekt verder dan alleen maar tot de mens, want er bestaat ook een overeenstemming van de hemelen onderling.
De tweede of middelste hemel stemt overeen met de derde of binnenste hemel, en de eerste of laagste hemel stemt overeen met de tweede of middelste hemel.
Deze eerste of laagste hemel stemt overeen met de lichaamsvormen in de mens, die zijn ledematen, organen en ingewanden genoemd worden en dus het lichamelijke van de mens is, waarin de hemel uiteindelijk eindigt en waarop zij rust als op haar fundament.
Maar dit mysterie zal ergens anders vollediger uitgelegd worden.

101. Een feit dat men echter vooral moet weten, is dat alle overeenstemming die met de hemel bestaat, met de Goddelijke Mens van de Heer is, aangezien de hemel van Hem afkomstig is en Hij de hemel is, zoals in voorgaande hoofdstukken werd aangetoond.
Want indien de Goddelijke Mens van de Heer niet in alle dingen van de hemel invloeide en vervolgens door overeenstemmingen in alle dingen van de aarde invloeide, zou geen engel of mens bestaan.
Hieruit is wederom duidelijk waarom de Heer Mens geworden is en zijn Godheid met een Mens bekleedde van het eerste tot het laatste.
Dit was omdat de Goddelijke Mens, hetgeen de bron was van de hemel vóór de komst van de Heer, niet meer voldoende was om alles in stand te houden, omdat de mens, die de basis van de hemel is, de orde had verzwakt en vernietigd.

102. Engelen zijn verbaasd als zij horen dat er mensen zijn die alles aan de natuur toeschrijven en niets aan God en geloven dat hun lichaam, waarin zoveel wonderen van de hemel bijeengebracht zijn, door de natuur gevormd is.
Ze zijn er nog meer verbaasd over dat men gelooft dat het rationele van de mens uit de natuur voortkomt, terwijl, als zij het verstand op een iets hoger niveau zouden kunnen brengen, ze zouden zien dat dergelijke dingen uit het Goddelijke en niet uit de natuur ontstaan en dat de natuur slechts geschapen is om het geestelijke te bekleden en daarvan de overeenstemming te zijn op het laatste niveau van orde.
De engelen vergelijken zulke mensen met nachtuilen die in duisternis kunnen zien, maar niet in het licht.

ER BESTAAT EEN OVEREENSTEMMING VAN DE HEMEL MET ALLE DINGEN VAN DE AARDE

103. Wat overeenstemming is, werd in het voorgaande hoofdstuk beschreven, eveneens dat alle specifieke onderdelen van het dierlijk lichaam overeenstemmingen zijn.
De volgende stap is te laten zien dat alle dingen op aarde - in het algemeen, alles ter wereld - overeenstemmingen zijn.

104. Alle dingen op aarde worden in drie soorten verdeeld die koninkrijken genoemd worden, namelijk het dierenrijk, het plantenrijk en het mineralenrijk.
De dingen in het dierenrijk zijn overeenstemmingen in de eerste graad, omdat zij leven; de dingen in het plantenrijk zijn overeenstemmingen in de tweede graad, omdat zij slechts groeien; de dingen van het mineralenrijk zijn overeenstemmingen in de derde graad, omdat zij niet leven en ook niet groeien.
De overeenstemmingen in het dierenrijk zijn allerlei soorten levende wezens die op de grond lopen of kruipen, zowel als zij die door de lucht vliegen.
Hier worden ze niet afzonderlijk genoemd omdat zij welbekend zijn.
De overeenstemmingen in het plantenrijk zijn alle dingen die in tuinen, bossen, op akkers en in velden groeien en gedijen en die ook niet genoemd worden, omdat ze welbekend zijn.
De overeenstemmingen in het mineralenrijk zijn edele en niet edele metalen, kostbare en niet kostbare stenen, verschillende aardsoorten en ook wateren.
Behalve deze zijn de dingen ook overeenstemmingen die door menselijke werkzaamheid hieruit gemaakt zijn voor menselijk gebruik, zoals allerlei soorten voedsel, kleding, woningen en gebouwen en vele andere dingen.

105. Wat boven de aarde is, de zon, maan en sterren en ook wat in de dampkring is, als wolken, nevel, regen, donder en bliksem, zijn eveneens overeenstemmingen.
Dingen als gevolg van het wel of niet aanwezig zijn van de zon, zoals licht en schaduw, warmte en koude, zijn eveneens overeenstemmingen, evenals wat hiervan afhankelijk is, zoals de jaargetijden, die lente, zomer, herfst en winter genoemd worden en de tijden van de dag, morgen, middag, avond en nacht.

106. In één woord, alle dingen die in de natuur ontstaan, van het kleinste tot het grootste, zijn overeenstemmingen.
Dat zij overeenstemmingen zijn, is omdat de natuurlijke wereld met alles wat daarin is, uit de geestelijke wereld ontstaat en blijft bestaan en beide werelden uit het Goddelijke.
Er wordt gezegd dat iets ook *blijft bestaan,* want alles blijft bestaan krachtens datgene waaruit het ontstaat, want blijven bestaan is een constant ontstaan.
Niets kan vanuit zichzelf blijven bestaan, maar wel vanuit iets wat voorafging, dus vanuit een Eerste.
Indien het ooit contact verliest met dit Eerste, dan vergaat en verdwijnt het volledig.

107. Alles wat in de natuur volgens de goddelijke orde ontstaat en blijft bestaan, is een overeenstemming.
Het Goddelijk-goede dat van de Heer uitgaat, veroorzaakt Goddelijke orde.
Het begint bij Hem, gaat van Hem uit via de successievelijke hemelen naar de aarde en eindigt daar in uitersten.
De dingen die daar volgens de orde bestaan, zijn overeenstemmingen.
Alles wat op aarde goed is en volledig nut heeft, is volgens de orde, want al het goede is goed

naarmate het nut heeft, terwijl de vorm betrekking heeft op het ware, aangezien het ware de vorm van het goede is.
Hier komt het door dat alles in de gehele wereld - alles wat deel heeft aan de natuur van de wereld - wat in de Goddelijke orde is, te maken heeft met het goede en het ware.

108. Dat alle dingen op aarde ontstaan uit het Goddelijke, en zodanig bekleed zijn door dingen in de natuur dat zij daar kunnen bestaan en nuttig zijn en zodoende overeenstemmen, blijkt duidelijk uit details, die zowel in het dieren - als in het plantenrijk gezien worden.
In beide zijn dingen aanwezig waaraan iedereen kan zien, indien hij vanuit het innerlijk denkt, dat zij uit de hemel zijn.
Als voorbeelden worden er hier een paar uit ontelbare aantallen vermeld, eerst enkele uit het dierenrijk.
Het is algemeen bekend dat bij elk dier als het ware een soort kennis is ingeboren.
Bijen weten honing uit bloemen te verzamelen, uit was cellen te bouwen, waarin zij hun honing kunnen opslaan en zodoende zichzelf en de hunnen van spijs voorzien, zelfs voor de komende winter.
Opdat een nieuwe generatie geboren wordt, legt de koningin eieren, de overige zorgen ervoor en bedekken ze.
Zij leven onder een bepaalde regeringsvorm, die allen in de bijenkorf instinctmatig kennen.
Ze behouden de nuttige bijen en verwijderen de nutteloze en ontnemen hen de vleugels of weigeren hen voedsel, naast nog vele andere prachtige dingen die zij vanuit de hemel hebben terwille van hun nut.
Want overal ter wereld dient de was om kaarsen voor de mensen te maken en hun honing om voedsel op smaak te brengen.
(**2**) En hoe staat het met de rupsen (*vermiculus*), de meest onaantrekkelijke leden van het dierenrijk? Zij weten zich te voeden met het sap van de bladeren die voor hen geschikt zijn en als de tijd aanbreekt, weten zij zich van een omhulsel te voorzien en zich als het ware in een baarmoeder te plaatsen om zo het gebroed van hun soort voort te brengen.
Sommige van hen veranderen eerst in poppen (*nymphas*) en goudpoppen (*chrysalides*), die draden spinnen en na het volbrengen van dit moeilijke karwei komen zij te voorschijn, bekleed met een ander lichaam en voorzien van vleugels; ze vliegen dan in de lucht als in hun hemel.
Ze paren, leggen eieren en voorzien zichzelf van een nakomelingschap.
(**3**) Behalve de specifieke voorbeelden die hier genoemd zijn, kennen alle dieren die door de lucht vliegen over het algemeen het voedsel dat voor hen het meest geschikt is en niet alleen wat het is, maar ook waar het te vinden is.
Zij weten voor zichzelf nesten te bouwen, iedere soort op hun eigen manier, er eieren in te leggen, ze uit te broeden, hun jongen voort te brengen en te voeden en ze uit het huis te verdrijven zodra zij voor zichzelf kunnen zorgen.
Zij kennen ook hun vijanden die zij moeten vermijden en hun vrienden bij wie zij zich kunnen aansluiten, en dit allemaal van de eerste kindsheid af.
Om nog maar niet te spreken van de wonderen in het ei zelf, waarin alles wat nodig is voor de vorming en voeding van het wordende diertje, in volgorde klaar ligt.
Naast dit zijn er nog ontelbare andere voorbeelden.
(**4**) Wie zou, denkend met enige redelijke wijsheid, ooit zeggen dat deze dingen ergens anders vandaan komen dan uit de geestelijke wereld, waaraan de natuurlijke wereld zich dienstbaar maakt door wat uit haar voortkomt te bekleden met een lichaam, of door iets als resultaat te presenteren waarvan de oorzaak geestelijk is? Waarom worden de dieren op aarde en het gevogelte in de lucht met al deze kennis geboren, maar de mens niet, die toch veel meer is dan zij?

De reden hiervoor is dat de dieren in de orde van hun leven zijn en niet in staat zijn geweest te vernietigen wat zij uit de geestelijke wereld in zich hebben, aangezien zij geen redelijk vermogen hebben.
De mens daarentegen, die vanuit de geestelijke wereld denkt, heeft wat bij hem vanuit de geestelijke wereld aanwezig i,s met behulp van zijn redelijk vermogen vernietigd met een leven dat tegengesteld is aan de orde.
Nu moet hij in volledige onwetendheid geboren worden en daarvandaan door middel van Goddelijke middelen teruggevoerd worden in de orde van de hemel.

109. Uit vele voorbeelden kan men zien hoe de dingen in het plantenrijk overeenstemmen. Bijvoorbeeld kleine zaadjes groeien tot bomen die bladeren voortbrengen, bloesems en later vruchten voortbrengen, waarin zij wederom zaden leggen.
Deze dingen volgen elkaar op en komen samen in een orde die zo prachtig is, dat het niet met een paar woorden te beschrijven is.
Boekdelen zou men hierover kunnen schrijven en dan nog zouden er diepere verborgenheden zijn, dichter bij het fundamentele nut van planten gelegen, die onuitputtelijk voor de wetenschap zouden zijn.
Aangezien deze dingen ook vanuit de geestelijke wereld of de hemel zijn, die de vorm van een mens heeft (zoals men eerder in het betreffende hoofdstuk kon zien), hebben ook alle bijzonderheden in dit koninkrijk een bepaalde relatie met dergelijke dingen die in de mens zijn, zoals bij sommigen in de wetenschapswereld wel bekend is.
Het is mij door middel van veel ervaring duidelijk gemaakt, dat alle dingen in dit koninkrijk ook overeenstemmingen zijn.
Want vaak als ik in tuinen was en daar de bomen, vruchten, bloemen en groenten bekeek, zag ik hun overeenstemmingen in de hemel en sprak met hen bij wie deze waren en werd dan onderricht over hun oorsprong en hoedanigheid.

110. Tegenwoordig echter is de hemel de enige bron van kennis over geestelijke dingen van de hemel, waarmee de natuurlijke dingen op aarde overeenstemmen, aangezien de wetenschap van overeenstemmingen geheel verloren is gegaan.
Maar ik zou nu graag enige voorbeelden willen geven om de overeenstemming van geestelijke met natuurlijke dingen te verduidelijken.
Over het algemeen stemmen landdieren overeen met affecties, de zachtaardige en nuttige dieren met goede affecties, de wilde en onbruikbare met kwade affecties.
In het bijzonder stemmen de runderen en hun kalveren overeen met affecties van het natuurlijke verstand; schapen en lammeren met de affecties van het geestelijke verstand, terwijl gevleugelde wezens, al naar gelang hun soort, overeenstemmen met de intellectuele elementen van één van beide soorten verstand.
Vandaar dat in de Israëlitische kerk, die een symbolische kerk was, verscheidene dieren zoals runderen en hun kalveren, bokken, schapen, mannelijke en vrouwelijke geiten, mannelijke en vrouwelijke lammeren en zelfs duiven en tortelduiven, voor heilige diensten geaccepteerd werden en gebruikt werden als slachtoffers en brandoffers.
Want met dit gebruik stemden zij overeen met geestelijke dingen en in de hemel werden ze volgens deze overeenstemming opgevat.
De reden dat dieren affecties zijn volgens hun geslacht en hun soort, is omdat zij levend zijn.
Het leven van ieder dier is louter gebaseerd op affecties en is overeenkomstig affecties.
Daardoor heeft elk dier een aangeboren wetenschap overeenkomstig de affectie van zijn leven.
Voor wat betreft zijn natuurlijke mens lijkt de mens op de dieren, daarom wordt hij ook in het gewone spraakgebruik met hen vergeleken, zodat men bijvoorbeeld de zachtmoedige een schaap

of een lam noemt, iemand die wild is een beer of een wolf en een sluw iemand een vos of een slang, etc.

111. Eenzelfde overeenstemming bestaat er met de dingen in het plantenrijk.
Over het algemeen stemt een tuin overeen met de hemel ten opzichte van intelligentie en wijsheid, zodat de hemel een *tuin Gods* en een paradijs genoemd wordt en ook door de mens een *hemels paradijs.*
Bomen, al naar gelang hun soort, stemmen overeen met gewaarwordingen en inzichten van het goede en het ware, waaruit intelligentie en wijsheid voortkomen.
Hierdoor hielden de ouden, die de kennis van overeenstemmingen bezaten, hun godsdienstige bijeenkomsten in de bossen.
Om dezelfde reden worden in het Woord zo dikwijls bomen genoemd, zoals de wijnstok, de olijfboom, de ceder en andere en worden deze vergeleken met de hemel, de kerk en de mens, en de goede werken die zij doen met de vruchten.
Ook het voedsel dat daaruit, en in het bijzonder uit het graan, bereid wordt, stemt overeen met affecties van het goede en het ware, omdat deze het geestelijke leven voeden, zoals het aardse voedsel het natuurlijke leven onderhoudt.
Vandaar dat brood in het algemeen overeenstemt met de affectie van al het goede, omdat het meer dan ander voedsel het leven in stand houdt en met brood alle voedsel bedoeld wordt.
Het is inderdaad vanwege deze overeenstemming, dat de Heer Zich het Brood des levens noemt.
Daarom ook werden broden in de Israëlitische kerk bij de eredienst gebruikt, want zij werden op de tafel in het tabernakel gelegd en toonbroden genoemd.
Eveneens werd iedere godsdienstoefening die met offeranden en brandoffers werd gevierd, brood genoemd.
Bovendien is ook vanwege deze overeenstemming het Heilige Avondmaal het heiligs te sacrament van de eredienst in de Christelijke kerk, waarbij brood en wijn worden gebruikt.
Uit deze paar voorbeelden kan men zien wat de aard van overeenstemming is.

112. In het kort zullen we nu zeggen hoe de gemeenschap van de hemel met de aarde door middel van overeenstemmingen wordt verwezenlijkt.
Het koninkrijk van de Heer is een koninkrijk van doeleinden die nuttig (usus) zijn, of wat hetzelfde is, het is een rijk van nuttigheden die doeleinden zijn.
Vanwege dit schiep en vormde God het heelal zó, dat nuttigheden overal op een dusdanige manier konden worden omkleed om zodoende in daad of in uitwerking tot stand te komen.
Zo omkleden zij zich, eerst in de hemel en daarna op aarde, dus in treden geleidelijk omlaag, tot in het meest uiterlijke van de natuur.
Hieruit blijkt dat de overeenstemming van natuurlijke dingen met geestelijke dingen of van de aarde met de hemel gebeurt door middel van nuttige functies en dat nuttige functies gemeenschap veroorzaken.
En de vormen waarin de nuttige functies zijn omkleed, zijn overeenstemmingen en middelen tot gemeenschap naarmate zij vormen van nut zijn.
In de natuur, in haar drievoudige koninkrijk, zijn alle dingen die daarin volgens de orde ontstaan, vormen van nuttigheden, of gevolgen die door een nut, ten behoeve van een nut zijn gevormd, en dit is waarom de dingen van de natuur overeenstemmingen zijn.
Bij de mens zijn echter, voor zover hij leeft naar de Goddelijke orde, dus in zoverre hij in liefde tot de Heer en in naastenliefde verkeert, in die mate ook zijn handelingen nuttigheden in vorm en deze zijn deze overeenstemmingen waarmee hij met de hemel in verbinding is.
De Heer en de naaste liefhebben betekent in het algemeen, nuttig zijn.
Verder moet men weten dat door de mens de natuurlijke wereld met de geestelijke wereld wordt

verbonden, dat wil zeggen, de mens is het middel van verbinding.
Want in hem is een natuurlijke wereld en ook een geestelijke wereld (zie boven nr. 57).
Dus voor zover iemand geestelijk is, is hij een middel van verbinding, maar voor zover iemand echter natuurlijk en niet geestelijk is, is hij geen middel tot verbinding.
Er bestaat evenwel ook zonder de tussenkomst van de mens een Goddelijke invloeiing in de wereld en ook in de dingen van de wereld die met de mens te maken hebben, maar niet in zijn redelijk verstand.

113. Zoals alles wat volgens de Goddelijke orde is, overeenstemt met de hemel, zo is ook alles wat tegen de Goddelijke orde is, in overeenstemming met de hel.
De dingen die overeenstemmen met de hemel, hebben allemaal betrekking op het goede en het ware, terwijl de dingen die overeenstemmen met de hel, op het kwade en het valse betrekking hebben.

114. Nu zal iets gezegd worden over de wetenschap van overeenstemmingen en het nut daarvan.
Eerder is gezegd dat de geestelijke wereld, dat is de hemel, met de natuurlijke wereld is verbonden door middel van overeenstemmingen.
De mens is dus door middel van overeenstemmingen een verbinding met de hemel gegeven.
Want de engelen van de hemel denken niet vanuit natuurlijke dingen zoals de mens.
Met het gevolg dat wanneer de mens de kennis van overeenstemmingen bezit, hij voor wat betreft zijn verstandelijke gedachten onder de engelen van de hemel kan zijn, en dus met zijn innerlijke of geestelijke mens met hen samen kan zijn.
Opdat er een verbinding van de hemel met de mens zou zijn, werd het Woord louter in overeenstemmingen geschreven; want het gehele Woord en alle dingen daarin zijn overeenstemmingen.
Indien dus de mens de kennis van overeenstemmingen bezat, zou hij de geestelijke betekenis van het Woord begrijpen.
Dientengevolge zou hij in staat zijn geheimen te begrijpen, waarvan hij in de letterlijke betekenis niets zou kunnen zien.
In het Woord bestaat namelijk een letterlijke en een geestelijke betekenis.
De letterlijke betekenis bestaat uit aardse dingen, de geestelijke betekenis echter uit hemelse dingen, en daar de verbinding van de hemel met de aarde door overeenstemmingen geschiedt, is een dergelijk Woord gegeven waarin alles tot aan de kleinste letter (iota) in overeenstemming is.

115. Er is mij vanuit de hemel geleerd dat de alleroudste mensen op onze aarde, die hemelse mensen waren, vanuit de overeenstemmingen zelf dachten.
De natuurlijke dingen op aarde die zij voor ogen hadden, dienden hen als middel om zo te denken.
Van dien aard zijnde waren zij in direct contact met engelen en spraken met hen.
Dus was de hemel door middel van hen met de aarde verbonden.
Daarom werd die tijd de Gouden Eeuw genoemd, waarover schrijvers uit de oudheid zeiden: *De hemelbewoners woonden samen met de mensen en hadden omgang met hen als vrienden met vrienden.*
Na dat tijdperk kwamen er mensen die niet vanuit de overeenstemmingen zelf dachten, maar vanuit de kennis van overeenstemmingen dachten.
Er was ook toen nog een verbinding van de hemel met de mensen, maar niet zo innig.
Hun tijdperk wordt de Zilveren Eeuw genoemd.
Later kwamen er mensen die weliswaar enige kennis over overeenstemmingen bezaten, maar niet vanuit die kennis dachten, aangezien zij in het natuurlijk goede en niet, zoals hun voorgangers, in

het geestelijk goede waren.
Hun tijd wordt de Koperen Eeuw genoemd.
Na die tijdperken is de mens meer en meer uiterlijk geworden en ten slotte zinnelijk en daarmee is de kennis van overeenstemmingen geheel verloren geraakt en met haar de ware kennis over de hemel en de vele dingen die daarmee te maken hebben.
Het was ook vanwege overeenstemmingen dat deze eeuwen naar het goud, zilver en koper werden genoemd.
Goud betekent het hemelse goede waarin de alleroudste mensen waren; *zilver* betekent het geestelijk goede waarin de oude volken na hen waren, en *koper* betekent het natuurlijk goede, waarin hun nakomelingen waren; terwijl *ijzer,* waarnaar de laatste eeuw genoemd werd, het harde ware betekent zonder het goede.

DE ZON IN DE HEMEL

116. In de hemel is de aardse zon, of iets wat van die zon afkomt, niet zichtbaar ,omdat deze geheel natuurlijk is.
In feite heeft de natuur haar oorsprong van deze zon en alles wat door haar voortgebracht wordt, heet natuurlijk.
Maar het geestelijke, waarin de hemel is, is boven de natuur en geheel verschillend van wat natuurlijk is; evenmin bestaat er onderlinge communicatie, behalve door middel van overeenstemmingen.
Wat het verschil tussen beide is, kan worden opgemaakt uit hetgeen eerder in nr. 38 over graden is gezegd, en wat de communicatie is die tussen hen bestaat, kan begrepen worden uit hetgeen in de twee voorgaande hoofdstukken over de overeenstemmingen werd gezegd.

117. Alhoewel de aardse zon in de hemel niet zichtbaar is, of iets wat uit deze zon voortkomt, toch is daar een Zon en licht en warmte en alles wat op aarde is en nog ontelbare dingen meer, echter niet uit dezelfde oorsprong, want de dingen in de hemel zijn geestelijk en de dingen op aarde zijn natuurlijk.
De Zon van de hemel is de Heer.
Het hemelse licht is het Goddelijk ware en haar warmte is het Goddelijk goede, die beide van de Heer uitgaan als vanuit een Zon.
Vanuit deze bron komt alles voort wat in de hemelen ontstaat en verschijnt.
Maar over licht en warmte en over de dingen die van daaruit in de hemel ontstaan, zal in de volgende hoofdstukken sprake zijn.
Hier gaat het alleen over de Zon daar.
De reden waarom de Heer in de hemel als Zon gezien wordt, is omdat Hij Goddelijke Liefde is, waaruit alle geestelijke dingen ontstaan, zoals alle natuurlijke dingen dit door middel van de aardse zon doen.
Het is deze Liefde, die schijnt als een Zon.

118. Dat de Heer in de hemel daadwerkelijk als Zon verschijnt, is mij niet alleen door de engelen verteld, maar het werd mij ook enkele keren te zien gegeven.
Daarom zal ik hier in enige woorden beschrijven wat ik over de Heer als Zon gehoord en gezien heb.
De Heer verschijnt als Zon niet in de hemel, maar hoog boven de hemelen en niet recht boven het hoofd of in het zenit, maar voor het oog van de engelen op een hoogte in het midden.
Hij verschijnt op twee afzonderlijke plaatsen, duidelijk gescheiden, één voor het rechteroog en de

andere voor het linkeroog.
Voor het rechteroog ziet Hij er net zo uit als een Zon met als het ware dezelfde gloed en grootte als de aardse zon.
Maar voor het linkeroog ziet Hij er niet uit als Zon maar als een Maan, met hetzelfde witte licht als onze aardse maan, in gelijke grootte maar meer schitterend en omgeven als het ware door vele kleine manen, even wit en schitterend.
De Heer wordt zo verschillend op twee plaatsten gezien, omdat Zijn verschijning aan iemand afhankelijk is van hoe Hij ontvangen wordt.
Daarom wordt Hij op de ene manier gezien door hen die Hem in het goede van liefde ontvangen, en op de andere manier door hen die Hem in het goede van geloof ontvangen.
Zij die Hem in het goede van liefde ontvangen, zien Hem als een Zon, vurig en vlammend, afhankelijk van de ontvangst.
Deze zijn in Zijn hemelse koninkrijk.
Zij die Hem in het goede van geloof ontvangen, zien Hem als Maan, wit en glanzend afhankelijk van de ontvangst.
Deze zijn in Zijn geestelijk koninkrijk.
Dit is omdat het goede van liefde overeenstemt met vuur, zodat vuur in geestelijke zin liefde betekent.
Het goede van geloof is in overeenstemming met licht, want licht in de geestelijke zin betekent geloof.
De Heer verschijnt voor de ogen, omdat de meer innerlijke delen die tot het verstand behoren, door de ogen zien; door het rechteroog vanuit het goede van liefde en door het linkeroog vanuit het goede van geloof.
Want bij engelen en ook bij de mens stemt alles wat aan de rechterzijde is overeen met het goede, waar waarheid aan ontleend wordt, en alles aan de linkerzijde met het ware dat vanuit het goede komt.
Het goede van geloof is in wezen waarheid vanuit het goede.

119. Vandaar dat in het Woord de Heer met betrekking tot liefde met de zon vergeleken wordt en met betrekking tot geloof met de maan en ook liefde voor de Heer, vanuit de Heer, met de zon wordt aangeduid, en geloof in de Heer, vanuit de Heer, met de maan wordt aangeduid, zoals in de volgende plaatsen: *En het licht van de maan zal zijn als het licht van de zon, en het licht van de zon zevenvoudig als het licht van zeven dagen.* (Jesaja 30:26) *Wanneer Ik u uitblus, befloers Ik de hemel en verduister Ik de sterren, de zon overdek Ik met wolken, en de maan doet haar licht niet schijnen. Al de stralende lichten aan de hemel verduister Ik om uwentwil - duisternis breng Ik over uw land* (Ezechiël 32:7, 8) *...de zon is bij haar opgang verduisterd en de maan laat haar licht niet schijnen.* (Jesaja 13: 1 0) *...de zon en de maan worden zwart en de sterren trekken haar glans in... De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed.* (Joel 2:2, 10,31; 3:15) *...de zon werd zwart als een haren zak en de maan werd geheel als bloed En de sterren... vielen op de aarde.* (Apocalyps 6: 12, 13) *Terstond na de verdrukking dier dagen zal de zon verduisterd worden en de maan zal haar glans niet geven en de sterren zullen van de hemel vallen.* (Mattheüs 24:29) en elders.
Op deze plaatsen betekent de *zon* liefde, de *maan* geloof en de *sterren* de kennis van het goede en het ware.
Deze worden gezegd te verduisteren, hun licht te verliezen en van de hemel te vallen wanneer zij niet meer bestaan.
Dat de Heer in de hemel als een Zon gezien wordt, is ook duidelijk uit Zijn transfiguratie voor Petrus, Jacobus en Johannes, *Zijn aangezicht schitterde als de Zon* (Mattheüs 17:2).
Zo verscheen de Heer voor die discipelen, toen zij aan het lichaam onttrokken waren en in het

licht van de hemel verkeerden.
Het was vanwege deze overeenstemming dat de ouden, die een vertegenwoordigende kerk uitmaakten, tijdens de eredienst zich tot de Zon in het oosten keerden.
Hierdoor kwam het ook dat zij hun tempels een ligging naar het Oosten gaven.

120. De omvang en aard van de Goddelijke liefde kan men afleiden door een vergelijking te maken met de aardse zon en haar grootse stralingskracht.
Het is, als u het geloven wil, veel vuriger dan de zon.
Daarom vloeit de Heer niet onmiddellijk als Zon in de hemelen, maar de gloed van Zijn liefde wordt geleidelijk gematigd.
Deze gradaties verschijnen als stralengordels om de Zon.
Bovendien worden de engelen beschermd door een wolk van gepaste dichtheid, zodat zij niet door de invloeiende liefde gedeerd worden.
Zo worden de hemelen gerangschikt naar de mate van hun ontvangst (van de liefde van de Heer).
Daar de hogere hemelen in het goede van de liefde verkeren, zijn ze het dichtst bij de Heer als een Zon, terwijl de lagere hemelen, die in het goede van het geloof verkeren, verder van die Zon verwijderd zijn.
Zij echter die in geen enkel goed zijn, zoals zij die in de hel zijn, zijn het verst verwijderd en de mate van afstand is overeenkomstig hun tegenstelling tot het goede.

121. Wanneer de Heer echter in de hemel verschijnt, hetgeen dikwijls geschiedt, dan verschijnt Hij niet omgeven door de Zon maar in een engelengedaante en wordt evenwel van de engelen onderscheiden door het Goddelijke dat uit Zijn gelaat schittert.
Hij is daar niet in persoon, omdat de Heer in persoon steeds door de Zon omgeven is, doch Hij is aanwezig door middel van een verschijning.
Want in de hemel is het heel gewoon dat iemand verschijnt als aanwezig zijnde op een punt waar de blik op gevestigd of door begrensd wordt, zelfs al is dit ver van de plaats waar iemand in werkelijkheid is.
Deze aanwezigheid wordt *aanwezigheid van het innerlijke gezichtsvermogen* genoemd, waarover meer in hetgeen volgt.
Ik heb ook de Heer in de gedaante van een engel gezien, in de hoogte net onder de Zon en ook van dichtbij in eenzelfde gedaante met schitterend gelaat en eens temidden van enkele engelen als een vlammende glans.

122. De aardse zon wordt door de engelen altijd gezien als iets donkers (*caliginosum*), in tegenstelling rot de Zon van de hemel en de maan als iets verduisterds (*tenebrosum*), in tegenstelling tot de Maan van de hemel.
De reden is dat het vurige van de aarde overeenstemt met eigenliefde en het licht daaruit overeenstemt met het valse uit die liefde.
Eigenliefde is volledig tegenovergesteld aan Goddelijke liefde en het valse uit die liefde is volledig tegenovergesteld aan het Goddelijke Ware.
Wat tegenovergesteld is aan de Goddelijke liefde en het Goddelijk Ware is voor de engelen als dichte duisternis (*caligo*).
Daarom betekent in het Woord het aanbidden van de
zon en de maan van deze aarde en het zich daarvoor neerbuigen, zichzelf liefhebben evenals het valse dat uit eigenliefde voortkomt.
Over het verdelgen van dergelijke praktijken zie: Deuteronomium 4: 19; 18:3-5; Jeremia 8:1,2; Ezechiël 8:15, 16, 18; Apocalyps 16:8; Mattheüs 13:6.

123. Aangezien de Heer in de hemel als Zon verschijnt vanwege de Goddelijke liefde die in Hem en van Hem is, wenden allen die in de hemel zijn zich voortdurend naar Hem toe.
Die in het hemelse koninkrijk zijn wenden zich naar Hem toe als naar een Zon, die in het geestelijke koninkrijk als naar een Maan.
Maar zij in de hel keren zich naar de donkerte en dichte duisternis, wat in tegenovergestelde richting is, dus zij keren de Heer hun rug toe.
Dit komt omdat allen die in de hel zijn, in eigenliefde en liefde voor de wereld verkeren, dus tegen de Heer zijn.
Zij die zich naar de dichte duisternis wenden, dat wil zeggen naar de plaats waar de zon van de aarde is, zijn achter in de hel en worden *genii* genoemd, terwijl zij die zich naar het donkere wenden waar de maan is, meer voor in de hel zijn en geesten worden genoemd.
Daarom wordt van hen die in de hel zijn gezegd dat zij in duisternis zijn en van hen die in de hemel zijn, dat zij in het licht zijn.
Duisternis betekent valsheid uit het kwade en licht waarheid uit het goede.
Dat zij zich zo wenden komt omdat iedereen in het andere leven zich richt tot hetgeen in zijn innerlijk heerst, dus tot zijn liefde, en het is het innerlijk dat vormgeeft aan het gelaat van een engel of geest.
In de geestelijke wereld bestaan geen vaste windstreken zoals in de natuurlijke wereld, maar het aangezicht is wat de ligging daarvan bepaalt.
Ook de mens wendt zich geestelijk op dezelfde manier als een geest dat doet.
Iemand die in eigenliefde en liefde tot de wereld verkeert, wendt zich van de Heer af, en naar de Heer toe indien hij in liefde tot Hem en tot de naaste is.
De mens weet dit echter niet omdat hij in de natuurlijke wereld is, waar de windstreken zijn bepaald door het op- en ondergaan van de zon.
Daar dit echter door de mens moeilijk te begrijpen is, zal het later verder uitgelegd worden als we het hebben over richting, ruimte en tijd in de hemel.

124. Aangezien de Heer de Zon van de hemel is en alles wat van Hem komt naar Hem opziet, is de Heer ook het gemeenschappelijk middelpunt, de oorsprong van elke richting en elke plaatsbepaling.
Om dezelfde reden is alles wat beneden Hem is in Zijn aanwezigheid en onder Zijn begeleiding, zowel in de hemelen als op aarde.

125. Door deze beschouwingen kan nu in een duidelijker licht gezien worden wat in de voorgaande hoofdstukken betreffende de Heer is gezegd en getoond, namelijk: Dat Hij de God van de hemel is (zie nr. 2 tot 6).
Dat Zijn Goddelijkheid de hemel maakt (zie nr. 7 tot 12).
Dat het Goddelijke van de Heer in de hemel de liefde tot Hem en liefde tot de naaste is (zie nr. 13 tot 19).
Dat er een overeenstemming bestaat tussen alles op aarde met de hemel en via de hemel met de Heer (zie nr. 87 tot 115).
En ook dat de aardse zon en maan overeenstemmingen zijn (zie nr. 105).

LICHT EN WARMTE IN DE HEMEL

126. Mensen die alleen maar denken op basis van de natuur, kunnen onmogelijk begrijpen dat er in de hemel licht bestaat.

Toch is er in de hemelen een dusdanig helder licht dat dit het aardse middaglicht vele malen overtreft.
Dit licht heb ik dikwijls gezien, zowel 's avonds als 's nachts.
Eerst verwonderde ik mij hierover, wanneer ik de engelen hoorde zeggen dat het licht van de aarde in vergelijking met dat van de hemel nauwelijks meer is dan een schaduw, maar nu ik het gezien heb, kan ik het betuigen.
De helderheid en pracht zijn onbeschrijfelijk.
Alles wat ik in de hemel zag, zag ik in dit licht, dus helderder en duidelijker dan de dingen op aarde.

127. Het licht van de hemel is geen natuurlijk licht zoals dat van de aarde, maar het is geestelijk, want het komt van de Heer als een Zon en deze Zon is de Goddelijke liefde, zoals in de voorgaande hoofdstukken werd duidelijk gemaakt.
Wat van de Heer als de Zon uitgaat, wordt in de hemelen het Goddelijk Ware genoemd.
In wezen is het echter het Goddelijk Goede, een eenheid vormend met het Goddelijk Ware.
Hier hebben de engelen licht en warmte van: licht uit het Goddelijk Ware en warmte uit het Goddelijk Goede.
Hieruit kan men dus de conclusie trekken dat het licht van de hemel, aangezien het van een dergelijke oorsprong komt, geestelijk is en niet natuurlijk, evenzo de hemelse warmte.

128. Het Goddelijk Ware is voor de engelen licht omdat engelen geestelijk zijn, en niet natuurlijk.
Geestelijke wezens zien vanuit hun Zon, en natuurlijke wezens vanuit de hunne.
Het is vanwege het Goddelijk Ware dat engelen verstand hebben, en hun verstand is hun innerlijk gezichtsvermogen wat in hun uitwendig gezichtsvermogen invloeit en dit voortbrengt.
Daarom verschijnen alle dingen in de hemel die vanuit de Heer als de Zon zichtbaar zijn, in dat licht.
Daar dit de bron van licht in de hemel is, varieert dit licht naarmate het Goddelijk Ware vanuit de Heer wordt opgenomen, of wat hetzelfde is, volgens de intelligentie en wijsheid waarin de engelen verkeren.
Dus verschilt het in het hemelse rijk van dat in het geestelijke rijk, en verschilt het in ieder afzonderlijk gezelschap.
Het licht in het hemelse rijk ziet er vurig uit, omdat de engelen daar het licht vanuit de Heer als een Zon opnemen.
Het licht daarentegen in het geestelijke rijk is wit, omdat de engelen daar het licht vanuit de Heer als een Maan opnemen (zie nr. 118).
Eveneens is het licht in het ene gezelschap niet hetzelfde als dat in het andere.
Het verschilt zelfs binnenin ieder gezelschap, waar de mensen in het centrum in meer licht, en zij daar omheen in minder licht verkeren (zie nr. 43).
In één woord, engelen hebben licht in dezelfde mate waarin zij ontvangers zijn van het Goddelijk Ware, dat is, in intelligentie en wijsheid vanuit de Heer verkeren.
Daarom worden de engelen van de hemel engelen van (het) licht genoemd.

129. Omdat de Heer in de hemelen het Goddelijke Ware is en het Goddelijke Ware daar licht is, wordt Hij, en al het ware dat van Hem komt, in het Woord *licht* genoemd, zoals op de volgende plaatsen: *Jezus zei tot hen: Ik ben het licht van de wereld; wie Mij volgt, zal nimmer in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens hebben.* (Johannes 8:12)
Zolang Ik in de wereld ben, ben Ik het licht van de wereld. (Johannes 9:5)
Jezus zei: Nog een korte tijd is het licht onder u. Wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de

duisternis u niet overvalt... Gelooft in het licht zolang gij het licht hebt, opdat gij kinderen des lichts zult zijn... Ik ben als een licht in de wereld gekomen, opdat een ieder, die in Mij gelooft, niet in de duisternis blijft. (Johannes 12:35, 36, 46)
Dat het licht in de wereld gekomen is en de mensen de duisternis liever gehad hebben dan het licht (Johannes 3:19).
Johannes zegt over de Heer: *Het waarachtige licht, dat ieder mens verlicht.* (Johannes 1 :9)
Het volk, dat in duisternis gezeten is, heeft een groot licht gezien, en voor hen, die gezeten zijn in het land en de schaduw des doods, is een licht opgegaan. (Mattheüs 4: 16)
Ik, de Heer, heb u gesteld tot een verbond voor het volk, tot een licht van de natiën. (Jesaja 42:6)
Hij zegt dan: Het is te gering, dat gij Mij tot een knecht zoudt zijn om de stammen van Jakob weder op te richten en de bewaarden van Israël terug te brengen; Ik stel u tot een licht van de volken, opdat mijn heil zal reiken tot het einde van de aarde. (Jesaja 49:6)
En de volken zullen bij haar licht wandelen (Apocalyps 21 :24) *Zend uw licht en uw waarheid; mogen die mij geleiden.* (Psalm 43:3)
In deze en ander passages wordt de Heer licht genoemd vanwege het Goddelijke Ware dat van hem komt.
Het ware zelf wordt eveneens licht genoemd.
Omdat er in de hemelen licht is dat van de Heer komt als de zon, scheen, toen hij voor Petrus, Jacobus en Johannes verheerlijkt werd: *Zijn gezicht als de zon, en Zijn gewaad zo helder als het licht en zijn klederen werden schitterend, hel wit, zoals geen voller op aarde ze kan maken.* (Markus 9:3; Mattheüs 17: 12) Het gewaad van de Heer had deze verschijning omdat dit het Goddelijk Ware vertegenwoordigde, hetgeen in de hemelen van Hem is.
Gewaden in het Woord betekenen waarheden, met als gevolg dat in de Psalmen gezegd wordt: *Hij hult Zich in het licht als in een mantel.* (Psalm 104:2)

130. Dat het licht in de hemelen geestelijk is en bovendien dat dit licht het Goddelijk Ware is, zou ook afgeleid kunnen worden uit het feit dat de mens ook geestelijk licht heeft en verheldering van dat licht heeft voor zover hij in intelligentie en wijsheid van het Goddelijk Ware is.
De mens zijn geestelijk licht is het licht van zijn verstand en het onderwerp van dat licht zijn waarheden die hij analytisch rangschikt in patronen, waaruit hij theorieën opbouwt en op basis waarvan hij tot een reeks conclusies komt.
De natuurlijke mens weet niet dat het licht, dat het verstand in staat stelt dergelijke dingen te zien, het echte licht is.
Want hij ziet het niet met zijn ogen en evenmin ontwaart hij het in zijn gedachten.
Toch zijn er velen die dit licht onderkennen en het onderscheiden van natuurlijk licht, waarin zij verkeren die natuurlijk en niet geestelijk denken.
Zij die natuurlijk denken concentreren zich alleen maar op de wereld, en schrijven alles aan de natuur toe.
Terwijl degenen die geestelijk denken zich op de hemel concentreren en alles aan God toeschrijven.
Vaak mocht ik gewaar worden en kon ik ook zien dat er werkelijk een licht bestaat dat het verstand verheldert, geheel afzonderlijk van het licht dat natuurlijke licht (lumen) wordt genoemd.
Innerlijk ben ik geleidelijk in dat licht verheven geweest; en terwijl ik verheven werd, werd mijn verstand dusdanig verhelderd, dat ik in staat werd gesteld dingen te ontwaren die ik daarvoor niet ontwaren kon, en uiteindelijk zelfs zulke dingen die geheel onbegrijpelijk zijn voor het denken vanuit het natuurlijke licht.
Soms was ik verontwaardigd dat deze dingen onbegrijpelijk waren, terwijl ze in het hemelse licht zo duidelijk en helder waarneembaar waren.

Omdat het verstand haar licht heeft, spreken we daar net zo over als over het oog, dat het ziet en in het licht verkeert wanneer het iets ontwaart, en dat het in duisterheid en schaduw verkeert wanneer het dingen niet ontwaart en meer van dergelijke uitspraken.

131. Aangezien het licht van de hemel het Goddelijke Ware is, is dat licht ook Goddelijke wijsheid en intelligentie.
Dus verheven worden in het licht van de hemel betekent hetzelfde als verheven worden in intelligentie en wijsheid en verhelderd worden.
Om deze reden verkeren engelen in precies dezelfde mate van licht als waarin ze intelligentie en wijsheid hebben.
Omdat het licht van de hemel Goddelijke wijsheid is, wordt in dat licht het karakter van iedereen herkend.
Het innerlijk van iedereen is volledig zichtbaar op zijn gelaat, precies zoals het is zonder het geringste te verbergen.
Meer innerlijke engelen hebben het graag dat alles wat met hen te maken heeft openlijk te zien is, omdat ze alleen maar goed willen.
Het is anders met hen onder de hemel die niet willen wat goed is en om die reden grote angst hebben in het licht van hemel gezien te worden.
En vreemd als het lijkt, mensen in de hel zien er voor elkaar uit als menselijk, maar in het licht van de hemel zien ze er uit als monsters met een afschuwelijk gezicht en lichaam, een nauwkeurige uitbeelding van hun eigen kwaad.
Voor wat zijn geest betreft, heeft de mens eenzelfde verschijning wanneer hij door engelen wordt gezien.
Indien goed, dan verschijnt hij als een mens, mooi overeenkomstig met zijn goedheid; indien boosaardig als een monster misvormd overeenkomstig zijn boosaardigheid.
Hieruit is duidelijk dat onder het licht van de hemel alle dingen openbaar gemaakt worden; alle dingen worden openbaar omdat het licht van de hemel het Goddelijke Ware is.

132. Aangezien het Goddelijk Ware in de hemelen licht is, straalt al het ware licht uit, waar het ook is, hetzij binnenin een engel of buiten hem, in de hemelen of daarbuiten.
Desalniettemin stralen waarheden buiten de hemelen anders uit dan waarheden in de hemelen dit doen.
Waarheden buiten de hemelen stralen koud uit, zoiets als sneeuw, zonder warmte, omdat ze hun essentie niet vanuit het goede onttrekken zoals waarheden in de hemelen dat doen.
Daarom verdwijnt dat koude licht zo gauw er het licht van de hemel op valt en als er kwaad onder zit, verandert het in duisternis.
Dit heb ik meerdere malen gezien, dit en vele andere opmerkenswaardige dingen over de uitstraling van het ware, die ik hier weglaat.

133. Iets zal nu gezegd worden over de warmte van de hemel.
De hemelse warmte in haar essentie is liefde.
Het gaat voort van de Heer als de Zon, hetgeen Goddelijke liefde is in de Heer en van de Heer, zoals in het voorgaande hoofdstuk is getoond.
Het is daarom duidelijk dat de warmte van de hemel, evenals het licht of de hemel, geestelijk is omdat het van dezelfde bron is.
Er zijn twee dingen die van de Heer als een Zon uitgaan, het Goddelijke Ware en het Goddelijke Goede.
Het Goddelijke Ware openbaart zich in de hemelen als licht, en het Goddelijke Goede als warmte.

Toch zijn het Goddelijke Ware en het Goddelijke Goede dusdanig verenigd, dat ze niet twee, maar één zijn.
Niettemin worden deze bij engelen gescheiden, want er zijn engelen die meer van het Goddelijke Goede dan van het Goddelijke Ware ontvangen en er zijn er die meer van het Goddelijke Ware dan van het Goddelijke goede ontvangen.
Zij die meer van het Goddelijke Goede ontvangen zijn in de Heer Zijn hemelse koninkrijk, en zij die meer van het Goddelijke Ware ontvangen zijn in de Heer Zijn geestelijke koninkrijk.
Het zijn de meest volmaakte engelen die beide in gelijke mate ontvangen.

134. De warmte van de hemel, evenals het licht van de hemel, is overal verschillend.
Het is verschillend in het hemelse koninkrijk van wat het is in het geestelijke koninkrijk, en het is verschillend in iedere gemeenschap daarin.
Het verschilt niet alleen in mate maar ook in kwaliteit.
Het is meer intens en zuiverder in de Heer Zijn hemelse koninkrijk, omdat de engelen daar meer van het Goddelijke Goede ontvangen; en het is minder intens en zuiver in Zijn geestelijke koninkrijk, omdat de engelen daar meer van het Goddelijke Ware ontvangen.
Ook in iedere gemeenschap verschilt de warmte overeenkomstig de wijze waarop deze ontvangen wordt.
Er is warmte in de hel, maar het is een onreine warmte.
De warmte in de hemel is wat bedoeld wordt met heilig en hemels vuur, en de warmte van de hel met goddeloos en hels vuur.
Beide betekenen liefde.
Hemels vuur betekent liefde tot de Heer en liefde jegens de naaste en alle affecties van die liefde, en hels vuur betekent eigenliefde en liefde voor de wereld en iedere lust van die liefdes.
Dat liefde warmte is uit een geestelijke oorsprong, blijkt duidelijk uit iemands warm worden door liefde; want overeenkomstig de sterkte en de natuur van zijn liefde ontvlamt een mens en wordt hij verwarmd en de warmte van zijn liefde wordt getoond wanneer zij wordt aangevallen.
Zodoende is het gebruikelijk om te spreken over ontvlamd raken, warm worden, brandend of kokend zijn, in vuur en vlam staan, zowel met betrekking tot de affecties van de liefde van het goede en de begeerte van de liefde van het kwaad.

135. Liefde die vanuit de Heer als een zon voortgaat, wordt in de hemel als warmte gevoeld, omdat het innerlijk van de engelen in een staat van liefde verkeert door het Goddelijke Goede dat vanuit de Heer komt; en dientengevolge, omdat het uitwendige van hen daardoor verwarmd wordt, zijn ze in een staat van warmte.
De aardse warmte kan in geen geval de hemel binnengaan omdat zij te grof is en natuurlijk is en niet geestelijk.
Maar bij de mens is dat anders, omdat deze zowel in de geestelijk wereld als in de natuurlijke wereld is.
Voor wat zijn geest betreft wordt hij verwarmd evenredig naar zijn liefdes.
Maar wat het lichaam betreft wordt de mens zowel door de warmte van zijn geest verwarmd als door de warmte van de wereld.
De aard van de overeenstemming van de twee soorten van warmte kan in het dierenleven worden gezien, want dieren hebben liefdes, waarvan de voornaamste liefde bestaat uit het voortbrengen van een nageslacht van eigen soort.
Deze barst los en wordt actief overeenkomstig de aanwezigheid en invloed van warmte vanuit de aardse zon, dat is de warmte van de lente en zomer seizoenen.
Zij die geloven dat de aardse warmte binnenstroomt en deze liefde activeert, vergissen zich ten zeerste, want er kan geen influx plaatsvinden vanuit het natuurlijke in het geestelijke, maar alleen

vanuit het geestelijke in het natuurlijke.
Deze influx verloopt volgens Goddelijke orde, de andere zou echter tegengesteld zijn aan de Goddelijke orde.

136. Evenals de mens hebben engelen een verstand en een wil.
Het leven van hun verstand wordt gevormd door het licht van de hemel, omdat dat licht het Goddelijke Ware is en de daarvan afkomstige Goddelijke Wijsheid; en het leven van hun wil wordt gevormd door de warmte van de hemel, omdat die warmte het Goddelijke Goede is en de daarvan afkomstige Goddelijke Liefde.
Het totale leven van de engelen komt uit warmte en niet vanuit licht, behalve voor zover daar warmte in aanwezig is.
Dat leven afhankelijk is van warmte wordt bewezen door het feit dat wanneer warmte wordt weggenomen, het leven vergaat.
Hetzelfde geldt ook voor geloof zonder liefde of voor het ware zonder het goede, omdat het ware dat het ware van het geloof wordt genoemd, licht is, en het goede dat het goede van liefde wordt genoemd, warmte is.
Dit wordt duidelijker getoond door de warmte en het licht van de wereld, waarmee de warmte en het licht van de hemel overeenstemmen.
Door de warmte van de wereld tezamen met licht, zoals in de lente en zomer, worden alle dingen op de aarde tot leven gebracht en tot groeien, maar door licht gescheiden van warmte wordt niets tot leven of tot groei gebracht, maar alles ligt verstijfd en sterft.
Warmte en licht zijn 's winters niet verenigd; dan is er geen warmte terwijl het licht blijft.
Vanwege deze overeenstemming wordt de hemel paradijs genoemd, aangezien het ware daar samengevoegd is met het goede, of geloof met liefde, zoals licht met warmte in de lente op de aarde.
Dit bevestigt de waarheid duidelijker, zoals in het desbetreffende hoofdstuk uiteen is gezet (zie nr. 13-19), dat het Goddelijke van de Heer in de hemel liefde tot Hem is en liefde tot de naaste.

137. In Johannes staat: *In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God... Alle dingen zijn door het Woord geworden en zonder dit is geen ding geworden, dat geworden is. In het Woord was leven en het leven was het licht van de mensen; hij was in de wereld, en de wereld is door Hem geworden... Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd.* (Johannes 1: 1, 3, 4, 10, 14)
Het is duidelijk dat hier met het Woord de Heer wordt bedoeld, want er staat dat het Woord vlees werd.
Maar wat specifiek met het Woord wordt bedoeld is niet bekend en zal daarom worden verklaard.
Hier betekent het Woord het Goddelijke Ware dat in de Heer is en vanuit de Heer komt; en daarom wordt het ook het Licht genoemd, hetgeen het Goddelijke Ware is, zoals eerder in dit hoofdstuk is uitgelegd.
Dat het door middel van het Goddelijk Ware was dat alle dingen geschapen en gemaakt werden zal nu worden uiteengezet.
(**2**) In de hemel heeft het Goddelijke Ware alle macht, en daarnaast bestaat absoluut niets dat macht heeft.
Vanwege het Goddelijk Ware worden engelen machten genoemd en zijn zij machten voor zover ze ontvangers of vergaarbekkens ervan zijn.
Door middel daarvan hebben ze de overhand over de hel en over allen die hen bestrijden.
Duizend vijanden daar kunnen niet standhouden tegen een enkele straal van het licht van de hemel, hetgeen het Goddelijke Ware is.
Aangezien engelen engelen zijn vanwege hun ontvangst van het Goddelijke Ware, volgt daaruit

dat de gehele hemel vanuit geen andere bron ontstaat, omdat de hemel uit engelen bestaat.
(**3**) Het idee dat er zoveel macht in het Goddelijke Ware is, wordt ongelofelijk geacht door hen die geen ander begrip hebben over wat waarheid is dan dat het iets te maken heeft met spreken en denken.
Deze hebben geen macht in zich anders dan dat mensen ze doen uit gehoorzaamheid.
Maar het Goddelijke Ware heeft macht in Zichzelf en een dusdanige macht, dat door middel daarvan de hemel en de aarde geschapen werden met alle dingen die ze bevatten.
Dat een dergelijke macht in het Goddelijke Ware verscholen ligt zou toegelicht kunnen worden door twee voorbeelden, namelijk door de macht van het ware en goede in de mens en door de macht van licht en warmte van de aardse zon.

De macht van het ware en goede in de mens.
Alles wat een mens doet, wordt gedaan door zijn verstand en wil.
Vanuit zijn wil door middel van het goede en vanuit zijn verstand door middel van het ware.
Want alles in de wil staat in verband met het goede en alles in het verstand staat in verband met het ware.
Het is daarom vanuit het goede en het ware dat de mens zijn gehele lichaam beweegt en daarin duizenden dingen zich eensgezind haasten op hun verzoek en aansporing.
Dit maakt duidelijk dat het gehele lichaam gemaakt is om in dienst te staan van het goede en het ware, daarom geconstrueerd is op basis van wat goed en waar is.
(**4**) *De macht van warmte en licht van de zon in de wereld.*
Alle dingen die in de wereld groeien, zoals bomen, granen, bloemen, grassen, vruchten, en zaden, ontstaan zuiver en alleen door middel van de warmte en het licht van de zon, hetgeen toont wat voor producerende macht deze twee bezitten.
Wat moet de macht dan wel niet zijn in het Goddelijke licht, hetgeen het Goddelijke Ware is, en in de Goddelijke warmte, hetgeen het Goddelijke Goede is? Want hieraan ontleent de hemel haar bestaan, evenals de wereld, aangezien de wereld door middel van de hemel bestaat zoals reeds eerder is getoond.
Vanwege dit alles kan de betekenis gezien worden van de woorden dat alle dingen door het Woord waren gemaakt en dat zonder het Woord niets gemaakt was van wat gemaakt was; ook dat de wereld door Hem was gemaakt, namelijk door het Goddelijke Ware vanuit de Heer.
Om dezelfde reden, in het Boek van de Schepping, wordt eerst over licht gesproken, en dan over de dingen die vanuit het licht ontstonden (Genesis 1:3, 4).
Om deze reden hebben ook alle dingen in het heelal, zowel in de hemel als op aarde, betrekking op het goede en het ware en op het samengaan daarvan, om enig bestaan te hebben.

139. Men moet wel begrijpen dat in de hemelen het Goddelijke Goede en het Goddelijke Ware, die van de Heer komen als van een zon, niet in de Heer bestaan, maar vanuit de Heer komen.
In de Heer bestaat alleen Goddelijke Liefde, hetgeen het Zijn (*Esse*) is, van waaruit het Goddelijke Goede en het Goddelijke Ware bestaan.
Bestaan (*existere*) vanuit zijn (*esse*) wordt bedoeld met voortgaan (*procedens*).
Dit kan ook duidelijk gemaakt worden door vergelijking met de aardse zon.
De warmte en het licht in de wereld zijn niet in de zon, maar zijn vanuit de zon.
In de zon is slechts vuur, en daar komt het van dat warmte en licht ontstaan en voortgaan.

140. Omdat de Heer als een zon Goddelijke Liefde is en Goddelijke Liefde het Goddelijk Goede zelf is, wordt het Goddelijke dat vanuit de Heer voortgaat, hetgeen Zijn Goddelijke in de hemel is, ter onderscheiding het Goddelijke Ware genoemd, ofschoon het in feite het Goddelijke Goede verenigd met het Goddelijke Ware is.

Dit Goddelijke Ware is wat de Heilige Geest wordt genoemd die uit Hem voortgaat.

DE WINDSTREKEN IN DE HEMEL

141. In de hemel zijn net als op aarde vier windstreken, het oosten, het zuiden, het westen en het noorden, die in beide werelden door hun zon worden bepaald; in de hemel door de Zon van de hemel, die de Heer is, en op de aarde door de zon van de aarde; en toch is er een groot onderscheid.
In de eerste plaats noemt men op aarde het zuiden waar de zon op haar grootste hoogte boven de aarde is; het noorden waar zij in het tegenovergestelde punt beneden de aarde staat; het oosten waar zij tijdens de dageraad opgaat en het westen waar zij ondergaat; zo worden op aarde alle windstreken door het zuiden bepaald.
In de hemel daarentegen heet de richting waar de Heer als Zon verschijnt het oosten, daar tegenover is het westen, ter rechterzijde is het zuiden en ter linkerzijde is daar het noorden en dit bij elke wending van het gelaat en het lichaam; zo worden de windstreken in de hemel door het oosten bepaald.
Dat de plaats waar de Heer als Zon gezien wordt het oosten (*oriënt*) wordt genoemd, komt omdat alle oorsprong (*origo*) van het leven van Hem als Zon is.
En inderdaad, naarmate bij de engelen warmte en licht of liefde en inzicht van Hem worden opgenomen, in zoverre heet het: de Heer gaat op (*exoriri*) bij hen; daardoor komt het ook dat de Heer in het Woord het Oosten (*Oriens*) heet.

142. Het tweede onderscheid is dat de engelen het oosten steeds vóór het gelaat hebben, achter de rug het westen, rechts het zuiden en links het noorden.
Omdat dit echter op aarde moeilijk te begrijpen is, omdat de mens zijn aangezicht naar elke windstreek kan wenden, zal het verklaard worden.
De gehele hemel wendt zich naar de Heer als het gemeenschappelijk middelpunt; bijgevolg keren alle engelen zich daarheen.
Dat ook op aarde elke richting naar het gemeenschappelijke middelpunt is gewend, is bekend.
De richting in de hemel verschilt echter daarin van de richting op aarde, dat in de hemel de voorste delen van het lichaam zich naar het gemeenschappelijke middelpunt wenden, terwijl dit op aarde de onderste delen doen.
Deze richting op aarde noemt men middelpuntzoekende kracht of ook zwaartekracht.
Het innerlijk van de engelen is ook werkelijk naar voren gekeerd, en daar het innerlijk zich in het gelaat vertoont, worden door het gelaat de windstreken bepaald.

143. Dat de engelen het oosten voor zich hebben bij elke wending van hun gelaat of van hun lichaam, kan op aarde nog minder begrepen worden, omdat de mens elke windstreek voor zijn gelaat heeft, al naar gelang hij zich gewend heeft; daarom zal ook dit verklaard worden.
De engelen wenden en draaien hun aangezichten en hun lichamen op dezelfde wijze als waarop de mensen dat doen, en toch is bij hen het oosten steeds voor het oog.
Maar de wendingen van de engelen zijn niet zoals die van de mensen, want zij zijn van een andere oorsprong; ze schijnen wel als van dezelfde soort maar toch zijn ze niet gelijk.
De heersende liefde is de oorsprong; uit haar ontspringen alle bepalingen van richting; zowel bij de engelen als bij de geesten is hun innerlijk werkelijk naar hun gemeenschappelijk middelpunt gewend, dus in de hemel naar de Heer als Zon.
Omdat hun liefde steeds voor hun innerlijk is, en hun gelaat zich uit hun innerlijk vormt, want het is de uiterlijke vorm daarvan, hebben zij altijd hun heersende liefde voor het aangezicht.

In de hemel dus is het de Heer als Zon, omdat Hij het is van wie zij de liefde hebben; en daar de Heer zelf in Zijn liefde bij de engelen is, is het de Heer die maakt dat zij naar hem zien, waarheen zij zich ook wenden.
Dit kan hier nu niet verder worden verduidelijkt, maar in de volgende hoofdstukken, waar over de uitbeeldende dingen en schijnbaarheden en over tijd en ruimte in de hemel wordt gehandeld, zal het meer begrijpelijk worden gemaakt.
Het werd mij gegeven door veel ervaring en door eigen waarneming te weten, dat de engelen de Heer bestendig voor hun gelaat hebben, want zo dikwijls als ik met engelen verkeerde, werd ook de tegenwoordigheid van de Heer voor mijn aangezicht waargenomen; ofschoon niet zichtbaar, werd Hij toch in het licht bemerkt; dat dit zo is bevestigden de engelen meerdere malen.
Daar de Heer voortdurend voor het gelaat van de engelen is, wordt ook op aarde gezegd: men moet God voor ogen en voor het gelaat hebben, en op Hem zien; en dat degenen die in Hem geloven en Hem liefhebben, Hem zien.
Dat de mens zo spreekt, vindt zijn oorsprong in de geestelijke wereld, want daaruit is veel dat in de menselijke spraak is, ofschoon de mens niet weet dat het daaruit ontstaat.

144. Dat er zulke wending tot de Heer plaatsvindt, behoort tot de wonderlijke dingen van de hemel, want daar kunnen velen op dezelfde plaats zijn en terwijl de een zijn gelaat en lichaam naar een andere zijde wendt dan de ander, zien zij toch allen de Heer voor zich.
Iedereen heeft aan zijn rechterzijde het zuiden en aan zijn linkerzijde het noorden en achter zich het westen.
Tot de wonderlijke dingen behoort ook dat, ofschoon de blik van de engelen altijd naar het oosten is, zij toch ook een blik naar de overige drie windstreken hebben; maar zij hebben een blik daarop uit hun innerlijke zien dat tot het denken behoort.
Een ander wonderlijk ding is dat het nooit iemand in de hemel geoorloofd is achter een ander te staan en in de richting van zijn achterhoofd te zien, want dan wordt de invloeiing van het goede en het ware van de Heer verstoord.

145. De engelen zien de Heer op een andere wijze dan de Heer hen ziet.
De engelen zien de Heer door de ogen, maar de Heer ziet de engelen in het voorhoofd; de reden hiervan is dat het voorhoofd overeenstemt met de liefde en de Heer door de liefde in hun wil invloeit en maakt dat men Hem door het verstand, dat met de ogen overeenstemt, ziet.

146. De streken in de hemelen die het hemelse rijk van de Heer uitmaken, verschillen van de streken in de hemelen die Zijn geestelijke rijk vormen, en wel omdat de Heer voor de engelen die in Zijn hemels rijk zijn als Zon verschijnt, en voor de engelen die in Zijn geestelijke rijk zijn als Maan; terwijl het oosten daar is waar de Heer verschijnt.
De afstand tussen de Zon en Maan bedraagt daar dertig graden, bijgevolg is er eenzelfde afstand tussen dezelfde windstreken van de twee rijken.
Dat de hemel in twee rijken is verdeeld, die het hemelse en het geestelijke rijk heten, kan men in de desbetreffende hoofdstukken (nr. 20-28) zien, en dat de Heer in het hemelse rijk als Zon en in het geestelijke rijk als Maan verschijnt ziet men in nr. 118.
Toch worden de windstreken daarom niet onbepaald, daar de geestelijke engelen niet tot de hemelse engelen kunnen opstijgen en deze evenmin tot hen kunnen neerdalen. (zie nr. 35)

147. Hieruit blijkt hoe de tegenwoordigheid van de Heer in de hemelen is, namelijk dat Hij overal is en bij iedereen in het goede en het ware dat van Hem uitgaat; dat Hij dus in het Zijne bij de engelen is, zoals boven in nr. 12 werd gezegd.
Het ontwaren van de tegenwoordigheid van de Heer is in hun innerlijk; daaruit zien de ogen.

Aldus zien zij Hem buiten zichzelf, daar er een voortduring is van hetgeen innerlijk is met hetgeen uitwendig is.
Hieruit kan men opmaken hoe het verstaan moet worden dat de Heer in hen is en zij in de Heer, volgens de woorden van de Heer: *Blijft in Mij en Ik in u,* (Johannes 15:4); *... die Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem.* (Johannes 6:56)
Het vlees van de Heer betekent het Goddelijk-goede en Zijn bloed het Goddelijk-ware.

148. In de hemelen wonen allen gescheiden volgens de windstreken.
In het oosten en westen wonen zij die in het goede van de liefde zijn; in het oosten zij die een heldere opvatting daarvan hebben, en in het westen zij die een duistere opvatting daarvan hebben.
In het zuiden en noorden wonen zij die in de wijsheid van dat goede der liefde zijn; in het zuiden zij die in het heldere licht van de wijsheid zijn, en in het noorden zij die in een duister licht van de wijsheid zijn.
De engelen, zowel in het geestelijke als in het hemelse rijk van de Heer, wonen in dezelfde orde, slechts met een verschil naar het goede van de liefde en naar het licht van het ware uit dat goede; want de liefde in het hemelse rijk is de liefde tot de Heer en het licht van het ware daaruit is wijsheid.
In het geestelijke rijk is zij echter de liefde tot de naasten, hetgeen naastenliefde (*charitas*) wordt genoemd, en het licht van het ware daaruit is het inzicht, hetgeen ook geloof genoemd wordt (zie nr. 23).
Zij worden eveneens naar de windstreken onderscheiden, want de windstreken staan in het ene en het andere rijk dertig graden van elkaar (zie nr. 146).

149. Op gelijke wijze wonen de engelen onder elkaar in elk hemels gezelschap.
In het oosten wonen zij die zich in een hogere graad van liefde en naastenliefde bevinden; in het westen zij die in een mindere graad zijn; in het zuiden zij die in het grotere licht van wijsheid en inzicht zijn; in het noorden zij die in een zwakker licht zijn.
Zij wonen zo gescheiden omdat elk gezelschap de hemel voorstelt en ook een hemel in kleinere vorm is. (zie nr. 51-58) Hetzelfde geschiedt bij hun vergaderingen.
Zij worden in deze volgorde gebracht door de vorm van de hemel, krachtens welke iedereen zijn plaats kent.
Ook wordt er door de Heer voor gezorgd dat er in elk gezelschap engelen van iedere soort zijn, opdat de hemel wat zijn vorm betreft overal gelijk is.
Toch verschilt de regeling van de gehele hemel van de regeling van een gezelschap, zoals het algemene verschilt van het bijzondere; want de gezelschappen die in het oosten zijn, overtreffen de gezel schappen die in het westen zijn; en die in het zuiden zijn overtreffen die welke in het noorden zijn.

150. Vandaar dat de streken in de hemel datgene betekenen, wat is bij hen die daarin wonen; namelijk het oosten, de liefde en het goede van de liefde in een helder begrip; het westen juist hetzelfde maar in een duistere bevatting; het zuiden, de wijsheid en het inzicht in een helder licht; en in het noorden hetzelfde in een duister licht.
En daar de windstreken in de hemelen een dergelijke betekenis hebben, wordt door deze hetzelfde aangeduid in de innerlijke of geestelijke zin van het Woord; want de innerlijke of geestelijke zin van het Woord is geheel overeenstemmend met hetgeen in de hemel is.

151. Het tegenovergestelde vindt plaats bij hen die in de hel zijn.
Zij die daarin zijn, zien niet tot de Heer als Zon of Maan maar zij zien rugwaarts van de Heer af op het donkere dat de zon van de wereld is, en op het duistere van de maan van de wereld.

Zij die boze geesten (*genii*) heten, zien op het donkere van de zon van de wereld, en zij die geesten heten op het duistere dat op de plaats van de maan in de wereld is.
Dat de aardse zon en maan niet in de geestelijke wereld schijnen, maar in plaats daarvan iets donkers dat tegenovergesteld is aan de hemelse Zon, en dat in plaats van de maan er iets duisters is wat tegenovergesteld is aan de hemelse Maan, kan men zien in nr. 122.
In de hel zijn bijgevolg de streken tegenovergesteld aan de hemel: het oosten bij hen waar dat donkere en duistere is; het westen waar de hemelse Zon is; het zuiden aan de rechter - en het noorden aan de linkerzijde, en dit bij iedere wending van hun lichaam.
Zij kunnen zich ook niet anders richten, omdat elke richting van het innerlijk en elke bepaling die er uit volgt, met kracht naar die zijde worden gewend en gevoerd.
De richting van het innerlijk, en bijgevolg de werkelijke bepaling van allen die in het andere leven zijn, is volgens hun liefde. (zie nr. 143)
De liefde van hen die in de hel zijn is de eigenliefde en de liefde tot de wereld, en deze soorten liefde zijn het die door de zon en de maan van de wereld worden aangeduid. (zie nr. 122)
Deze soorten liefde zijn ook tegenovergesteld aan de liefde tot de Heer en de naastenliefde; daardoor komt het dat zij zich van de Heer afwenden naar die duisternis en schaduw.
Ook wonen zij die in de hellen zijn volgens hun streken; zij die in het kwade uit de eigenliefde zijn, van het oosten tot het westen; zij die in het valse van het kwade zijn, van het zuiden tot het noorden; maar hierover zal meer gezegd worden in het gedeelte over de hel.

152. Komt een kwade geest onder de goede geesten, dan worden de windstreken gewoonlijk zo verward, dat de goeden nauwelijks weten waar hun oosten is.
Dit heb ik inderdaad enige malen waargenomen, en ook van geesten gehoord die zich daarover beklaagden.

153. Kwade geesten verschijnen soms als naar hemelse streken gekeerd en hebben dan inzicht en begrip van het ware, maar geen genegenheid voor het goede.
En zodra zij zich verder naar hun eigen streken terugwenden, zijn zij zonder inzicht en begrip van het ware, en zeggen dan dat de waarheden die zij gehoord en begrepen hebben niet waar zijn, maar vals en wensen het valse waar te zijn.
Mij werd omtrent deze verandering onderricht dat bij de bozen het begrip (*intellectuale*) zo kan worden gewijzigd, maar niet de wil (*voluntarium*), en dat dit door de Heer zo is voorzien, opdat iedereen de waarheden zou kunnen zien en erkennen, maar dat niemand ze zal ontvangen dan wanneer hij in het goede is, daar alleen het goede en nooit het kwade de waarheden opneemt.
Evenzo is het bij de mens, opdat hij door de waarheden zou kunnen worden verbeterd; hij wordt echter niet verder verbeterd dan voor zoverre hij in het goede is, en daardoor komt het dat de mens op gelijke wijze naar de Heer kan worden gewend.
Is hij echter naar zijn leven in het kwade, dan wendt hij zich aanstonds van de Heer af en versterkt zich in het valse van zijn boosheid in tegenstelling met de waarheden die hij begrepen en gezien had; en dit geschiedt bij hem wanneer hij bij zich volgens zijn innerlijk denkt.

DE VERANDERINGEN VAN STAAT VAN DE ENGELEN IN DE HEMEL

154. Onder veranderingen van staat bij de engelen wordt verstaan de veranderingen in liefde en geloof en in hun wijsheid en inzicht, dus veranderingen in de staat van hun leven.
Het woord staat wordt gebezigd met betrekking tot het leven en tot hetgeen wat tot het leven behoort.
En daar het leven van de engelen een leven van liefde en geloof en daardoor van wijsheid en

inzicht is, wordt over de staat daarvan gesproken, en worden de toestanden genoemd van liefde en geloof, en ook die van wijsheid en inzicht.
Hoe deze staten bij de engelen veranderen, zal nu worden gezegd.

155. De engelen zijn niet voortdurend in dezelfde staat met betrekking tot de liefde, en daardoor ook niet in dezelfde staat van wijsheid en inzicht, want alle wijsheid hebben zij uit de liefde en volgens de aard van de liefde.
Soms zijn zij in een staat van vurige liefde, soms in een staat van minder vurige liefde.
Dit neemt stapsgewijze af van de hoogste tot de laagste graad.
Wanneer zij in de hoogste staat van liefde zijn, zijn zij in het licht en de warmte van hun leven of in hun helderheid en genot, zijn zij echter in de laagste graad dan zijn zij in de schaduwen in de koude of in hun duisternis en ongenoegen.
Van de laatste staat keren zij weer tot de eerste terug, enzovoort; deze wisselingen volgen elkaar op als toestanden van licht en schaduwen van warmte en koude of gelijk die van ochtend en middag en van avond en nacht op elke dag op aarde met voortdurend verschil gedurende het jaar.
Zij komen overeen: de ochtend met de staat van hun liefde in de helderheid, de middag met de staat van hun wijsheid in de helderheid, de avond met de staat van hun wijsheid in het duister, en de nacht met de staat van liefdeloosheid en onwijsheid.
Men dient echter te weten dat er geen overeenkomst is van de nacht met de staten van het leven van hen die in de hemel zijn, maar wel een overeenkomst met de schemering die de ochtend voorafgaat; een overeenkomst met de nacht bestaat voor hen die in de hel zijn.
Het is volgens deze overeenkomst dat dag en jaar in het Woord de levensstaten in het algemeen betekenen; warmte en licht betekenen liefde en wijsheid; de ochtend de eerste en hoogste trap van de liefde; de middag de wijsheid in haar licht; de avond de wijsheid in haar schaduw; de ochtendschemering is de duisternis die de ochtend voorafgaat en de nacht het geheel ontbreken van liefde en wijsheid.

156. Met de staat van het innerlijk, dat het gebied van de liefde en wijsheid van de engelen is, worden ook de staten veranderd van de vele dingen die buiten hen zijn en voor hun ogen verschijnen, want de dingen die buiten hen zijn, nemen een schijn aan naar de dingen die in hen zijn; maar hoe en wat deze dingen zijn, zal in de volgende hoofdstukken gezegd worden waar over uitbeeldende dingen en de schijnbaarheden in de hemel sprake zal zijn.

157. Iedere engel ondergaat en doorloopt zulke veranderingen van staat en ook elk gezelschap in zijn geheel, maar elk verschillend van de ander, omdat allen verschillen in liefde en wijsheid; want die in het midden zijn, verkeren in een meer volkomen staat dan zij die zich rondom tot aan de grenzen bevinden (zie nr. 23 en 128).
Maar het zou te wijdlopig zijn om de verschillen op te geven, want een ieder neemt veranderingen waar naarmate de gesteldheid van zijn liefde en zijn geloof is; daardoor komt het dat de een in zijn helderheid en genot is, terwijl de ander in zijn duisternis en ongenoegen is, en dat tegelijkertijd in hetzelfde gezelschap; zo kan ook in het ene gezelschap de staat anders zijn dan in het andere, en in de gezelschappen van het hemelse rijk anders dan in de gezelschappen van het geestelijke rijk.
De verschillen van hun veranderingen van staat in het algemeen zijn als de verschillen van de dagen en jaargetijden in de verschillende streken van de aarde; want waar sommigen morgen hebben, hebben anderen avond, of ook sommigen hebben warmte, terwijl anderen koude hebben en omgekeerd.

158. Ik word uit de hemel onderricht waarom aldaar zulke veranderingen van staat plaatsvinden; de engelen zeiden dat er verschillende oorzaken waren; vooreerst, dat het genot van het leven en van de hemel, dat uit de liefde en wijsheid van de Heer tot hen komt, langzamerhand zijn waarde zou verliezen, wanneer zij onafgebroken daarin verbleven, zoals dat gebeurt bij hen, die zonder afwisseling in vermakelijkheden en genot leven.
Een andere oorzaak is, dat zij evenals de mensen een zeker iets van zichzelf hebben (proprium) en dit bestaat in zichzelf liefhebben en dat allen die in de Hemel zijn van dit *proprium* worden afgehouden en dat naarmate zij er door de Heer van afgehouden worden, zij in dezelfde mate in liefde en wijsheid zijn; maar dat naarmate zij er niet van worden afgehouden, zij in dezelfde mate in eigenliefde verkeren en daar eenieder liefheeft wat het zijne is en daardoor getrokken wordt, treden bij hen veranderingen van staat op en elkaar volgende wisselingen in.
Een derde oorzaak is, dat zij op deze wijze volmaakt worden, daar zij er zich aan gewennen in de liefde tot de Heer gehouden en van de eigenliefde afgehouden te worden, en dan ook daardoor de afwisselingen van genot en gemis aan genot de gewaarwording en het gevoel van het goede fijner wordt.
Zij voegen daaraan toe, dat niet de Heer hun veranderingen van staat teweegbrengt, daar de Heer evenals de zon steeds met warmte en licht, dat is met liefde en wijsheid, invloeit, maar dat de oorzaak in henzelf ligt, daar zij liefhebben wat hun eigen is, hetgeen hen bestendig afleidt; dit wordt opgehelderd door de vergelijking met de zon van de wereld, in zoverre dat niet in haar de grond van de veranderingen van staat van warmte en koude en van licht en donker in elk jaar en op elke dag ligt, daar zij onbeweeglijk staat, maar dat de aarde er de oorzaak van is.

159. Er werd mij aangetoond, hoe de Heer als Zon voor de engelen in het hemelse rijk in hun eerste, hoe in hun tweede en hoe in hun derde staat verschijnt.
De Heer werd als Zon vlammend en stralend in zulk een glans gezien, dat het niet kan worden beschreven; men zei, dat de Heer als zulk een Zon voor de engelen verschijnt in hun eerste staat.
Vervolgens zag men een grote wolkachtige gordel om de Zon, waardoor het vlammende en stralende, waardoor zij eerst zulk een glans had, matter begon te worden.
Men zei, dat de Zon zo schijnt in hun tweede staat; daarna zag men hoe de gordel nog dichter werd en de Zon dientengevolge minder vlammend scheen, en wel trapsgewijze, tot zij eindelijk als het ware schitterend wit was.
Men zei, dat de Zon zo voor hen in de derde staat verschijnt.
Daarna zag men dit schitterend witte links naar de zijde van de maan van de hemel voortgaan en zich daar bij haar licht voegen, tengevolge waarvan nu de maan bovenmatig glansde.
Men zei, dat dit de vierde staat voor hen in het hemelse rijk en de eerste voor hen in het geestelijke rijk was en zo wisselen zich de veranderingen van staat in beide rijken af; echter niet tegelijk in het geheel, maar in het ene gezelschap na het andere; daarbij zijn deze wisselingen niet regelmatig, maar zij komen vroeger of later en onverwachts.
Verder zei men mij, dat niet de Zon zo in zichzelf veranderde en evenmin zo van plaats verwisselde, maar dat het aldus schijnt naar gelang van de op een volgende verbeteringen van hun staten, daar de Heer voor een ieder volgens de gesteldheid van zijn staat verschijnt, dus vlammend wanneer hij in vurige liefde is, minder vlammend en eindelijk wit schitterend wanneer de liefde afneemt; en de gesteldheid van zijn staat wordt door de wolkachtige gordel voorgesteld, die aan de Zon de schijnbare veranderingen gaf in de vlam en het licht.

160. Wanneer de engelen in deze laatste staat verkeren, die intreedt wanneer zij in hun eigene zijn, dan beginnen zij treurig te worden.

Ik sprak met hen, terwijl zij in deze staat waren, en zag hun treurigheid; maar zij zeiden, dat ze de hoop koesterden binnenkort weer in de vorige staat en dus eveneens weer in de hemel te komen; want de hemel is voor hen van hun eigene afgehouden te worden.

161. Ook in de hel zijn veranderingen van staat, maar hierover later, waar van de hel sprake zal zijn.

DE TIJD IN DE HEMEL

162. Ofschoon ook in de hemel alles, evenals op aarde, wisselt en voortgaat, hebben de engelen toch geen begrip of voorstelling van tijd en ruimte; het is zelfs zo, dat zij volstrekt niet weten wat tijd en ruimte is.
Over de tijd in de hemel zal nu worden gesproken en over de ruimte later in een afzonderlijk hoofdstuk.

163. Dat de engelen niet weten wat tijd is, ofschoon alles bij hen trapsgewijze voortgaat evenals op aarde en wel zonder enig onderscheid, heeft daarin zijn oorzaak, dat er in de hemel geen jaren en dagen, maar wel veranderingen van staat bestaan; en daar waar jaren en dagen bestaan, zijn ook tijden, maar waar veranderingen van staat bestaan, zijn staten.

164. Op aarde bestaan tijden, omdat de zon hier schijnbaar van graad tot graad voortgaat en tijden maakt, die men jaargetijden noemt, en zij bovendien om de aarde loopt en tijden maakt, die men etmalen noemt en zowel de jaargetijden als de dag in vaststaande wisseling.
Anders is het met de Zon van de hemel; deze maakt niet door regelmatige voortbewegingen en omdraaiingen jaren en dagen, maar zij maakt schijnbaar veranderingen van staat, en ook deze niet in vast bepaalde wisseling, zoals dit in het vorige hoofdstuk werd aangetoond.
Vandaar, dat engelen hoegenaamd geen voorstelling van tijd kunnen hebben, maar in plaats daarvan slechts van de staat (zie nr. 154).

165. Daar de engelen geen voorstelling hebben die aan tijd ontleend zijn zoals de mensen op aarde, hebben zij ook geen begrip van tijd en wat daartoe behoort.
Zij weten niets van tijdsbepalingen, zoals jaar, maand, week, dag, uur, heden, morgen en gisteren.
Wanneer de engelen zoiets van de mens horen (want steeds zijn engelen door de Heer bij de mens gevoegd) dan ontwaren zij in plaats daarvan staten en wat daarbij behoort.
Zo wordt het natuurlijke begrip van de mens bij de engelen in een geestelijk begrip veranderd.
Vandaar dat tijden in het Woord staten betekenen en tijdsbepalingen, zoals de bovengenoemde, de daarmee overeenstemmende geestelijke dingen.

166. Zo is het ook met alles wat door de tijd bestaat, zoals bijvoorbeeld bij de vier jaargetijden, die men lente, zomer, herfst en winter noemt, en bij de vier dagdelen, die morgen, middag, avond en nacht heten; ook bij de vier mensenleeftijden, die kindsheid, jeugd, volwassenheid en ouderdom worden genoemd en zo bij het overige, dat óf door de tijd ontstaat óf een opvolging van tijden heeft.
Wanneer de mens aan die dingen denkt, denkt hij volgens de tijd, maar de engel volgens de staat; daarom wordt hetgeen deze dingen bij de mens van de tijd in zich sluit bij de engelen in het begrip van staat veranderd.
Lente en morgen worden veranderd in een denkbeeld, omtrent liefde en wijsheid, zoals die in de eerste staat bij de engelen zijn.

Zomer en middag veranderen in een begrip van liefde en wijsheid, zoals die in de tweede staat zijn.
Herfst en avond, zoals zij in de derde staat zijn.
Nacht en winter in het begrip van de staat, zoals die in de hel is; vandaar dat dergelijke dingen door tijden in het woord worden bedoeld; men zie boven nr. 155, waaruit blijkt op welke wijze de natuurlijke dingen in de gedachten van de mens, bij de engelen, die zich bij hem bevinden, geestelijk worden overgebracht.

167. Daar de engelen geen begrip van tijd hebben, hebben zij ook een ander denkbeeld van de eeuwigheid dan de mensen op aarde.
Onder eeuwigheid verstaan zij een eindeloze staat, maar geen eindeloze tijd.
Ik dacht eens over de eeuwigheid na en door middel van het tijdsbegrip kon ik wel begrijpen wat *in Eeuwigheid* zou zijn, namelijk het eindeloze, maar niet wat het *van Eeuwigheid* was, dus ook niet, wat God voor de Schepping van Eeuwigheid af gedaan had.
Toen ik hierdoor in mijn geest beangstigd werd, werd ik in de sferen van de hemel opgeheven en kwam zodoende in de bevatting, waarin de engelen omtrent de eeuwigheid zijn, waardoor mij toen door verlichting helder werd, dat men over de eeuwigheid niet volgens de tijd mag denken, maar wel volgens de staat en dat dan begrepen wordt, wat het *van Eeuwigheid* is, zoals dit ook mij gebeurde.

168. Engelen die met mensen spreken, spreken nooit door middel van natuurlijke begrippen die de mens eigen zijn en die alle van tijd, ruimte en stof en van daarmede overeenkomende dingen afgeleid zijn, maar door geestelijke begrippen, die alle aan staten en de vele veranderingen daarvan in en buiten de engelen ontleend worden.
En toch worden de begrippen van de engelen, die geestelijk zijn, zodra zij bij de mens invloeien, op het ogenblik en vanzelf in natuurlijke, de mens eigene begrippen veranderd, die volkomen met de geestelijke overeenstemmen.
Dat het zo geschiedt weten de engelen en ook de mensen niet, maar zo is alle invloeiing van de hemel bij de mens.
Er waren engelen, die nader in mijn gedachten worden toegelaten en zelfs in mijn natuurlijke gedachten, waarin veel was, dat met tijd en plaats in verband stond, maar omdat zij toen niets begrepen, traden zij snel terug en nadat zij waren teruggetreden, hoorde ik ze spreken en zeggen, dat zij in de duisternis waren geweest.
Het wordt mij gegeven door ervaring te leren, hoe groot de onwetendheid van de engelen, betreffende tijd is.
Er was iemand uit de hemel, die in staat was ook in natuurlijke begrippen, zoals de mens die heeft, te worden ingeleid; met hem sprak ik daarom later als de ene mens met de andere.
In het begin wist hij niet, wat het was, hetgeen ik tijd noemde, waarom ik hem volledig onderrichten moest, hoe de Zon zich schijnbaar om de aarde wentelde en jaar en dag maakte, en dat daardoor de jaren in vier tijden en ook in maanden en weken ingedeeld werden en de dagen in vierentwintig uren en dat deze tijden in vaststaande orde terugkeren en alzo de tijden ontstaan.
Toen hij dit hoorde was hij zeer verbaasd en zei, dat hij daarvan niets geweten had en slechts wist wat staten waren.
Gedurende het gesprek met hem zei ik ook, dat men op aarde wist, dat er in de hemel geen tijd bestond, want de mensen spreken alsof zij het weten; zij zeggen namelijk van hen, die sterven, dat zij het tijdelijke verlaten hebben en dat zij uit de tijd gaan, waaronder zij verstaan uit de wereld.
Ik zei ook dat er waren die wel wisten dat de tijden oorspronkelijk staten zijn, namelijk daaruit, dat zij geheel overeenstemmen met de neigingen, waarin zij verkeren, kort voor hen, die in

vreugde en innig genot, lang voor hen, die in afkeer en treurigheid zijn, en afwisselend in de staat van hoop en verwachting, en dat derhalve de geleerden onderzoeken wat tijd en ruimte is en dat zelfs enigen weten dat de tijd slechts voor de natuurlijke mens bestaat.

169. De natuurlijke mens mag geloven, dat hij geen gedachten zou hebben, indien de begrippen van tijd, ruimte en stoffelijke dingen hem werden ontnomen, want daarop steunen alle gedachten, die de mens heeft; maar laat hem weten, dat de gedachten in zoverre beperkt en begrensd worden, als zij iets van tijd, ruimte en stof in zich hebben, en dat zij onbegrensd en onbeperkt zijn, in zoverre als zij daarvan niets in zich hebben, daar de geest zover boven de stoffelijke en wereldse dingen verheven is.
Daardoor krijgen de engelen wijsheid en zulk een wijsheid, dat zij onbegrijpelijk wordt genoemd, daar zij niet valt in de begrippen, die alleen uit wereldse dingen bestaan.

DE UITBEELDENDE DINGEN EN DE SCHIJNBAARHEDEN IN DE HEMEL

170. De mens die alleen volgens het natuurlijke licht denkt, kan niet begrijpen dat er in de hemel iets zou zijn, dat aan de dingen van de aarde gelijk is; en dit, omdat hij volgens dit licht heeft gedacht en zich heeft bevestigd in de mening, dat engelen niets dan geest en dat geesten als het ware etherische vormen zijn; dat zij zodoende geen zintuigen hebben zoals de mens, dus ook geen ogen en dat, als zij geen ogen hebben, er ook geen voorwerpen voor het gezicht zijn; terwijl daarentegen de engelen al de zintuigen hebben die de mens heeft, ja zelfs nog veel fijner en ook het licht, waaruit zij zien, veel helderder is dan dat waaruit de mens ziet.
Dat de engelen mensen in de volmaakte gestalte zijn en zich in het bezit van alle zinnen verheugen, kan men boven in nr. 73 tot 77 zien; en dat het licht van de hemel veel helderder is dan het licht van de aarde, in nr. 126 tot 132.

171. Het is onmogelijk met weinige woorden te beschrijven, welke de dingen zijn, die aan de engelen in de hemel verschijnen; zij gelijken grotendeels op de dingen van de aarde, maar zijn volmaakter, wat hun gestalte betreft en nog groter in aantal.
Dat zulke dingen in de hemel zijn, kan blijken uit hetgeen de profeten zagen, zoals bijvoorbeeld uit hetgeen Ezechiël van de nieuwe tempel en van de nieuwe aarde zag, hetgeen in hoofdstuk 40 tot 48 beschreven wordt; uit hetgeen Daniël, hoofdstuk 7 tot 12 zag; uit hetgeen Johannes zag van het eerste tot het laatste hoofdstuk van de Apocalyps; en die welke door anderen gezien werden, waarover zowel in de geschiedkundige als in de profetische boeken van het Woord gesproken wordt.
Zulke dingen verschenen hun, wanneer de hemel hun ontsloten werd, en de hemel heet geopend, wanneer het innerlijk gezicht, dat het gezicht van de geest van de mens is, geopend wordt.
Want de dingen in de hemel kunnen niet met de ogen van het lichaam van de mens worden gezien, maar alleen met de ogen van zijn geest en zodra het de Heer goeddunkt, worden die geopend, terwijl dan de mens onttrokken wordt aan het natuurlijke licht, waarin hij naar de zinnen van zijn lichaam is en verheven wordt in het Geestelijke licht, waarin hij door zijn geest is. In dit licht zag ik wat in de hemelen is.

172. Maar ofschoon de dingen die in de hemelen gezien worden, grotendeels gelijk zijn aan die, welke op aarde zijn, zijn zij toch in wezen niet gelijk, want de dingen die in de hemelen zijn ontstaan door de Zon van de hemel en de dingen die op aarde zijn uit de zon van de aarde; die uit de Zon van de hemel ontstaan, heten geestelijk, die uit de zon van de wereld ontstaan, heten natuurlijk.

173. De dingen, die in de hemelen ontstaan, ontstaan niet op dezelfde wijze als die op aarde.
In de hemelen ontstaan alle dingen uit de Heer volgens de overeenstemmingen met het innerlijk van de engelen.
Want de engelen hebben een innerlijk bestaan en een uitwendig bestaan.
Alles wat innerlijk is, heeft betrekking op liefde en geloof, dus ook op de wil en het verstand; want de wil en het verstand zijn hun opnemingsorganen en het uitwendige stemt overeen met het innerlijk.
Dat het uitwendige met het innerlijke overeenstemt, ziet men hierboven in nr. 87 tot 115.
Dit kan opgehelderd worden door hetgeen boven over de warmte en het licht van de hemel is gezegd, dat namelijk de engelen warmte bezitten, naarmate de hoedanigheid hunner liefde is, en dat zij licht hebben, naarmate de hoedanigheid van hun wijsheid is; men zie hierover nr. 128 tot 134.
Zo is het ook met al de andere dingen die zich aan de zinnen van de engelen voordoen.

174. Wanneer het mij gegeven werd met de engelen in gezelschap te zijn, werden mij de dingen rondom hen geheel op gelijke wijze zichtbaar als de dingen van de aarde en wel zo duidelijk, dat ik niet anders wist, of ik was op aarde en aldaar in het paleis van een koning.
Ik sprak ook met hen als een mens met een mens.

175. Daar alle dingen, die met het innerlijk overeenstemmen deze ook tegelijk voorstellen, worden zij *uitbeeldende dingen* (*repraesentativa*) genoemd; en daar zij veranderlijk zijn volgens de staat van het innerlijk van de engelen, heten zij *schijnbaarheden* (*apparentiae*) ofschoon de dingen, die zich voor de ogen van de engelen in de hemelen voordoen en met hun zinnen worden waargenomen, evenzo levendig verschijnen en waargenomen worden als door de mensen de dingen op aarde, ja nog veel duidelijker, meer bepaald en bevattelijker.
De schijnbaarheden in de hemelen die deze oorsprong hebben, heten werkelijke dingen, omdat zij werkelijk bestaan.
Er bestaan ook schijnbaarheden, die niet werkelijk zijn, namelijk zulke, die zich wel aan het oog voordoen, maar niet met het innerlijk overeenstemmen; maar daarover in een volgend hoofdstuk.

176. Om duidelijker te maken wat de dingen zijn, die zich aan de engelen volgens de overeenstemmingen vertonen, zal ik hier een enkel voorbeeld aanvoeren.
Voor hen, die in het inzicht zijn, verschijnen paradijzen en tuinen vol bomen en planten van elke soort.
De bomen zijn daar in de schoonste orde gezet en vormen enkele groepen, waarheen boogvormige toegangen voeren en waaromheen lustwaranden aangebracht zijn, alles in zulk een schoonheid, dat het niet kan beschreven worden; zij, die in het inzicht zijn, wandelen daar en plukken bloemen en winden kransen, waarmede zij kleine kinderen versieren.
Er komen hier ook bomen en bloemen voor, die op aarde nergens gezien worden en evenmin hier beneden kunnen voorkomen.
Ook hebben de bomen vruchten naar het goede van de liefde, waarin de wijzen verkeren.
Zij zien zulke dingen, omdat een tuin en een park en ook vruchtbomen en bloemen met inzicht en wijsheid overeenstemmen.
Dat zulke dingen in de hemelen zijn, is ook op aarde bekend, maar alleen aan hen, die in het goede zijn en het licht van de hemel niet door het natuurlijke licht en de bedrieglijkheden daarvan bij zich hebben uitgeblust; want als zij aan de hemel denken of daarvan spreken, denken en zeggen zij: Er bestaan daar zulke dingen, die geen oor gehoord en geen oog gezien heeft.

DE GEWADEN WAARMEE DE ENGELEN GEKLEED SCHIJNEN

177. Daar de engelen mensen zijn en onder elkaar leven, zoals de mensen op aarde, hebben zij ook klederen, woningen en veel dergelijks, slechts met dit onderscheid, dat alles volmaakter is, daar zij in een meer volmaakte staat zijn; want zoals de wijsheid van de engelen die van de mensen in zulk een mate overtreft, dat zij onuitsprekelijk genoemd wordt, zo is het met alles wat bij de engelen waargenomen en door hen gezien wordt, omdat dit alles met hun wijsheid overeenstemt; men zie boven nr. 173.

178. De klederen van de engelen zijn evenals het overige in overeenstemming en daar zij overeenstemmen, bestaan zij ook werkelijk (zie nr. 175).
Hun klederen stemmen overeen met hun inzicht, zodat in de hemelen allen gekleed verschijnen volgens hun inzicht en omdat de een de ander in inzicht overtreft (nr. 43 tot 128), daarom heeft ook de een mooiere klederen dan de ander.
De meest wijze hebben klederen die als in vlammen schitteren; anderen, die als met licht schijnen; de minder wijze hebben glinsterende en witte klederen, maar zonder grote glans en de nog minder wijze hebben klederen van verschillende kleuren.
De engelen van de binnenste hemelen zijn echter ongekleed.

179. Daar de klederen van de engelen overeenstemmen met hun inzicht, stemmen zij ook overeen met de waarheid; want alle inzicht komt uit de Goddelijke waarheid, waarom het dan hetzelfde is, of men zegt, de engelen zijn volgens hun inzicht of volgens de Goddelijke waarheid gekleed.
Dat de klederen van enigen als in vlammengloed fonkelen en van anderen als in lichtglans schitteren, vindt zijn grond daarin dat de vlam met het goede en het licht met het ware uit het goede overeenstemt.
Dat de klederen van enigen schitterend wit en dan weer mat wit zonder glans zijn en bij anderen van verschillende kleur, komt doordat bij de minder wijzen het Goddelijk goede en ware minder schittert en ook verschillend wordt opgenomen; het schitterend witte en het mat witte stemt ook overeen met het ware en de kleuren met haar verscheidenheden.
Dat de engelen in de binnenste hemel naakt zijn, komt doordat zij in de onschuld zijn en de onschuld met de naaktheid overeenstemt.

180. Daar de engelen in de hemel met klederen bekleed zijn, verschijnen zij ook zo wanneer zij op aarde gezien zijn, zoals die welke door de profeten, en ook die welke bij het graf van de Heer gezien werden: *wier aangezicht schitterende als de bliksem, en hunne klederen waren schitterend en wit.*(Mattheüs 28:3; Markus 16:5; Lucas 24:4; Johannes 20:11, 12, 13), en die welke Johannes in de hemel zag: *wier gewaden van fijn linnen en wit waren.* (Apocalyps 4:4; 19: 11, 13)
En daar het inzicht uit het Goddelijk Ware komt, waren de gewaden van de Heer toen Hij van gedaante veranderd werd, stralend en schitterend wit, gelijk het licht. (Mattheüs 17:2; Markus 9:3; Lucas 9:29)
Dat licht het van de hemel uitgaande Goddelijk Ware is, kan men boven zien in nr. 129; vandaar dat de klederen in het Woord de waarheden en het inzicht daaruit betekenen, zoals bij Johannes: *Die hunne gewaden niet bevlekt hebben, zullen met mij wandelen in witte klederen, want zij zijn het u waard; die overwint, zal gekleed worden in witte klederen.* (Apocalyps 3:4, 5)
Zalig die waakt en zijne klederen bewaart. (Apocalyps 16: 15)
En van Jeruzalem, waaronder de kerk wordt verstaan die in het ware is, bij Jesaja:
Waak op, trek uwe sterkte aan, Sion, trek aan uw sierlijke klederen, Jeruzalem. (52:1)
En bij Ezechiël: *Jeruzalem, ik omgordde U met fijn linnen, en hulde U in zijde, uw klederen waren fijn linnen en zijde,* (16: 1 0, 13) en zo op vele andere plaatsen.

Van hem echter die niet in de waarheden is, heet het dat hij niet met een bruiloftskleed is bekleed, zoals bij Mattheüs: *Nadat de Koning was binnen gekomen, zag Hij een mens, die niet met een bruiloftskleed bedekt was, en zei tot hem: 'Vriend, hoe zijt gij hier binnen gekomen, daar gij geen bruiloftskleed aan hebt?' daarom werd hij in de buitenste duisternis uitgeworpen.* (Mattheüs 22: 11-13)
Onder het bruiloftshuis wordt verstaan de hemel en de kerk door de verbinding van de Heer met hen door Zijn Goddelijke waarheid, waarom de Heer in het Woord de bruidegom en man heet, en de hemel met de kerk de bruid en vrouw.

181. Dat de klederen van de engelen niet alleen klederen schijnen, maar werkelijke klederen zijn, blijkt daaruit dat zij die niet alleen zien, maar ook door aanraking voelen; dan ook daaruit, dat zij meerdere gewaden hebben, en die aan - en uittrekken, en die, welke zij niet nodig hebben, bewaren, en ze weer aandoen wanneer zij ze nodig hebben; dat zij van klederen verwisselen heb ik duizend maal gezien.
Ik vroeg vanwaar zij hun klederen hadden, en zij zeiden: van de Heer; en zij worden daarmede begiftigd, en soms zonder dat zij het weten, daarmee bekleed.
Zij zeiden ook, dat hun klederen veranderen volgens hun staat; dat in de eerste en tweede staat hun klederen glinsterend en wit schitterend zijn, dat zij in de derde en vierde staat iets donkerder zijn, en ook dit volgens de overeenstemming, omdat bij hen veranderingen van staat bestaan, wat betreft het inzicht en de wijsheid; waarover men boven in nr. 154 tot 161 kan nazien.

182. Omdat in de geestelijke wereld ieder klederen heeft in overeenstemming met zijn inzicht, dus volgens de waarheden, waaruit het inzicht komt, verschijnen zij die in de hel zijn, daar zij zonder waarheden zijn, weliswaar gekleed, maar met gescheurde, vuile en lelijke klederen, ieder volgens de aard van zijn onzinnigheid; ook kunnen zij geen andere klederen dragen: de Heer staat hun echter toe, zich te kleden, opdat zij niet naakt zouden zijn.

DE WONINGEN EN VERBLIJVEN VAN DE ENGELEN

183. Daar er in de hemel gezelschappen zijn en engelen als mensen leven, hebben zij ook woningen en wel verschillend naarmate de levensstaat van een elk is; prachtige voor hen die in een hogere staat zijn en minder prachtige voor hen die in een lagere staat verkeren.
Over de woningen in de hemel sprak ik enige malen met de engelen en zei, dat heden ten dage nauwelijks iemand zou geloven dat ze woningen en verblijven hebben; sommigen niet omdat zij ze niet zien, anderen niet omdat zij niet weten dat de engelen mensen zijn; weer anderen niet omdat zij geloven dat de engelenhemel die is, die zij met hun ogen om zich heen zien, en daar deze leeg schijnt en zij menen dat de engelen etherische vormen zijn, besluiten zij daaruit dat ze in ether leven; bovendien begrijpen zij niet dat er in de geestelijke wereld even zulke dingen bestaan als in de natuurlijke, omdat zij van het geestelijke niets weten.
De engelen zeiden wel te weten, dat heden ten dage zulk een onwetendheid op aarde heerste, en wel, tot hun grote verbazing, voornamelijk in de kerk, en daarin meer bij de beschaafden dan bij hen, die men eenvoudigen noemt.
Zij zeiden verder, dat men uit het Woord kon weten, dat de engelen mensen zijn, daar zij die verschenen, als mensen verschenen, evenals de Heer, die al Zijn Menselijkheid meenam; dat zij, daar ze mensen waren, ook verblijven en woningen hadden, en dat zij niet zoals anderen in hun onwetendheid, die zij onzin noemden, menen, in de lucht rondfladderden of winden waren, ofschoon zij geesten genoemd worden.
En toch konden de mensen dit begrijpen, indien zij slechts onafhankelijk van de begrippen die zij

over engelen en geesten hadden gevormd, wilden nadenken, zoals geschiedt wanneer zij het onderwerp niet betwijfelen en niet allereerst met hun verstand gaan onderzoeken, of het wel zo is. Bij ieder toch bestaat het algemene denkbeeld, dat engelen een menselijke gestalte bezitten en dat zij huizen hebben, die de hemelse woningen worden genoemd, en prachtiger zijn dan de woningen op aarde.
Maar, zeiden zij, dit algemene denkbeeld dat door de hemelen invloeit, verdwijnt aanstonds wanneer men de vraag op de voorgrond plaatst, of het zo is, en zich daaromtrent met onderzoekingen inlaat, wat in het bijzonder bij de geleerden geschiedt die door hun eigen verstand de hemel voor zich hebben toegesloten en de ingang van het licht dat daaruit straalt.
Eveneens gaat het zo met het geloof aangaande het leven van de mens na de dood; hij die erover spreekt en die tegelijkertijd niet denkt volgens hetgeen de wetenschap over de ziel heeft gezegd, en evenmin volgens de leer van de hereniging met het lichaam, gelooft dat de mens na de dood zal leven en wel onder de engelen als hij goed geleefd heeft, en dat hij dan heerlijkheid en vreugde genieten zal.
Maar zodra hij zich wendt tot de leer betreffende de hereniging van het lichaam of tot de hypothese van de ziel, en de gedachte bovenkomt: *Bestaat de ziel wel?* en bijgevolg, *of het zo is,* dan verdwijnt zijn vroegere mening aanstonds.

184. Maar het is beter de getuigenis van de ervaring aan te voeren.
Steeds als ik oog in oog met de engelen sprak, was ik bij hen in hun woningen.
Deze woningen zijn geheel als de woningen op aarde, die wij huizen noemen, alleen zijn ze fraaier.
Daarin bevinden zich zalen, kamers en slaapkamers in groten getale; zij hebben hoven en rondom tuinen, bosschages en velden.
Waar zij bij elkaar leven, zijn hun woningen aaneengesloten en vormen tezamen een stad met straten, stegen en pleinen, geheel op de manier als de steden op aarde.
Het werd mij gegeven er door te wandelen, overal rond te kijken en hier en daar de huizen binnen te treden.
Dit geschiedde, als mijn innerlijk gezicht geopend werd en toch mijn lichaam volledig wakker was.

185. Ik zag hemelse paleizen die zo heerlijk waren dat zij niet beschreven kunnen worden; boven schitterden zij als waren ze van zuiver goud en beneden alsof ze van edele gesteenten waren, het ene paleis was schitterender dan het andere.
Van binnen was dat evenzo; de vertrekken waren van versieringen voorzien die wegens gebrek aan woorden en kennis niet door ons beschreven kunnen worden.
Aan de zijde die naar het zuiden was gekeerd waren paradijzen, waarin alles op dezelfde wijze glinsterde en op sommige plaatsen de bladeren als van zilver en de vruchten als van goud waren; de bloemen in hun bedden vormden door hun kleuren als het ware regenbogen.
Aan de grenzen waar het uitzicht zich verloor, verschenen weer paleizen.
De werken van de bouwkunst in de hemel zijn van dien aard, dat men zou zeggen, dat hier de kunst in zijn kunst is, wat ook geen wonder is, daar de kunst zelf uit de hemel komt.
De engelen zeiden, dat dergelijke dingen en ontelbaar meerdere, die nog volmaakter zijn, door de Heer voor hun ogen werden gebracht, maar dat die nog meer hun gemoed dan hun ogen bekoren en wel, omdat zij in de enkele dingen de overeenstemmingen zien en door de overeenstemmingen het Goddelijke.

186. Met betrekking tot de overeenstemmingen werd mij geleerd, dat niet alleen de paleizen en huizen, maar ook alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, die daarin en daarbuiten zijn,

overeenstemmen met het innerlijk, dat door de Heer bij hen is; dat het huis zelf in het algemeen overeenstemt met hun goedheid en dat alles wat in de huizen is, overeenstemt met de verschillende dingen, waaruit dat goede bestaat en wat buiten de huizen is met de waarheden die zij uit het goede hebben en ook met hun gewaarwording en kennis.
Daar zij nu met het goede en ware overeenstemmen, dat bij hen van de Heer is, zo stemmen zij ook met hun liefde en dus met hun wijsheid en inzicht overeen, daar de liefde tot het goede behoort, de wijsheid tot het goede en tegelijkertijd tot het ware, en het inzicht tot het ware uit het goede; zulke dingen worden de engelen gewaar, wanneer zij om zich heen zien en daarom worden meer hun gemoederen dan hun ogen aangedaan en verlustigd.

187. Daaruit werd duidelijk, waarom de Heer zich de tempel noemde, die te Jeruzalem was (Johannes 2: 19,21); en waarom het Nieuwe Jeruzalem als uit louter goud scheen te bestaan, zijn poorten uit paarlen en de grondslagen uit kostbare stenen (Apocalyps, hoofdstuk 21); namelijk, omdat de tempel het Goddelijk Menselijke van de Heer voorstelde, het Nieuwe Jeruzalem de kerk betekent, die later gegrondvest zou worden; de twaalf poorten de waarheden die tot het goede voeren, en de grondslagen de waarheden waarop zij rust.

188. De engelen uit wie het hemelse rijk van de Heer bestaat, wonen meestal op verheven plaatsen die op bergen van de aarde lijken; de engelen uit wie het geestelijke rijk van de Heer bestaat, wonen op minder verheven plaatsen die op heuvels lijken; de engelen echter die in de laagste delen van de hemel zijn, wonen op plaatsen, die op rotsmassa's lijken.
Ook deze dingen bestaan volgens overeenstemmingen, want het innerlijk komt overeen met het hogere en het uitwendige met het lagere; vandaar, dat bergen in het Woord hemelse liefden betekenen, heuvels geestelijke liefden en rotsen geloof

189. Er zijn ook engelen, die niet in gezelschap maar afgezonderd leven, huis voor huis; deze wonen in het midden van de hemel, daar zij de beste onder de engelen zijn.

190. De huizen, waarin de engelen wonen, worden niet als de huizen op aarde gebouwd, maar hen om niet door de Heer geschonken, een ieder naar de mate van zijn opneming van het goede en ware; ook veranderen zij enigszins naarmate de veranderingen van staat van het innerlijk van de engelen (zie nr. 154 tot 160).
Alles wat de engelen ooit bezitten, erkennen zij van de Heer ontvangen te hebben en alles, wat zij ook behoeven, wordt hen geschonken.

RUIMTE IN DE HEMEL

191. Ofschoon alles in de hemel evenals op aarde op een plaats en binnen een ruimte schijnt, hebben toch de engelen geen begrip en geen voorstelling van plaats en ruimte.
Daar dit noodzakelijk ongerijmd moet schijnen, wens ik deze zaak, daar zij van groot gewicht is, duidelijk te maken.

192. Iedere verandering van plaats in de geestelijke wereld geschiedt door veranderingen van staat van het innerlijk, zodat veranderingen van plaats niets anders zijn dan veranderingen van staat.
Op deze wijze ben ook ik door de Heer in de hemelen en op de wereldbollen in het heelal gevoerd en wel naar de geest, terwijl mijn lichaam op dezelfde plaats bleef.
Op deze wijze bewegen zich alle engelen van plaats tot plaats, zodat voor hen geen afstanden, en

daarom ook geen ruimten bestaan, maar in plaats daarvan staten en veranderingen daarvan.

193. Daar op deze wijze verandering van plaats geschiedt, is het duidelijk, dat toenaderingen gelijkheden zijn in de staat van het innerlijk en dat de verwijderingen ongelijkheden zijn. Daardoor komt het dat zij die in een gelijke staat zijn, in elkanders nabijheid zijn, terwijl zij die in een ongelijke staat zijn, verre van elkaar zijn en dat de ruimten in de hemel niets anders zijn dan uiterlijke staten die met de innerlijke overeenstemmen.
Om dezelfde reden zijn de hemelen van elkaar gescheiden, evenals de gezelschappen in elke hemel en eenieder in een gezelschap; daardoor zijn ook de hemelen geheel van de hel afgescheiden, want zij zijn in een tegenovergestelde staat.

194. Door dezelfde oorzaak verschijnt ook in de geestelijke wereld iemand in de tegenwoordigheid van een ander, zodra hij slechts een vurig verlangen naar iemands tegenwoordigheid heeft; want dan ziet hij hem in gedachten en verplaatst zich in zijn staat, en omgekeerd wordt de een van de ander verwijderd, naarmate hij in hem een tegenzin heeft.
En daar alle tegenzin uit de tegenovergesteldheid van de neigingen en uit de tweespalt van de gedachten ontspringt, geschiedt het in die wereld dat velen die zich op dezelfde plaats bevinden, elkaar zien zolang zij overeenstemmen, maar verdwijnen zodra zij in gedachten verschillen.

195. Wanneer iemand daarom van de ene plaats naar de andere gaat, het zij in zijn eigen stad of in de voorportalen, of in tuinen of naar anderen buiten zijn gezelschap, dan zal hij daar spoediger komen als hij er zeer naar verlangt, en langzamer als hij er minder naar verlaagt.
De weg zelf wordt, al naarmate zijn verlangen is, verlengd of verkort, ofschoon hij dezelfde is; dit heb ik meermalen gezien en er mij over verwonderd.
Hieruit blijkt weer, dat de afstanden, dus ook de ruimten geheel in overeenstemming zijn met de staten van het innerlijk van de engelen, en daar dit zo is, kan het begrip en de voorstelling over ruimte niet in hun denken doordringen, ofschoon bij hen evenals op aarde ruimten bestaan.

196. Dit kan worden opgehelderd door de gedachten van de mens, in zoverre ook deze geen ruimten hebben, want wanneer de mens met ingespannen geest over iets denkt, staat het hem als het ware voor ogen.
Zo weet ook eenieder die daarover nadenkt, dat voor zijn gezicht geen afstand bestaat, dan alleen ten gevolge van daar tussen liggende voorwerpen op aarde, die hij tegelijkertijd ziet, of ten gevolge van zijn kennis betreffende de afstand.
Dit geschiedt, omdat er een onaf gebrokenheid is, en in het onafgebrokene schijnt niets op een afstand dan alleen door datgene, wat afgebroken is.
Dit vindt nog meer plaats bij de engelen, daar hun zien met hun denken één maakt en hun denken één is met hun genegenheid, en daar de dichtbij zijnde en de verder afstaande voorwerpen verschijnen en veranderen naar gelang van hun innerlijke staat, zoals boven werd gezegd.

197. Daardoor komt het dat in het Woord door plaatsen en ruimten en door alles wat op ruimte betrekking heeft, dingen bedoeld worden die op staten betrekking hebben, zoals bijvoorbeeld door afstanden, nabijheid, verwijdering, wegen, reizen, door mijlen, stadiën, door velden, akkers, tuinen, steden, straten, door bewegingen, door de maten van verschillende soort, door lengte, breedte, hoogte en diepte en door ontelbaar andere, want het meeste, wat bij de mens in zijn denken uit de wereld is, sluit iets van ruimte en tijd in zich.
Ik wens hier slechts aan te voeren, wat lengte, breedte en hoogte in het Woord betekenen.
Op aarde wordt lang en breed genoemd, wat lang en breed in ruimte is, en evenzo wat hoog is.
In de hemel, waar men niet volgens ruimte denkt, wordt echter onder de lengte de staat van het

goede, onder breedte de staat van het ware en onder hoogte het onderscheid daarvan, volgens de verschillende graden verstaan (zie nr. 38).
De reden waarom dergelijke dingen onder deze drie afmetingen worden verstaan, is, omdat in de hemel lengte gemeten wordt van het Oosten naar het Westen en dat zij, die in het goede van de liefde zijn, hier vertoeven en dat breedte in de hemel van het Zuiden naar het Noorden gemeten wordt, waar zij gevonden worden die in het ware uit het goede zijn, (zie nr. 148) en dat hoogte in de hemel beide betekent in verschillende graden.
Daarom hebben in het Woord lengte, breedte en hoogte zulk een betekenis, zoals bijvoorbeeld in Ezechiël van hoofdstuk 40 tot 48, waar de maten van lengte, breedte en hoogte van de nieuwe tempel en de nieuwe aarde beschreven worden met voorhoven, kamers, poorten, deuren, vensters en de omgeving, waardoor de Nieuwe Kerk en het goede en ware daarin wordt aangeduid.
Waartoe ook anders al die maten? Op gelijke wijze wordt het Nieuwe Jeruzalem in de Apocalyps beschreven met de woorden: *De stad is vierhoekig, haar lengte is even groot als haar breedte; hij mat de stad met de stok tot aan twaalf duizend stadiën, en de lengte, breedte en hoogte waren gelijk.* (21:16)
Omdat hier door het Nieuwe Jeruzalem de Nieuwe Kerk bedoeld wordt, worden door deze maten de dingen van de kerk bedoeld; door de lengte het goede van haar liefde; door de breedte het ware uit dit goede; door de hoogte het goede en ware volgens de graden, door de twaalf duizend stadiën al het goede en ware samen genomen.
Wat zou het anders betekenen dat de hoogte twaalf duizend stadiën bedroeg, gelijk aan lengte en breedte? Dat in het Woord door de breedte het ware bedoeld wordt, blijkt bij David: *Jehova, Gij hebt mij niet in de hand van de vijand gesloten en liet mijn voeten op de breedte staan.* (Psalm 31:8) *Uit de verdrukking riep ik tot Jehova, Hij verhoorde mij in de breedte,* (Psalm 118:5) behalve andere plaatsen, zoals Jesaja 8:8 en Habakuk 1 :6.
Eveneens ook in andere plaatsen van het Woord.

198. Hieruit kan men zien, dat in de hemel, ofschoon daar ruimten zijn zoals op aarde, aldaar toch niets volgens de ruimten, maar wel naar de staten wordt geschat en dat bijgevolg de ruimten daar niet als op aarde worden gemeten, maar slechts gezien kunnen worden door en volgens de staat van het innerlijk van hen, die daar zijn.

199. De eigenlijke eerste oorzaak hiervan is, dat de Heer bij eenieder tegenwoordig is naarmate zijn liefde en zijn geloof zijn en dat alles, naarmate Hij tegenwoordig is, als nabij of veraf schijnt; want daardoor wordt alles in de hemel bepaald.
Daardoor ook hebben de engelen wijsheid; want daardoor hebben zij uitbreiding van hun gedachten, en daardoor bestaat een gemeenschap van alle dingen, die in de hemelen zijn; in één woord, daardoor is het hen gegeven geestelijk te denken en niet natuurlijk, zoals de mensen.

DE VORM VAN DE HEMEL, WAARDOOR DAAR VERENIGING EN GEMEENSCHAP PLAATSVINDEN

200. Welke vorm de hemel heeft, kan enigszins blijken uit hetgeen in de voorgaande hoofdstukken werd aangetoond, namelijk, dat de hemel in het grootste en in het kleinste zichzelf gelijk is (zie nr. 72); dat dus elk gezelschap een hemel in kleinere gestalte is, en iedere engel een hemel in de kleinste gestalte (zie nr. 51 tot 58); dat, omdat de gehele hemel één mens voorstelt, ook elk hemels gezelschap een mens in kleinere gestalte, en elke engel een mens in de kleinste gestalte voorstelt; (zie nr. 59 tot 77), dat in het midden de meest wijzen, en rondom tot aan de grenzen de minder wijzen zijn en zo op gelijke manier in elk gezelschap; (zie nr. 43) en dat van

het Oosten naar het Westen in de hemel zij wonen die in het goede van de liefde zijn, en van het Zuiden naar het Noorden zij die in de waarheden uit het goede zijn en dat het evenzo is met elk gezelschap (zie nr. 148, 149).
Dit alles is volgens de vorm van de hemel; daaruit kan men besluiten, hoe zijn vorm in het algemeen is.

201. Het is belangrijk te weten, hoe de vorm van de hemel is, daar niet alleen de engelen volgens die vorm samen zijn, maar ook naar die vorm alle gemeenschap plaatsvindt; en omdat alle gemeenschap volgens die vorm plaatsvindt; geschiedt ook alle uitbreiding van gedachten en genegenheden, bijgevolg alle wijsheid en inzicht van de engelen naar die vorm.
Daardoor komt het, dat naarmate iemand in de vorm van de hemel is en dus een vorm van de hemel is, hij in dezelfde mate wijs is.
Of men zegt in de vorm van de hemel of in de orde van de hemel, komt op hetzelfde neer, daar de vorm van elk ding uit de orde voorkomt en naar de orde is.

202. Nu zal eerst gezegd worden, wat het betekent in de vorm van de hemel te zijn.
De mens is naar het beeld van de hemel en naar het beeld van de aarde geschapen.
Zijn innerlijk naar het beeld van de hemel en zijn uiterlijk naar het beeld van de aarde (zie nr. 57).
Of men zegt naar het beeld of
naar de vorm, is hetzelfde.
Daar echter de mens door het kwade van zijn wil en dientengevolge door het valse van zijn denken het beeld van de hemel, bijgevolg de vorm ervan bij zich zelf vernietigd heeft en in plaats daarvan het beeld en de vorm van de hel heeft gesteld, is zijn innerlijk van zijn geboorte af gesloten.
Dit is oorzaak dat de mens, geheel verschillend van alle dieren, in louter onwetendheid geboren wordt.
Opdat echter in hem het beeld of de vorm van de hemel weer kan worden hersteld, moet hij onderwezen worden in hetgeen tot de orde behoort, want zoals boven werd gezegd is de vorm volgens de orde.
Het Woord nu bevat alle wetten van de Goddelijke orde; want zijn voorschriften zijn de wetten van de Goddelijke orde.
Naarmate de mens ze dus kent en er naar leeft, wordt in hem het innerlijk ontsloten, en wordt daarin opnieuw de orde of het beeld van de hemel gevormd.
Hieruit wordt duidelijk, wat het betekent, in de vorm van hemel te zijn, namelijk, dat het is: te leven volgens de voorschriften van het Woord.

203. In zoverre iemand in de vorm van de hemel is, in zoverre is hij in de hemel, ja in zoverre is hij een hemel in de kleinste gestalte (zie nr. 57); bijgevolg is hij ook in dezelfde mate in inzicht en wijsheid; want zoals boven werd gezegd, elke gedachte van zijn verstand, en elke neiging van zijn wil, verbreidt zich overal in de hemel volgens de vorm van die wil en wordt op een wonderbaarlijke wijze aan de gezelschappen daarin en door deze weer aan hem meegedeeld.
Er zijn er die geloven dat de gedachten en genegenheden zich inderdaad niet rondom hen verspreiden, maar in hen zijn, en wel omdat zij hetgeen zij denken zien als iets dat in hen is en niet als iets verwijderds.
Maar zij vergissen zich zeer, want zoals het gezicht van de ogen een uitgestrektheid heeft tot ver verwijderde voorwerpen en getroffen wordt naarmate de orde van de voorwerpen die het in deze uitgestrektheid ziet, heeft ook het innerlijk gezicht, dat het verstand is, een uitgestrektheid in de geestelijke wereld, ofschoon zij het, op grond van wat in nr. 196 gezegd werd, niet waarnemen.
Het onderscheid bestaat alleen daarin dat het gezicht van het oog op natuurlijke wijze wordt

getroffen door voorwerpen in de natuurlijke wereld, maar het gezicht van het verstand geestelijk wordt getroffen door de dingen die in de geestelijke wereld zijn, welke dingen gezamenlijk op het goede en ware betrekking hebben.
Dat de mens dit niet weet, heeft zijn oorzaak daarin, dat hij niet weet dat er een geestelijk licht bestaat dat het verstand verlicht, terwijl toch de mens zonder dit licht dat het verstand verlicht, volstrekt niet denken kan (over dit licht, zie boven nr. 126 tot 132).
Er was een zekere geest, die ook geloofde, dat hij uit zichzelf dacht, dus zonder uitbreiding buiten hem en dus zonder gemeenschap met de gezelschappen, die buiten hem waren.
Opdat hij zou ondervinden dat hij in een vals begrip verkeerde, werd hem de gemeenschap met de naaste gezelschappen afgesneden en dientengevolge werd hij niet alleen van zijn gedachten beroofd, maar viel hij zelfs als ontzield neer, slechts met de armen om zich heen slaande als een pasgeboren kind.
Na een korte tijd werd hem de gemeenschap teruggegeven en naarmate deze weer hersteld werd, keerde hij tot de staat van zijn gedachten weer.
Andere geesten, die dit aan schouwden, bekenden toen, dat alle gedachten en genegenheden invloeien naarmate de gemeenschap is; en daar dit zo is met elke gedachte en elke genegenheid, is dit evenzo met alles wat tot het leven behoort, daar alles van het leven van de mensen daarin bestaat, dat hij kan denken, kan worden aangedaan, of wat hetzelfde is, dat hij kan denken en willen.

204. Maar men dient te weten, dat het inzicht en de wijsheid bij ieder verschillen, naarmate zijn gemeenschap is.
Zij, wiens inzicht en wijsheid uit het echte ware en goede gevormd zijn, hebben gemeenschap met gezelschappen volgens de vorm van de hemelen.
Bij hen echter, wier inzicht en wijsheid niet uit het echte ware en goede is, maar niettemin gevormd is uit goedheid en waarheid die samen overeenstemmen, is de gemeenschap gebroken en onregelmatig; want zij bestaat niet met de gezelschappen in de volgorde waarin de vorm van de hemelen is.
Zij daarentegen die niet in inzicht en wijsheid zijn, omdat zij in het valse uit het kwade zijn, hebben gemeenschap met gezelschappen in de hel; met een uitbreiding in verhouding tot de graad van hun bevestiging in het kwade.
Verder moet men weten dat deze gemeenschap met de gezelschappen niet een gemeenschap is waarvan de leden daarin een helder bewustzijn hebben, maar een gemeenschap met de hoedanigheid, waarin zij zijn en die uit hen voortkomt.

205. In de hemel zijn allen samengevoegd volgens hun geestelijke verwantschap, welke die van het goede en het ware in hun orde is; zo is het in de gehele hemel, in ieder gezelschap en in ieder huis.
Daardoor komt het, dat de engelen, die in hetzelfde goede en ware zijn, elkaar kennen als de verwanten en verzwagerden op aarde, juist alsof zij sinds hun kindsheid met elkaar bekend waren.
Op gelijke wijze zijn bij elke engel het goede en de waarheden, die wijsheid en inzicht vormen, samengevoegd; deze kennen elkaar op dezelfde wijze en voor zover zij elkaar herkennen, verenigen zij zich ook.
Dit is de oorzaak dat zij bij wie de waarheden en het goede volgens de vorm van de hemelen verbonden zijn, de dingen die elkaar opvolgen in hun aaneenschakeling zien, en ook in hoeverre zij rondom verspreid zijn, want zij hangen samen.
Geheel anders is het met hen, bij wie het goede en de waarheden niet volgens de vorm van de hemelen verbonden zijn.

206. Zodanig is in elke hemel de vorm volgens welke de engelen gemeenschap en uitbreiding van gedachten en neigingen hebben, dus volgens welke hun inzicht en wijsheid is.
Maar de gemeenschap van de ene hemel met de andere is verschillend, namelijk, die van de derde of binnenste met de tweede of middelste hemel, en van deze met de eerste of laatste.
De gemeenschap tussen de hemelen kan men echter niet zozeer een gemeenschap als wel een invloeiing noemen en daarover zal nu iets gezegd worden.
Dat er drie hemelen zijn en dat deze van elkaar gescheiden zijn, kan men boven in het hoofdstuk daarover zien (zie nr. 29 tot 40).

207. Dat er geen gemeenschap bestaat van de ene hemel met de andere, maar een invloeiing, kan uit hun ligging ten opzichte van elkaar blijken.
De derde of binnenste hemel is boven, de tweede of middelste hemel daar beneden, en de eerste of laatste hemel is nog lager.
In eendere rangschikking zijn alle gezelschappen van elke hemel.
Zo bijvoorbeeld zij, die op verheven plaatsen wonen, die als bergen schijnen (zie nr. 188).
Op de toppen daarvan wonen zij, die in de binnenste hemel zijn.
Daaronder zijn gezelschappen van de tweede hemel en daaronder weer gezelschappen van de laatste hemel en zo is het overal, zowel op verheven als op niet verheven plaatsen.
Een gezelschap van een hogere hemel heeft geen verkeer met een gezelschap van een lagere hemel dan alleen door overeenstemmingen (zie nr. 100); dit verkeer door overeenstemmingen noemt men invloeiing.

208. De ene hemel wordt met de andere, of een gezelschap van de ene hemel wordt met een gezelschap van een andere hemel verbonden door de Heer alleen, door onmiddellijke en door middellijke invloeiing; onmiddellijk door Hemzelf en middellijk door de hogere hemelen in volgorde naar de lagere.
Daar de verbinding van de hemelen alleen door een invloeiing van de Heer bestaat, wordt ook de grootste voorzorg in acht genomen, opdat niet een engel van een hogere hemel neerziet in een gezelschap van een lagere hemel, en met iemand daarin spreekt; zodra dit geschiedt, wordt de engel van zijn inzicht en wijsheid beroofd.
De oorzaak hiervan zal genoemd worden.
Elke engel heeft drie graden van leven, evenals er drie hemelse graden zijn.
Bij engelen, die in de binnenste hemel zijn, is de derde of binnenste graad geopend, en de tweede en eerste graad gesloten; bij hen, die in de middelste hemel zijn, is de tweede graad geopend, en de eerste en derde gesloten; en bij hen, die in de laatste hemel zijn, is de eerste graad geopend en zijn de tweede en derde graden gesloten.
Zodra dus een engel van de derde hemel in een gezelschap van de tweede hemel neerziet en met iemand daarin spreekt, wordt zijn derde graad gesloten, en door die sluiting wordt hij van zijn wijsheid beroofd, want in de derde graad heeft zijn wijsheid haar zetel, en hij bezit er geen in de tweede en eerste graad.
Dit wordt bedoeld met de woorden van de Heer in Mattheüs 7-18.
Die op het dak is, kome niet af om iets uit zijn huis weg te nemen; en die op de akker is, keren niet weer terug, om zijne klederen weg te nemen.
En bij Lucas: *In die zelfde dag, wie op het dak zal zijn, en zijn huisraad in huis, die kome niet af om het weg te nemen; en wie op de akker zijn zal, die keren desgelijks niet om naar hetgeen, dat achter is. Gedenk aan de vrouw van Lot!*. (Lucas 17:31, 32)

209. Er bestaat geen invloeiing van de lagere hemelen in de hogere, daar dit tegen de orde is,

maar wel van de hogere hemelen in de lagere; ook overtreft de wijsheid van de engelen van de hogere hemel de wijsheid van de engelen van een lagere hemel, gelijk een duizendtal de eenheid overtreft.
Hierin ligt de oorzaak, dat engelen van de lagere hemelen niet met engelen van een hogere hemel kunnen spreken, en ze zelfs niet zien, wanneer zij naar hen kijken.
Hun hemel ziet er uit als een wolk in de hoogte.
Daarentegen kunnen de engelen van een hogere hemel de engelen zien, die in een lagere hemel zijn, maar zij mogen niet met hen spreken, dan met verlies van hun wijsheid, zoals boven werd gezegd.

210. De gedachten en genegenheden en ook de spraak van de engelen van de binnenste hemel worden nimmer in de middelste hemel waargenomen, omdat zij daarvoor te veel verheven zijn.
Wanneer het echter de Heer behaagt, verschijnen zij als iets vlammends in de lagere hemelen, en wat in de middelste hemel is verschijnt als een lichtglans in de laatste hemel, en soms als een schitterende wolk in verschillende tinten.
Door deze wolk en haar stijgen, dalen en vormen, wordt ook enigermate waargenomen wat daar gesproken wordt. .

211. Hieruit kan blijken hoe de vorm van de hemel is, dat zij namelijk in de binnenste hemel het meest volkomen is, in de middelste hemel eveneens volkomen, maar in mindere graad, en in de laatste in nog mindere graad, en dat de vorm van de ene hemel door die van de andere bestaat door de invloeiing, die van den Heer uitgaat.
Wat echter de gemeenschap is, die door invloeiing van de Heer bestaat, kan niet worden begrepen, tenzij men weet, wat graden van hoogte zijn, en waarin deze verschillen met de graden van lengte en breedte.
Wat deze en gene graden zijn kan men zien in nr. 8.

212. Wat de vorm van de hemel in het bijzonder betreft, en hoe deze zich richt en uitbreidt, is ook voor de engelen onbegrijpelijk.
Enig begrip kan daarvan verkregen worden door de vorm van alle delen die in het menselijk lichaam zijn zoals zij door een scherpzinnig en wijs mens worden onderzocht en nagevorst; want boven werd in de hoofdstukken daarover aangetoond dat de gehele hemel één mens voorstelt (zie nr. 59 tot 72) en dat alles wat in de mens is met de hemel overeenstemt (zie nr. 87 tot 102).
Hoe onbegrijpelijk en onverklaarbaar deze vorm is, blijkt in het algemeen reeds uit de zenuwvezels waardoor alle delen worden samen geweven.
Het oog kan zelfs niet waarnemen, wat deze vezels zijn en hoe zij in de hersenen lopen; want ontelbaar veel vezels zijn hier zo ineengestrengeld, dat zij gezamenlijk als een weke, samenhangende massa schijnen, terwijl toch alles en elk ding dat tot de wil en het verstand behoort, hun weg volgend, op onderscheidden wijze in handelingen uitloopt.
Hoe zij verder in het lichaam dooreen geweven zijn, ziet men aan de verschillende vlechten, zoals bijvoorbeeld aan de hartzenuwvlechten, de ingewandszenuwvlechten en andere vlechten, alsook aan de knopen die men gangliën noemt, waarin vele vezels uit elke streek samenlopen, zich vermengen en anders verbonden weer tot hun verrichtingen verder lopen, en zo steeds weer opnieuw.
Eendere dingen heeft men in elk deel van de ingewanden, geledingen, organen en spieren.
Wie deze zenuwen en de vele wonderlijke zaken daarin met een verstandig oog onderzoekt, zal geheel en al in verwondering verzinken, en toch is het maar weinig wat het oog ziet; wat het oog niet ziet, is nog wonderbaarlijker, daar het in de innerlijke natuur is.

Dat deze vorm met de vorm van de hemel overeenstemt, blijkt duidelijk uit de werkingen van alle dingen van het verstand en de wil in deze vorm en volgens deze vorm, want alles wat de mens wil, komt volgens die vorm ogenblikkelijk in uitvoering en alles wat hij denkt, doorloopt de zenuwen van hun begin tot hun einde, waaruit de zinnen ontstaan, en daar zij de vorm van de gedachte en van de wil is, is zij de vorm van inzicht en wijsheid.
Het is deze vorm die overeenstemt met de vorm van de hemel; door haar kan men begrijpen dat volgens zulk een vorm alle neigingen en elke gedachte van de engelen zich verspreiden en dat zij in zoverre in inzicht en wijsheid zijn als zij in deze vorm zijn.
Dat deze vorm van de hemel uit het Goddelijk-Menselijke van de Heer komt, kan men boven zien in nr. 78 tot 86.
Deze bijzonderheden worden gegeven, opdat men ook zou weten dat de hemelse vorm zodanig is, dat zij zelfs in algemene trekken niet kan worden doorgrond en dus, zoals boven werd gezegd, zelfs voor de engelen onbegrijpelijk is.

HET BESTUUR IN DE HEMEL

213. Daar de hemel in gezelschappen is verdeeld, en de grotere gezelschappen uit enige honderdduizenden engelen bestaan (zie nr. 50), en allen in een gezelschap in hetzelfde goede, maar niet in dezelfde wijsheid zijn, (zie nr. 43), volgt daaruit noodzakelijk, dat er ook een bestuur is; want de orde moet worden in acht genomen en over alles, wat tot de orde behoort, moet gewaakt worden.
Maar het bestuur in de hemelen is verschillend.
In de gezelschappen, die het hemelse rijk van de Heer vormen, is het anders dan in de gezelschappen, die het geestelijke rijk van de Heer uitmaken; het verschilt ook naar de diensten die elk gezelschap verricht.
Maar in de hemel heerst geen ander bestuur dan de onderlinge liefde en waar onderlinge liefde heerst, bestaat een hemels bestuur.

214. Het bestuur in het hemelse rijk van de Heer heet Gerechtigheid, omdat iedereen daar in het goede van de liefde tot de Heer uit de Heer is, en wat uit dit goede geschiedt, gerechtigheid heet.
De regering daar komt alleen de Heer toe.
Hij leidt hen en onderricht hen in de dingen van het leven.
De waarheden, die waarheden van het oordeel heten, zijn in hun harten gegrift; ieder kent ze, wordt ze gewaar of ziet ze.
De zaken van oordeel worden daar nooit behandeld, wel de zaken van de gerechtigheid, die tot het leven behoren.
De minder wijzen ondervragen daarover de wijzeren en deze de Heer, en zij ontvangen antwoord.
Hun hemel of hun innigste vreugde is in gerechtigheid te leven uit den Heer.

215. De regering in het geestelijke rijk van de Heer heet Oordeel, omdat zij daar in het geestelijk goede zijn, dat het goede van de naastenliefde is, en dit goede is volgens zijn wezen waarheid.
Het ware behoort tot het oordeel, het goede tot de gerechtigheid.
Ook deze worden door de Heer geleid, echter middellijk (zie nr. 208;) daarom hebben zij bestuurders, enkele of vele, naarmate de behoefte is van het gezelschap, waarin zij zijn.
Zij hebben ook wetten volgens welke zij samenleven.
De bestuurders regeren alles volgens de wetten, die zij begrijpen, omdat zij wijs zijn, en in twijfelachtige gevallen worden zij door de Heer verlicht.

216. Daar de regering uit het goede, zoals zij in het hemelse rijk van de Heer is, gerechtigheid heet en de regering uit het ware, zoals zij in het geestelijke rijk van de Heer is, oordeel of gericht heet, wordt in het Woord de gerechtigheid en het oordeel genoemd, wanneer van de hemel en van de kerk sprake is.
Door gerechtigheid wordt het hemels goede en door gericht het geestelijk goede aangeduid, welk laatste, zoals boven werd gezegd, volgens zijn wezen het ware is, zoals blijkt op de volgende plaatsen: *Aan de vrede zal geen einde zijn op de troon van David en in zijn koninkrijk, opdat hij het bevestigt en versterkt met gericht en gerechtigheid, van nu af tot in eeuwigheid,'* (Jesaja 9:6) onder David wordt hier de Heer bedoeld en onder Zijn rijk de hemel, zoals uit de volgende plaats blijkt: *Ik wil David een rechtvaardige Spruit verwekken, die zal een koning zijn, die wel regeren zal, en GERICHT en GERECHTIGHEID oefenen op de aarde.* (Jeremia 23:5)
De Heer is verheven, want hij woont in de hoogte; hij heeft Sion vervuld met GERICHT en GERECHTIGHEID. (Jesaja 33:5)
Onder Sion wordt ook de hemel en de kerk verstaan.
Ik ben de Heer, die GERICHT en GERECHTIGHEID uitoefent op aarde; want dat behaagt mij, spreekt de Heer. (Jeremia 9:24) *Jehova in de hemelen is uw GERECHTIGHEID als de bergen Gods, en uw GERICHT als de diepe afgrond.* (Psalm 36:6, 7)
Zij vragen mij naar de GERICHTEN der GERECHTIGHEID en hebben lust om tot God te naderen, Jesaja 58:2) en elders.

217. In het geestelijke rijk van de Heer zijn de regeringsvormen verschillend; in het ene gezelschap is die vorm niet zoals in het andere; het verschil hangt af van de diensten, die de gezelschappen verrichten.
Hun dienstverrichtingen komen weer overeen met de werking van alle organen in de mens, waarmee zij overeenstemmen.
Dat deze veelvuldig zijn, is wel bekend; want het hart heeft een ander werk te doen dan de longen, deze weer een ander dan de lever en evenzo hebben de darmen en de milt en elk zintuig ieder een ander werk te doen.
Zoals de verrichtingen van deze delen in het lichaam verschillen, verschillen ook de verrichtingen van de gezelschappen in de Grootste Mens, die de hemel is; want de gezelschappen daar stemmen overeen met die organen.
Dat er een overeenstemming van alle delen van de hemel met alle delen van de mens bestaat, kan men in het hoofdstuk daarover zien (zie nr. 87 tot 102).
Toch komen alle regeringsvormen daarin overeen, dat zij het algemeen welzijn als einddoel beschouwen, en in dit het welzijn van een ieder.
En dit is zo, omdat alle engelen in de gezamenlijke hemelen onder de hoede van de Heer staan, die allen liefheeft en het uit Goddelijke liefde zo heeft ingericht, dat iedereen het goede ontvangt uit het algemeen goede, een ieder ook in die mate, dat hij het algemene liefheeft; want in zoverre iemand het algemeen goede liefheeft, in zoverre heeft bij allen en een ieder lief; en daar deze liefde van de Heer is, wordt hij ook in zoverre door de Heer bemind en ontvangt hij het goede.

218. Hieruit kan blijken, van welke soort de bestuurders zijn.
Het zijn namelijk diegenen, die meer dan de overigen in liefde en wijsheid zijn, en dus uit liefde voor allen het beste willen, en krachtens hun wijsheid het zo weten in te richten, dat het tot uitvoering komt.
Zulke bestuurders heersen en bevelen niet, maar besturen en dienen; want anderen goed doen uit liefde voor het goede, heet dienen en ervoor zorgen dat het gebeurt, heet besturen.
Zij maken zich ook niet voornamer dan anderen, maar geringer, want zij ruimen de eerste plaats in aan het welzijn van het gezelschap en van de naaste, en de tweede aan het hunne.

Wat de eerste plaats inneemt, is het grotere, en wat de tweede heeft, het kleinere.
Nochtans genieten zij eer en heerlijkheid; zij wonen in het midden van het gezelschap, hoger verheven dan de anderen, en ook in prachtige paleizen.
Zij nemen deze heerlijkheid en eer ook aan, echter niet voor zichzelf, maar uit gehoorzaamheid, want allen die daar zijn, weten dat hen deze eer en heerlijkheid vanuit de Heer toekomt, en dat zij daarom gehoorzaamd moeten worden.
Dit is het, wat men moet verstaan onder de woorden van de Heer tot de discipelen: *Wie onder u zal willen groot worden, die zij uw dienaar, en wie onder u zal willen de eerste zijn, die zij uw dienstknecht, gelijk de Zoon des mensen niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen.* (Mattheüs 20:27, 28)
Wie onder u de grootste zijn wil, die zij gelijk de minste, en die voorganger is, als een die dient. (Lucas 22:26)

219. Een eendere regering in de kleinste vorm is ook in elk huis.
Er is daar een huisheer en er zijn dienstknechten; de huisheer heeft de dienstknechten lief en de dienstknechten de huisheer.
Vandaar dat zij uit liefde elkaar wederkerig dienen; de huisheer leert hoe men moet leven en zegt wat men moet doen, de dienstknechten gehoorzamen en verrichten hun werk.
Nut verschaffen is de levenslust van allen.
Hieruit blijkt dat het rijk van de Heer een rijk is van nutten.

220. Er zijn ook regeringen in de hel; want waren daar geen regeringen, dan zou zij niet in toom gehouden kunnen worden.
De regeringen daar zijn echter het tegenovergestelde van de regeringen in de hemelen; zij zijn alle een uitvloeisel van eigenliefde.
Ieder wil daar over een ander heersen en zich boven hem stellen.
Zij haten iedereen die hen niet begunstigt, oefenen wraak op hem uit en woeden tegen hem, want dat is de natuur van de eigenliefde.
Daarom zijn de meer boosaardigen als meerderen aangesteld, en worden uit vrees gehoorzaamd.
Maar hierover later, als over de hel gesproken zal worden.

DE GODSDIENST IN DE HEMEL

221. De godsdienst in de hemelen is naar het uiterlijk niet ongelijk aan de godsdienst op aarde, maar naar het innerlijk verschillen zij.
Men heeft daar eveneens leringen, preken en tempels.
De leringen stemmen in hun wezen overeen, maar in de hogere hemelen bevatten zij een diepere wijsheid dan in de lagere hemelen.
De preken zijn in overeenstemming met de leringen, en evenals de engelen huizen en paleizen hebben (zie nr. 183 tot 190), zo hebben zij ook tempels, waarin gepreekt wordt.
Dat er zulke dingen ook in de hemelen zijn, heeft zijn grond daarin dat de engelen voortdurend in wijsheid en liefde worden vervolmaakt; want zij hebben evenals de mens verstand en wil, en het verstand is zo gevormd dat het voortdurend kan worden vervolmaakt, evenals de wil; het verstand door de waarheden van het inzicht en de wil door het goede van de liefde.

222. De godsdienst zelf bestaat in de hemelen echter niet in kerkbezoek en het aanhoren van de preken, maar in een leven van liefde, van naastenliefde volgens het geloof van de kerk.
De preken in de kerken dienen slechts tot middel om in de zaken van het leven te worden

onderwezen.
Ik sprak hierover met de engelen en zei dat men op aarde geloofde dat de godsdienst slechts bestond in het bezoeken van kerken, het aanhoren van de preken, het drie of vier keer per jaar deelnemen aan het Heilig Avondmaal en het uitvoeren van overige godsdienstige handelingen in verband met voorschriften van de kerk en dan ook in het houden van bijzondere bidstonden en een eerbiedig gedrag.
De engelen zeiden dat dit uiterlijke vormen waren die men moet opvolgen, maar dat ze geen vruchten dragen indien zij niet uit het innerlijk voortkomen en dat het innerlijk een leven is volgens de geboden die de kerkleer voorschrijft.

223. Opdat ik zou weten hoe hun vergaderingen in de tempels waren, werd mij toegestaan enige malen binnen te treden en de preken aan te horen.
De prediker staat op een verhoging naar het Oosten.
Tegenover hem zitten zij die meer dan de anderen in het licht van de wijsheid zijn; zij die in een minder licht zijn, zitten ter rechterzijde en ter linkerzijde van hem.
Zij zitten rondom in een halve cirkel, zodat zij allen in het gezicht van de prediker vallen.
Aan de zijde buiten het gezicht van de prediker zit niemand.
Aan de ingang die in het oosten van de tempel is, ter linkerzijde van de preekstoel, staan zij die ingeleid worden.
Achter de preekstoel mag niemand staan; staat daar iemand, dan geraakt de prediker in verwarring.
Hetzelfde vindt plaats, wanneer iemand in de vergadering van een andere mening is, waardoor hij het gelaat moet afwenden.
De preken bevatten zulk een wijsheid dat geen preek op aarde daarmee kan vergeleken worden; want in de hemelen zijn zij in een innerlijk licht.
De tempels schijnen in het geestelijke rijk als van steen en in het hemelse rijk als van hout, omdat steen overeenstemt met het ware, waarin de engelen van het geestelijke rijk zijn; het hout komt echter overeen met het goede, waarin de engelen van het hemelse rijk zijn.
Ook heten de heilige gebouwen in dit rijk niet tempels, maar huizen Gods.
In het hemelse rijk zijn de kerken zonder pronk, maar in het geestelijke rijk zijn zij meer of minder prachtig.

224. Ik sprak eens met een prediker over de heiligheid, waarin zij verkeren die de preken in de kerk aanhoren en hij zei: Vroomheid, eerbied en heiligheid heeft eenieder naar de mate van de staat van zijn innerlijk, het gebied van liefde en geloof; want daarin is het heilige zelf, door het Goddelijke van de Heer.
Hij wist niet wat uiterlijke heiligheid zonder dat innerlijk was en toen bij daarover nadacht zei hij: Misschien is het iets wat heiligheid in uiterlijke vorm nabootst, hetzij door kunst aangeleerd of geveinsd, waarbij een soort onecht vuur, voortkomende uit liefde tot zichzelf en de wereld, zulk een heiligheid doet ontbranden en te voorschijn komen.

225. Alle predikers zijn uit het geestelijke rijk van de Heer en geen enkele uit het hemelse rijk.
Zij zijn uit het geestelijke rijk, omdat zij daar in de waarheden uit het goede zijn en uit de waarheden alle preken ontstaan.
Dat er geen predikers uit het hemelse rijk zijn, is, omdat men daar in het goede van de liefde is en daardoor de waarheden ziet en begrijpt, maar er niet over spreekt (zie nr. 25.)
Ofschoon de engelen in het hemelse rijk de waarheden gewaar worden en zien, worden daar toch ook preken gehouden, omdat zij door deze worden verlicht in de waarheden die zij kennen, en door vele waarheden die zij vroeger niet kenden worden zij volmaakt.

Zodra zij die horen erkennen zij ze ook, en worden ze zo deelachtig.
De waarheden, die zij deelachtig worden, beminnen zij ook en doordat zij daarnaar leven, brengen zij ze in hun leven over; zij zeggen, dat naar de waarheden leven is de Heer liefhebben.

226. Alle predikers zijn door de Heer aangesteld en hebben daardoor de gave van preken. Behalve aan hen is het niemand toegestaan in de tempels te onderwijzen.
Zij heten predikers, maar geen priesters, omdat het hemels priesterdom in het hemelse rijk is; want het priesterdom betekent het goede van de liefde tot den Heer, waarin de engelen van dit rijk zijn.
Het koningschap van de hemelen is echter het geestelijke rijk; want het koningschap betekent het ware uit het goede, waarin de engelen van dit rijk zijn (zie nr. 24).

227. De leerstellingen, volgens welke gepreekt wordt, hebben alle betrekking op het leven als einddoel en geen enkele op geloof zonder het leven.
De leer van de binnenste hemel is meer vol wijsheid dan de leer van de middelste hemel, en de leer van de middelste hemel is meer vol inzicht dan de leer van de laagste hemel; want de leerstellingen zijn overeenkomstig de bevattingskracht van de engelen in elke hemel.
Het wezen van alle leerstellingen is de erkenning van het Goddelijk-menselijke van de Heer.

DE MACHT VAN DE ENGELEN IN DE HEMEL

228. Dat de engelen macht hebben, kan niemand begrijpen die niets weet van de geestelijke wereld en van haar invloeiing in de natuurlijke wetten.
Zij denken dat de engelen geen macht kunnen hebben, omdat zij een geestelijke natuur hebben, zo rein en onstoffelijk, dat zij niet eens met de ogen kunnen gezien worden, Maar zij die dieper in de gronden van de dingen doordringen, denken anders; zij weten dat al de macht die de mens heeft, uit zijn verstand en uit zijn wil voortkomt, want zonder deze kan hij zelfs het kleinste deel van zijn lichaam niet bewegen; het verstand en de wil zijn de geestelijke mens.
Deze brengt het lichaam en zijn leden geheel naar zijn wensen in beweging; want hetgeen hij denkt, wordt door de mond en de tong gesproken en hetgeen hij wil, wordt door het lichaam verricht, ook geeft hij kracht naar believen.
De wil en het verstand van de mens worden door de Heer, door engelen en geesten, geregeerd en daarom ook alle delen van het lichaam, omdat zij van de wil en het verstand afhangen en misschien kunt u geloven dat de mens geen schrede kan doen zonder de invloeiing van de hemel.
Dat dit zo is, werd mij door veel ervaring bewezen; het werd aan engelen toegestaan mijn schreden, mijn handelingen, mijn tong, mijn spraak te richten naar hun wil en wel door hun invloeiing in mijn willen en denken en ik ondervond dat ik niets uit mijzelf vermocht; vervolgens zeiden zij mij dat elk mens zo bestuurd werd en dat hij dit uit de leer van de kerk en uit het Woord kon weten, daar hij toch bidt dat God zijn engelen moge zenden, opdat zij hem leiden, zijn schreden richten, hem leren en hem ingeven wat hij denken en spreken moet enz., ofschoon hij, buiten de leer in zichzelf denkend, anders spreekt en gelooft.
Dit wordt meegedeeld, opdat men zou weten welke macht de engelen over de mens hebben.

229. In de geestelijke wereld is echter de macht van de engelen zo groot, dat het alle geloof zou te boven gaan, als ik alles meedeelde wat ik daarvan gezien heb.
Wanneer daar iets, wat verwijderd moet worden omdat het tegen de Goddelijke orde is, weerstand biedt, wordt het door hen slechts door de kracht van hun wil en hun blik neergeworpen en verbroken.

Zo zag ik bergen, die door bozen bezet waren, omverwerpen en wegvoeren en soms verbrokkelen van het ene einde tot aan het andere, zoals dat bij een aardbeving geschiedt; ook rotsmassa's zag ik doormidden splijten tot in de afgrond en de kwaden die daarop waren, verslinden; ik zag ook hoe enige honderdduizenden kwade geesten door hen verstrooid en in de hel geworpen werden. Getalsterkte vermag niets tegen hen, evenmin als kunsten sluwheden en samenrottingen; want zij zien alles en slaan het ogenblikkelijk neer.
Maar hierover kan men meer lezen in het bericht over de verwoesting van Babel.
Zulk een macht hebben de engelen in de geestelijke wereld.
Dat zij ook dezelfde macht hebben in de natuurlijke wereld, wanneer hen dat gegeven wordt, is duidelijk uit het Woord; hoe zij bijvoorbeeld aan gehele legers een volledige nederlaag bereidden en een pest verspreidden waaraan zeventigduizend mensen stierven.
Van deze engel leest men aldus: *De engel strekte zijne hand uit over Jeruzalem om het te verderven, maar jehova had berouw over dat kwaad, en Hij sprak tot de engel, de verderver onder het volk: Het is genoeg, houd uwe hand nu in! en David zag de engel die het volk sloeg,* (11 Samuel 26: 15, 16, 17) om over andere plaatsen niet te spreken.
Omdat de engelen zulk een macht hebben, worden zij machten genoemd en bij David leest men: *Looft jehova, gij engelen groot van kracht.* (Psalm 103:20)

230. Men moet echter weten dat de engelen volstrekt geen macht uit zichzelf hebben, maar dat al hun macht van de Heer komt en dat zij in zoverre machten zijn als zij dit erkennen.
Wie onder hen gelooft dat hij macht uit zichzelf heeft, wordt aanstonds zo zwak dat hij zelfs niet één kwade geest kan weerstaan; dit is de reden waarom de engelen zichzelf hoegenaamd geen verdienste toekennen en van alle lof en roem, voor welke daad ook, afkerig zijn, maar deze toeschrijven aan de Heer.

231. Het is Goddelijke waarheid, die van de Heer uitgaat, die alle macht in de hemelen heeft; want de Heer is in de hemel het Goddelijk ware, verenigd met het Goddelijk goede (zie nr. 126 tot 140).
In zoverre de engelen deze waarheid opnemen, zijn zij machten.
Ieder is ook het ware en het goede van zichzelf, daar hij zodanig is als zijn verstand en zijn wil zijn.
Het verstand is uit waarheid, daar alles, waaruit het bestaat, van waarheden komt en de wil is uit het goede, daar alles, waaruit hij bestaat, van goed komt; want alles, wat iemand begrijpt, noemt hij waar, en alles wat hij wil, noemt hij goed.
Daardoor komt het, dat iedereen het ware en het goede van zichzelf is.
In zoverre dus een engel het ware uit het Goddelijke en het goede uit het Goddelijke is, is hij een macht, daar in gelijke mate de Heer bij hem is.
En daar geen enkele engel in gelijke of dezelfde goedheid en waarheid is als een andere (want in de hemel is evenals in de wereld een voortdurende verscheidenheid; zie nr. 20), heeft ook de ene engel niet dezelfde macht als de andere.
In de grootste macht zijn zij die in de grootste mens of hemel de armen vormen en wel, omdat zij die daarin zijn, meer dan de overigen in de waarheden zijn en in hun waarheden het goede uit de ganse hemel invloeit.
Ook gaat de macht van de gehele mens in zijn armen over en worden de krachten van het gehele lichaam daardoor uitgeoefend; vandaar dat in het Woord door de armen en de handen de macht bedoeld wordt.
Dientengevolge verschijnt ook in de hemel tussen beide een ontblote arm, die zulk een macht heeft, dat hij alles wat voor hem is zou kunnen verbrijzelen, zelfs als het een rotsblok op aarde was.

Eenmaal kwam hij ook mij nabij en ik voelde dat hij mijn beenderen tot stof zou kunnen vermalen.

232. Dat het Goddelijk ware, dat van de Heer uitgaat, alle macht heeft en de engelen slechts zoveel macht bezitten, als zij opnemers van het Goddelijk ware zijn, kan men zien in nr. 137.
De engelen zijn echter in zoverre opnemers van het Goddelijk ware, als zij opnemers van het Goddelijk goede zijn; want de waarheden hebben alle macht uit het goede, en zonder het goede hebben zij geen macht.
Evenzo heeft het goede alle macht uit de waarheid en geen macht zonder goedheid; uit de verbinding van beide ontstaat de macht.
Evenzo is het met het geloof en de liefde; want of men zegt waarheid en geloof, dat is hetzelfde, omdat de kern van het geloof waarheid is; en ook, of men zegt goedheid of liefde, het is hetzelfde, daar alles, wat tot de liefde behoort, goedheid is.
Welk een grote macht de engelen door de waarheden uit het goede hebben, bleek ook daaruit, dat een kwade geest reeds door de blik van engelen in onmacht valt en niet eens meer op een mens lijkt, en wel zo lang tot de engel zijn ogen afwendt.
De reden waarom zoiets door de blik van engelen gebeurt, is dat het gezicht van de engelen uit het hemels licht is, en het licht van de hemel is het Goddelijk ware (zie nr. 126 tot 132).
De ogen stemmen namelijk overeen met de waarheden uit het goede.

233. Daar alle macht tot de waarheden uit het goede behoort, heeft het valse uit het kwade in het geheel geen macht.
In de hel zijn allen in het valse uit het kwade, waardoor zij geen macht tegen het ware en het goede hebben; welke macht zij onder elkaar hebben en welke macht de kwade geesten hebben vóór zij in de hel geworpen worden, zal later worden medegedeeld.

DE SPRAAK VAN DE ENGELEN

234. De engelen spreken onder elkaar geheel zoals de mensen op aarde en inderdaad ook velerlei verschillende dingen, zoals bijvoorbeeld over huiselijke aangelegenheden, over burgerlijke zaken, over de dingen van het zedelijke leven en over de dingen van het geestelijke leven, en geen verschil doet zich daarbij voor, dan dat zij met meer inzicht spreken dan de mensen, daar zij meer innerlijk denken.
Dikwijls was het mij gegeven met hen om te gaan en met hen te spreken als een vriend met een vriend en soms ook als een onbekende met een onbekende, en daar ik dan met hen in dezelfde staat was, wist ik niet beter, of ik was met mensen op aarde.

235. De spraak van de engelen is evenals de spraak van de mensen in woorden verdeeld.
Zij wordt ook eveneens met geluid uitgesproken en als geluid gehoord, want de engelen hebben eveneens mond, rong en oren.
Ook hebben zij een dampkring, waarin de klank van hun stem wordt gearticuleerd; het is echter een geestelijke dampkring, alleen voor de engelen geschikt, die geestelijk zijn; zij ademen ook in hun dampkring en uiten door middel van de adem woorden, zoals de mensen dat in hun dampkring doen.

236. In een gehele hemel bestaat een en dezelfde spraak voor allen; allen verstaan elkaar, uit welk gezelschap zij ook mogen zijn, hetzij naburig, hetzij verwijderd.
De spraak wordt hier niet aangeleerd, maar is een ieder ingeplant, zij vloeit onmiddellijk voort uit

hun neigingen en uit hun gedachten.
De klank van de stem komt overeen met hun neiging en de delen van de klank die de woorden vormen, stemmen overeen met de denkbeelden die uit de genegenheden ontstaan, en daar de spraak met deze overeenstemt, is zij ook zelf geestelijk, want zij is de geluid gevende neiging en de sprekende gedachte.
Wie er op let, kan weten dat elke gedachte uit een neiging van de liefde voortkomt en dat de denkbeelden van de gedachten verschillende vormen zijn, waarin zich de algemene genegenheid verdeeld heeft; want er bestaan volstrekt geen gedachten en geen denkbeelden zonder genegenheid, hun ziel en hun leven ontstaat daaruit.
Daardoor komt het dat de engelen reeds aan de blote spraak bemerken van welke soort de anderen zijn, en wel aan de toon wat hun genegenheid is, en aan de stembuiging of de woorden wat hun geest is.
De wijzere engelen bemerken door een enkele volzin wat de heersende genegenheid is, want hierop letten zij bijzonder.
Dat eenieder verschillende neigingen heeft, is bekend.
De neiging van de mens verschilt naarmate hij in vreugde of in droefheid, in zachtheid en barmhartigheid, of in oprechtheid en waarheid, of in liefde en naastenliefde, of in ijver en toorn, of in huichelarij en bedrog verkeert, of hij streeft naar roem en eer enz., maar de heersende neiging of liefde bevindt zich daar altijd in.
Daarom bemerken de wijzere engelen, omdat zij deze heersende neiging waarnemen, reeds aan de spraak de gehele staat van hem die spreekt.
Dat dit zo is, werd mij door veel ervaring geleerd.
Ik hoorde hoe engelen het leven van een ander onthulden, zodra zij hem slechts gehoord hadden.
Zij zeiden ook dat zij de gehele levensinhoud van een ander kenden uit enige van zijn denkbeelden, omdat zij daaraan zijn heersende liefde herkenden, waarin alles volgens orde ligt opgesloten en dat het boek van iemands leven ook niets anders is.

237. De spraak van de engelen heeft niets gemeen met de spraken van de mensen, tenzij met enige woorden die klank hebben door een bepaalde neiging, echter niet met de woorden zelf, maar met hun klank, waarover in het volgende enige bijzonderheden gegeven zullen worden.
Dat de spraak van de engelen niets met de menselijke spraken gemeen heeft, blijkt daaruit dat het voor de engelen onmogelijk is om ook slechts één woord van een menselijke taal uit te spreken.
Zij probeerden het, maar zij konden het niet, want zij kunnen niets anders uitspreken dan hetgeen geheel met hun neiging overeenstemt.
Wat niet overeenstemt, is in strijd met hun eigenlijke leven, want het leven komt voort uit genegenheid en uit het leven hun taal.
Mij werd meegedeeld dat de eerste taal van de mensen op onze aarde overeen kwam met die van de engelen, daar zij die uit de hemel hadden en ook dat de Hebreeuwse taal in enige opzichten daarmee overeenkomt.

238. Daar de taal van de engelen overeenkomt met hun neiging die een uitvloeisel van de liefde is, en de liefde van de hemel liefde tot de Heer en naastenliefde is (zie boven nr. 13 tot 19), volgt daaruit hoe schoon en aangenaam hun spraak is.
Inderdaad treft zij niet alleen de oren, maar ook het innerlijk van het gemoed van hen die haar horen.
Er was een zekere geest met een verhard gemoed, met wie een engel sprak totdat hij door de spraak van de engel eindelijk zo geroerd werd, dat hij tranen vergoot, zeggende dat hij geen weerstand kon bieden, daar het de sprekende liefde was en dat hij vroeger nimmer geweend had.

239. De spraak van de engelen is ook vol wijsheid, daar zij uit hun innerlijk denken voortkomt en hun innerlijk denken wijsheid is, zoals hun innerlijke neiging liefde is, en hun liefde en wijsheid zich verenigen tot spraak.
Daardoor is deze zó vol wijsheid, dat zij met één woord kunnen uitdrukken wat de mens niet met duizend woorden zeggen kan.
Ook bevatten de denkbeelden van hun gedachten zulke dingen, als de mens niet begrijpen, veel minder uitspreken kan.
Vandaar dat de dingen die in de hemel gehoord en gezien zijn, onuitsprekelijk genoemd worden en wel zodanig, als nooit door een oor gehoord of door een oog gezien werden.
Dat dit zo is, werd mij door eigen ervaring kenbaar gemaakt.
Ik werd soms in de staat gebracht waarin de engelen zijn en in deze staat sprak ik met hen en verstond dan alles; wanneer ik echter in mijn vroegere staat werd teruggebracht en zo in de natuurlijke gedachten die de mens eigen zijn en mij wilde herinneren wat ik gehoord had, kon ik dat niet,: want het waren duizenden dingen die niet bevattelijk waren voor de denkbeelden van het natuurlijke denken, dus niet anders konden worden uitgedrukt dan door wisseling van kleuren (variegationes) van het hemelse licht en alzo volstrekt niet door menselijke woorden.
De denkbeelden van de engelen waaruit hun woorden voortkomen, zijn ook wijzigingen van het licht van de hemel en de neigingen waaruit de klank van de woorden komt, zijn veranderingen van de warmte van de hemel, daar het licht van de hemel het Goddelijk ware of de wijsheid en de warmte van de hemel het Goddelijk goede of de liefde is (zie nr. 136 tot 140) en de engelen uit de Goddelijke liefde de neiging en uit de Goddelijke wijsheid het denken hebben.

240. Daar de spraak van de engelen onmiddellijk uit hun neiging ontstaat (want zoals boven gezegd werd in nr. 236 zijn de denkbeelden verschillende vormen waarin zich de algemene neiging verdeeld heeft), kunnen de engelen in één minuut uitdrukken wat een mens in een half uur niet zou kunnen en kunnen de engelen in weinig woorden weergeven wat op vele bladzijden geschreven is, zoals mij door veel ervaring werd getoond.
De denkbeelden van de engelen en de woorden van hun spraak maken één geheel uit, evenals een werkende oorzaak en het gevolg daarvan, want in de woorden wordt als gevolg voortgebracht, hetgeen in de denkbeelden als oorzaak gelegen was; vandaar dat ieder woord zo vele dingen in zich bevat.
Ook vertonen zich de bijzonderheden van de gedachten, en dientengevolge ook de bijzonderheden van de spraak van de engelen, wanneer zij zichtbaar waren, als een dunne wegvloeiende golf of een rondom zwevende dampkring, waarin ontelbare dingen in hun orde zijn, en die uit hun wijsheid voortkomen en in de gedachten van anderen doordringen en deze opwekken.
De denkbeelden van eenieder, zowel van de engel als van de mens, worden in het licht van de hemel zichtbaar voorgesteld wanneer het de Heer behaagt.

241. De engelen uit het hemelse rijk van de Heer spreken evenzo als de engelen uit het geestelijk rijk van de Heer; maar uit een meer innerlijk denken.
Daar de hemelse engelen in het goede van de liefde tot de Heer zijn, spreken zij uit wijsheid; en de geestelijke engelen, omdat zij in het goede van de liefde jegens de naaste zijn, hetgeen in zijn wezen het ware is, (zie nr. 215) spreken uit inzicht, want uit het goede komt wijsheid, en uit het ware inzicht.
Daardoor is de spraak van de hemelse engelen als een kalme stroom, zacht en aanhoudend, de spraak van de geestelijke engelen is daarentegen een weinig trillend en afgebroken.
Ook heeft de spraak van de hemelse engelen veel van de klank van de klinkers U en 0, en die van de geestelijke engelen van de klinkers E en I; want de klinkers geven de klank en in de klank ligt

de neiging; terwijl, zoals eerder (in nr. 236) werd gezegd, het geluid van de spraak van de engelen overeenstemt met hun neiging, en de onderdelen van het geluid, die de woorden zijn, met de denkbeelden die van de neiging uitgaan.
Daar de klinkers niet tot de spraak behoren, maar dienen tot verheffing van haar woorden, door de toon tot de velerlei neigingen, volgens iemands staat, worden in de Hebreeuwse taal de klinkers niet uitgedrukt, en worden zij ook verschillend uitgesproken.
Aan deze toongeving herkennen de engelen de gesteldheid van een mens wat betreft zijn neiging en liefde.
De spraak van de hemelse engelen heeft ook geen harde medeklinkers, en gaat zelden van de ene medeklinker op de andere over zonder tussenvoeging van een woord dat met een klinker begint. Vandaar dat in het Woord zo dikwijls het woordje 'en' wordt tussengevoegd, wat eenieder bekend is die het Woord in de Hebreeuwse taal leest, waarin bedoeld woordje zacht is, en van voren en van achteren een klinker heeft.
Ook kan men aan de woorden in het Woord in genoemde taal enigermate zien, of zij tot de hemelse klasse of tot de geestelijke behoren, of er het goede of het ware in is opgesloten.
De woorden waarin het goede is besloten, hebben veel van de U en de O en ook enigszins van de A; die waarin het ware is besloten, hebben hoofdzakelijk van de E en de 1.
Daar de neigingen zich voornamelijk door klanken uiten, worden ook in de taal van de mensen, wanneer er sprake is van verheven zaken, zoals van de hemel (*coelum*) en van God (*Deus*), bij voorkeur woorden gebruikt met de U en O.
De tonen van de muziek zwellen ook in dezelfde klanken, wanneer zulke onderwerpen worden uitgedrukt, terwijl dit niet het geval is bij minder verheven onderwerpen; vandaar komt het dat de muzikale kunsten bedreven zijn in het uitdrukken van de verschillende geslachten van aandoeningen.

242. In de spraak van de engelen is een zekere harmonie die niet beschreven kan worden.
Deze harmonie ontstaat doordat de gedachten en neigingen waaruit de spraak is samengesteld, zich naar de vorm van de hemel uitstorten en verbreiden, en het de vorm van de hemel is, volgens welke allen zijn samengevoegd en volgens welke alle gezelschappen met elkaar in verbinding staan.
Dat de engelen volgens de vorm van de hemel zijn samengevoegd en dat hun gedachten en neigingen zich volgens die vorm uitbreiden, kan men boven zien (nr. 200 tot 212).

243. Een gelijke spraak zoals er in de geestelijke wereld bestaat, is ook elke mens ingeplant, maar in zijn innerlijk verstandsgebied, daar zij echter bij de mens niet als bij de engelen in woorden valt, die met zijn neigingen analoog zijn, weet de mens niet dat zij in hem is.
Hierin ligt echter de reden waarom de mens, zodra hij in het andere leven komt, dadelijk die spraak gemeen heeft met de geesten en engelen aldaar en met hen kan spreken zonder dat iemand hem onderricht.
Maar hierover later meer.

244. Zoals eerder reeds werd vermeld, hebben allen in de hemel een en dezelfde spraak, maar zij vertoont daarin verschil, dat de spraak van de wijzen innerlijk is en vol wijzigingen in de genegenheden en denkbeelden, terwijl de spraak van de minder wijzen uiterlijk is en minder vol; de spraak van de eenvoudigen is nog meer uiterlijk en bestaat daardoor uit woorden, waaruit de zin eerst getrokken moet worden, zoals dit het geval is, wanneer mensen met elkaar spreken.
Er bestaat ook een spraak door het gelaat, uitlopend in klanken die door de denkbeelden gewijzigd worden.
Ook is er een spraak, waarin hemelse voorstellingen met denkbeelden verenigd zijn en door de

uitbeeldende dingen van de gedachte zichtbaar worden.
Verder is er een spraak van de gebaren, die overeenstemmen met de neigingen en die hetzelfde voorstellen als door woorden wordt aangeduid; er is een spraak door het gemeenschappelijke van de neigingen en door het gemeenschappelijke van de gedachten; er is een spraak gelijk donder en nog vele andere.

245. De spraak van de kwade en helse geesten is op dezelfde wijze geestelijk, daar zij uit neigingen ontstaat, maar uit kwade neigingen en onreine denkbeelden, die door de engelen worden verafschuwd.
De spreekwijze in de hel is dus tegenovergesteld aan die van de hemel, waardoor de kwaden de spraak van de engelen, en de engelen de spraak van de hel niet verdragen kunnen.
De spraak van de hel is voor de engelen een kwade reuk, die de neus aandoet.
De spraak van de huichelaars die zich als engelen van licht kunnen voordoen, is weliswaar naar de woorden gelijk aan de spraak van de engelen, maar met het oog op de neigingen en de denkbeelden daaraan geheel tegenovergesteld; waardoor dan ook hun spraak, door hen die de innerlijke natuur daarvan ontwaren zoals de wijze engelen dat doen, gehoord wordt als tandenknarsen en met huivering wordt gevoeld.

DE SPRAAK VAN DE ENGELEN MET DE MENS

246. Engelen die met de mens spreken, spreken niet in hun taal, maar in de taal van de mensen en ook in andere talen die de mens verstaat, maar niet in talen die de mens onbekend zijn.
De reden daarvan is dat de engelen, wanneer zij met de mens spreken, zich tot hem wenden en zich met hem verbinden en de verbinding van de engel met de mens veroorzaakt dat beiden in hetzelfde denken zijn.
En daar het denken van de mens met zijn geheugen samenhangt en de spraak daarvan een uitvloeisel is, zijn beiden in dezelfde taal.
Bovendien treedt de engel of geest, als hij tot de mens komt en door zich tot hem te wenden met hem verbonden wordt, in zijn gehele geheugen, zelfs zozeer, dat hij bijna uit zichzelf meent te weten wat de mens weet, dus ook de talen.
Ik sprak hierover met de engelen en zei hen dat zij zonder twijfel meenden dat zij tot mij spraken in mijn moedertaal, want zo was de schijn, en toch was ik het die sprak en niet zij; wat ook kon blijken uit het feit dat de engelen geen enkel woord van een menselijke taal kunnen uitspreken, (zie nr. 237) en omdat bovendien de menselijke taal natuurlijk is, terwijl zij geestelijk zijn en de geesten niets natuurlijks kunnen voortbrengen.
Hierop zeiden zij dat zij wel weten dat hun verbinding met de mens met wie zij spreken, met zijn geestelijk denken plaatsvindt, maar daar dit in zijn natuurlijk denken invloeit en het laatste ervan met zijn geheugen samenhangt, komt hun de spraak van de mens als de hunne voor, evenals al zijn kennis, en dit heeft plaats omdat het de Heer behaagde dat er zulk een verbinding en tegelijkertijd als het ware een opneming in de hemel bij de mens plaats zou kunnen vinden.
Intussen is in de tegenwoordige tijd de staat van de mens anders, zodat zulk een verbinding niet meer met de engelen bestaat, maar met geesten die niet in de hemel zijn.
Ik heb ook met geesten hierover eveneens gesproken, die echter niet wilden geloven, dat het de mens is, die spreekt, maar meenden, dat zij spreken in de mens; verder, dat niet de mens weet hetgeen hij weet, maar dat zij het zijn, die het weten, zodat alles wat de mens weet van hen is.
Ik wilde hen op alle manieren overtuigen, dat dit niet zo was, maar tevergeefs.
Wie onder geesten, en wie onder engelen verstaan worden, zal later gezegd worden, als over de geestenwereld gehandeld wordt.

247. Dat de engelen en geesten zich zo nauw met de mens verbinden, dat zij niet anders weten dan dat hetgeen de mens behoort, het hunne is, heeft ook zijn grond daarin, dat bij de mens zulk een verbinding van de geestelijke en natuurlijke wereld bestaat, dat zij om zo te zeggen één zijn. Omdat de mens zich echter van de hemel gescheiden heeft, is het door de Heer beschikt, dat bij ieder mens engelen en geesten zijn, en door middel van dezen de mens door Hem wordt geregeerd, en daarom bestaat zulk een nauwe verbinding.
Anders zou het geweest zijn, als de mens zich niet afgescheiden had, want dan had hij door de Heer, door de algemene invloeiing uit de hemel, zonder hem bijgevoegde geesten en engelen, geregeerd kunnen worden.
Maar hierover zal in bijzonderheden worden gesproken bij de behandeling van de verbinding van de hemel met de mens.

248. Het gesprek van een engel of geest met de mens wordt even luid gehoord, als dat van de ene mens met de andere, hoewel niet door hen, die nabij zijn, maar alleen door hem, die wordt aangesproken, daar de spraak van de engel of de geest eerst in het denken van de mens invloeit en langs innerlijke weg in zijn gehoororgaan komt, en hem dus van binnenuit aandoet, terwijl de spraak van de mens daarentegen eerst in de lucht en zo langs de uitwendige weg in zijn gehoororgaan invloeit en het van buitenaf aandoet.
Hieruit blijkt, dat het gesprek van de engel en de geest met de mens in de mens gehoord wordt, en daar het de gehoororganen evenzeer aandoet als het uitwendig gesprek, is het even zo luid.
Dat de spraak van de engel en de geest van binnenuit tot in het oor dringt, werd mij geopenbaard doordat zij ook in de tong invloeit en deze licht doet trillen, zonder haar echter de beweging mee te delen, die zij ontvangt, wanneer door haar de klank van de taal in woorden wordt geuit.

249. Met geesten spreken wordt echter heden ten dage zelden toegestaan, daar het gevaarlijk is; want dan weten de geesten dat zij bij een mens zijn, terwijl zij dat anders niet weten; en kwade geesten zijn van dien aard, dat zij een dodelijke haat tegen de mens hebben, en niets liever wensen, dan hem naar lichaam en ziel te verderven.
Dit is ook werkelijk geschied bij hen, die zich sterk aan droombeelden overgegeven hebben, zodat zij de genoegens, die de natuurlijke mens passen, van zich verwijderden.
Enkelen, die een eenzaam leven leiden, horen soms geesten met hen spreken, en dit zonder gevaar; maar de geesten, welke bij die mensen zijn, worden van tijd tot tijd door de Heer verwijderd, opdat zij niet zouden weten, dat zij bij een mens zijn; want de meeste geesten hebben er geen bewustzijn van dat er nog een andere wereld is dan die, waarin zij zijn, evenmin dat er nog elders mensen zijn; daarom is het de mens niet geoorloofd weer met hen te spreken, want sprak hij met hen, dan zouden zij dit te weten komen.
Zij, die veel over godsdienstige dingen denken en zich er zo in verdiepen, dat zij ze om zo te zeggen innerlijk in zich zien, beginnen ook geesten te horen, die met hen spreken; want godsdienstige overtuigingen, welke zij ook zijn, dringen, wanneer de mens er zich uit zichzelf aan hecht, en zich intussen niet bezig houdt met dingen die in het leven nuttig zijn, tot het innerlijk door, verblijven daar en nemen de gehele geest van de mens in, waardoor zij in de geestelijke wereld doordringen en daar de geesten aandoen.
Maar zulke mensen zijn geestenzieners en geestdrijvers, (*visionarii et enthusiastae*) die geloven, dat elke geest die zij horen, de Heilige Geest is, terwijl het toch slechts fanatieke geesten zijn. Zulke geesten zien het valse voor waarheid aan, en daar zij het zo zien, bepraten zij zichzelf en hen bij wie zij inkeren; en daar deze geesten ook begonnen waren het kwade te bepraten, waarvoor zij ook gehoor kregen, werden zij, de een na de ander verwijderd.
Fanatieke geesten onderscheiden zich van de anderen daardoor, dat zij geloven dat zij de Heilige Geest zijn, en wat zij zeggen, Goddelijk is.

Zulke geesten brengen de mens geen nadeel toe, daar de mens hun Goddelijke eer bewijst.
Ik heb zelfs enige malen met hen gesproken en toen werden de zondige dingen onthuld, die zij hun vereerders hadden ingeblazen.
Zij wonen bij elkaar, aan de linkerzijde in een woest oord.

250. Met de engelen van de hemel spreken, wordt alleen aan hen toegestaan, die in de waarheden uit het goede zijn, en voornamelijk aan hen, die de Heer erkennen en het Goddelijke in Zijn Menselijke, omdat dit de waarheid is waarin de hemelen zijn.
Want zoals eerder werd aangetoond, is de Heer de God van de hemel (zie nr. 2 tot 6); het Goddelijke van de Heer vormt de hemel (zie nr. 7 tot 12); het Goddelijke van de Heer is de liefde tot Hem, en de liefde jegens de naaste van Hem (zie nr. 13 tot 19).
De gezamenlijke hemel als een geheel stelt één mens voor, evenzo elk gezelschap van de hemelen; en elke engel heeft een volkomen menselijke gestalte, en dit volgens het Goddelijk Menselijke van de Heer (zie nr. 59 tot 86).
Hieruit blijkt, dat het spreken met de engelen van de hemel slechts aan hen wordt toegestaan, bij wie het innerlijk door de Goddelijke waarheden tot aan de Heer geopend is; want in deze waarheden vloeit de Heer bij de mens in, en met de Heer vloeit ook de hemel in.
Dat de Goddelijke waarheden de innerlijke plaatsen van de mens ontsluiten, komt, omdat de mens zo geschapen is, dat hij volgens zijn innerlijke mens een beeld van de hemel, en volgens zijn uiterlijke mens een beeld van de wereld is (zie nr. 57), en de innerlijke wordt niet geopend dan door het Goddelijk ware, dat van de Heer uitgaat, daar dit het licht en het leven van de hemel is (zie nr. 126 tot 140).

251. De invloeiing van de Heer Zelf bij de mens begint in het voorhoofd en vandaar in het gehele gelaat, daar het voorhoofd van de mens met de liefde overeenstemt en het gelaat met zijn gehele innerlijk in overeenstemming is.
De invloeiing van de geestelijke engelen bij de mens is in zijn gehele hoofd, van het voorhoofd en de slapen tot elk deel waaronder de grote hersenen liggen, daar deze streek van het hoofd met inzicht overeenstemt.
De invloeiing van de hemelse engelen gaat echter in dat deel van het hoofd, waaronder de kleine hersenen liggen, en dat achterhoofd heet, van de oren overal heen tot naar de nek; want deze streek stemt overeen met wijsheid.
Alle spraak van de engelen met de mens dringt op deze wegen in zijn denken door.
Daaraan herkende ik welke engelen met mij spraken 252.
Zij die met de engelen van de hemel spreken, zien ook de dingen, die in de hemel zijn, daar zij door het licht van de hemel zien, waarin hun innerlijk is.
Ook zien de engelen door hen de dingen, die op aarde zijn, want bij hen is de hemel met de aarde verbonden, en de aarde met de hemel.
Want, zoals eerder werd gezegd, als de engelen zich naar de mens wenden (zie nr. 246), verbinden zij zich zo met hem dat zij niet beter weten, als dat alles wat tot die mens behoort, hen behoort, niet alleen de dingen, die hun spraak betreffen, maar ook die, welke betrekking hebben op zijn gezicht en gehoor.
Van zijn zijde weet ook de mens niet anders, dan dat hetgeen door de engelen invloeit het zijne is.
In zulk een verbinding met de engelen van de hemel waren de allereerste mensen op deze aarde en daarom werd hun tijd de gouden eeuw genaamd.
Daar deze het Goddelijke onder menselijke gestalte, bijgevolg de Heer erkenden, spraken zij met de engelen van de hemel als met hun gelijken en wederkerig de engelen van de hemel met hen als met de hunnen, en in hen waren hemel en aarde één.

Na deze tijden verwijderde de mens zich echter langzamerhand van de hemel, doordat hij zichzelf meer dan de Heer en de wereld meer dan de hemel liefhad, ten gevolge waarvan hij voor de genoegens van de zelfliefde en van de wereldliefde vatbaar werd, gescheiden van de genoegens van de hemel, en op het laatst zelfs zozeer, dat hij niet meer wist, dat er nog een ander genot bestond.
Toen werd bij hem het innerlijk, dat naar de hemel geopend was, gesloten en het innerlijk naar de wereld geopend en wanneer dat gebeurt dan is de mens in het licht voor alles wat tot de wereld behoort, en in diepe duisternis voor alles wat tot de hemel behoort.

253. Na deze tijden heeft zelden iemand met de engelen van de hemel gesproken, maar enige mensen hebben met geesten gesproken, die niet in de hemel zijn; want het innerlijke en het uitwendige van de mens zijn van dien aard, dat zij óf naar de Heer als het gemeenschappelijk middelpunt zijn gewend (zie nr. 124), óf naar de mens zelf en bijgevolg van de Heer af.
Zij, die naar de Heer zijn gewend, zijn ook naar de hemel gekeerd; maar zij, die naar zichzelf zijn gewend, zijn ook naar de wereld gekeerd en deze kunnen slechts met moeite worden verheven; toch worden zij door de Heer verheven, in zoverre het kan geschieden door bekering van hun liefde, en dit geschiedt door de waarheden uit het Woord.

254. Mij werd meegedeeld op welke wijze de Heer met de profeten, door wie het Woord gegeven werd, gesproken heeft.
Hij sprak met hen niet zoals met de ouden door een invloeiing in hun innerlijk, maar door geesten, die tot hen gezonden werden, en die de Heer vervulde met zijn aanblik en die hij de woorden ingaf, die zij de profeten zeiden, zodat het geen invloeiing, maar een voorzeggen was.
Daar de woorden onmiddellijk uit de Heer voortkwamen, waren zij, elk op zichzelf, met het Goddelijke vervuld en bevatten in zich een innerlijke zin, die van dien aard is, dat de engelen van de hemel hem in hemelse en geestelijke zin opvatten, terwijl de mensen hem in natuurlijke zin begrijpen; zo heeft de Heer de hemel en de aarde door het Woord verbonden.
Hoe geesten met het Goddelijke van de Heer door zijn aanblik vervuld worden, werd ook getoond.
De geest, die met het Goddelijke van de Heer vervuld is, weet niet anders dan dat hij de Heer is en dat hij het Goddelijke spreekt en dit zolang, tot hij uitgesproken is.
Later bemerkt en erkent hij, dat hij een geest is en dat hij niet uit zichzelf, maar uit de Heer sprak.
Omdat de geesten, die met de profeten spraken in zodanige staat verkeerden, daarom werd ook door hen gezegd, dat Jehova sprak; de geesten noemden zichzelf ook Jehova, zoals blijkt in de profetische boeken, zowel als in de geschiedkundige boeken van het Woord.

255. Opdat men kan weten, van welke aard de verbinding van engelen en geesten met de mens is, is het mij vergund enige merkwaardige dingen mee te delen, waardoor dit onderwerp opgehelderd en begrepen wordt.
Wanneer engelen en geesten zich tot de mens wenden, weten zij niet beter dan dat de taal van de mens hun eigen taal is, en dat zij geen andere hebben.
De reden daarvan is, dat zij dan in de taal van de mens zijn, en niet in hun eigen taal, die zij zich niet eens meer herinneren; maar zodra zij zich van de mens afwenden, zijn zij weer in hun eigen engelen - of geestentaal en weten niets meer van de menselijke taal.
Hetzelfde gebeurde met mij, wanneer ik in gezelschap met engelen was en in een staat gelijk aan de hunne.
Dan sprak ik met hen in hun taal, en wist dan niets van mijn eigen taal, die ik mij niet eens herinnerde, maar zodra was ik buiten hun gezelschap, of ik was in mijn eigen taal.
Het is ook van belang op te merken dat, wanneer engelen en geesten zich tot een mens wenden,

zij met hem op iedere afstand kunnen spreken; zo hebben zij ook met mij gesproken, als zij veraf waren, net zo duidelijk alsof zij nabij waren.
Maar wanneer zij zich dan van de mens afwenden en tot elkaar spreken, hoort de eerste niets meer van hetgeen zij zeggen, zelfs al waren zij dicht bij zijn oor.
Hierdoor wordt het duidelijk, dat alle verbinding in de geestelijke wereld afhangt van de richting, waarheen zij zich wenden.
Het is ook nog merkwaardig, dat velen tezamen met een mens kunnen spreken, en de mens met hen, want zij zenden een van hun geesten tot de mens, met wie zij wensen te spreken, en de gezonden geest wendt zich zelf tot hem, en anderen wenden zich tot hun geest en zodoende verenigen zij hun gedachten, die hun geest uitspreekt.
De geest weet dan niet beter, of hij spreekt uit zichzelf, en zij weten niet beter dan dat zij spreken.
Zodoende wordt de verbinding van velen met één bewerkt, doordat zij zich tot hem wenden.
Maar over deze afgezonden geesten, die ook lastdragers worden geheten, zal later meer worden gezegd.

256. Het is niet geoorloofd aan een engel of geest om met een mens te spreken uit zijn eigen geheugen, maar wel uit het geheugen van die mens; want engelen en geesten hebben een geheugen evenals de mensen.
Indien een geest uit zijn eigen geheugen met een mens zou spreken, dan zou de mens niet beter weten, of de dingen waarover hij dan dacht, waren van hem, en toch behoorden zij aan de geest; het is evenals de herinnering aan iets, dat de mens nooit gehoord of gezien had.
Dat dit zo is, heb ik door eigen ervaring waargenomen.
Hierdoor hadden sommigen onder andere de mening, dat zij na enige duizenden jaren weer tot hun vorig leven en al zijn handelingen zouden terugkeren, en ook, dat zij reeds teruggekeerd waren.
Zij besloten tot deze mening, omdat soms als het ware een herinnering bij hen opkwam van dingen, die zij nooit tevoren gezien of gehoord hadden; en dat gebeurde dan omdat geesten uit hun eigen geheugen in hun denkbeelden invloeiden.

257. Er zijn ook geesten, natuurlijke en lichamelijke geesten genoemd, die, wanneer zij tot de mens komen, zich niet verbinden met zijn gedachten zoals andere geesten, maar in zijn lichaam dringen, alle zijn zintuigen in bezit nemen, door zijn mond spreken en door zijn ledematen handelen, daarbij dan niet beter wetende dan dat alles bij de mens van hen is.
Dit zijn de geesten van de bezetenen; maar zij worden door de Heer in de hel geworpen en zo geheel verdreven, waardoor zulke bezetenheid heden ten dage niet meer voorkomt.

GESCHRIFTEN IN DE HEMEL

258. Omdat de engelen een spraak hebben, en deze spraak uit woorden bestaat, hebben zij ook geschriften en drukken zij hun gevoelens uit, zowel door spraak als door geschriften.
Menigmaal werden papieren tot mij gezonden, die met schrift bedekt waren, evenals manuscripten en sommige zoals gedrukte stukken in deze wereld.
Ik was ook in staat om ze te lezen op dezelfde wijze, maar ik mocht niet meer dan een paar gedachten daaraan ontlenen.
De reden hiervan was, dat het volgens de Goddelijke orde niet veroorloofd is, door geschriften uit de hemel onderwezen te worden, maar wel door het Woord, aangezien door het Woord alleen gemeenschap en verbinding van de hemel met de aarde, dus van de Heer met de mens, plaatsvindt.

Dat papieren die in de hemel geschreven werden ook door de profeten gezien werden, blijkt uit Ezechiël 2:9,10: *Toen zag ik, en ziet, er was een hand van een geest tot mij uitgestoken; en ziet, daar in was de rol van een boek.*
En Hij spreidde die naar mijn aangezicht uit; en zij was beschreven voor en achter; en daarin waren geschreven klaagliederen, en zuchting en wee.
En in de Apocalyps 5: 1: *En ik zag in de rechterhand van degene die op den troon zat, een boek, geschreven van binnen en van buiten, verzegeld met zeven zegelen.*

259. Dat er geschriften in de hemel zijn, is zo beschikt door de Heer ter wille van het Woord; want dit is in zijn wezen Goddelijke waarheid, de bron voor alle hemelse wijsheid, zowel voor engelen als mensen, aangezien het door de Heer werd gedicteerd, en wat door de Heer wordt gedicteerd, gaat volgens de orde door alle hemelen en eindigt bij de mens.
Zodoende past het evengoed voor de wijsheid waarin de engelen zijn als voor het inzicht van de mensen.
Hierdoor komt het, dat ook de engelen het Woord hebben en het evenals mensen op aarde lezen; daaraan ontlenen zij ook hun leerstellingen en daaruit prediken zij. (zie nr. 221)
Het Woord is hetzelfde; evenwel is de natuurlijke zin daarvan, die de zin van de letter bij ons is, niet in de hemel, maar wel de geestelijke zin, die de innerlijke zin is.
Wat deze zin is, kan men zien in de kleine verhandeling *Over het Witte Paard van de Openbaring.*

260. Eens werd mij uit de hemel een klein stuk papier gezonden, waarop een paar woorden in Hebreeuwse letters geschreven waren en het werd mij gezegd, dat iedere letter geheimen van wijsheid bevatte, en dat die opgesloten waren de buigingen en krommingen van letters en zo ook in de in de klanken.
Hierdoor werd mij duidelijk, wat bedoeld is met de woorden van de Heer in Mattheüs 5:18: *Voorwaar ik zeg u: totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota noch één tittel van de wet voorbijgaat.*
Dat het Woord Goddelijk is tot de laatste tittel is ook in de kerk wel bekend, maar waar het Goddelijke in iedere tittel verborgen is, is nog niet bekend en zal daarom worden verklaard.
Het schrift in de binnenste hemel bestaat uit verscheidene ingebogen en omgebogen vormen, en deze inbuigingen en ombuigingen zijn volgens de vorm van de hemel; daardoor drukken de engelen de geheimen van hun wijsheid uit, en nog vele dingen, die zij niet onder woorden kunnen brengen.
En wonderlijk is het, dat de engelen dat schrift kennen zonder oefening of onderricht, omdat het bij hen wordt ingeplant evenals hun spraak, (zie nr. 236); zo is dit schrift een hemels schrift.
Dat het ingeplant wordt, komt omdat alle uitbreiding van gedachten en genegenheden en daardoor alle mededeling van inzicht en wijsheid bij de engelen voortgaat, volgens de vorm van de hemel (zie nr. 201); bijgevolg vloeit ook hun schrift in die vorm.
Mij is gezegd dat de alleroudste mensen op deze aarde, voordat er letters uitgevonden waren, zulk schrift hadden; en dat het overgeplant werd in de letters van de Hebreeuwse taal, welke letters in oude tijden allemaal gekromd waren, en dat geen enkele letter in een rechte lijn uitliep, zoals tegenwoordig het geval is.
Zodoende zijn er in het Woord Goddelijke dingen en hemelse geheimen, zelfs in de jota's, punten en tittels.

261. Dit schrift, dat gevormd wordt door tekens van een hemelse vorm, is in gebruik in de binnenste hemel, waar de engelen alle anderen in wijsheid te boven gaan.
Genegenheden worden door de tekens uitgedrukt, waaruit gedachten in orde voortvloeien en

volgen al naar gelang van het onderwerp dat behandeld wordt.
Daardoor bevatten die geschriften, die mij gegeven werden om te zien, geheimen die met de gedachten niet kunnen worden uitgeput.
In de lagere hemelen is zulk schrift niet, maar een schrift, zoals wij hier op aarde hebben en in dergelijke letters - maar desondanks niet voor de mens verstaanbaar, omdat het in de taal van de engelen is, en de taal van de engelen heeft met de taal van de mensen niets gemeen.
(zie nr. 237) Want door klinkers drukken zij genegenheden uit en door medeklinkers de denkbeelden van de gedachten uit genegenheden en door woorden daaruit samengesteld de zin van het behandelde (zie nr. 236, 241.).
Dit schrift, dat ik ook gezien heb, bevat in weinige woorden meer dan een mens in bladzijden kan uitdrukken.
In de lagere hemelen is het Woord op die wijze geschreven en in de binnenste hemelen in hemelse vormen.

262. Het is de vermelding waard, dat het schrift in de hemelen geheel natuurlijk uit de gedachten zelf voortvloeit, en dit gebeurt zo gemakkelijk, alsof de gedachten zichzelf in vorm brengen; daarbij aarzelt ook de hand niet in de keuze van een woord, omdat de gesproken woorden zowel als de geschreven woorden overeenstemmen met de denkbeelden van de gedachten, en alle overeenstemming is natuurlijk en als vanzelf.
Er bestaan in de hemel ook geschriften die niet met de hand geschreven worden, maar uit de overeenstemming met de gedachten alleen bestaan; maar deze zijn niet blijvend.

263. Ik heb ook schrift uit de hemel gezien dat alleen uit getallen bestond die regelmatig en in reeksen gerangschikt waren, evenals bij schrift dat uit letters en woorden bestaat; en ik werd onderricht dat dit schrift uit de binnenste hemel kwam en dat hun hemelse schrift (waarover in nr. 260-261 gehandeld werd) bij de engelen van een lagere hemel in getallen wordt voorgesteld wanneer de gedachten daarvan neerdalen, en dat dit getallenschrift eveneens geheimen bevat, waarvan sommige door de gedachten niet kunnen worden begrepen, noch door woorden kunnen worden uitgedrukt.
Want alle getallen zijn overeenstemmingen, en volgens die overeenstemmingen hebben zij een betekenis evenals woorden; evenwel met dit onderscheid, dat getallen een algemene en woorden een bijzondere betekenis hebben, en omdat een algemeenheid vele bijzonderheden insluit zo bevat ook getallenschrift meer geheimen dan letterschrift.
Hieruit werd mij duidelijk, dat getallen in het Woord een betekenis hebben, evenals de woorden. Wat enkelvoudige getallen zoals 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, betekenen en wat de samengestelde zoals 20, 30, 50, 70, 100, 144, 1000, 10000, 12000 en andere betekenen, kan men zien in de *Hemelse Verborgenheden*, waar zij behandeld worden.
In zulk schrift in de hemel, wordt altijd het getal voorop gezet, waarvan de volgende getallen van een reeks afhangen als van hun onderwerp, want dat getal is dan als het ware de aanwijzing van het behandelde onderwerp en waaruit de bepaling van de volgende getallen naar het bijzondere punt volgt.

264. Zij die niets omtrent de hemel weten, en daaromtrent geen ander begrip begeren te koesteren dan als van iets wat ergens in de lucht is, waarin de engelen rondvliegen als wezens van verstand zonder zintuigen van gehoor en gezicht, kunnen niet begrijpen dat ze spraak en geschriften hebben; want zij vestigen het bestaan van alle dingen in het stoffelijke, terwijl toch de dingen in de hemel even werkelijk bestaan als die op de aarde en de engelen daar alle dingen hebben die tot nut zijn voor het leven en voor wijsheid.

DE WIJSHEID VAN DE ENGELEN IN DE HEMEL

265. De wijsheid van de engelen in de hemel kan men zich nauwelijks voorstellen, omdat zij de menselijke wijsheid zo ver te boven gaat, dat een vergelijking daarmee niet eens kan worden gemaakt, en datgene wat iets anders verre te boven gaat, schijnt alsof het niet bestaat.
Sommige dingen waardoor zij kan worden beschreven, zijn zelf onbekend, en voordat zij gekend worden, zijn deze in het verstand gelijk schaduwen, en verbergen daarom de zaak zoals die werkelijk is.
Toch zijn deze dingen zó, dat zij kunnen gekend worden en wanneer zij gekend zijn, ook begrepen kunnen worden, mits de geest er genot in vindt; want genot brengt licht mee, omdat het uit de liefde komt; en voor hen die de zaken van de Goddelijke en hemelse wijsheid liefhebben, schijnt licht uit de hemel en bestaat er verlichting.

266. Hoedanig de wijsheid van de engelen is kan hieruit worden afgeleid, dat zij in het licht van de hemel verkeren en het licht van de hemel is in zijn wezen Goddelijke waarheid of ook Goddelijke wijsheid.
En dit licht verlicht tegelijkertijd hun innerlijk gezicht, dat tot hun verstand behoort en hun uitwendig gezicht dat tot hun oog behoort.
Dat het licht van de hemel Goddelijke waarheid is, of ook Goddelijke wijsheid kan men hierboven zien in nr. 126-133.
Engelen zijn ook in hemelse warmte, die in haar wezen het Goddelijk goede is, of Goddelijke liefde, waardoor zij de genegenheid en begeerte hebben om wijs te worden.
Dat de warmte van de hemel het Goddelijk goede is, of Goddelijke liefde, zie men hierboven in nr. 133-140.
Dat engelen zozeer in de wijsheid zijn, dat zij wijsheden mogen genoemd worden, kan hieruit worden afgeleid, dat al hun gedachten en genegenheden volgens de hemelse vorm werken, welke vorm de vorm van de Goddelijke wijsheid is; en dat hun innerlijk, dat de wijsheid opneemt, volgens die vorm is geordend.
Dat de gedachten en genegenheden van de engelen volgens de vorm van de hemel werken, dus ook hun inzicht en wijsheid, zie men hiervoor in nr. 201-212.
Dat de engelen in bovenmatige wijsheid verkeren, volgt ook hieruit, dat hun spraak de spraak van de wijsheid is, want zij vloeit onmiddellijk en als vanzelf uit de gedachten voort en deze uit de genegenheden, zodat hun spraak de uitwendige vorm is van de gedachten van hun genegenheden.' Daardoor komt het ook, dat niets hen onttrekt aan de Goddelijke invloeiing en geen uitwendige dingen, zoals bij de mens, uit andere gedachten in zijn spraak gebracht worden.
Dat de spraak van de engelen de spraak is van hun gedachten en genegenheden, zie men in nr. 234-245.
Aan zulke wijsheid van de engelen is ook nog dit verbonden, dat alle dingen, die zij met hun ogen zien en met hun zintuigen waarnemen, met hun wijsheid overeenkomen, want het zijn overeenstemmingen en daarom zijn de voorwerpen zinnebeeldige voorstellingen van zulke dingen die tot de wijsheid behoren.
Dat alle dingen, die in de hemel gezien worden, overeenstemmen met het innerlijk van de engelen, en dat zij uitbeeldende dingen zijn van hun wijsheid, werd boven verklaard in nr. 170-182.
Bovendien worden de gedachten van de engelen niet beperkt en ingekrompen door denkbeelden omtrent tijd en ruimte zoals menselijke gedachten, want tijd en ruimte behoren tot het natuurlijke en de dingen die tot het natuurlijke behoren, trekken de gedachten af van geestelijke dingen en verhinderen de uitbreiding van het geestelijk gezicht.
Dat de denkbeelden van de engelen zonder tijd en ruimte zijn en dus onbeperkt, en verder gaan

dan menselijke denkbeelden, zie men in nr. 162-169 en 191-199.
Verder worden ook de gedachten van de engelen niet tot aardse en stoffelijke zaken verlaagd, noch worden deze gestoord door zorgen voor de behoeften van het leven; daarom worden zij in het genot van hun wijsheid door zulke dingen niet afgeleid, zoals de gedachten van mensen in deze wereld.
Want de engelen krijgen alle dingen van de Heer voor niets.
Voor niets ontvangen zij hun kleding, hun voedsel en hun woningen, (181-190) en daarenboven ontvangen zij nog genietingen en vreugde naarmate hun opname van de wijsheid van de Heer.
Deze dingen worden meegedeeld opdat men weet vanwaar de engelen zulke grote wijsheid hebben.

267. Dat de engelen een zo grote wijsheid kunnen bezitten, komt omdat hun innerlijk geopend is en wijsheid, evenals ieder andere vervolmaking, neemt naar het innerlijke toe, dus naarmate er opening plaatsheeft.
Er zijn bij iedere engel drie graden van leven, die overeenstemmen met de drie hemelen (zie nr. 29-40).
Zij, bij wie de eerste graad geopend is, zijn in de eerste of laagste hemel.
Zij, bij wie de tweede graad geopend is, zijn in de tweede of middelste hemel, maar zij bij wie de derde graad geopend is, zijn in de derde of binnenste hemel.
In overeenkomst met deze drie graden is de wijsheid van de engelen in de hemel.
Daarom is de wijsheid van de engelen in de binnenste hemel verre verheven boven de wijsheid van de engelen in de middelste hemel en is de wijsheid van deze wederom verre verheven boven die van de engelen in de onderste hemel (zie nrs.
209, 210 en wat graden zijn in nr. 38).
Dat er zulk een onderscheid is, komt omdat de dingen in een hogere graad bijzonderheden zijn en de dingen in een lagere graad algemeenheden zijn, en algemeenheden omvatten bijzonderheden.
Bijzonderheden verhouden zich tot algemeenheden als duizenden of miljoenen tot één, en zo verhoudt zich ook de wijsheid van de engelen van een hogere hemel tot de wijsheid van de engelen van een lagere hemel.
En toch gaat de wijsheid van deze laatsten op dezelfde wijze die van een mens verre te boven, want de mens verkeert in het lichamelijke en in de dingen van de lichamelijke zintuigen en de dingen van de lichamelijke zintuigen van de mens staan in de laagste graad.
Hieruit is duidelijk wat soort van wijsheid diegenen bezitten, die volgens de zintuigen denken, dat wil zeggen, zij die men zinnelijke mensen noemt, namelijk dat zij in het geheel geen wijsheid bezitten, maar alleen wetenschap.
Anders is het met die mensen, van wie de gedachten boven zinnelijke dingen verheven zijn en vooral met hen, van wie het innerlijk geopend is, zelfs voor het licht van de hemel.

268. Hoe groot de wijsheid van de engelen in de hemel is, kan ook nog hieruit blijken, dat er in de hemel een gemeenschap gemaakt wordt van alle dingen.
Het inzicht en de wijsheid van de een wordt medegedeeld aan een ander: in de hemel bestaat een gemeenschap van alle goede dingen.
De reden hiervan is, dat de natuur de hemelse liefde wenst, opdat al het hare ook aan een ander behoort, en daarom beschouwt niemand in de hemel het goede in zichzelf als goed, tenzij het ook bij een ander is.
Vandaar komt ook het hemelse geluk, en de engelen ontlenen dit aan de Heer, wiens Goddelijke liefde van deze natuur is.
Dat er in de hemel zulk een mededeling bestaat, werd mij ook door ervaring getoond.
Sommige eenvoudigen werden soms in de hemel opgenomen, en als ze daar waren kwamen zij

ook in de wijsheid van de engelen en verstonden dan zulke dingen, die zij van tevoren niet konden bevatten en spraken zulke dingen, die zij in hun vroegere staat niet konden uitbrengen.

269. Wat de wijsheid van de engelen is, kan door woorden niet worden uitgedrukt, maar alleen door enkele algemene trekken worden aangeduid.
Engelen kunnen met één enkel woord uitdrukken, wat een mens met duizend woorden niet vermag en daarenboven zijn er in één woord van een engel ontelbare dingen, die door de menselijke taal niet kunnen worden uitgedrukt, want in alles wat de engelen spreken liggen geheimen van wijsheid in samenhangend verband, waarvan menselijke wetenschap geen begrip heeft.
De engelen voltooien ook door hun toon wat door hun woorden nog niet volledig is geschied, een toon die het gevoel van de dingen in volgorde weergeeft; want, zoals hierboven gezegd werd (zie nr. 236-241), door toon drukken zij genegenheid uit en door woorden de denkbeelden van de gedachten uit genegenheid.
Om deze reden noemt men de dingen, die in de hemel gehoord worden onuitsprekelijk.
Op dezelfde wijze kunnen ook de engelen in weinige woorden uitdrukken alles wat in een geheel boek geschreven staat, en in ieder woord dingen neerleggen, die tot innerlijke wijsheid opheffen; want hun spraak is zo, dat hij met de genegenheden samen stemt en ieder woord met denkbeelden samen stemt.
De woorden zijn ook weer op oneindige wijze verschillend, in overeenstemming met de reeks van dingen die door de gedachten omvat worden.
Innerlijke engelen kunnen ook het gehele leven van een spreker kennen uit de klank en enkele woorden; want zij bemerken uit deze klank, gewijzigd door denkbeelden in woorden gesproken, zijn heersende liefde, waarin als het ware zijn gehele leven is afgedrukt.
Uit deze dingen ziet men wat de wijsheid van de engelen is.
Hun wijsheid is in vergelijking met menselijke wijsheid als miljoenen in vergelijking tot één, of zoals de bewegende krachten van het gehele lichaam, die ontelbaar zijn, in vergelijking met de bewegingen, die daaruit voortspruiten en die in het oog van de mens als één zich voordoen, of evenals de duizenden dingen, die zich aan een voorwerp onder een volmaakte microscoop vertonen in vergelijking met het enkele vage voorwerp, dat zich aan het ongewapend oog voordoet.
Laat mij door een enkel voorbeeld zulks ophelderen.
Een engel beschreef eens de wedergeboorte uit zijn wijsheid en ontwikkelde in volgorde geheimen daaromtrent ten getale van honderden, terwijl hij elk daarvan met innerlijke geheimen vervulde, en dit zo met alles van het begin tot het einde.
Hij verklaarde, hoe de geestelijke mens opnieuw wordt ontvangen en als het ware in de baarmoeder gedragen wordt, ter wereld komt, opgroeit en geleidelijk volmaakt wordt.
Hij zei dat hij die geheimen wel duizendvoudig kon vermenigvuldigen en dat die, welke hij had medegedeeld, alleen op de wedergeboorte van de uitwendige mens betrekking hadden, terwijl er nog ontelbaar meer waren over de wedergeboorte van de innerlijke mens.
Door deze en andere dingen, die ik van engelen hoorde, werd mij aangetoond, hoe groot hun wijsheid is en hoe groot in vergelijking daarmede de onwetendheid van de mens, die nauwelijks weet wat wedergeboorte is en wanneer hij wedergeboren wordt, nog geen enkel onderdeel van die verandering kent.

270. Er zal nu iets gezegd worden omtrent de wijsheid van de engelen van de derde of binnenste hemel en hoe ver die verheven is boven de wijsheid van de engelen van de eerste of laagste hemel.
De wijsheid van de engelen in de derde of binnenste hemel is onbegrijpelijk, zelfs voor hen, die

in de laagste hemel zijn; de reden daarvan is, dat het innerlijk van de engelen van de derde hemel open is tot de derde graad, maar het innerlijk van de engelen van de eerste hemel alleen tot de eerste graad en alle wijsheid neemt naar het innerlijke toe en wordt verder vervolmaakt naar gelang van hun opening (zie nr. 208 en 267).
Omdat het innerlijk van de engelen van de derde of binnenste hemel tot de derde graad geopend is, zijn de Goddelijke waarheden als het ware in hen gegraveerd; want de innerlijke dingen van de derde graad zijn meer in de vorm van de hemel dan de innerlijke dingen van de tweede en eerste graad en de vorm van de hemel is uit Goddelijke waarheid, dus volgens Goddelijke wijsheid.
Om deze reden schijnt Goddelijke waarheid als het ware in die engelen gegraveerd, of als bij hen ingeplant en ingeboren.
Zodra zij daarom waarachtige Goddelijke waarheden horen, erkennen en begrijpen zij die onmiddellijk en zien hetzelfde daarna als ware het in zichzelf.
Omdat de engelen van die hemel zodanig zijn, redeneren zij nooit over Goddelijke waarheden, en nog minder discussiëren zij over enige waarheid, of die al of niet zo is en zij weten ook niet wat het is te geloven of geloof te hebben, want zeggen zij: 'Wat is geloof?
Aangezien ik voel en zie dat het zo is.' Zij lichten dit toe door vergelijkingen; bijvoorbeeld, dat het zou zijn als wanneer iemand in gezelschap met een ander een huis ziet met verscheidene dingen daarin en daaromheen, en dan tot zijn makker zou zeggen, dat hij geloven moet dat die dingen bestaan en dat ze zo zijn, als hij ziet; of ook, als wanneer iemand een tuin ziet met bomen en vruchten erin en dan tot zijn makker zou zeggen dat hij geloof behoort te hebben dat er een tuin is met bomen en vruchten, terwijl hij ze duidelijk met zijn ogen ziet.
Daarom noemen die engelen nooit het woord geloof en hebben er ook geen denkbeeld van, noch ook redeneren zij over Goddelijke waarheden en nog minder disputeren zij over enige waarheid, of die al of niet zo is.
Maar de engelen van de eerste en tweede hemel hebben de Goddelijke waarheden niet aldus in hun innerlijk gegraveerd, omdat bij hen alleen de eerste graad van het leven geopend is; daarom redeneren zij over de waarheid en zij die redeneren, zien nauwelijks iets buiten de feiten van de dingen waarover zij redeneren, of gaan niet verder dan het onderwerp, behalve dan alleen om het ergens mee te bevestigen dan, en wanneer zij het hebben bevestigd, zeggen zij dat het een zaak van het geloof is en moet worden aangenomen.
Over deze dingen heb ik met de engelen gesproken, die zeiden dat het onderscheid tussen de wijsheid van de engelen van de derde hemel en de wijsheid van de engelen van de eerste hemel gelijk staat met het onderscheid tussen helder en duister.
Zij vergelijken ook de wijsheid van de engelen van de derde hemel met een heerlijk paleis vol van allerlei nuttige dingen, omringd aan alle kanten door lusthoven en daaromheen prachtige dingen van velerlei aard; en die engelen, omdat zij in de waarheden van de wijsheid zijn, kunnen dat paleis binnengaan en alle dingen bezien, de lusthoven in alle richtingen doorwandelen en door alle dingen verlustigd worden.
Maar het is anders met hen die over waarheden redeneren en vooral met hen die over waarheden disputeren, want omdat zij waarheden niet zien door het licht van de waarheid, maar ze aannemen hetzij van anderen hetzij uit de letter van de Bijbel, die zij niet innerlijk verstaan, zeggen zij dat zij moeten worden aangenomen, of dat men daarin geloof moet hebben, zonder te wensen dat het innerlijk gezicht daarin verder doordringt.
Van hen zeiden de engelen dat zij niet tot de eerste dorpel van het paleis van de wijsheid kunnen naderen en nog minder het zelf binnengaan en in de lusthoven rondwandelen, aangezien zij bij de eerste stap blijven staan.
Het is anders met hen die in de waarheden zelf zijn; niets hindert hen om verder gebracht te worden en vooruit te gaan zonder beperking, want de waarheden die zij zien, leiden hen waar zij ook gaan en in grote uitgestrektheden, omdat iedere waarheid voor oneindige uitbreiding vatbaar

is en in gemeenschap staat met een menigte andere.
Zij zeiden verder nog dat de wijsheid van de engelen van de binnenste hemel hoofdzakelijk daarin bestaat, dat zij Goddelijke en hemelse dingen in ieder voorwerp zien en wonderbaarlijke dingen in een reeks van verscheidene voorwerpen; want alle dingen die zij met hun ogen zien zijn in overeenstemming.
Zo bijvoorbeeld als zij paleizen en tuinen zien, eindigt hun gezicht niet met de dingen die voor hun oog zijn, maar zien zij de innerlijke dingen waaruit zij ontstaan, dus waarmee zij overeenstemmen en zulks in alle verscheidenheid in verband met de verschijning van de voorwerpen.
Zodoende aanschouwen zij ontelbare dingen tegelijkertijd in orde en verband, waardoor hun geest zozeer wordt verrukt, dat zij buiten zichzelf schijnen gebracht te worden.
Dat alle dingen die zich in de hemel vertonen, overeenstemmen met de Goddelijke dingen die van de Heer bij de engelen zijn, zie men hierboven (nr. 170-176).

271. Dat dit zo is met engelen van de derde hemel, komt omdat zij in liefde tot de Heer zijn en die liefde opent het innerlijk van de geest tot de derde graad en is de ontvanger van alle dingen van de wijsheid.
Men moet verder ook weten dat engelen van de binnenste hemel nog aanhoudend worden vervolmaakt in wijsheid, en wel op een andere wijze dan de engelen van de laagste hemel.
Engelen van de binnenste hemel verzamelen geen Goddelijke waarheid in het geheugen en beschouwen die daarom niet als kennis, maar zodra zij ze horen, erkennen zij ze en brengen ze in hun leven.
Om deze reden blijven Goddelijke waarheden bij hen als in hen geschreven, want wat in het leven wordt overgebracht, blijft op die wijze bij.
Maar met engelen van de laagste hemel is dit anders; zij leggen eerst de Goddelijke waarheden in hun geheugen neer en bewaren ze daar als onderwerpen van kennis en nemen ze daarna uit en vervolmaken daarmee hun verstand en zonder dat zij een innerlijke gewaarwording hebben dat ze waarheden zijn, willen zij ze en voeren ze in hun leven in; dientengevolge zijn zij vergelijkenderwijze in duisternis.
Het is de vermelding waard dat engelen van de derde hemel door het gehoor in wijsheid worden vervolmaakt, maar niet door het gezicht.
Wat zij van een prediking horen gaat niet in hun geheugen, maar onmiddellijk in hun gewaarwording en wil, en wordt deel van hun leven.
Wat zij echter met hun ogen zien, gaat in hun geheugen en daarover redeneren en spreken zij.
Hieruit is het duidelijk dat voor hen het gehoor de weg van de wijsheid is.
Dit komt ook door overeenstemming, want het oor stemt overeen met gehoorzaamheid en gehoorzaamheid behoort tot het leven; maar het oog stemt overeen met inzicht en inzicht behoort tot de leer.
De staat van deze engelen wordt ook op vele plaatsen in liet Woord beschreven zoals in Jeremia 31 :33, 34: *Ik zal mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven, En zij zullen niet meer, een ieder zijnen naasten, en een ieder zijnen broeder leren zeggende: Kent Jehovah, want zij zullen mij allen kennen van hun kleinste af tot hun grootste toe,* en in Mattheüs 5:37: *Maar laat uw woord zijn Ja, Ja; neen, neen; wat boven deze is, dat is uit de boze.*
Dat wat boven deze is uit de boze komt, is omdat het niet uit de Heer is; want de waarheden in de engelen van de derde hemel zijn van de Heer, omdat zij in liefde jegens Hem zijn.
Liefde tot de Heer in die hemel is het willen en doen van Goddelijke waarheid, want Goddelijke waarheid is de Heer in de hemel.

272. Een verdere reden, die ook in de hemel de voornaamste is waarom de engelen zulk een grote wijsheid deelachtig kunnen worden, bestaat daarin, dat zij zonder eigenliefde zijn; want in zoverre als iemand vrij is van eigenliefde, in zoverre kan hij toenemen in wijsheid omtrent Goddelijke dingen.
De eigenliefde is het, die het innerlijk sluit voor de Heer en voor de hemel en het uitwendige opent en naar het eigene toekeert; door deze oorzaak zijn allen bij wie deze liefde heerst in dikke duisternis ten opzichte van de dingen van de hemel, hoezeer zij ook ten opzichte van wereldse dingen in licht verkeren mogen.
Maar engelen daarentegen zijn in het licht van de wijsheid, omdat zij geen eigenliefde hebben; want de hemelse liefde waarin zij zijn, namelijk de liefde tot de Heer en de liefde jegens de naaste, opent het innerlijk, omdat die genegenheden van de Heer zijn en Hij er zelf in is.
Dat deze liefde in het algemeen de hemel maakt en bij ieder in het bijzonder de hemel vormt, zie men hierboven (zie nr. 13-19).
Omdat hemelse liefde het innerlijk naar de Heer opent, wenden ook alle engelen hun gelaat naar de Heer (zie nr. 142); want in de geestelijke wereld is het de liefde, die het innerlijk van een ieder naar zich keert, en waarheen zij het innerlijk keert, daarheen keert zij ook het gelaat, omdat daar het gelaat een geheel uitmaakt met het innerlijk, waarvan het de uitwendige vorm is.
Omdat liefde het innerlijk en het gelaat naar zich toekeert, verbindt zij zich ook daarmee, omdat liefde geestelijke verbinding is en deelt zij ook het hare daaraan mee.
Door dit keren, de verbinding en de mededelingen, die daaruit voortvloeien hebben de engelen hun wijsheid.
Dat alle verbinding in de geestelijke wereld, met dit keren samenhangt, zie men hierboven (zie nr. 255).

273. Engelen nemen voortdurend in wijsheid toe, maar kunnen tot in eeuwigheid niet zover worden vervolmaakt, dat hun wijsheid in vergelijking komt met de Goddelijke wijsheid van de Heer; want de Goddelijke wijsheid van de Heer is oneindig en de wijsheid van de engelen is eindig, en er bestaat geen vergelijking tussen het eindige en het oneindige.

274. Omdat wijsheid de engelen meer volkomen maakt en hun leven vormt, en omdat de hemel met al zijn goeds invloeit bij iedereen naar de mate van zijn wijsheid, daarom wordt zij aldaar door allen begeerd en door allen gezocht, nauwelijks anders dan een hongerig mens die voedsel begeert.
Kennis, inzicht en wijsheid zijn ook geestelijke voedingsmiddelen, evenals spijs natuurlijk voedsel is; zij zijn met elkander in overeenstemming.

275. De engelen van dezelfde hemel of ook in eenzelfde gezelschap zijn niet allen in dezelfde wijsheid, maar in ongelijke wijsheid.
Zij, die in het midden zijn, hebben de grootste wijsheid en zij, die daarom heen zijn tot aan de grenzen, hebben minder wijsheid.
De vermindering van wijsheid naar gelang van de afstand uit het midden is als de vermindering van licht tot in de schaduw (zie nr. 43 en 128).
Hun licht is ook in dezelfde graad als hun wijsheid, omdat het licht van de hemel de Goddelijke wijsheid is, en iedereen is in licht naar de mate van zijn opname van die wijsheid.
Over het licht van de hemel en de verschillende opname daarvan, zie hierboven (zie nr. 126-132).

DE STAAT VAN DE ONSCHULD VAN DE HEMELSE ENGELEN

276. Wat onschuld is, en wat haar eigenschap is, wordt door weinigen in deze wereld geweten, en in het geheel niet door hen, die in het kwade zijn.
Zij is voor het oog duidelijk zichtbaar, en wel in het gelaat, de spraak en gebaren, vooral bij kleine kinderen, maar toch is het niet bekend, waarin zij bestaat, en nog minder, dat juist daarin de hemel bij de mensen ligt bewaard.
Om daarom dit bekend te maken, zal ik in volgorde bespreken: eerst de onschuld van de kindsheid, dan de onschuld van de wijsheid, en ten slotte de staat van de hemel ten opzichte van de onschuld.

277. De onschuld van de kindsheid of van de kinderen is geen ware onschuld; want zij bestaat alleen in uitwendige vorm en niet innerlijk.
Maar toch kan men daaruit leren wat onschuld is, want zij doorstraalt in hun gelaat, in sommige gebaren en in hun eerste spraak en raakt ons daardoor, en wel omdat zij geen innerlijke gedachten hebben; want zij weten nog niet wat goed is en kwaad en wat waar en vals is, waaruit de gedachten voortkomen.
Daarom hebben zij ook geen voorzichtigheid van zichzelf, geen doel en overlegging, dus geen bedoeling ten kwade.
Zij hebben niets van zichzelf uit de eigenliefde en de liefde voor de wereld aangenomen, zij schrijven niets aan zichzelf toe, zij beschouwen alles wat zij hebben als van hun ouders afkomstig; tevreden met de weinige en de kleine dingen die hen geschonken worden, scheppen zij daarin behagen.
Zij hebben geen zorg voor voedsel of kleding en nog minder over de toekomst, zij kijken niet naar de wereld om vele dingen uit haar te begeren.
Zij beminnen hun ouders, verzorgsters en kinderlijke speelmakkers, met wie zij in onschuld spelen, zij laten zich leiden, zij luisteren en gehoorzamen.
En omdat zij in deze staat verkeren, nemen zij alles in hun leven op; daarom hebben zij gepaste manieren zonder te weten waardoor, en daarom hebben zij spraak en het begin van geheugen en gedachten.
Hun staat van onschuld dient als middel tot opname en inplanting.
Maar deze onschuld, zoals hierboven is gezegd, is uiterlijk, omdat zij alleen uit het lichaam is en niet uit de geest; want hun geest is nog niet gevormd, daar geest wordt gevormd uit verstand en wil, en uit gedachten en genegenheden daaruit afkomstig.
Het is mij uit de hemel meegedeeld, dat kleine kinderen in het bijzonder onder de zorg van de Heer staan en dat hun invloeiing uit de binnenste hemel komt, waar een staat van onschuld heerst; dat de invloeiing door hun innerlijk heengaat en dat het op die weg hen alleen met onschuld aandoet.
En dat zich daarom onschuld in hun gelaat en in sommige van hun gebaren vertoont en zichtbaar wordt; en dat door deze onschuld de ouders innerlijk werden bewogen en de bijzondere liefde wordt geboren, die ouders voor hun kinderen hebben.

278. De onschuld van de wijsheid is ware onschuld, omdat zij innerlijk is, want zij is uit de geest zelf, dus uit de wil zelf en daarom uit het verstand; en als zij in deze is, bestaat er onschuld en ook wijsheid, want wijsheid is uit de wil en het verstand.
Daarom zegt men in de hemel, dat onschuld in wijsheid woont, en dat een engel zoveel wijsheid heeft als hij onschuld bezit.
Dat dit zo is, bevestigen zij daardoor, dat zij, die in een staat van onschuld zijn, aan zichzelf niet het minste goede toeschrijven, maar alle dingen beschouwen als te zijn ontvangen, en ze aan de

Heer toeschrijven; dat zij door Hem wensen geleid te worden en niet door zichzelf; dat zij alles wat goed is liefhebben en in alles wat waar is genot vinden, omdat zij weten en gewaarworden dat het goede lief te hebben en het dus te willen en te doen, is de Heer liefhebben en dat waarheid liefhebben is de naaste beminnen; dat zij met het hunne tevreden leven, of het weinig is of veel, omdat zij weten dat zij precies zoveel ontvangen als nuttig voor hen is (weinig zij voor wie weinig nuttig is, en veel zij voor wie veel nuttig is); en dat zij zelf niet weten wat nuttig voor hen is, maar wel de Heer alleen, bij wie alle dingen die Hij verschaft met het oog op de eeuwigheid geschieden.
Zo zijn zij ook niet bezorgd voor de toekomst; zij noemen bezorgdheid voor de toekomst zorg voor de dag van morgen en noemen dat een leedgevoel over het verliezen of niet ontvangen van dingen die niet nuttig zijn voor het leven.
Met hun makkers handelen zij nooit uit een boos oogmerk, maar met een goed, rechtvaardig en oprecht doel; met een kwaad voornemen handelen noemen zij list, en schuwen dat als het venijn van een slang, omdat het geheel en al in tegenstelling is met onschuld.
Omdat zij niets liever hebben dan door de Heer geleid te worden, en alle dingen, die zij ontvangen hebben, aan Hem toeschrijven, worden zij afgeleid van wat hun eigen is, en in zover als zij van zichzelf worden afgeleid, in zover vloeit de Heer in.
Vandaar dat zij alles wat zij van de Heer horen, hetzij door het Woord, hetzij door prediking, niet bewaren in hun geheugen, maar onmiddellijk gehoorzamen, dat is willen en doen; de wil zelf is hun geheugen.
Deze schijnen voor het merendeel eenvoudig in uitwendig aanzien, maar zij zijn innerlijk wijs en voorzichtig.
Zij werden door de Heer bedoeld in Mattheüs 10: 16: *Zijt dan voorzichtig gelijk de slangen en oprecht gelijk de duiven.*
Zodanig is de onschuld die de onschuld van de wijsheid wordt genoemd.
Omdat onschuld zichzelf niets goeds toerekent, maar al het goede aan de Heer toeschrijft en omdat zij zo bemint door de Heer te worden geleid en hieruit alle opname van goedheid en waarheid is, waardoor wijsheid komt, daarom is de mens zó geschapen, dat wanneer hij een klein kind is, hij in onschuld kan zijn, maar alleen uiterlijk en wanneer hij oud wordt in innerlijke onschuld kan verkeren, opdat hij door de eerste in de laatste kan overgaan en uit de laatste weer in de eerste.
Zo ook vermindert een man als hij oud wordt naar het lichaam, en wordt weer gelijk een kind, maar een wijs kind, dus een engel, want een engel is een wijs kind in de hoogste betekenis.
Vandaar betekent een klein kind in het Woord, iemand die in onschuld is en een oud man een wijs mens in wie onschuld is.

279. Evenzo is het met iemand, die wordt wedergeboren.
Wedergeboorte is een nieuwe geboorte van de geestelijke mens.
De mens wordt eerst geleid in de onschuld van de kindsheid, waarin hij voelt dat hij niets van waarheid weet en niets goeds uit zichzelf kan doen, maar alleen door de Heer en hij begeert en zoekt het ware alleen omdat het waar is en het goede omdat het goed is.
Beide worden hem ook van de Heer geschonken als hij in leeftijd toeneemt; eerst wordt hij in de kennis daarvan geleid, daarna van kennis tot inzicht en ten slotte van inzicht tot wijsheid, waarbij de onschuld altijd meegaat, daarin bestaande, zoals gezegd, dat hij bewust is niets van het ware te weten en niets goeds uit zichzelf te kunnen doen, maar wel door de Heer.
Zonder dit geloof en deze gewaarwording kan niemand iets van de hemel ontvangen.
Hierin bestaat hoofdzakelijk de onschuld van de wijsheid.

280. Omdat onschuld bestaat in het worden geleid door de Heer en niet door zichzelf, zijn allen die in de hemel zijn, in onschuld, want allen die daar zijn, verlangen door de Heer te worden geleid.
Zij weten dat zichzelf leiden, zou zijn door hun eigen wil te worden geleid en hun eigen wil is zichzelf lief te hebben en hij die zichzelf liefheeft, duldt niet dat een ander hem leidt.
Vandaar dat een engel voorzover hij in onschuld is, voor zover ook in de hemel is, dat is, voor zover in het Goddelijk goede en het Goddelijk ware; want daarin zijn is in de hemel zijn.
De hemelen worden daarom onderscheiden naar de onschuld; zij die in de laagste of eerste hemel zijn, verkeren in onschuld van de laagste graad.
Zij die in de middelste of tweede hemel zijn, in onschuld van de middelste of tweede graad; maar zij die in de binnenste of derde hemel zijn, verkeren in onschuld van de derde of binnenste graad.
Deze laatste zijn daarom in de ware hemelse onschuld, want boven alles verlangen zij door de Heer te worden geleid, gelijk kleine kinderen door hun vader.
Om deze reden nemen zij ook het Goddelijk ware dat zij horen, hetzij onmiddellijk van de Heer of middellijk, door het Woord of door prediking, aanstonds in hun wil op en doen het en brengen het zo in hun leven; vandaar hebben zij zoveel meer wijsheid dan engelen van een lagere hemel (zie nr. 270-271).
Omdat die engelen van zulke aard zijn, zijn zij ook het dichtst bij de Heer van Wie zij onschuld ontvangen en worden zij ook gescheiden van wat uit henzelf is, zodat zij als het ware in de Heer leven.
Zij schijnen in uitwendige vorm eenvoudig en voor de ogen van engelen van de lagere hemelen vertonen zij zich als kinderen, dus als kleinen en ook als niet zeer wijs, ofschoon zij de wijste engelen in de hemel zijn; want zij weten dat zij in het geheel geen wijsheid van zichzelf hebben en dat dit te erkennen wijsheid is.
En ook dat hetgeen zij weten als niets is in vergelijking met hetgeen zij niet weten; dit weten, erkennen en gewaar worden is, zeggen zij, de eerste schrede naar wijsheid.
Die engelen hebben ook geen klederen, aangezien naaktheid overeenstemt met onschuld.

281. Ik heb veel met de engelen over onschuld gesproken en werd onderricht dat onschuld het wezen (*esse*) is van al het goede, en vandaar dat goed in zover goed is, als er onschuld in is; bij gevolg, dat wijsheid in zoverre wijsheid is, als zij onschuld deelachtig is, evenzo met liefde, naastenliefde en geloof en dat daarom niemand de hemel kan binnengaan, tenzij hij onschuld bezit, wat de Heer bedoelde toen hij zei: *Laat de kinderkens tot mij komen, en verhindert hen niet, want hun is het koninkrijk der hemelen.*
Voorwaar, ik zeg u, zoo wie het koninkrijk Gods niet zal ontvangen als een kindeke, die zal geenszins in hetzelve komen. (Markus 10:14, 15; Lucas 18:14, 17)
Door kinderkens worden hier, evenals op andere plaatsen van het Woord, onschuldigen bedoeld.
Een staat van onschuld is ook door de Heer beschreven in Mattheüs 6:23-35, maar alleen door overeenstemmingen.
De reden waarom goed alleen in zoverre goed is als er onschuld in is, ligt daarin, dat alle goed van de Heer is; en het is onschuld om door de Heer geleid te willen worden.
Mij werd ook medegedeeld dat het ware niet kan verbonden worden met het goede en het goede met het ware dan alleen door onschuld.
Vandaar is een engel ook geen engel van de hemel, tenzij onschuld in hem is; want de hemel is in niemand voordat het ware met het goede in hem verbonden is.
Daarom heet de verbinding van goedheid en waarheid het hemelse huwelijk en het hemelse huwelijk is de hemel.
Mij werd verder medegedeeld dat ware huwelijksliefde haar bestaan aan onschuld ontleent, ten gevolge van de vereniging van goedheid en waarheid, in welke vereniging de twee zielen van

man en vrouw zich bevinden; en deze verbinding, als zij neerdaalt, komt onder de vorm van huwelijksliefde te voorschijn; want echtgenoten beminnen elkander onderling gelijk hun zielen dat doen; vandaar bestaat de speelsheid zoals in kindsheid en in onschuld ook in de huwelijksliefde.

282. Omdat onschuld het eigenlijke wezen (*esse*) is van het goede van de engelen in de hemel, is het duidelijk dat het Goddelijk goede van de Heer uitgaande, de onschuld zelf is, want dat is het goede dat bij de engelen invloeit en hun binnenste aandoet en hen neigt en toebereidt om al het goede van de hemelen op te nemen.
Evenzo is het met jonge kinderen, van wie het binnenste niet alleen wordt gevormd door de doorvloeiing van onschuld van de Heer, maar die ook aanhoudend worden toebereid en geneigd tot het opnemen van het goede van de hemelse liefde, aangezien het goede van de onschuld vanuit het binnenste werkt, daar het, zoals gezegd is, het wezen van al het goede is.
Uit het voorgaande blijkt dat alle onschuld van de Heer is.
Vandaar wordt in het woord de Heer een lam genoemd, daar een lam onschuld betekent.
Omdat onschuld het binnenste is van al het goede in de hemel, werkt het zodanig op de geest van iemand die haar voelt (zoals bij het naderen van een engel uit de binnenste hemel), dat het hem toeschijnt alsof hij zichzelf niet meer is, daardoor wordt aangedaan en als het ware weggevoerd met zulk een gevoel van zaligheid, dat alle aardse genot niets is in vergelijking daarmede.
Ik spreek hier uit eigen ervaring.

283. Iedereen die in het goede van de onschuld is, wordt door onschuld aangedaan en in zoverre iemand in dat goede is, in zoverre wordt hij aangedaan; maar zij die niet in het goede van de onschuld zijn, worden daardoor niet aangedaan.
Om deze reden zijn allen in de hel geheel en al afkerig van onschuld en weten ook niet wat het is. Zó groot is hun afkeer van onschuld, dat zij van verlangen branden om iemand leed te doen die in onschuld is; vandaar kunnen zij ook geen jonge kinderen verdragen; zodra zij hen zien ontvlamt in hen een wrede begeerte om hen kwaad te doen.
Hieruit wordt duidelijk dat het eigene van de mensen en dus de liefde voor zichzelf tegen onschuld gekant is, want iedereen die in de hel is, is in zijn eigene, en daardoor in de eigenliefde.

DE STAAT VAN VREDE IN DE HEMEL

284. Iemand die niet verkeerd heeft in de vrede van de hemel, kan niet begrijpen, wat de vrede van de engelen is.
Ook de mens, zolang hij in het lichaam is, kan de vrede van de hemel niet ontvangen, dus ook niet begrijpen, omdat zijn begrip alleen in het natuurlijke ligt.
Om het te kunnen begrijpen, moest hij met zijn gedachten kunnen verheven worden en aan zijn lichaam onttrokken en in de geest gehouden, en dan in gezelschap met engelen gebracht worden.
Omdat ik op deze wijze de vrede van de hemel heb gevoeld, ben ik in staat haar te beschrijven, niet zozeer in woorden wat zij in zichzelf is, omdat menselijke woorden daartoe onvoldoende zijn, maar alleen bij wijze van vergelijking met die vrede van de geest, welke genoten wordt door hen die in God tevreden zijn.

285. Er zijn twee meest innerlijke dingen in de hemel, namelijk onschuld en vrede; zij worden meest innerlijk genoemd, omdat zij onmiddellijk van de Heer uitgaan.
Uit onschuld is al het goede van de hemel en uit vrede is al het genot van het goede.
Ieder goede heeft zijn eigen genot; en goed en genot zijn beide door liefde, want alles wat bemind

wordt, wordt goed genoemd en ook als een genot waargenomen.
Daaruit volgt, dat die twee meest innerlijke dingen, onschuld en vrede, uit de Goddelijke liefde van de Heer voortkomen en de engelen aandoen in hun binnenste.
Dat onschuld het meest innerlijke van het goede is, kan men in het voorgaande hoofdstuk zien, waar de staat van onschuld van de engelen in de hemel wordt beschreven; en dat vrede het innigste genot is van het goede van de onschuld, zal nu worden aangetoond.

286. Eerst zullen wij vermelden wat de oorsprong van vrede is.
Goddelijke vrede is in de Heer, als een gevolg van de vereniging van het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menselijke in Hem.
Het Goddelijke van de vrede in de hemel is van de Heer, bestaande door Zijn verbinding met de engelen van de hemel en in het bijzonder door de verbinding van het goede en ware bij iedere engel.
Dit zijn de bronnen van vrede.
Hieruit kan men zien dat vrede in de hemelen het Goddelijke is, dat al het goede aldaar op de meest innerlijke wijze met zaligheid aandoet, en dat daaruit dus alle hemelse vreugde voortkomt en ook, dat zij in haar wezen de Goddelijke vreugde van de Goddelijke liefde van de Heer is door zijn verbinding met de hemel en met iedereen daarin.
Deze vreugde, door de Heer in de engelen gevoeld en door de engelen van de Heer, is vrede.
Hierdoor komt bij afleiding, dat de engelen alles hebben wat gezegend, genotvol en gelukkig is, of datgene wat hemelse vreugde genoemd wordt.

287. Omdat deze de bronnen zijn van vrede, daarom wordt de Heer genoemd de Vredevorst en zegt Hij dat van Hem de vrede komt en in Hem de vrede woont.
Engelen worden ook genoemd engelen van de vrede, en de hemel zelf het verblijf van de vrede zoals in de volgende plaatsen: *Een kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op zijn schouder; en men noemt zijnen naam Wonderlijk, Raad, God Sterkte, Vader der Eeuwigheid, Vredevorst. Aan de grootheid dezer heerschappij en des Vredes zal geen einde zijn.* (Jesaja 9:5, 6)
Jezus zei: *Vrede laat ik u, Mijn vrede geef ik u; niet gelijkerwijs de wereld geeft, geef Ik u.* (Johannes 14:27) *Deze dingen heb ik tot u gesproken opdat gij in mij vrede hebt.* (Johannes 16:33)
Jehovah verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede! (Numeri 6:26; Jesaja 33:7, 8) *En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn. En mijn volk zal in ene woonplaats des vredes wonen.* (Jesaja 32:17, 18)
Dat in het Woord met vrede bedoeld wordt Goddelijke en hemelse vrede, blijkt ook uit andere plaatsen, waar van vrede wordt gesproken, zoals Jesaja 52:7; 54: 1 0; 59:8; Jeremia 16:5; 25:37; 29:11; Haggai 2:9; Zacharia 8:12; Psalm 37:37 enz.
Aangezien vrede de Heer en de hemel betekent en ook hemelse vreugde en genot van het goede, werd het 'Vrede zij met u' onder de ouden als een groet gebruikt die nog steeds bestaat en door de Heer is bevestigd door tot Zijn discipelen te zeggen, toen Hij ze uitzond: *En wanneer gij in een huis ingaat, zegt eerst: vrede zij dezen huize! En indien aldaar een zoon des vredes is, zoo zal uwe vrede op hem rusten.* (Lucas 10:5, 6)
De Heer zelf evenzo, toen Hij aan zijn leerlingen verscheen en zei: *Vrede zij u!* (Johannes 20:19, 21, 26)
Een staat van vrede wordt ook bedoeld in het Woord, wanneer gezegd wordt dat Jehovah een geur van rust rook, zoals in Exodus 29:18,25,41; Leviticus 1:9, 13, 17; 11:2,9; 10:15,21; 28:12,13,18; Numeri 15:3,7,13; 28:6,8,13; 29:2, 6, 8, 13, 36.
Met een geur van rust in de hemelse betekenis, wordt bedoeld de gewaarwording van vrede.

Aangezien vrede de vereniging betekent van het Goddelijke Zelf met het Goddelijk Menselijke in de Heer, en de verbinding van de Heer met de hemel en met de kerk, en met allen in de hemel, en dus ook met allen in de kerk die Hem ontvangen, was de sabbat ingesteld als een herinnering aan deze dingen en zo genoemd naar rust of vrede en het zinnebeeld van het heiligste in de kerk.
Om deze zelfde reden noemde de Heer ook Zichzelf de Heer van de Sabbat. (Mattheüs; Markus 2:27, 28; Lukas 6:5)

288. Aangezien de vrede van de hemel het Goddelijke is dat het goede zelf in de engelen innerlijk met zaligheid aandoet, komt die vrede niet tot hun voelbare gewaarwording dan alleen door genot in het hart, als zij in het goede van het leven verkeren, en door genoegen als zij waarheid horen, die in overeenstemming is met hun goede, en door opgeruimdheid van de geest als zij de verbinding daarvan gewaar worden.
Hieruit evenwel vloeit het in al hun daden en gedachten en vertoont zich daar als vreugde, ook in uitwendige vorm.
De hoedanigheid en de mate evenwel van vrede verschilt in de hemel naar gelang van de onschuld van hen die daarin zijn; aangezien onschuld en vrede hand in hand wandelen; want zoals reeds eerder werd gezegd, uit onschuld komt al het goede van de hemel, en uit vrede al het genot van dat goede.
Hieruit blijkt verder dat wij hier hetzelfde kunnen zeggen omtrent de staat van vrede als in het vorig hoofdstuk over de staat van de onschuld in de hemel werd gezegd, omdat onschuld en vrede met elkaar verbonden zijn gelijk het goede en het genot ervan, want goed wordt gevoeld door zijn genot, en genot wordt gekend door zijn goed.
Dientengevolge is het duidelijk dat engelen van de binnenste of derde hemel in de derde of binnenste graad van vrede verkeren, omdat zij in de derde of binnenste graad van onschuld zijn en dat engelen van een lagere hemel in een mindere graad van vrede zijn door hun lagere graad van onschuld (zie nr. 280).
Dat onschuld en vrede samen wonen gelijk het goede en zijn genot, kan men zien bij kleine kinderen, die omdat zij in onschuld verkeren ook in vrede zijn; en omdat zij in vrede verkeren, zijn alle dingen vol vermaak voor hen.
Maar de vrede van kleine kinderen is uitwendige vrede, en innerlijke vrede evenals innerlijke onschuld, wordt niet gegeven dan alleen in wijsheid.
En om deze reden wordt het gegeven in de verbinding van het goede en het ware, omdat wijsheid uit deze verbinding voortkomt.
De vrede van de hemel en van de engelen wordt ook aan mensen gegeven, die in wijsheid zijn uit de vereniging van het goede en het ware, en zich daardoor tevreden in God gevoelen.
Evenwel wordt die vrede gedurende hun leven op aarde in hun binnenste opgeborgen, om openbaar te worden wanneer zij het lichaam verlaten en de hemel binnengaan, want dan wordt hun innerlijk geopend.

289. Omdat Goddelijke vrede ontstaat uit de verbinding van de Heer met de hemel en bij iedere engel in het bijzonder uit de verbinding van het goede en het ware, verkeren de engelen in een staat van vrede als zij in een staat van liefde zijn; want dan is goed en waar bij hen verbonden.
Dat de staat van de engelen aan afwisseling onderhevig is, zie men hierboven (nr. 154-160).
Hetzelfde gebeurt met een mens, die wedergeboren wordt; wanneer er in hem vereniging van goedheid en waarheid plaatsheeft, zoals voornamelijk het geval is na verzoekingen, komt hij in een staat van genot door hemelse vrede.
Deze vrede zou kunnen worden vergeleken met de morgen of dageraad in de lente, wanneer na het voorbijgaan van de nacht, door het opgaan van de zon, alles op aarde begint te herleven, een liefelijke geur zich verspreidt met de dauw, die van de hemel daalt, en de lente warmte en

vruchtbaarheid aan de bodem schenkt en tegelijk de menselijke geest met een vreedzaam genot vervuld wordt; en dit wel daarom, omdat de dageraad in de tijd van de lente overeenstemt met de staat van vrede bij de engelen van de hemel (zie nr. 155).

290. Ik heb ook met de engelen gesproken over vrede en gezegd dat men op aarde over vrede spreekt als oorlog en vijandschap ophoudt tussen koninkrijken, of strijd en verdeeldheid onder de mensen.
En dat men gelooft dat innerlijke vrede een rust van de geest is na het ophouden van zorg en vooral gerustheid en genot na het welslagen van een onderneming.
Maar de engelen antwoordden dat al deze dingen wel schijnbaar uit vrede voortkomen, maar niet in werkelijkheid, dan alleen bij hen die in het hemels goede verkeren, omdat vrede alleen in dat goede geschonken wordt.
Want vrede vloeit van de Heer in hun diepste binnenste in en daalt van daar neer en vloeit in het lagere gebied van hun geest en bewerkt daar bevrediging van het gemoed (*requiem mentis*), zielenvrede (*tranquilitatem animi*) en de daaruit voortspruitende vreugde.
Maar aan hen, die in het kwade verkeren, wordt geen vrede geschonken.
Wel genieten zij een schijn van rust, vrede en genot, wanneer de dingen gebeuren volgens hun wensen, maar dit is uiterlijk en niet innerlijk.
Innerlijk branden zij van vijandschap, haat, wraak, wreedheid en andere kwade lusten, waartoe ook hun gemoed vervalt zodra zij in aanraking komen met iemand die hun niet gunstig is, en tot uitbarsting komt wanneer vrees hen niet weerhoudt.
Daarom woont hun genot in zinneloosheid, maar het genot van de goeden woont in wijsheid: het onderscheid is als dat tussen hemel en hel.

DE VERBINDING VAN DE HEMEL MET DE MENSHEID

291. Het is wel bekend in de kerk, dat al het goede van God komt, en niets van de mens, en dat daarom niemand aan zichzelf enig goede als het zijne mag toeschrijven en het is ook bekend, dat al het kwaad van de duivel is.
Daarom zullen zij, die volgens de leer van de kerk oordelen, van iemand die goed handelt, of vroom spreekt of preekt, zeggen dat hij van God geleid wordt; maar het tegendeel van iemand, die slecht doet of goddeloos spreekt.
Deze dingen kunnen niet zo bestaan, tenzij de mens verbinding heeft met de hemel en verbinding met de hel, en tenzij deze verbinding met zijn wil en verstand plaatsheeft: want door deze werkt het lichaam en spreekt de mond.
Wat deze verbinding is, zal nu worden verklaard.

292. Bij elk mens verkeren goede geesten en kwade geesten; door de goede geesten is de mens met de hemel verbonden, en door de kwade geesten met de hel.
Deze geesten wonen in de geestenwereld, die zich bevindt in het midden tussen hemel en hel, en die later in bijzonderheden zal worden beschreven.
Wanneer deze geesten tot iemand komen, dringen zij in heel zijn geheugen door, en vandaar in al zijn gedachten; de kwade geesten in de kwade dingen van zijn geheugen en gedachten, maar de goede geesten in de goede dingen van zijn geheugen en gedachten.
De geesten weten in het geheel niet, dat zij bij de mens zijn, maar als zij bij hem zijn, geloven zij, dat alle dingen van zijn geheugen en gedachten hun eigen zijn; ook zien zij de mens niet, omdat de dingen van ons zonnestelsel niet voor hen zichtbaar zijn.

Door de Heer wordt met grote zorg verhoed, dat de geesten hun samenzijn met de mens bemerken, want indien zij zulks wisten, zouden zij tot hem spreken en kwade geesten zouden hem vernietigen, aangezien kwade geesten, omdat zij met de hel verbonden zijn, niets liever begeren dan de vernietiging van de mens, niet alleen naar de ziel, dat is met betrekking tot geloof en liefde, maar ook naar het lichaam.
Het geval wordt anders, als zij niet met de mens spreken; dan weten zij niet, dat hetgeen zij denken en ook hetgeen zij onder elkander spreken van hem komt, (want onder elkander spreken zij ook uit de mens), maar zij geloven, dat hetgeen zij denken en spreken hun eigen is, en iedereen bemint en vereert wat hem eigen is, waardoor geesten worden gedwongen de mens lief te hebben en te eren, ofschoon zij dat niet weten.
Dat er zulk een verbinding van de mens met geesten bestaat, is mij zo duidelijk geleerd door de aanhoudende ervaring van vele jaren, zodat er mij niets duidelijker is dan dat.

293. Dat geesten, die met de hel gemeenschap hebben, ook aan de mens worden toegevoegd, is, omdat de mens in allerlei boosheid geboren wordt, en zodoende zijn eerste leven alleen van hen heeft.
Om dezelfde reden zou de mens niet kunnen leven, wanneer geen geesten zoals hijzelf met hem verbonden waren, en ook zou hij niet aan zijn boosheden kunnen worden onttrokken en hervormd worden.
Om deze reden wordt de mens door kwade geesten in zijn eigen leven gehouden, en door goede geesten daarvan afgetrokken en door middel van beiden is hij in evenwicht.
Door dit evenwicht is de mens in vrijheid en kan hij van het kwade worden afgetrokken en naar het goede geleid, en kan het goede in hem worden ingeplant, wat in geen geval zou kunnen gebeuren als hij niet in vrijheid verkeerde.
Ook zou hij niet vrij zijn, tenzij geesten uit de hel aan de ene zijde en geesten uit_ de hemel aan de andere zijde op hem inwerken en hij zelf middenin staat.
Het is ook duidelijk gebleken, dat de mens in zoverre als hij aanvaardt dat wat aangeboren en daardoor van hemzelf is geen leven zou bezitten, indien het hem niet geoorloofd was in het kwade te zijn en ook geen als hij niet vrij was; en verder, dat hij niet tot het goede kan gedwongen worden, en dat hetgeen opgedrongen wordt niet blijft bestaan; en ook nog, dat het goed wat een mens in vrijheid ontvangt, in zijn wil wordt ingeplant, en als het zijne wordt, en dat daardoor de mens verbinding heeft met de hel en verbinding met de hemel.

294. Waarin de verbinding bestaat van de hemel met goede geesten, en van de hel met kwade geesten, en dus van de hemel en de hel met de mens, zal ook worden verklaard.
Alle geesten die in de geestenwereld zijn, hebben gemeenschap met de hemel of de hel, de kwaden met de hel en de goeden met de hemel.
De hemel is in gezelschappen verdeeld en zo ook de hel.
Iedere geest behoort bij het een of ander gezelschap, en bestaat ook door invloeiing van dat gezelschap en handelt zodoende als een lid daarvan.
Vandaar dat een mens door zijn verbinding met geesten ook met de hemel of de hel verbonden is, en wel met hetzelfde gezelschap, waarin hij zich bevindt, naarmate van zijn genegenheid of liefde.
Want alle gezelschappen van de hemel zijn onderscheiden naar hun genegenheid voor het goede en het ware, en alle gezelschappen van de hel naar hun genegenheid voor het kwade en het valse.
Over de gezelschappen van de hemel zie men nr. 41-45 en 148-151.

295. De geesten die de mens zijn toegevoegd, zijn van dezelfde hoedanigheid als hijzelf is ten opzichte van zijn liefde, maar goede geesten worden hem door de Heer toegevoegd, terwijl

kwade geesten door de mens zelf worden aangetrokken.
De geesten die bij de mens wonen, worden echter afgewisseld naar gelang van de veranderingen in zijn genegenheden.
Sommige geesten verkeren met hem in zijn kindsheid, andere in zijn jeugd, in zijn jongelingsjaren, mannelijke leeftijd en ouderdom.
In de kindsheid van de mens verkeren met hem geesten die in onschuld zijn, die dus met de hemel van de onschuld gemeenschap hebben, die de derde of binnenste hemel is; in zijn jeugd zijn er bij hem geesten die in de liefde voor kennis zijn en daarom gemeenschap hebben met de eerste of laagste hemel.
In de jongelingsjaren en mannelijke leeftijd zijn er geesten met hem, die in de liefde voor het ware en het goede verkeren, en daardoor in inzicht zijn, die dus met de tweede of middelste hemel in gemeenschap zijn.
Maar in de ouderdom zijn er geesten aanwezig die in wijsheid en onschuld zijn en daarom met de binnenste of derde hemel verbonden zijn.
Maar deze toevoeging wordt uitgevoerd door de Heer bij hen die kunnen worden hervormd en wedergeboren worden.
Het is een ander geval met de mens, die niet kan worden hervormd en wedergeboren; hem worden ook goede geesten toegevoegd, opdat hij door hen zoveel mogelijk van het kwade moge worden teruggehouden, maar onmiddellijk is hij verbonden met kwade geesten die met de hel in gemeenschap staan; hij heeft dus zulke geesten als hij zelf is.
Wanneer de mens zelfzuchtig is, of gewinzuchtig, of wraakgierig, of echtbreukig, dan zijn gelijksoortige geesten bij hem en wonen als het ware in die kwade neigingen.
En zover als een mens dan door goede geesten niet van het kwade kan worden teruggehouden, in zo verre wakkeren die kwade geesten hem aan; en in zoverre als de kwade neiging heerst, zo kleven die kwade geesten hem aan en wijken zij niet van hem terug.
Zodoende is een slecht mens met de hel en een goed mens met de hemel verbonden.

296. Dat de Heer de mens regeert door middel van geesten, komt, omdat hij niet is in de orde van de hemel, want hij is geboren in kwaad dat uit de hel is, dus in het tegenovergestelde van de Goddelijke orde.
De mens moet daarom rot de orde worden teruggebracht en dit kan niet anders geschieden dan door bemiddeling van geesten.
Het zou anders wezen als de mens geboren werd in het goede dat volgens de orde van de hemel is; dan zou hij door de Heer niet worden geregeerd door bemiddeling van geesten, maar door de orde zelf, dus door algemene invloeiing.
Door middel van deze invloeiing wordt de mens geregeerd ten opzichte van de dingen die uit zijn gedachten en wil voortkomen en in uitwerkingen overgaan, dus ten opzichte van zijn spraak en handelingen; want deze ontstaan volgens de natuurlijke orde en daarmee hebben de geesten, die aan de mens zijn toegevoegd niets gemeen.
Door middel van deze algemene invloeiing uit de geestelijke wereld worden ook de dieren geregeerd, want die zijn in de orde van hun leven, en zijn ook niet in staat geweest die orde te verkeren en te vernietigen, omdat zij geen redelijk vermogen bezitten.
Over het onderscheid tussen de mens en de dieren, zie nr. 89.

297. Aangaande hetgeen, dat nog verder betrekking heeft op de verbinding van de hemel met het menselijk geslacht moet worden opgemerkt, dat de Heer zelf bij ieder mens invloeit volgens de orde van de hemel, zowel in zijn binnenste als in zijn uitwendige en hem geschikt maakt om de hemel te ontvangen, en zijn uitwendige regeert door zijn binnenste en tegelijkertijd zijn binnenste regeert door zijn uitwendige, en zodoende alle dingen van de mens met elkaar in verbinding

houdt.
Deze invloeiing van de Heer wordt onmiddellijke invloeiing genoemd, maar de andere invloeiing die door geesten plaatsvindt, wordt middellijke invloeiing genoemd; de laatste bestaat door middel van de eerste.
Onmiddellijke invloeiing, die uit de Heer zelf is, is uit Zijn Goddelijk-Menselijke, en geschiedt in de wil van de mens en door zijn wil in zijn verstand, dus in het goede van de mens, en door het goede in zijn ware, of wat hetzelfde betekend in zijn liefde, en door zijn liefde in zijn geloof.
Maar niet omgekeerd en nog minder in geloof zonder liefde, of in het ware zonder goed, of in verstand dat niet uit de wil is.
Deze Goddelijke invloeiing geschiedt zonder ophouden en wordt bij goede mensen in het goede opgenomen, maar niet bij slechte mensen.
Bij slechte mensen wordt zij of verworpen of gesmoord, of bedorven; dientengevolge hebben zij een slecht leven, wat in geestelijke zin dood betekent.

298. De geesten die bij de mens zijn, zowel zij die met de hemel als zij die met de hel verbonden zijn, vloeien nooit uit hun eigen geheugen en de gedachten ervan bij de mens in, want als zij uit hun eigen gedachten zouden invloeien, zou de mens niet beter weten dan dat de dingen, die hen aangingen, de zijne waren (zie nr. 256).
Maar toch vloeit door hen uit de hemel bij de mens genegenheid in die uit de liefde voor het goede en ware voortkomt, en uit de hel genegenheid die uit liefde voor het kwade en valse ontspruit, In zo verre als de genegenheden van een mens overeenkomen met hetgeen dat invloeit, in zo verre wordt dat door hem in zijn eigen gedachte ontvangen, want de innerlijke gedachten van een mens stemmen altijd samen met zijn genegenheden of liefde.
Maar in zoverre als het niet overeenkomt wordt het ook niet aangenomen.
Vandaar is het duidelijk waarom door de geesten geen gedachten maar alleen genegenheid voor het goede en genegenheid voor het kwade bij de mens invloeien, en dus dat de mens keuze heeft, omdat hij vrijheid heeft.
Hij kon daarom dus met gedachten goed opnemen en kwaad verwerpen, want door het Woord weet hij wat goed is en wat kwaad.
Wat hij uit genegenheid met gedachten opneemt, wordt door hem ook toegeëigend, maar wat hij niet uit genegenheid met gedachten ontvangt, wordt door hem niet toegeëigend.
Uit dit alles blijkt, wat de invloeiing is van het goede uit de hemel, en van het kwade uit de hel, die in de mens plaatsheeft.

299. Het is mij ook gegeven geworden te weten waaruit de bezorgdheid, de kommer van de ziel en de innerlijke droefheid, die melancholie genoemd wordt, bij de mens voortkomen.
Er zijn geesten, die nog niet in verbinding zijn met de hel, omdat zij nog in hun eerste staat verkeren, en waarover later zal gehandeld worden in het gedeelte over de wereld der geesten.
Die geesten beminnen onverteerde en bedorven dingen, zoals de aangetaste spijzen in de maag.
Om deze reden verkeren zij bij de mens in die dingen, omdat zij daarin behagen vinden en daar spreken zij met elkaar uit hun eigen kwade genegenheden.
De stemming van hun gesprek vloeit vandaar bij de mens in, en als deze stemming in tegenstelling is met die van de mens zelf, dan wordt zij in hem droefheid en zwaarmoedige bangheid, maar indien zij hem aangenaam is wordt zij blijheid en vrolijkheid.
Deze geesten verschijnen nabij de maag.
Sommigen ter linkerzijde, anderen ter rechterzijde, enige laag en andere hoog en ook dichtbij of verderaf, zodoende verschillend naar gelang van de neigingen, waarin zij verkeren.
Dat bezorgdheid van het gemoed hieruit ontstaat, heb ik duidelijk geleerd en is mij door veel ervaring tot zekerheid geworden.

Ik heb hen gezien, heb ze gehoord, ik heb de bangheid door hen voelen opkomen, met hen gesproken.
Toen zij weggedreven werden, hield de bangheid op; toen zij terugkwamen, kwam ook de bezorgdheid terug en ik heb de vermeerdering en de vermindering daarvan gevoeld, naargelang dat zij naderbij kwamen of verderaf gingen.
Hieruit werd mij ook duidelijk waarom door sommigen, die niet weten wat het geweten is omdat zij geen geweten hebben, zulke pijnen aan de maag worden toegeschreven.

300. De verbinding van de hemel met de mens is niet dezelfde als de verbinding van mensen onderling, maar het is een verbinding met het innerlijk van zijn gemoed, dus met de geestelijke of innerlijke mens.
Er bestaat een verbinding met zijn natuurlijke of uitwendige mens door overeenstemming, waarover in het volgende hoofdstuk zal worden gehandeld, tegelijk met de verbinding van de hemel met de mens door middel van het Woord.

301. Dat de verbinding van de hemel met de mensheid en van de mensheid met de hemel zodanig is, dat de een door de andere bestaat, zal ook in het volgende hoofdstuk worden aangetoond.

302. Ik heb met engelen gesproken over de verbinding van de hemel met de mensheid, en zei dat een mens in de kerk inderdaad beweert dat al het goede uit God komt, en dat er engelen bij de mens verkeren; maar dat nog zeer weinigen geloven, dat engelen met de mens verbonden zijn en nog minder, dat zij in zijn gedachten en genegenheden wonen.
Hierop antwoordden de engelen, dat zij wisten, dat er zulk een geloof heerst en nog zulk een manier van spreken in de wereld bestaat, en zeer tot hun verbazing vooral in de kerk, waar toch het Woord is dat hen over de hemel leert en over de verbinding daarvan met de mens; terwijl er toch zulk een verbinding bestaat, dat de mens niet het geringste kan denken, zonder dat geesten hem toegevoegd zijn en terwijl zijn geestelijk leven daarvan afhangt.
Zij zeiden dat de oorzaak van deze onwetendheid omtrent dit onderwerp hierin bestond, dat de mens gelooft uit zichzelf te leven zonder verbinding met het Eerste Wezen van het leven, en niet weet dat deze verbinding door middel van de hemel plaatsheeft; terwijl toch de mens, indien deze verbinding werd verbroken, ogenblikkelijk dood zou neervallen.
Indien de mens geloofde, wat werkelijk het geval is, dat al het goede van de Heer komt en alle kwaad uit de hel, dan zou hij niet het goede in zich tot een onderwerp van verdienste maken, noch ook het kwade aan zich toeschrijven; want dan zou hij in al het goede dat hij denkt en doet op de Heer zien en al het kwade dat invloeit, zou worden teruggeworpen naar de hel, waaruit het komt.
Maar omdat de mens niet gelooft dat er uit de hemel en uit de hel invloeiing plaatsheeft en zodoende vooronderstelt dat alle dingen die hij denkt en wil in hemzelf en uit hemzelf zijn, daarom eigent hij zich het kwade toe, en verontreinigt hij het goede, dat invloeit, met verdienste.

DE VERBINDING VAN DE HEMEL MET DE MENS DOOR MIDDEL VAN HET WOORD

303. Zij die volgens een innerlijke rede denken, kunnen zien dat er een verbinding bestaat van alle dingen door tussenliggende dingen met de Eerste en dat alles wat niet in die verbinding ligt, opgelost wordt.
Want zij weten, als zij nadenken, dat niets uit zichzelf kan bestaan, maar wel door iets dat voorafgaat, bij gevolg alles door een Eerste, en dat de verbinding met hetgeen voorafgaat, gelijk

is aan de verbinding van een gevolg met zijn aanleidende oorzaak; want indien de aanleidende oorzaak van zijn gevolg wordt weggenomen, zal het gevolg worden opgelost en verdwijnen.
Omdat de geleerden zo dachten, zagen en zeiden zij, dat bestaan een voortdurend ontstaan is; dus, dat alle dingen, omdat zij door een Eerste ontstaan, ook voortdurend ontstaan, dat wil zeggen bestaan.
Maar hoe de band is, die elk ding met zijn voorganger verbindt, dus met de Eerste, waardoor alle dingen zijn, kan niet met enkele woorden gezegd worden, daar die band veelvuldig en verschillend is.
Wij kunnen alleen in het algemeen zeggen, dat er een verbinding tussen de natuurlijke en de geestelijke wereld bestaat, en dat er daardoor een overeenstemming is van alle dingen in de natuurlijke wereld met alle dingen in de geestelijke wereld (zie over deze overeenstemming nr. 103-115) en dat er eveneens een verbinding en bijgevolg overeenstemming bestaat tussen alle dingen van de mens en alle dingen van de hemel (zie nr. 87-102).

304. De mens is zo geschapen, dat hij met de Heer verbinding en gemeenschap heeft, maar met de engelen van de hemel heeft hij alleen samenzijn.
Dat hij met de engelen niet verenigd is, maar slechts een samenzijn met hen heeft, komt, omdat de mens van de Schepping af gelijk is aan een engel, wat zijn innerlijk betreft, dat tot het gemoed behoort; want de mens heeft een wil en een verstand evenzo als een engel; daardoor wordt de mens na zijn dood, indien hij volgens de Goddelijke orde geleefd heeft, een engel, en is dan zijn wijsheid aan die van de engelen gelijk.
Wanneer wij daarom van vereniging van de mens met de hemel spreken, bedoelen wij zijn verbinding met de Heer, en eveneens zijn gemeenschap met de engelen; want de hemel is niet hemel door hetgeen tot de engelen behoort, maar wel door het Goddelijke van de Heer.
Dat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt, kan men boven zien in nr. 7-22.
Maar de mens heeft nog bovendien, wat de engelen niet hebben, dat hij niet alleen wat zijn innerlijk betreft in de geestelijke wereld is, maar gelijktijdig, wat zijn uitwendige betreft, in de natuurlijke wereld.
Zijn uitwendige, dat in de natuurlijke wereld is, bestaat uit al de dingen die tot zijn natuurlijk of uitwendig geheugen behoren, en dus tot de gedachten en de verbeelding in het algemeen, de kennis en de wetenschappen, met hun genoegens en bekoorlijkheden, voor zover zij volgens de wereld genoten worden; evenzo de verschillende genoegens, die tot het zinnelijke van het lichaam behoren, tezamen met de zintuigen zelf, de spraak en de handelingen.
Alle deze dingen zijn ook de uitersten, waarin de Goddelijke invloeiing van de Heer eindigt, want deze invloeiing houdt niet op in het midden, maar gaat voort tot de uitersten.
Hieruit kan men zien, dat het uiterste van de Goddelijke orde in de mens is, en omdat deze het uiterste is, ook eveneens de basis en het fundament daarvan.
Daar de Goddelijke invloed niet in het midden ophoudt, maar tot aan de uitersten voortgaat, zoals zojuist gezegd werd, en het midden, waardoor de invloed heen gaat, de engelenhemel is, en het uiterste in de mens is, terwijl bovendien niets bestaat zonder verbinding, volgt daaruit, dat de verbinding en de vereniging van de hemel met het menselijke geslacht zodanig zijn, dat de een door het andere bestaat, dat dus het menselijk geslacht zonder hemel gelijk zou zijn aan een ketting waaraan de haak ontbreekt, en dat de hemel zonder het menselijk geslacht, als een huis zonder fundering zou Zijn.

305. Daar echter de mens deze verbinding met de hemel verbroken heeft door zijn innerlijk van de hemel af te wenden en naar de wereld en zichzelf te keren door liefde voor zichzelf en voor de wereld en zich zó terugtrok, dat hij niet langer als basis en fundament voor de hemel dienen kon, werd een verbindingsmiddel door de Heer verschaft om de plaats van de mens als basis en

fundament voor de hemel te vervullen en tevens tot vereniging van de hemel met de mens.
Dit verbindingsmiddel is het Woord.
Hoe het Woord als verbindingsmiddel dient, werd op vele wijzen aangetoond in de *Hemelse Verborgenheden,* in een aantal plaatsen die verzameld zijn in het kleine werk *Over het Witte Paard,* waarover in de Apocalyps wordt gesproken en eveneens in het bijvoegsel van het werk *Over het Nieuwe Jeruzalem en haar Hemelse Leer.*

306. Mij werd uit de hemel medegedeeld dat de alleroudste volken onmiddellijke openbaring hadden, omdat hun innerlijk naar de hemel gekeerd was en dat daardoor de Heer destijds in vereniging met het menselijk geslacht was, maar dat later de onmiddellijke openbaring ophield en werd opgevolgd door een middellijke openbaring door overeenstemmingen.
Ook dat alle Goddelijke eredienst van het volk, dat de oudste volken opvolgde, bestond in overeenstemmingen en dat daarom hun kerken zinnebeeldige kerken werden genoemd.
Want wat overeenstemming en zinnebeeld was, wist men toen nauwkeurig en ook dat alle dingen op aarde overeenstemden met geestelijke dingen in de hemel en in de kerk of, wat hetzelfde is, dat zij daarvan beelden zijn.
En daarom dienden hen de natuurlijke dingen die het uitwendige van de eredienst waren als verbindingsmiddel om geestelijk te denken, dus met de engelen te denken.
Nadat de wetenschap van overeenstemmingen en uitbeeldende dingen vergeten was, werd het Woord geschreven, waarin al de uitdrukkingen en eveneens de zin ervan in alle vormen, overeenstemmingen zijn en daardoor een geestelijke of innerlijke zin hebben, waarin ook de engelen zijn.
Wanneer daarom de mens het Woord leest en het opvat volgens de letterlijke zin, die de uitwendige zin is, begrijpen de engelen het volgens de innerlijke of geestelijke zin.
Want alle gedachten van de engelen zijn geestelijk; maar de gedachte van de mens is natuurlijk, en ofschoon de geestelijke en de natuurlijke gedachten zeer verschillend schijnen, vormen zij toch een geheel, daar zij overeenstemmen.
Daarom werd, toen de mens zich van de hemel afwendde en de band verbrak, een nieuw middel tot verbinding door de Heer verschaft, namelijk het Woord.

307. De wijze waarop de hemel door het Woord met de mens werd verbonden, zal ik door enige plaatsen daaruit toelichten.
Het Nieuwe Jeruzalem wordt in de Apocalyps beschreven met de volgende woorden: *Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan.*
En ik zag de heilige stad Jeruzalem, van God uit de hemel neerdalen.
De stad lag vierkant, haar lengte zo groot als haar breedte; en een engel mat de stad met de meetstok op twaalf duizend stadiën; de lengte en breedte en de hoogte waren gelijk.
En hij mat haren muur honderdvierenveertig el naar de maat van een mens, welke van een engel is. En het gebouw van haar muur was van jaspis; maar de stad zelf was louter goud, aan zuiver glas gelijk. En de fundamenten van de muur waren versierd met allerlei kostelijk gesteente.
De twaalf poorten waren twaalf paarlen; en de straten van de stad waren zuiver goud, gelijk doorschijnend glas. (Apocalyps 21: 1, 2, 16, 17, 18, 19,21)
De mens die deze woorden leest, verstaat ze niet anders dan volgens de letterlijke zin, namelijk dat de zichtbare hemel en aarde zullen vergaan en een nieuwe hemel zal ontstaan; dat op de nieuwe aarde de heilige stad Jeruzalem zal neerdalen en dat al de afmetingen van die stad met deze beschrijving zullen overeenkomen.
Maar de engelen die met de mens zijn, begrijpen die dingen op een geheel andere wijze; zij begrijpen geestelijk hetgeen de mens natuurlijk opvat.

Onder de nieuwe hemel en de nieuwe aarde verstaan zij een nieuwe kerk.
Onder de stad Jeruzalem van God uit de hemel neerdalende, verstaan zij de hemelse leer van die kerk door de Heer geopenbaard.
Onder haar lengte, breedte en hoogte, die gelijk zijn en twaalf duizend stadiën meten, verstaan zij al het goede en ware van die leer samengenomen.
Onder de muur verstaan zij de waarheden die haar beschermen; onder de maat van de muur, honderdvierenveertig el, de maat van een mens, dat is, van een engel, verstaan zij al de beschermende waarheden samengenomen, en hun hoedanigheid; onder haar twaalf poorten, die twaalf paarlen waren, verstaan zij inleidende waarheden; paarlen betekenen eveneens zulke waarheden.
Onder de fundamenten van de muur, die van kostbare stenen waren, verstaan zij de kundigheden waarop die leer gegrond is.
Onder goud aan zuiver glas gelijk, waaruit de stad en haar straten bestaan, verstaan zij het goede van de liefde, waardoor de leer en haar waarheden doorschijnend wordt.
Engelen begrijpen al deze dingen op die wijze, en niet zoals de mensen.
De natuurlijke denkbeelden van de mens gaan zo over in geestelijke denkbeelden bij de engelen, zonder dat zij iets weten van de letterlijke zin van het Woord, bijvoorbeeld van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; van een nieuwe stad Jeruzalem, van haar muren en van de fundamenten van de muur en zijn afmetingen.
En toch maken de gedachten van de engelen een geheel uit met de gedachten van de mensen, omdat zij daarmee in overeenstemming zijn.
Zij vormen een geheel, bijna zoals de woorden van hem die spreekt een geheel vormen met het begrip van die woorden bij hem die hoort, zonder op de woorden, maar wel op de zin ervan te letten.
Uit dit voorbeeld kan blijken op welke wijze de hemel met de mens is verenigd door het Woord.
Nemen we een ander voorbeeld uit Jesaja 19:23-25: *In dien tijd zal er een gebaande weg zijn van Egypte naar Assyrië, en Assyrië zal in Egypte en Egypte in Assyrië komen, en de Egyptenaren zullen Assyrië dienen. In dien tijd zal Israël de derde zijn met Egypte en Assyrië een zegen in het midden des lands, welke de Heer der Heirscharen zal zegenen, zeggende: Gezegend zijt gij Egypte, mijn volk, en gij Assyrië, het werk mijner handen, en gij Israël, mijn erfdeel.*
Hoe de mens denkt en hoe de engelen denken bij het lezen van deze woorden, kan men nagaan uit de letterlijke zin en uit de innerlijke zin.
De mens denkt volgens de letterlijke zin, dat de Egyptena-ren en Assyriërs zich tot God zullen wenden en aangenomen zullen worden en een geheel met het Israëlitische volk zullen vormen, maar de engelen denken volgens de innerlijke zin aan de mens van de geestelijke kerk, die daar in die zin beschreven is, wiens geestelijke is aangeduid door Israël, zijn natuurlijke door de Egyptenaar en zijn redelijke, dat het middelste is, door de Assyriërs.
En toch vormen deze zinnen één geheel, omdat zij overeenstemmen en daardoor worden zij verenigd, wanneer de engelen geestelijk denken en de mens natuurlijk denkt, bijna als lichaam en ziel.
De innerlijke zin van het Woord is ook zijn ziel en de letterlijke zin is zijn lichaam.
Zo is het Woord in al zijn delen; en daaruit blijkt duidelijk dat het Woord een verbindingsmiddel tot vereniging van de hemel met de mens is, en dat zijn letterlijke zin als basis en fundament dient voor die vereniging.

308. Zij die buiten de kerk zijn en het Woord niet bezitten, worden toch met de hemel door het Woord verenigd, want de kerk van de Heer is algemeen en sluit allen in die een Goddelijk wezen erkennen en in naastenliefde leven.

Zulke personen worden ook na hun afsterven door de engelen onderwezen en ontvangen de Goddelijke waarheden.
Over dit onderwerp leze men hetgeen later in een afzonderlijk hoofdstuk over de heidenen gezegd wordt.
De algemene kerk op aarde, evenals de hemel, is voor de Heer als één mens; en dat de algemene hemel op één mens gelijkt, werd boven reeds aangetoond; zie nr. 59-72.
De kerk waarin het Woord is en waar de Heer door het Woord gekend wordt, is als het hart en de longen in die mens.
Want dat al de spieren en lichaamsdelen hun leven aan het hart en de longen op verschillende wijzen ontlenen, is bekend.
Zo ook leeft dat deel van het menselijk geslacht, dat buiten de kerk is, waarin het Woord is, en de leden van die mens vormt.
De vereniging door het Woord van de hemel met hen die van de kerk verwijderd zijn, kan ook vergeleken worden met het licht dat uit een middelpunt naar alle richtingen wordt verspreid.
Want het Goddelijke licht is in het Woord, en de Heer is daar met de hemel tegenwoordig en verlicht van daar uit ook hen die ver verwijderd zijn.
Het zou geheel anders zijn, indien er geen Woord bestond.
Dit kan nader worden opgehelderd door hetgeen gezegd is over de vorm van de hemel, volgens welke alle bewoners samenwonen en gemeenschap hebben.
Dit geheim wordt echter niet verstaan door hen die alleen in natuurlijk licht zijn; wel door hen die in het geestelijk licht zijn, omdat die duidelijk ontelbare dingen zien, die door hen die in het natuurlijke licht zijn, niet worden gezien of slechts als een duister ding gezien worden.

309. Indien zulk een Woord niet op deze aarde gegeven was, zouden haar bewoners van de hemel gescheiden geworden zijn, en, van de hemel gescheiden, ook niet langer in het bezit van hun verstand gebleven zijn.
Want het menselijk verstand ontstaat door de invloeiing van het licht van de hemel.
De mensen van deze aarde zijn eveneens niet in staat onmiddellijke openbaring te ontvangen, en door dat middel te worden onderricht in de Goddelijke waarheden, zoals dit wel plaats heeft met de bewoners van andere werelden die in een afzonderlijk werkje beschreven zijn.
Want de mens van deze aarde leeft meer in wereldse en dus in uitwendige dingen dan de mensen van andere werelden en het zijn innerlijke dingen, die de openbaring ontvangen; indien uitwendige dingen haar ontvingen, zou zij niet begrepen worden.
Dat de mens op deze aarde inderdaad zodanig is, blijkt duidelijk bij diegenen in de kerk, die, ofschoon ze door het Woord omtrent de hemel, de hel en het leven na dit leven onderricht zijn, toch in hun hart die dingen loochenen, ofschoon er onder hen zijn die door hun geleerdheid beroemd zijn, en van wie men dus verwachten mag dat zij wijzer zijn dan anderen.

310. Soms heb ik met de engelen gesproken over het Woord en vertelde hen dat het door sommigen wegens zijn eenvoudige stijl veracht werd, en dat er in het geheel niets omtrent zijn innerlijke zin bekend is, en dat men daarom niet gelooft dat er zulk een hoge wijsheid in verborgen ligt.
De engelen antwoordden dat de stijl van het Woord, ofschoon schijnbaar eenvoudig naar de letterlijke zin, toch zodanig is, dat in voortreffelijkheid hoegenaamd niets daarbij kan vergeleken worden, omdat er Goddelijke wijsheid niet alleen in elke volzin, maar ook in elk woord afzonderlijk besloten ligt, en dat in de hemel die wijsheid licht geeft.
Zij wilden te kennen geven dat zij het licht van de hemel is, omdat zij Goddelijke waarheid is, want Goddelijke waarheid schijnt in de hemel als licht; zie nr. 132.
Zij zeiden ook dat zonder zulk een Woord de mensen van onze aarde geen licht van de hemel

zouden hebben en ook de hemel dan niet met hen verbonden zou zijn; want die verbinding geschiedt in dezelfde mate als het licht van de hemel bij de mens is, en in dezelfde mate wordt ook de Goddelijke waarheid aan hem door het Woord geopenbaard.
De reden waarom de mens niet weet dat er verbinding plaatsvindt door de overeenstemming van de geestelijke zin van het Woord met zijn natuurlijke zin, is, omdat de mens van deze aarde niets weet omtrent de geestelijke gedachte en de geestelijke spraak van de engelen, en dat die verschilt van de natuurlijke gedachte en de natuurlijke spraak van de mensen.
En daar hij dit niet weet, kan hij ook niet begrijpen wat de innerlijke zin is, en bijgevolg ook niet, dat door die zin verbinding kan plaatshebben.
Zij deelden ook mede dat, indien de mens het bestaan van zulk een zin kende en wanneer hij het Woord las daarbij kon denken onder de invloed van die wetenschap, dat hij dan tot innerlijke wijsheid zou geraken en nog verder met de hemel verbonden zou worden, aangezien hij daardoor zou komen in denkbeelden zoals de engelen die hebben.

HEMEL EN HEL ZIJN UIT HET MENSELIJK GESLACHT

311. In de Christelijke wereld weet men in het geheel niet dat de hemel en de hel van het menselijk geslacht komen, want men gelooft dat de engelen in het begin geschapen werden en dat dit de oorsprong van de hemel was; dat verder de duivel of Satan een engel van het licht was, die oproerig geworden, met zijn aanhangers uit de hemel werd geworpen en dat dit de oorsprong van de hel was.
De engelen verbazen zich zeer dat er zulk een geloof in de Christelijke wereld heerst en nog meer dat er niets omtrent de hemel bekend is, ofschoon dit toch het voornaamste punt van de leer in de kerk is; en omdat zulk een onwetendheid algemeen heerst, verheugen zij er zich in hun hart over, dat het de Heer thans behaagde aan het mensdom vele bijzonderheden betreffende de hemel en de hel te openbaren, en daarbij, zoveel als mogelijk is, de duisternis te verdrijven, die dagelijks toeneemt, omdat de kerk tot haar einde geraakt.
Zij wensen daarom dat ik uit hun mond zou verklaren, dat er geen enkele engel in de gehele hemel is die oorspronkelijk als zodanig geschapen werd, en evenmin in de hel enige duivel die als een engel van het Licht geschapen, later naar beneden werd geworpen; maar dat allen, zowel in de hemel als in de hel, van het menselijk geslacht afkomstig zijn, dat de engelen mensen waren die in de wereld in hemelse liefde en geloof leefden en dat de duivelen mensen waren die in helse liefde en geloof leefden; en dat de hel als een geheel samen genomen duivel en satan wordt genoemd.
Met duivel wordt bedoeld de hel die achter ligt, waar zij wonen, die kwade engelen worden genoemd.
En met satan wordt bedoeld de hel die voor ligt, waar zij vertoeven, die kwade geesten worden genoemd.
Wat de ene hel is en wat de andere, zal in de volgende bladzijden worden beschreven.
De engelen zeiden, dat de Christelijke wereld een dergelijk geloof had aangenomen over de bewoners van hemel en hel, doordat zij enige plaatsen in het Woord slechts volgens de letterlijke zin verstonden, zonder dat die werden opgehelderd en verklaard door de echte leer uit het Woord, terwijl intussen de letterlijke zin van het Woord, indien die niet door de echte leer wordt opgehelderd, de geest afleidt in verschillende richtingen en zo onwetendheid, ketterijen en dwalingen veroorzaakt.

312. Een andere reden voor het bestaan van dit geloof bij de mens in de kerk, is zijn geloof dat niemand in de hemel of in de hel komt vóór de tijd van het laatste oordeel, wanneer naar zijn

mening alle zichtbare dingen zullen vergaan, en nieuwe dingen zullen tot stand komen; dat de ziel dan in zijn lichaam zal terugkeren om door die vereniging opnieuw als mens te leven.
Dit geloof sluit het andere in aangaande de engelen, dat zij in het begin zo geschapen werden; want men kan niet geloven dat de hemel en de hel van het menselijk geslacht afkomstig zijn, wanneer men zich verbeeldt dat niemand daarheen gaat vóór het einde van de wereld.
Maar opdat de mens overtuigd zal worden dat dit niet zo is, werd het mij toegestaan met engelen in gezelschap te zijn en ook om met de inwoners van de hel te spreken en zulks nu sedert vele jaren, soms zonder ophouden van de morgen tot de avond, en zodoende te worden ingelicht betreffende de hemel en de hel; en dit met het doel, dat de mens in de kerk niet langer zou voortgaan in zijn dwaalbegrip betreffende de opstanding op de dag des oordeels, de staat van de ziel in de tussentijd en eveneens betreffende de engelen en de duivel.
Omdat dit geloof een geloof van het onware is, wordt daardoor het verstand in duisternis gehuld en twijfel opgewekt en ten slotte ontkenning bij hen die volgens eigen begrip over die dingen denken.
Zulke mensen zeggen in hun hart: kunnen zulk een uitgestrekte hemel en zo vele duizenden sterren, en de zon en de maan vergaan en vernietigd worden? En hoe kunnen de sterren dan van de hemel op aarde vallen, wanneer zij zoveel groter dan de aarde zelf zijn? En hoe kunnen lichamen, die door wormen zijn opgegeten, door bederf verteerd en naar alle windstreken verstrooid zijn, opnieuw met hun ziel herenigd worden? Waar is de ziel intussen en wat is zij zonder zintuigen, die zij in het lichaam had? Behalve nog vele zulke dingen, die niet kunnen geloofd worden, omdat zij onbegrijpelijk zijn en bij velen het geloof vernietigen in het leven van de ziel na de dood, en in het bestaan van een hemel en een hel, en in de andere leerstellingen, die tot het geloof van de kerk behoren.
Dat zij het geloof vernietigd hebben, is duidelijk waar te nemen in het gedrag van hen die zeggen: Wie kwam er ooit uit de hemel en vertelde ons, dat hij inderdaad bestond? Wat is de hel? Bestaat er zulk een plaats? Wat betekent het, dat de mens in het eeuwige vuur gemarteld zal worden? Wat is de dag van het oordeel? Werd die niet reeds gedurende vele eeuwen vergeefs verwacht? Behalve nog vele andere opmerkingen, die een ontkenning van alles insluiten.
Opdat daarom zij die zo denken, gelijk dit het geval is met velen die wegens hun wereldse wijsheid beschaafd en geleerd worden genoemd, niet langer de eenvoudigen van geloof en hart zouden verontrusten en verleiden en helse duisternis betreffende God, de hemel, het eeuwige leven en andere daarmee in verband staande onderwerpen zouden veroorzaken, werden de innerlijke zintuigen van mijn geest door de Heer geopend en werd het mij zo gegeven na hun overlijden te spreken met allen, die ik ooit in het leven van hun lichaam gekend had.
Met enigen van hen sprak ik gedurende dagen, met anderen gedurende maanden en met anderen weer gedurende een jaar; en ook met anderen, met zo velen, dat ik weinig zeg, als ik van honderdduizend spreek, van wie velen in de hemel en velen in de hel waren.
Ik heb ook met enigen twee dagen na hun overlijden gesproken, en deelde hun mede dat op dat ogenblik hun uitvaartdienst werd gehouden en dat er voorbereidingen werden gemaakt voor hun begrafenis, waarop zij antwoordden dat men er goed aan deed door weg te doen hetgeen hen als lichaam in de wereld gediend had, en zij verzochten mij te zeggen dat zij niet dood waren, maar leefden, en evengoed als vroeger mensen waren, en slechts van de ene wereld naar de andere waren verhuisd; dat zij niet bemerkten iets te hebben verloren, dat zij in een lichaam waren dat alle zinnen en zintuigen had als vroeger en dat zij ook verstand en wil hadden zoals vroeger, en dat zij gedachten en genegenheden, gewaarwordingen en wensen hadden gelijk zij die in de wereld hadden.
Velen van hen die kortelings overleden waren en zagen dat zij als mensen leefden zoals vroeger en in een gelijke staat want de eerste staat van het leven na de dood is dezelfde als in de wereld, maar wordt gaandeweg gewijzigd, hetzij voor de hemel, hetzij voor de hel - werden van nieuwe

vreugde aangedaan, omdat zij leefden en zij verklaarden dat zij dat niet geloofd hadden.
Zij waren er zeer verwonderd over, dat zij in zulk een onwetendheid en blindheid hadden geleefd betreffende de staat van hun leven na de dood; en meer nog, dat de leden van de kerk zo onwetend en verblind waren, terwijl zij toch boven alle anderen in de wereld de waarheid over deze dingen konden weten.
Zij ontdekten dan voor het eerst de oorzaak van hun blindheid en onwetendheid, namelijk dat die daaraan te wijten is, dat uitwendige dingen, die betrekking hebben op de wereld en op het lichaam, hun gedachten zodanig bezig hielden en vervulden, dat zij niet in staat waren in het licht van de hemel verheven te worden en de dingen van de kerk anders te beschouwen dan als louter leerstellingen.
Want door lichamelijke en wereldlijke dingen, wanneer die bemind worden zoals dat heden ten dage geschiedt, vloeit enkel duisternis in wanneer de mensen verder willen gaan.

313. Een groot aantal geleerden van de Christelijke wereld is verbaasd wanneer zij zich na hun overlijden zien in een lichaam bedekt met klederen en in huizen als in de wereld; en wanneer zij zich herinneren hetgeen zij omtrent het leven na de dood en betreffende de ziel, de geesten, de hemel en de hel hadden gedacht, worden zij door schaamte bevangen en bekennen dat zij dwaas hebben gedacht en dat de eenvoudigen in het geloof veel wijzer waren dan zij.
De geleerden die zich in zulke denkbeelden hadden bevestigd en die alles aan de natuur toeschreven, werden onderzocht en daarbij werd bevonden dat hun innerlijk geheel gesloten was en hun uitwendige geopend, zodat zij niet naar de hemel, maar naar de wereld en bijgevolg naar de hel zagen.
Want in zoverre het innerlijk geopend is, ziet de mens naar de hemel, maar naar mate het innerlijk gesloten is en het uitwendige geopend, ziet hij naar de hel, omdat het innerlijk van de mens gevormd is tot ontvangst van alle dingen van de hemel en het uitwendige voor ontvangst van alle dingen van de wereld; en zij die de wereld ontvangen en niet tegelijkertijd de hemel, ontvangen de hel.

314. Omdat de hemel uit het menselijk geslacht komt, is het ook duidelijk dat het verstand van de engelen en van de mensen gelijk is.
Beiden genieten de gave van verstand, opmerking en willen, en beiden zijn gevormd om de hemel te ontvangen.
Want het menselijk verstand is evengoed als het verstand van de engelen voor wijsheid ontvankelijk; maar het verkrijgt niet zoveel wijsheid in de wereld omdat het in een aards lichaam huist, en het geestelijk verstand in dat lichaam denkt natuurlijk.
Anders is het, wanneer het menselijk verstand bevrijd is van zijn verbinding met dat lichaam; dan denkt het niet langer natuurlijk, maar geestelijk; en als het geestelijk denkt, denkt het dingen, die onbegrijpelijk en onuitsprekelijk voor de natuurlijke mens zijn, en wordt dus even wijs als een engel.
Hieruit kan men waarnemen, dat het innerlijk van de mens, dat zijn geest genoemd wordt, in zijn wezen een engel is, (zie nr. 57) en dat het, van zijn aardse lichaam bevrijd, evenals een engel in menselijke vorm is.
Dat een engel in volmaakt menselijke vorm is, kan men zien in nr. 73-77.
Maar wanneer het innerlijk van de mens niet meer naar boven, maar alleen naar beneden geopend is, dan zal na de scheiding van het lichaam wel de menselijke vorm behouden blijven, maar zal die afschuwelijk en duivelachtig zijn; want hij kan niet opwaarts naar de hemel, maar slechts naar beneden naar de hel zien.

315. Hij die onderwezen is betreffende de Goddelijke Orde kan eveneens begrijpen, dat de mens geschapen werd om een engel te worden, daar in hem het uiterste van de orde is (zie nr. 304) waarin wat van hemelse en engelenwijsheid is, tot vorm kan worden gebracht en vernieuwd en vermeerderd.
De Goddelijke orde houdt nimmer in het midden op om daar iets te vormen zonder zijn uiterste, want daar is het niet in zijn volledigheid en volmaaktheid, maar gaat voort tot zijn uiterste en als het in zijn uiterste is dan brengt het in vorm, en ook door middelen daar verzameld vernieuwt zij en brengt verder voort.
Dit geschiedt door voortplanting en daarom is de wereld de kweekplaats van de hemel.

316. De Heer is weer opgestaan, niet alleen wat Zijn Geest betreft, maar ook wat het lichaam aangaat, omdat Hij toen Hij in de wereld was Zijn gehele Menselijke verheerlijkte, dat wil zeggen Goddelijk maakte; want de ziel, die Hij van de Vader had, was van zichzelf het Goddelijke Zelf, en Zijn lichaam werd een gelijkenis van de ziel, dat is van de Vader, dus eveneens Goddelijk. Vandaar dat Hij verschillend van enig mens opstond, zowel met de ziel als met het lichaam, hetgeen Hij ook duidelijk maakte aan Zijn discipelen, die meenden dat zij een geest zagen toen zij hem gewaar werden, door tot hen te zeggen: *Ziet mijn handen en mijn voeten, dat Ik het zelf ben; tast mij en ziet, want een geest heeft geen vlees en beenderen, gelijk gij ziet, dat ik heb*. (Lucas 24: 37, 39); door welke woorden Hij aantoonde, dat Hij niet alleen een mens was naar de geest, maar ook naar het lichaam.

317. Opdat men zou weten dat de mens na de dood leeft en dat hij óf naar de hemel, óf naar de hel gaat, naarmate zijn leven in de wereld geweest is, werden mij vele dingen bekendgemaakt aangaande de staat van de mens na de dood, die in hun volgorde vermeld zullen worden, wanneer wij in de volgende bladzijden over de wereld der geesten spreken.

318. Het is een algemeen gevoelen dat zij die buiten de kerk geboren zijn, en die heidenen of niet-Christenen genoemd worden, niet zalig kunnen worden omdat zij het Woord niet bezitten, en zodoende de Heer niet kennen zonder Wie geen verlossing is.
Maar hieruit alleen al zou men kunnen weten dat zij ook zalig kunnen worden, doordat de genade van de Heer algemeen is, dat wil zeggen, zich tot iedereen uitstrekt; dat zij evenzeer als mens geboren zijn als zij die in de kerk zijn wier aantal betrekkelijk klein is,
en omdat het hun schuld niet is dat zij de Heer niet kennen.
Iedereen die met enig verlicht verstand denkt, kan inzien dat geen enkel mens voor de hel geboren is, want de Heer is de liefde zelf, en Zijn liefde bestaat in de wil om allen te redden. Daarom heeft Hij gezorgd dat alle mensen godsdienst zullen hebben en daardoor een Goddelijk wezen zouden erkennen en een innerlijk leven bezitten; want leven naar een godsdienstig beginsel is innerlijk leven, omdat dan een Goddelijk Wezen wordt erkend, en voor zover hij dit erkent, voor zover acht de mens de wereld niet, maar verwijdert hij zich daarvan en dus van het leven van de wereld, dat het uitwendige leven is.

319. Dat heidenen evengoed als Christenen zalig worden, kunnen zij verstaan, die weten wat bij de mens de hemel maakt; want de hemel is in de mens, en zij die de hemel in zich hebben, komen in de hemel.
De hemel in de mens is het erkennen van het Goddelijke en zich door het Goddelijke te laten leiden.
Het eerste en voornaamste van alle godsdienst is de erkenning van het Goddelijke.
Een godsdienst zonder die erkenning is geen godsdienst en de voorschriften van elke godsdienst hebben betrekking op aanbidding; zij leren dus op welke wijze het Goddelijke moet worden

aanbeden, opdat de aanbidding Hem welgevallig zal zijn; en wanneer dit in zijn geest bevestigd wordt, dus naarmate hij het wil of naarmate hij het liefheeft, wordt hij door de Heer geleid.
Het is bekend dat heidenen een zedelijk leven leiden, evengoed als de Christenen en velen van hen zelfs beter.
De mensen leiden een zedelijk leven, óf ter wille van het Goddelijke, óf ter wille van het oordeel van de wereld; maar een zedelijk leven dat geleid wordt ter wille van het Goddelijke is geestelijk leven.
En ofschoon beide uitwendig gelijk schijnen, zijn zij innerlijk geheel verschillend; het ene maakt de mens zalig, maar het andere niet, want hij die een zedelijk leven leidt ter wille van het Goddelijke, wordt door het Goddelijke geleid, maar hij die een zedelijk leven leidt ter wille van de wereld, wordt door zichzelf geleid.
Dit kan door een voorbeeld worden opgehelderd.
Hij die geen kwaad bedrijft tegen zijn naaste, omdat kwaad doen strijdig is met de godsdienst, bijgevolg ook met het Goddelijke, laat het kwade uit een geestelijk motief; maar hij die geen kwaad tegen een ander bedrijft alleen uit vrees voor de wet, of uit vrees om zijn goede naam, zijn eer of gewin te verliezen, en bijgevolg ter wille van zichzelf of van de wereld, die schuwt het kwaad alleen uit een natuurlijk motief, en wordt door zichzelf geleid; het leven van de laatste is natuurlijk, maar dat van de eerste is geestelijk.
De mens, wiens zedelijk leven geestelijk is, heeft de hemel in zich; maar de mens, wiens leven slechts natuurlijk is, heeft de hemel niet in zich.
De reden daarvan is, dat de hemel van boven af invloeit en het innerlijk van de mens opent en door dit innerlijke in het uitwendige vloeit, terwijl de wereld van beneden af invloeit en het uitwendige opent, maar niet het innerlijke.
Want er bestaat geen invloeiing van de natuurlijke wereld in de geestelijke, maar wel van de geestelijke in de natuurlijke; en wanneer de hemel niet tegelijkertijd wordt ontvangen, wordt daarom het innerlijk gesloten.
Uit deze opmerkingen kan men zien wie de hemel in zich ontvangen en wie niet.
Maar de hemel is bij iedereen niet dezelfde, maar verschilt naarmate ieders genegenheid tot het goede en het ware uit het goede.
Zij, die in de genegenheid tot het goede zijn ter wille van het Goddelijke, hebben de Goddelijke waarheid lief; want het goede en het ware hebben elkaar wederkerig lief en wensen verenigd te zijn; daarom ontvangen de heidenen ze uit liefde in het andere leven, ofschoon zij niet in de echte waarheden zijn tijdens hun leven in de wereld.

320. Een zekere heidense geest die in de wereld geleefd had in het goede van de naastenliefde overeenkomstig zijn godsdienst, hoorde enige Christelijke geesten over artikelen van het geloof redeneren, want geesten redeneren met elkaar grondiger en meer scherpzinnig dan de mensen, vooral over het goede en ware, en hij verwonderde zich dat zij op zulk een wijze redetwistten, en zei dat hij hen niet graag hoorde omdat zij naar de schijn en naar dwalingen oordeelden en verbeterde hen met de opmerking: Indien ik goed ben, kan ik uit het goede zelf weten welke dingen waar zijn, en de waarheden die ik niet ken, kan ik dan ontvangen.

321. Mij werd op vele wijzen geleerd, dat de heidenen die een zedelijk leven hebben geleid en in gehoorzaamheid en onderwerping en in onderlinge naastenliefde volgens hun godsdienst hebben geleefd, en die daardoor iets als een geweten hadden ontvangen, in het andere leven worden aangenomen en daar door de engelen in het goede en het ware van het geloof met bijzondere zorg werden onderwezen, en dat zij gedurende het onderwijs zich zedig, verstandig en wijs gedragen en de waarheden gemakkelijk ontvangen en in zich opnemen.
Zij hebben voor zichzelf geen dwalingen gevormd, strijdig met de waarheden van het geloof, die

eerst moeten afgelegd worden; nog minder hebben zij aanstotelijke gedachten omtrent de Heer opgevat, gelijk menig Christen die over Hem denkt alsof Hij slechts een gewoon mens was.
De heidenen daarentegen, als zij horen, dat God Mens werd, en zich zo in de wereld vertoonde, erkenden dit dadelijk en aanbidden de Heer, zeggende, dat God zich volkomen openbaarde, omdat Hij de God van de hemel en van de aarde is, en omdat het menselijk geslacht Hem toebehoort.
Het is een Goddelijke waarheid, dat zonder de Heer geen verlossing bestaat, maar dit moet zo begrepen worden, dat er geen verlossing is dan door de Heer.
Er zijn vele wereldbollen in het heelal, en alle vol met inwoners van wie nauwelijks enkelen weten dat de Heer de Menselijke vorm aannam op onze aarde; en toch worden zij, omdat zij het Goddelijke onder menselijke vorm aanbidden, door de Heer aangenomen en geleid.
Zie over dit onderwerp het kleine werk: *Over de Aardbollen in het Heelal*

322. Zowel onder de heidenen als onder de Christenen zijn wijzen en eenvoudigen; en opdat ik omtrent hun hoedanigheid onderricht zou worden, werd het mij gegeven met beiden van hen te spreken, soms gedurende uren en dagen.
Er zijn thans niet zulke wijze mensen als er in vroegere tijden, voornamelijk in de Oude Kerk waren, welke kerk zich over een groot deel van Azië uitstrekte, en waaruit godsdienst naar vele volkeren werd verspreid.
Opdat ik hun bijzondere hoedanigheid zou leren kennen, werd het mij gegeven met sommigen van hen vertrouwelijk te praten.
Een van hen, met wie ik sprak, behoorde in zijn tijd onder de zeer wijzen en is daarom in de geleerde wereld goed bekend.
Ik sprak met hem over verschillende onderwerpen en ik had reden te geloven, dat het Cicero was.
En omdat ik wist dat hij een wijs man was, sprak ik met hem over wijsheid, inzicht, orde en het Woord, en uiteindelijk over de Heer.
Over wijsheid zei hij, dat er geen wijsheid bestond dan die op het leven betrekking heeft en dat niets anders die naam verdient.
Over inzicht zei hij, dat het uit de wijsheid voortkomt; en over orde, dat die door de Hoogste God bestaat, en dat leven in die orde is wijs en verstandig zijn.
Wat het Woord betreft, was hij bijzonder verheugd, toen ik hem een plaats in de Profeten voorlas, in het bijzonder, dat iedere naam en ieder woord innerlijke dingen betekenden, en hij was er verbaasd over, dat de geleerden heden ten dage geen genot vonden in zulk een studie.
Ik kon duidelijk zien, dat het innerlijk van zijn denken of van zijn geest geopend was: hij zei dat hij niet langer daarbij verblijven kon, omdat hij iets gewaar werd dat heiliger was dan hij verdragen kon, zozeer was hij innerlijk daardoor aangedaan.
Uiteindelijk sprak ik met hem over de Heer, dat Hij als mens geboren werd, maar van God ontvangen was; dat hij het moederlijk menselijke aflegde en het Goddelijk-Menselijke aannam, en dat Hij het is die het heelal bestuurt.
Hierop antwoordde hij dat hem veel betreffende de Heer bekend was, en dat hij op zijn eigen wijze bemerkte dat de redding van de mens op geen andere wijze zou kunnen bewerkt zijn.
Tegelijkertijd strooiden enige slecht gezinde Christenen verschillende aanstotelijkheden uit, maar hij lette daar niet op en zei dat zoiets niet te verwonderen was, omdat zij in het leven van het lichaam onbehoorlijke denkbeelden over het onderwerp hadden ingezogen en dat zij, zolang die denkbeelden niet verdwenen waren, geen denkbeelden tot bevestiging van de waarheid konden toelaten, gelijk zij dat kunnen die in onwetendheid verkeren.

323. Ook werd mij toegestaan met anderen te spreken, die in vroegere tijden leefden en toen tot de bijzonder wijzen behoorden.

Zij verschenen eerst aan de voorzijde op enige afstand en vandaar uit konden zij het innerlijk van mijn gedachten bemerken en zodoende vele dingen ten volle onderscheiden.
Uit een denkbeeld van de gedachten konden zij de gehele reeks ontdekken en die opvullen met heerlijke opvattingen van wijsheid, verenigd met bekoorlijke voorstellingen.
Hieruit werd bemerkt dat zij onder de bijzonder wijzen behoorden en er werd gezegd dat zij enige van de zeer ouden waren.
Zij kwamen dan nader en toen ik hun een deel van het Woord voorlas, waren zij daarmee hogelijk ingenomen.
Ik ondervond zelf hun genot en hun vreugde, en dat die hoofdzakelijk daaruit voortkwam, dat alles en elk ding, dat zij uit het Woord hoorden, hemelse en geestelijke dingen betekende en voorstelde.
Zij zeiden dat in de tijd toen zij in de wereld leefden hun wijze van denken en spreken en ook van schrijven van een gelijke aard was en dat dit de studie van hun wijsheid was.

324. De heidenen van de tegenwoordige tijd zijn niet zo wijs, maar de meesten van hen zijn eenvoudig van hart; maar diegenen onder hen die in onderlinge naastenliefde leefden, ontvangen wijsheid in het andere leven.
Hierover kunnen een paar voorbeelden worden gegeven.
Eens, toen ik de hoofdstukken 17 en 18 uit de Richteren las over Micha, wiens gesneden beeld en wiens Teraphim en Leviet werden weggenomen door de zonen van Dan, was er een geest uit de heidenen tegenwoordig, die gedurende het leven in het lichaam een gesneden beeld had aanbeden.
Hij luisterde oplettend naar het verhaal omtrent hetgeen Micha werd aangedaan, en over het verdriet dat hij ondervond door dit gesneden beeld dat de Danieten hadden weggenomen, en nu overkwam ook de geest zulk een verdriet dat innerlijke smart hem bijna het denkvermogen benam.
Deze smart werd bemerkt en tegelijkertijd ook de onschuld, die in al zijn aandoeningen was.
Er waren ook Christelijke geesten tegenwoordig, die eveneens hetzelfde opmerkten en er zeer verbaasd over waren dat een aanbidder van een gesneden beeld kon getroffen worden door zulk een aandoening van medegevoel en onschuld.
Later spraken enige goede geesten met hem, zeggende, dat een gesneden beeld niet behoorde aanbeden te worden en dat hij als mens in staat was dit te begrijpen, maar dat hij, buiten de gesneden beelden om, aan God moest denken als de Schepper en Bestuurder van de gehele hemel en de gehele aarde en dat de Heer die God is.
Bij deze woorden werd de innerlijke aandoening van zijn aanbidding kenbaar gemaakt, die zich aan mij mededeelde en veel heiliger was dan bij de Christenen.
Uit deze omstandigheden kan blijken dat heden ten dage heidenen gemakkelijker in de hemel komen dan Christenen, in overeenstemming met de woorden van de Heer in Lucas 13:29, 30:
Dan zullen zij komen van het Oosten en het Westen en van het Noorden en het Zuiden, en zullen aanzitten in het Koninkrijk Gods.
En ziet, er zijn laatsten die eersten zullen zijn, en er zijn eersten die laatsten zullen zijn.
Want in de staat, waarin deze geest was, kon hij met alle dingen van het geloof worden begiftigd en die met innerlijke genegenheid ontvangen; hij bezat de barmhartigheid van de liefde en in zijn onwetendheid was onschuld; en waar deze dingen tegenwoordig zijn, worden alle dingen van het geloof als het ware vanzelf en met vreugde ontvangen.
Hij werd later onder de engelen opgenomen.

325. Op een morgen hoorde ik op een afstand een koor en uit de uitbeeldende dingen van het koor kwam ik te weten dat het Chinezen waren, want zij stelden het beeld van een wollige bok

voor, vervolgens een gerstekoek en een ebbenhouten lepel, en ook het beeld van een drijvende stad.
Zij drukten de wens uit nader bij mij te komen, en toen zij naderden wensten zij met mij alleen te zijn om hun gedachten te openbaren; hun werd echter medegedeeld, dat zij niet alleen waren en dat er anderen waren, die verontwaardiging voelden over hun wens om alleen te wezen, terwijl zij toch gasten waren.
Toen zij dit misnoegen bemerkten, begonnen zij te overleggen of zij ook jegens hun naasten hadden misdaan, of iets begeerd hadden, dat aan anderen toebehoorde.
En daar alle gedachten in het andere leven worden medegedeeld, was het mij gegeven de aandoening van hun geest waar te nemen en zo te zien, dat die ontstond door de erkenning, dat zij wellicht de misnoegden hadden beledigd, en door schaamtegevoel daarover en tegelijkertijd door andere rechtschapen neigingen.
Daaruit bleek, dat zij met naastenliefde bezield waren.
Spoedig daarna kwam ik met hen in gesprek, en sprak ten slotte met hen over de Heer, en toen ik Hem Christus noemde, bemerkte ik bij hen een zekere weerzin die, zoals ik ontdekte, zijn oorzaak had in de denkbeelden die zij uit de wereld hadden meegebracht vanwege hun wetenschap, dat de Christenen een slechter leven leiden dan zij, en ook zonder naastenliefde waren.
Maar toen ik Hem alleen de Heer noemde, waren zij innerlijk aangedaan.
Zij werden later door de engelen onderricht, dat de Christelijke leer, boven elke andere in de wereld, de liefde en de naastenliefde voorschrijft, maar dat slechts weinigen in overeenstemming daarmee leven.
Er zijn heidenen die gedurende hun leven in de wereld zowel door omgang als door gerucht wisten dat de Christenen een slecht leven leiden en zich overgeven aan echtbreuk, haat, twist, dronkenschap en dergelijke ondeugden, die zij zelf verafschuwden als strijdig met hun godsdienst.
Deze heidenen zijn in het andere leven meer bedeesd dan de anderen in het ontvangen van de waarheden van het geloof, maar de engelen leren hen dat de Christelijke leer zowel als het geloof zelf een geheel ander leven voorschrijven en dat de Christenen minder volgens hun geloof leven dan de heidenen en als zij dit vernemen, ontvangen zij de waarheden van het geloof en aanbidden de Heer, maar later.

326. Het is een gewoonte de heidenen die een God onder de vorm van een afbeelding of van een beeld of enig gesneden voorwerp hebben aanbeden, bij hun aankomst in het andere leven in te leiden bij geesten die de plaats van hun goden of afgoden innemen, opdat zij zich van hun afbeelding zouden vrijmaken.
Wanneer zij enige dagen met hen samen geweest zijn, worden zij verwijderd.
Zij die mensen aanbeden hebben, worden ook soms bij hen of bij anderen die hen vervangen gebracht, zoals verscheidene Joden die bij Abraham, Jakob, Mozes en David werden gebracht.
Wanneer zij dan echter waarnemen dat deze slechts mensen als zij zelf zijn en dat zij hun geen hulp kunnen verschaffen, dan worden zij beschaamd en naar hun plaatsen gevoerd volgens het leven dat zij geleid hadden.
Van al de heidenen zijn de Afrikanen het meest geliefd in de hemel, omdat zij de goedheden en waarheden van de hemel gemakkelijker ontvangen dan anderen.
Zij zijn er bijzonder op gesteld gehoorzaam en niet gelovig genoemd te worden, want zij zeggen dat Christenen, omdat die de leer van het geloof bezitten, gelovig genoemd kunnen worden, maar niet zij voordat ze die leer ontvangen of, zoals zij het uitdrukken: bekwaam zijn haar te ontvangen.

327. Ik heb met enigen gesproken die tot de Oude Kerk behoord hadden.
Met de Oude Kerk wordt de kerk bedoeld die na de zondvloed bestond en zich over vele koninkrijken uitstrekte, namelijk Assyrië, Mesopotamië, Syrië, Ethiopië, Arabië, Libië, Egypte, Palestina met inbegrip van Tyrus en Sidon en het land van Kanaän aan beide zijden van de Jordaan.
Zij wisten, toen zij in de wereld waren, dat de Heer wu komen en zij waren ingewijd in het goede van het geloof en toch weken zij van het geloof af en werden afgodendienaars.
Zij waren naar voren aan de linkerkant in een donkere plaats en in een ellendige staat.
Hun spraak was als het geluid van een eentonige fluit en bijna geheel zonder redelijke gedachten.
Zij deelden mij mee dat zij gedurende vele eeuwen in die plaats geweest waren en dat zij er soms uitgehaald werden om anderen in de uitvoering van zekere geringe bezigheden te dienen.
Door hen geraakte ik tot de overdenking van vele Christenen die, hoewel uiterlijk geen afgodendienaars, dit toch innerlijk wel zijn, daar zij zichzelf en de wereld aanbidden en de Heer in hun hart verloochenen.
Welk lot zal hen in het andere leven wachten?

328. Dat de kerk van de Heer over de gehele aardbol is verspreid en dus algemeen is, dat zij allen omvat die in het goede van de naastenliefde volgens hun godsdienst leven, en dat de kerk waar het Woord is en waar de Heer door het Woord wordt gekend, ten opzichte van hen die buiten de kerk zijn gelijk is aan het hart en de longen in de mens, waaruit al de innerlijke delen en lichaamsdelen naar hun vormen, hun ligging en hun verbindingen het leven afleiden, kan men zien in nr. 308.

KLEINE KINDEREN IN DE HEMEL

329. Sommige mensen geloven dat alleen de kinderen die in de kerk geboren worden in de hemel worden toegelaten, maar niet zij die er buiten geboren worden.
Als reden geven zij aan dat kinderen in de kerk gedoopt worden en daardoor in het geloof van de kerk worden ingewijd; maar zij weten niet dat niemand de hemel of het geloof door de doop verkrijgt; want de doop is alleen een teken en herinnering dat de mens moet worden wedergeboren en dat hij die in de kerk geboren is, wedergeboren kan worden omdat de kerk het Woord bezit dat de Goddelijke waarheden bevat waardoor de wedergeboorte tot stand gebracht kan worden, en in de kerk de Heer gekend wordt, door wie deze wedergeboorte komt.
Zij mogen daarom weten dat elk kind, waar ook geboren, hetzij in de kerk of daarbuiten, hetzij van vrome of goddeloze ouders, door de Heer ontvangen wordt als het sterft en in de hemel wordt opgevoed.
Het wordt daar onderwezen volgens de Goddelijke orde en doordrongen van de neigingen tot het goede, en daardoor van de kennis van het ware, en later, als het toeneemt in inzicht en wijsheid, wordt het in de hemel geleid en een engel.
Eenieder die redelijk denkt, kan weten dat niemand voor de hel wordt geboren maar allen voor de hemel en dat het de schuld van de mens zelf is wanneer hij naar de hel gaat, maar dat kinderen geen schuld kunnen hebben.

330. Wanneer kinderen sterven, zijn zij ook nog kinderen in het andere leven.
Zij bezitten hetzelfde kinderlijke gemoed, dezelfde onschuld in onwetendheid, en dezelfde tederheid in alle zaken.
Zij zijn slechts in potentie engelen, want kinderen zijn geen engelen maar kunnen het worden.
Iedereen komt bij zijn sterven in een gelijke levensstaat als waarin hij in de wereld was; het kind

in de kinderlijke staat, een jongen in de jongensstaat, en een jongeling, een man of een grijsaard in de staat van jeugd, mannelijkheid, ouderdom, maar nadien wordt iedere staat gewijzigd.
De staat van de kinderen gaat die van alle anderen daarin te boven, dat zij in onschuld verkeren en door het werkelijke leven het kwaad nog niet in hen heeft wortel gevat; en onschuld is van zulk een natuur dat alle dingen van de hemel er in kunnen geplant worden, want onschuld is de ontvanger van de waarheid van het geloof en van het goede van de liefde.

331. De staat van de kinderen in het andere leven is veel volmaakter dan die van de kinderen in de wereld, omdat zij niet bekleed zijn met een aards lichaam, maar met zulk een als de engelen hebben.
Het aardse lichaam is op zichzelf zwaar en het ontvangt zijn eerste gewaarwordingen en eerste bewegingen niet van de innerlijke of geestelijke wereld, maar van de uiterlijke of natuurlijke wereld.
Daarom moeten in de wereld de kleine kinderen leren lopen, hun ledematen leren gebruiken en leren spreken, en zelfs hun zintuigen, zoals het gezicht en het gehoor moeten bij hen door het gebruik geopend worden.
Niet zo echter met de kinderen in het andere leven; omdat zij geesten zijn, handelen zij onmiddellijk volgens hun innerlijk; zij lopen zonder voorafgaande oefening en spreken ook, maar aanvankelijk alleen uit algemene neigingen, nog niet zo duidelijk in onderscheiden denkbeelden van de gedachten.
In korte tijd worden zij ook daarmee vertrouwd, omdat hun uiterlijk gelijksoortig is met hun innerlijk.
Dat de taal van de engelen voortkomt uit genegenheden gewijzigd door de denkbeelden van de gedachte, zodat die taal geheel overeenstemt met hun gedachten uit die genegenheden, kan men zien in nr. 234-245.

332. Zodra kinderen uit de dood verrijzen, hetgeen onmiddellijk na hun afsterven plaatsvindt, worden zij naar de hemel gevoerd en in verzorging gegeven aan vrouwelijke engelen die tijdens hun leven in het lichaam kin deren teder beminden en tevens God liefhadden.
Daar zij op aarde alle kinderen met moederlijke tederheid liefhadden, ontvangen zij ze als hun eigen.
En eveneens hebben die kinderen door een ingeboren genegenheid die engelen als hun moeders lief.
Elke vrouwelijke engel heeft veel kinderen onder haar zorg als zij uit een geestelijke, moederlijke genegenheid wenst.
Deze hemel verschijnt aan de voorzijde in de streek van het voorhoofd, onmiddellijk in de lijn of de richting waarin de engelen naar de Heer zien.
Zijn ligging is daar omdat alle kleine kinderen onder het onmiddellijk toezicht van de Heer zijn en de hemel van de onschuld, die in de derde hemel is, bij hen invloeit.

333. Kinderen zijn van verschillend karakter: sommigen wals de geestelijke engelen en anderen wals de hemelse engelen.
Die van een hemelse inborst zijn, verschijnen aan de rechterzijde in de boven vermelde hemel, terwijl zij die van een geestelijke inborst zijn aan de linkerzijde verschijnen.
Alle kinderen in de Grootste Mens, dat is in de hemel, zijn in de streek van de ogen; in de streek van het linkeroog wanneer zij van een geestelijke inborst zijn; en in de streek van het rechteroog wanneer zij van een hemelse inborst zijn; en dit is zo, omdat de Heer voor de engelen die in het geestelijk koninkrijk zijn voor het linkeroog verschijnt, en voor de engelen die in het hemels koninkrijk zijn, voor het rechteroog. (zie nr. 118.)

Daar de kinderen in de streek van de ogen in de Grootste Mens of hemel zijn, is het duidelijk dat zij onder het onmiddellijke gezicht en toezicht van de Heer zijn.

334. Ook de wijze, waarop de kinderen in de hemel worden opgevoed, zal kort beschreven worden.
Van hun opvoedsters leren zij spreken en hun eerste spraak is slechts een klank van genegenheid die langzamerhand duidelijker wordt naarmate de denkbeelden van de gedachten daarin doordringen.
Want de denkbeelden van de gedachten die uit de genegenheden voortkomen, vormen de gehele engelentaal (zie nr. 234 en 245).
In hun genegenheden, die alle uit de onschuld voortkomen, worden eerst ingebracht zulke dingen als voor de ogen verschijnen en bekoorlijk zijn; en daar deze dingen van geestelijke oorsprong zijn, vloeien daarin tegelijkertijd de dingen van de hemel, waardoor hun innerlijk wordt geopend en zij aldus van dag tot dag meer volmaakt worden.
Wanneer dit eerste tijdperk is geëindigd, worden zij naar een andere hemel vervoerd, waar zij door leermeesters worden onderwezen, en zo gaat het verder.

335. Kleine kinderen worden hoofdzakelijk onderwezen door middel van uitbeeldende dingen die bij hun begrip passen.
Hoe schoon en vol van innerlijke wijsheid die zijn, is voor iedereen ongelooflijk.
Aldus wordt hen langzamerhand het verstand ingeplant dat zijn ziel uit het goede heeft.
Twee voorstellingen die ik mocht bijwonen, mag ik hier beschrijven en daaruit kan de aard van de overige worden afgeleid.
Eerst stelden de engelen de Heer voor, zich verheffende uit het graf, en tezelfdertijd de vereniging van Zijn Menselijke met het Goddelijke en dit deden zij op zulk een wijze manier, dat het alle menselijke verstand te boven ging, maar toch op een onschuldige en kinderlijke manier.
Zij stelden ook het denkbeeld van een
graf voor, maar niet tegelijkertijd het denkbeeld van de Heer, dan alleen zover verwijderd, dat men nauwelijks waarnam dat het de Heer was; dit werd *w* gedaan, omdat in de gedachte van een graf iets van een lijk ligt, dat zo werd verwijderd.
Later lieten zij voorzichtig in het graf iets gasvormigs toe dat er als zuiver water uitzag, waardoor zij het geestelijke leven in de doop voorstelden en dit ook weer met behoorlijke verwijdering van alles wat ongeschikt was.
Ik zag hen vervolgens de neerdaling voorstellen van de Heer tot hen die in banden waren, en Zijn opstijging met hen ten hemel, hetgeen met onvergelijkelijke voorzichtigheid en vroomheid werd gedaan.
En wat daarbij bijzonder kinderlijk was, waren bijna onmerkbare, zeer lichte en zachte koorden die zij neerlieten en waarmee zij de Heer in zijn opstijging optrokken.
Een heilige vrees vervulde hen steeds, dat enig deel van de voorstelling zou raken aan iets dat geen geestelijk, hemels beginsel bevatte.
Ik maak geen melding van andere uitbeeldende dingen die bij hen in gebruik zijn, en waardoor zij net als bij spelen die bij het gemoed van de kinderen passen, in de kennis van de waarheid en de genegenheid voor het goede worden gebracht.

336. De hoedanigheid van hun teder begrip werd mij ook getoond, wanneer ik het gebed des Heren bad en een invloeiing van hun verstand in de denkbeelden van mijn gedachten plaatsvond.
Hun invloeiing was *w* teder en zacht alsof zij bijna alleen uit genegenheid bestond.
Tegelijkertijd nam ik toen waar, dat hun verstand open was, zelfs van de Heer af, want het was alsof hetgeen, dat van hen uitging, door hen heen vloeide.

De Heer vloeit ook in de denkbeelden van de kinderen in voornamelijk vanuit het meest innerlijke, want niets sluit hun denkbeelden af wals bij volwassenen.
Geen valse beginselen sluiten hen af van het begrip van de waarheid, en geen leven van kwaad verhindert hun opneming van het goede, en dus ook de opneming van wijsheid.
Daardoor is het duidelijk dat kleine kinderen niet onmiddellijk na de dood in de engelenstaat geraken, maar dat zij langzamerhand daarin worden geleid door de kennis van het goede en het ware; alsook dat deze inleiding volgens de hemelse orde geschiedt; want de kleinste bijzonderheden van hun karakter zijn allen bij de Heer bekend, en daarom worden zij er toe gebracht de waarheden van het goede en de goede dingen van de waarheid te ontvangen door middelen die voor elke en iedere staat van hun genegenheid volkomen geschikt zijn.

337. Mij werd ook getoond hoe alles hen werd ingegeven door genoegens en bekoorlijkheden in overeenstemming met hun karakter.
Het was mij gegeven kleine kinderen te zien die met de meeste bekoorlijkheid gekleed waren, terwijl hun borst en tedere armen waren omhangen met bloemenkransen in de heerlijkste en hemelse kleuren.
Ook mocht ik eens enige kinderen zien met hun geleidsters in gezelschap van meisjes in een paradijsachtige tuin die heerlijk was versierd, niet zozeer met bomen als wel met priëlen en overdekte wandelpaden van laurieren, die naar de binnenste gedeelten voerden.
De kinderen zelf waren op de zo-even vermelde wijze gekleed, en toen zij de tuin binnenkwamen, schitterden de bloemen boven de ingang met een vrolijke glans.
Daaruit kan men opmaken van welke hoedanigheid hun genoegens zijn, en dat zij door deze aangename en bekoorlijke dingen in de goede dingen van de onschuld en van de liefde worden ingeleid, die hen zo voortdurend door de Heer worden ingegeven.

338. Mij werd ook nog getoond, door een wijze van mededeling die in het andere leven zeer gebruikelijk is, van welke aard de denkbeelden van de kleine kinderen zijn wanneer zij een voorwerp zien.
Elk voorwerp zonder onderscheid, komt hen voor als levend, en daardoor is er leven in elk denkbeeld van hun gedachten.
Ik bemerkte tevens dat de denkbeelden van de kinderen op aarde bijna daaraan gelijk waren wanneer zij met hun kinderlijke spelen bezig zijn, want zij bezitten nog niet het nadenken van de volwassenen over het bestaan van het levenloze.

339. Boven werd al gezegd dat kinderen óf van een hemelse óf van een geestelijke gesteldheid zijn.
Deze kunnen gemakkelijk van elkaar onderscheiden worden, want de hemelse kinderen denken, spreken en handelen met veel zachtheid, zodat nauwelijks iets anders bemerkt wordt dan hetgeen invloeit uit het goede van de liefde jegens de Heer en jegens andere kinderen.
De geestelijke kinderen tonen niet zulk een zachtheid, maar een soort van slaan, als met vleugels, in alles wat zij doen.
Het onderscheid is eveneens duidelijk aan hun verontwaardiging en aan andere dingen.

340. Vele mensen kunnen zich voorstellen dat kinderen in de hemel kinderen blijven en onder de engelen verkeren als kinderen.
Zij die niet weten wat een engel is, kunnen in hun mening bevestigd worden door afbeeldingen in kerken, waarin engelen als kinderen worden voorgesteld, terwijl het juist geheel anders is.
Verstand en wijsheid maken een engel, en zolang nu kinderen zonder verstand en wijsheid zijn, zijn zij wel onder de engelen maar zijn zij nog geen engelen; maar wanneer zij verstand en

wijsheid hebben gekregen, pas dan worden zij engelen.
Ik was inderdaad verrast waar te nemen dat zij niet langer als kinderen voorkwamen maar als volwassenen, omdat zij niet langer een kinderlijk karakter hebben, maar een rijper engelenkarakter; verstand en wijsheid brengen dit met zich mee.
Dat kinderen er meer volwassen uitzien naarmate zij vorderen in verstand en wijsheid, dus als jongens en jongelingen, is omdat verstand en wijsheid werkelijk geestelijk voedsel zijn; wat hun geest voedt, voedt daarom ook hun lichaam als gevolg van overeenstemming, want de vorm van het lichaam is niet anders dan de uitwendige vorm van het innerlijk.
Men moet weten dat kinderen in de hemel niet verder in leeftijd toenemen dan tot de eerste volwassen leeftijd en in die staat tot in de eeuwigheid blijven.
Opdat ik geheel zeker daarvan zou zijn, werd het mij gegeven met enigen te spreken die als kinderen in de hemel waren opgevoed en daar waren groot geworden, en ook met anderen die nog kinderen waren en later met dezelfde toen zij jongelieden waren en ik vernam van hen de loop van hun leven van de ene leeftijd tot de andere.

341. Dat de onschuld een ontvanger is van alle hemelse dingen, en dat dus de onschuld van kleine kinderen een basis is voor alle genegenheden voor goedheid en waarheid, kan duidelijk blijken uit hetgeen boven in nr. 276-383 werd gezegd over de onschuld van de engelen in de hemel. Daar werd aangetoond dat onschuld bestaat in de wil niet door zichzelf maar door de Heer geleid te worden.
Bijgevolg zal de mens in onschuld verkeren voor zover hij van zijn eigen ik verwijderd is; en voor zover iemand van zijn eigen ik verwijderd is, zal hij in het eigen van de Heer zijn; en het eigen van de Heer is wat men Zijn gerechtigheid en verdienste noemt.
De onschuld van de kinderen is niet de eigenlijke onschuld; werkelijke onschuld is wijsheid, want naarmate iemand wijs is, verlangt hij door de Heer geleid te worden of, wat hetzelfde is, naarmate iemand door de Heer geleid wordt, is hij wijs.
Kinderen worden daarom van de uiterlijke onschuld waarin zij eerst zijn, en die de kinderlijke onschuld wordt genoemd, naar de innerlijke onschuld geleid, die de onschuld van de wijsheid is. Deze onschuld is het einddoel van al hun onderricht en van hun vooruitgang.
Als zij dus tot de onschuld van de wijsheid geraken, wordt hen de onschuld van de kindsheid, die hen ondertussen als basis gediend heeft, toegevoegd.
De bijzondere hoedanigheid van de kinderlijke onschuld werd mij voorgesteld door een zinnebeeld, alsof het hout was bijna zonder leven, dat levend gemaakt wordt als de kinderen vordering maken in de kennis van de waarheid en de geneigdheid tot het goede.
Later werd mij de hoedanigheid van de ware onschuld voorgesteld door een zeer schoon kind, vol leven en geheel naakt; want de werkelijk onschuldigen, die in de binnenste hemel zijn en *zo* het naast bij de Heer, komen andere engelen geheel als kinderen voor, en enigen van hen zijn naakt; want onschuld wordt voorgesteld door naaktheid zonder schaamte, wals wij lezen van de eerste man en zijn vrouw in het paradijs (Genesis 2:25); daarom waren zij beschaamd over hun naaktheid en verborgen zij zich vanaf het ogenblik dat hun staat van onschuld verdween. (Genesis 3:7, 10) In één woord, hoe wijzer de engelen zijn, des te onschuldiger zijn zij ook, en hoe onschuldiger zij zijn, des te meer voelen zij zichzelf als kinderen; vandaar dat kindsheid in het Woord onschuld betekent. (zie nr. 278.)

342. Ik sprak met engelen over de kinderen, en vroeg of zij vrij van kwaad waren, omdat bij hen geen werkelijk kwaad is, wals bij volwassenen; maar mij werd gezegd, dat zij werkelijk evenzo in het kwade waren, en niets dan kwaad waren, maar dat zij, wals alle engelen, van het kwade afgehouden en in het goede behouden worden door de Heer, zodat het hun daardoor voorkomt, alsof zij door zichzelf in het goede zijn.

Opdat daarom kinderen, nadat zij in de hemel zijn opgegroeid, geen verkeerde mening omtrent zichzelf zouden hebben en zich niet zouden verbeelden dat het goede dat zij in zich hebben, uit henzelf is en niet van de Heer, worden zij soms in het kwade dat zij erfden teruggeplaatst en daarin gelaten tot zij de waarheid hieromtrent weten, erkennen en geloven.
Een zeker iemand, de won van een vorst, welke zoon in zijn kindsheid overleed en in de hemel opgroeide, koesterde zulk een mening.
Hij werd bijgevolg teruggeplaatst in het leven van het kwade waarin hij geboren was en toen bemerkte ik dat hij volgens zijn levenssfeer neigingen had over anderen te heersen en echtbreuk als niets te achten, welke euvels hij van zijn ouders had geërfd.
Maar nadat hij had erkend deze aard te hebben, werd hij opnieuw onder de engelen ontvangen bij wie hij vooraf in gezelschap was.
Niemand krijgt in het ander leven ooit straf wegens geërfd kwaad, omdat het niet van hemzelf is en het dus ook niet zijn fout is; maar wel wordt hij gestraft voor het werkelijk kwaad dat van hemzelf is en bijgevolg naarmate hij geërfd kwaad tot het zijne gemaakt heeft in het werkelijke leven.
Dat kinderen, wanneer zij volwassen zijn, in de staat van hun erfelijk kwaad teruggebracht worden, geschiedt niet opdat zij daarvoor bestraffing zouden ondergaan, maar alleen opdat zij zouden leren dat zij uit zichzelf niets dan kwaad zijn, dat zij door de genade van de Heer uit de hel, die hen aankleeft, in de hemel gebracht worden en dat zij niet door enige verdienste uit zichzelf maar door de Heer alleen in de hemel zijn en dat zij bijgevolg zich niet mogen beroemen tegenover anderen over het goede dat in hen is, want dit is evenzeer tegen het goede van de onderlinge liefde als tegen het ware van het geloof.

343. Bij vele gelegenheden, wanneer enige jonge kinderen van nog geheel kinderlijke natuur met mij in zangkoren aanwezig waren, hoorde ik hen als iets teders en zonder vorm, zodat zij nog niet in eenheid handelden, zoals dat later het geval is wanneer zij meer volwassen zijn.
En wat mij verraste was, dat de geesten die met mij waren, zich niet konden weerhouden hen in hun spreken te leiden, want zulk een verlangen is de geesten eigen.
Ik bemerkte dat de kinderen elke keer weerstand boden en onwillig waren zo te spreken.
Hun weigering en afkeer werd vergezeld van een soort verontwaardiging, zoals ik meermalen opmerkte; en wanneer hun enige vrijheid van spreken gegeven werd, zeiden zij slechts: Zo is het niet.
Mij werd medegedeeld dat dit de verzoeking voor kleine kinderen was teneinde hen te gewennen om niet alleen het valse en kwade te weerstaan, maar ook om hen te leren niet door anderen te denken, te spreken of te handelen en bijgevolg, dat zij niet zouden dulden door iemand anders dan door de Heer alleen geleid te worden.

344. Uit deze mededelingen volgt duidelijk waarin de opvoeding van de kinderen in de hemel bestaat, namelijk in en door inleiding in het engelenleven door inzicht in de waarheid en de wijsheid van het goede, welke is liefde tot de Heer en de naastenliefde waarin onschuld woont.
Hoe tegenovergesteld in vele gevallen de opvoeding van de kinderen op aarde is, zal uit het volgende voorbeeld blijken.
Ik was in de straat van een grote stad en zag kleine jongens met elkaar vechten, terwijl het volk dat zich om hen verzamelde, dat toneel met veel vermaak gadesloeg, en mij werd medegedeeld dat de ouders zelf de kinderen tot zulke gevechten aansporen.
De goede geesten en engelen, die door mijn ogen het gebeuren aanschouwden, waren er zo van geschokt, dat ik hun afschuw kon waarnemen, die in het bijzonder werd gewekt door het gedrag van de ouders, die hun kinderen tot zulke dingen aanspoorden.
Zij zeiden dat op deze wijze door de ouders in de prille jeugd alle onderlinge liefde en onschuld

die de kinderen van de Heer ontvangen, wordt uitgedoofd en haat en wraak hij hen wordt ingeplant en dat de ouders zodoende hun kinderen door hun eigen werk uit de hemel houden, waar niets dan onderlinge liefde is.
Dat dus ouders, die voor hun kinderen het goede wensen, zich voor zulke handelingen wachten.

345. Ook het verschil tussen degenen die als kinderen en die als volwassenen sterven, zal worden uitgelegd.
Zij, die als volwassenen sterven, hebben een basis aangenomen van de stoffelijke en aardse wereld, en dragen die met zich mee; en deze basis is hun geheugen en de natuurlijk lichamelijke genegenheid ervan.
Dit blijft na de dood ongewijzigd in rust; maar toch dient het als uiterste basis voor hun gedachten na de dood, want de gedachte vloeit er in.
Daardoor komt het dat de hoedanigheid van de mens na de dood dezelfde is als de hoedanigheid van die basis en evenals de overeenstemming van het verstandsgebied met de dingen die daarin zijn.
Maar kinderen die in de kinderlijke leeftijd sterven en in de hemel worden opgevoed, bezitten zulk een grondslag niet, maar een die geestelijk natuurlijk is, omdat zij niets van de stoffelijke wereld en het aardse lichaam meenemen; daarom kunnen zij zulke grove genegenheden en de gedachten die eruit volgen, niet hebben, want zij nemen alles van de hemel.
Daarbij weten de kinderen niet dat zij op aarde geboren werden, en daarom veronderstellen zij dat zij in de hemel werden geboren.
Bijgevolg kennen zij geen andere geboorte dan de geestelijke, die geschiedt door de kennis van goedheid en waarheid en door verstand en wijsheid, waardoor de mens is; en daar die beginselen van de Heer zijn, geloven zij en geloven zij met liefde, dat zij de Heer zelf toebehoren.
Maar toch kan de staat van de mensen die op aarde opgroeien even volmaakt worden als de staat van de kinderen die in de hemel opgroeien, indien zij lichamelijke en aardse liefde verwijderen, die de eigenliefde en wereldliefde zijn en in plaats daarvan geestelijke liefde opnemen.

DE WIJZEN EN EENVOUDIGEN IN DE HEMEL

346. Men gelooft dat in de hemel de wijzen meer in roem en eer zijn dan de eenvoudigen, omdat in het Boek Daniël gezegd wordt: *Zij, die wijs zijn, zullen blinken als de glans van het uitspansel en velen rechtvaardigen gelijk de sterren, altoos en eeuwig* (Daniël 12:3).
Maar weinigen weten wie bedoeld worden door de wijzen en door hen die er velen rechtvaardigen.
Gewoonlijk gelooft men dat zij het zijn die men de beschaafden en geleerden noemt en voornamelijk zij die leraren in de kerk geweest zijn en anderen hebben overtroffen in geleerdheid en prediking en vooral diegenen onder hen die velen tot het geloof bekeerd hebben.
Al deze worden op aarde als wijs beschouwd, maar in de hemel behoren zij niet tot hen op wie deze woorden betrekking hebben, tenzij hun inzicht hemels inzicht is.
Wat dit is, zal nu verklaard worden.

347. Hemels inzicht is innerlijk inzicht, komende uit de liefde voor het ware, niet terwille van wereldse roem, evenmin terwille van hemelse roem, maar alleen terwille van de waarheid zelf, waarmee zij innerlijk worden aangedaan en verheugd.
Zij die aangedaan en verheugd worden door de waarheid zelf, worden aangedaan en verheugd door het licht van de hemel; en zij die aangedaan en verheugd worden door het licht van de hemel worden ook aangedaan en verheugd door de Goddelijke waarheid, ja wat meer zegt, door de Heer

zelf; want het licht van de hemel is Goddelijke waarheid en Goddelijke waarheid is de Heer in de hemel (zie nr. 126 en 140).
Dit licht komt slechts in het binnenste van het gemoed, want het binnenste van het gemoed is gevormd om dat licht te ontvangen, en als het daarin komt, doet het ook aan en verheugt het, omdat alles wat uit de hemel invloeit en ontvangen wordt, in zichzelf genoegen en bekoorlijkheid meebrengt.
Daaruit komt de echte genegenheid voor het ware, die de genegenheid is voor het ware ter wille van het ware zelf Zij die in deze genegenheid zijn, of wat hetzelfde is, in deze liefde verkeren, zijn in het hemelse inzicht, en blinken in de hemel als de glans van het uitspansel.
Zij blinken zo, omdat de Goddelijke waarheid, waar die ook in de hemel is, licht geeft. (zie nr. 132)
Het uitspansel van de hemel betekent volgens de overeenstemming, zowel hij de engelen als bij de mensen, het innerlijke inzicht dat in het licht van de hemel is.
Maar zij, die in de liefde van de waarheid zijn ter wille van wereldse roem of ter wille van hemelse roem, kunnen niet in de hemel blinken, omdat zij niet verheugd en aangedaan worden door het werkelijke licht van de hemel, maar door het licht van de wereld.
Dit licht zonder het andere is in de hemel louter duisternis.
Want hier overheerst de eigenroem omdat die het einddoel is, en als eigenroem het einddoel is, let de mens in de eerste plaats op zichzelf, en de waarheden die tot zijn roem dienen, beschouwt hij slechts als de middelen en als dienstbare werktuigen.
Want hij die de Goddelijke waarheden liefheeft ter wille van zijn eigen roem, acht op zichzelf in de Goddelijke waarheden, maar niet op de Heer.
Om deze redenen wendt hij het gezicht, namelijk het gezicht van zijn verstand en geloof van de hemel naar de wereld, en van de Heer naar zichzelf Zulke personen zijn daarom in het licht van de wereld en niet in het licht van de hemel.
Naar het uiterlijke, dus naar het oordeel van de mensen, schijnen zij even geleerd en verstandig als zij die in het licht van de hemel zijn, omdat zij evenzo spreken, en soms naar het schijnt zelfs verstandiger; want zij worden door eigenliefde aangewakkerd en geleerd de schijn van hemelse neigingen aan te nemen, maar innerlijk en zoals de engelen hen zien, zijn zij van een geheel ander karakter.
Hieruit is het in zekere mate duidelijk wie zij zijn, die bedoeld worden door de inzichtvollen en die in de hemel zullen blinken als de glans van het uitspansel.
Wie bedoeld worden met hen, die er velen rechtvaardigen en die zullen blinken als de sterren, zal nu aangetoond worden.

348. Met hen die er velen rechtvaardigen, worden zij bedoeld die wijs zijn en in de hemel worden diegenen wijs genoemd, die in het goede zijn en zij zijn in het goede, die de Goddelijke waarheden onmiddellijk op het leven toepassen.
Want wanneer het Goddelijk ware in het leven komt, wordt het goed, omdat het in de wil en de liefde komt en alles wat tot de wil en de liefde behoort, wordt goed genaamd.
Deze worden dus wijs genoemd, omdat de wijsheid tot het leven behoort.
Maar verstandig worden zij genoemd die de Goddelijke waarheden niet onmiddellijk op het leven toepassen, maar ze eerst in het geheugen verzamelen en dan van daaruit op het leven toepassen.
Op welke wijze en in hoeverre de verstandige van de wijze in de hemel verschilt, kan men zien in het hoofdstuk dat over de twee koninkrijken van de hemel, het hemelse en het geestelijke, handelt (zie nr. 20-28) en in het hoofdstuk dat over de drie hemelen handelt (zie nr. 29-40).
Zij die in het hemelse rijk van de Heer zijn, en bijgevolg in de derde of binnenste hemel, worden rechtvaardig genoemd, omdat zij aan zichzelf niet de minste rechtvaardigheid toeschrijven, maar alles aan de Heer.

De rechtvaardigheid van de Heer in de hemel is het goede, dat uit Hem is.
Deze zijn het dus die bedoeld worden met hen die rechtvaardigen en deze zijn het ook, van wie de Heer zegt: *De rechtvaardigen zullen blinken als de zon in het rijk van hun Vader*. (Mattheüs 13:43) Dat zij blinken als de zon, is omdat zij in liefde tot de Heer zijn door de Heer, en die liefde wordt met de zon bedoeld (zie nr. 116-125).
Ook het licht, dat om hen heen schijnt, is vlammend en de denkbeelden van hun gedachten hebben iets vlammends, omdat zij het goede van de liefde onmiddellijk van de Heer, de Zon des hemels, ontvangen.

349. Allen die verstand en wijsheid in de wereld gekregen hebben, worden in de hemel opgenomen en worden engelen, een ieder naar de hoedanigheid en de mate van zijn verstand en van zijn wijsheid.
Want wat de mens aan verstand in de wereld verkrijgt, blijft hem bij en neemt hij mee na de dood, en wordt vermeerderd en aangevuld; echter binnen de graad van zijn genegenheid en van het verlangen naar de waarheid en het goede daarvan, niet buiten die graad.
Zij die weinig genegenheid en verlangen gehad hebben, ontvangen weinig en toch ontvangen zij zoveel, als zij bekwaam zijn te ontvangen binnen de graad van hun neiging en van hun verlangen; maar zij die veel van die neiging en dat verlangen gehad hebben, ontvangen veel.
De werkelijke graad van genegenheid en verlangen is als de maat, die ten volle gevuld wordt; aan hem die grote maat heeft, wordt veel gegeven, en hij die een kleine maat heeft, ontvangt minder er bij.
De reden hiervan is, dat de liefde van een mens, waartoe genegenheid en verlangen behoren, alles ontvangt wat haar zelf past, en daarom ontvangt hij zoveel als met zijn liefde overeenkomt.
Dit wordt met de woorden van de Heer bedoeld: *Want wie heeft die zal gegeven worden, en hij zal overvloedig hebben.* (Mattheüs 13: 12 en 25:29)
Een goede neer gedrukte en geschudde en overlopende maat zal men in zijn schoot geven. (Lucas 6:38)

350. Allen die het ware en het goede liefhadden ter wille van de waarheid en de goedheid, worden in de hemel opgenomen; zij die veel liefhadden, worden daarom wijs genoemd en zij die weinig liefhadden, worden eenvoudig genoemd.
De wijzen in de hemel zijn in veel licht, maar de eenvoudigen in minder licht en eenieder is in een licht dat evenredig is aan de graad van zijn liefde voor het goede en ware.
Het ware en het goede liefhebben ter wille van de waarheid en de goedheid, is het ware en goede willen doen, want zij die willen en doen, zijn zij die liefhebben, maar niet zij die niet willen en niet doen.
Zij zijn het ook die de Heer liefhebben en door de Heer worden bemind, omdat het goede en het ware uit de Heer zijn, en daar dit uit de Heer is, is de Heer daarin en bijgevolg is Hij ook bij hen, die gedurende hun leven het goede en ware ontvangen, door dat te willen en te doen.
De mens is op zichzelf beschouwd ook niets anders dan zijn eigen goede en ware, omdat het goede uit zijn wil en het ware uit zijn verstand is, en de mens is wat zijn wil en zijn verstand is; waaruit blijkt, dat de mens door de Heer wordt bemind in zoverre zijn wil door het goede en zijn verstand door het ware is gevormd.
Door de Heer bemind worden betekent dus ook de Heer liefhebben, omdat liefde wederkerig is, want aan hem die bemind wordt, geeft de Heer ook dat hij wederkerig liefheeft.

351. In de wereld gelooft men dat zij die veel weten, hetzij van de leerstellingen van de kerk en van het Woord, hetzij van de wetenschap, de waarheden beter doorgronden en scherper zien dan anderen; dat zij dus meer inzicht en wijsheid hebben Die lieden hebben eenzelfde mening

omtrent zichzelf, maar in hetgeen volgt zal thans meegedeeld worden wat het ware inzicht en de ware wijsheid is en welke onecht en welke vals is.
Het ware inzicht en de ware wijsheid bestaan in het zien en gewaarworden van wat waar en goed is en dus ook van wat vals en kwaad is en in het nauwkeurig onderscheiden van beide door innerlijke aanschouwing en gewaarwording.
Bij elk mens zijn innerlijke en uitwendige dingen.
De innerlijke dingen behoren tot de innerlijke of geestelijke mens, maar de uitwendige dingen behoren tot de uitwendige of natuurlijke mens.
Al naargelang het innerlijk gevormd is en met het uitwendige één geheel vormt, ziet en ervaart de mens.
Het innerlijk van de mens kan slechts in de hemel gevormd worden, maar zijn uitwendige wordt in de wereld gevormd.
Wanneer het innerlijk in de hemel is gevormd, heeft er een invloeiing daarvan plaats in het uitwendige dat uit de wereld is, en vormt dat in overeenstemming, dat is: tot eenheid van handelen.
Wanneer dit tot stand is gebracht, ziet en ervaart de mens door het innerlijk.
Om het innerlijk te vormen is het enige middel, dat de mens tot het Goddelijke en de hemel opziet, want zoals zo-even gezegd werd, het innerlijk wordt in de hemel gevormd en de mens ziet tot het Goddelijke op wanneer hij in het Goddelijke gelooft en ook gelooft dat alle waarheid en goedheid daaruit komt en dus ook verstand en wijsheid; en hij gelooft in het Goddelijke als hij door het Goddelijke geleid wil worden.
Zo en niet anders wordt het innerlijk van de mens geopend.
De mens die dat gelooft en dienovereenkomstig leeft, heeft de macht en is in staat om verstandig en wijs te zijn.
Maar opdat hij inderdaad verstandig en wijs moge worden, moet hij vele dingen leren en niet alleen dingen die op de hemel betrekking hebben, maar ook die welke tot de wereld behoren; en die welke op de hemel betrekking hebben uit het Woord en door de kerk, en die welke tot de wereld behoren uit de wetenschap.
In zoverre de mens leert en in dat in zijn leven toepast, zal hij verstandig en wijs worden, daar in dezelfde mate het innerlijk zien van zijn verstand en de innerlijke neiging van zijn wil vervolmaakt worden.
De eenvoudigen van deze klasse zijn zij van wie het innerlijk geopend is, maar zonder door geestelijke, zedelijke, burgerlijke en natuurlijke waarheden ontwikkeld te zijn.
Zij bemerken de waarheden wanneer zij die horen, maar zij zien ze niet in zichzelf.
De wijzen van deze klasse zijn zij van wie het innerlijk niet alleen geopend, maar ook ontwikkeld is; zij zien de waarheden in zichzelf en begrijpen ze.
Door deze dingen wordt het duidelijk wat het ware inzicht en de ware wijsheid is.

352. Het onechte verstand en de onechte wijsheid is het niet zien en niet begrijpen door het innerlijk van hetgeen waar en goed is, bij gevolg wat vals en kwaad is, maar slechts te geloven als het door anderen gezegd wordt, dat iets waar en goed of vals en kwaad is en het vervolgens te bevestigen.
Omdat deze mensen de waarheid niet volgens de waarheid zelf zien, maar alleen op gezag van anderen, kunnen zij evengoed de valsheid als de waarheid omhelzen en daarin bevestigd worden totdat zij waar schijnt; want hetgeen bevestigd wordt, neemt de schijn van waarheid aan, en er is niets dat niet bevestigd kan worden.
Het innerlijk van hen is alleen van beneden open, maar hun uitwendige in zoverre zij zichzelf bevestigd hebben. Bijgevolg is het licht waardoor zij zien, niet het licht van de hemel, maar het licht van de wereld, dat het natuurlijke licht (*lumen*) wordt genoemd.

In dit licht kunnen de valsheden als waarheden schijnen; en als zij bevestigd worden, kunnen zij zelfs schitteren, maar niet in het licht van de hemel.
De minst verstandigen en wijzen van deze klasse zijn zij die zichzelf in hun meningen sterk hebben bevestigd, en de meer verstandigen en wijzen zijn zij die zich er minder in bevestigd hebben.
Hieruit blijkt wat onecht inzicht en wijsheid is.
Maar tot deze klasse behoren zij die in hun jeugd veronderstelden dat de dingen die zij van hun meesters hoorden, waarheden waren, mits zij, ouder geworden en met hun eigen begrip denkende, niet daarbij blijven maar de waarheid begeren en uit begeerte zoeken en wanneer zij deze gevonden hebben, er ook innerlijk door worden aangedaan.
Omdat zulke lieden door waarheid worden aangedaan uit liefde voor de waarheid, zien zij de waarheid voordat zij die bevestigen.
Dit kan door een voorbeeld worden opgehelderd.
Onder enige geesten werd de vraag behandeld waarom de dieren wèl en de mensen niet geboren worden in alle kennis overeenkomstig met hun natuur.
Als reden werd opgegeven dat de dieren in de orde van hun leven waren en de mens niet.
De mens moet door hetgeen hij omtrent innerlijke en uitwendige dingen leert in de orde worden gebracht.
Maar indien de mens in de orde van zijn leven werd geboren, die bestaat in de liefde tot God boven alles en in liefde tot de naaste als zichzelf, dan zou hij ook met verstand en wijsheid geboren zijn, dus ook in het geloof van elke waarheid die door uitbreiding van zijn kennis tot hem kwam.
De goede geesten zagen dit aanstonds en ervaarden dat het zo was en wel alleen door het licht van de waarheid; maar de geesten die zich in geloof alleen hadden bevestigd, en dientengevolge liefde en naastenliefde terzijde hadden gesteld, konden dit niet begrijpen, omdat het licht van de valsheden die bij hen bevestigd waren, het licht van de waarheid verduisterde.

353. Vals inzicht en valse wijsheid is alle inzicht of wijsheid zonder erkenning van een Goddelijk wezen, want zij die geen Goddelijk wezen erkennen, maar in plaats daarvan de natuur, denken vanuit een lichamelijke, zinnelijke basis en zijn enkel zinnelijke mensen, hoezeer zij ook in de wereld als wijs en geleerd mogen erkend worden.
Hun geleerdheid gaat echter niet verder dan de voorwerpen die zij in de wereld met hun ogen waarnemen, die zij in hun geheugen bewaren en bijna stoffelijk beschouwen, ofschoon dezelfde wetenschappen de werkelijk verstandigen dienen tot vorming van hun verstand.
Door wetenschappen worden de verschillende takken van proefondervindelijke kennis bedoeld, zoals natuurkunde, sterrenkunde, scheikunde, werktuigkunde, meetkunde, ontleedkunde, zielkunde, wijsbegeerte, geschiedenis, letterkunde en talen.
Geestelijke leiders van de kerk die een Goddelijk wezen ontkennen, en hun gedachten niet verheffen boven de zinnelijke dingen van de uitwendige mens, beschouwen de inhoud van het Woord niet anders dan andere mensen de wetenschappen; ook maken zij daarvan geen onderwerp van overdenking of van beschouwing, en wel daarom niet, omdat hun innerlijk gesloten is, en tegelijk ook dat uiterlijk dat het dichtst bij hun innerlijk is.
Deze gebieden zijn gesloten, omdat zulke lieden zich van de hemel afwenden en datgene in hen wat in die richting kon zien en dat, zoals boven werd opgemerkt, het innerlijk van de menselijke geest is, hebben omgekeerd.
Daardoor komt het dat zij niet kunnen zien wat waar en goed is, omdat dit in dikke duisternis bij hen is, terwijl valsheid en kwaadheid in het licht zijn.
Niettegenstaande dat kunnen zinnelijke mensen redeneren en sommige van hen geslepener en scherpzinniger dan anderen, maar uit de dwalingen van de zinnen bevestigd door hun

wetenschap, en omdat zij zo kunnen redeneren, achten zij zichzelf wijzer dan anderen.
Het vuur, dat hun redeneringen met genegenheid verwarmt, is het vuur van eigenliefde en wereldliefde.
Deze zijn het, die in valse begrippen en valse wijsheid verkeren en die door de Heer bedoeld worden in Mattheüs 13: 13-15: *Omdat zij ziende niet zien, en horende niet horen noch ook verstaan.*
En op een andere plaats: ... *dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en het hebt geopenbaard aan kinderen.* (Mattheüs 11:25,26)

354. Het werd mij vergund met vele geleerden na hun vertrek uit de wereld te spreken; met enigen van zeer beroemde naam en vermaard door hun geschriften in de letterkundige wereld, en met enigen die niet zo beroemd waren, maar toch ongewone wijsheid bezaten.
Zij die in hun hart een Goddelijk wezen ontkenden, ofschoon zij het met de mond beleden, waren zo dom geworden, dat zij nauwelijks enige burgerlijke waarheid konden begrijpen, veel minder nog enige geestelijke waarheid.
Men voelde en kon ook zien, dat het innerlijke gebied van hun gemoed zo gesloten was, dat het als het ware zwart zag - dergelijke dingen zijn in de geestelijke wereld zichtbaar - en dat zij dus geen hemels licht konden verdragen, noch zelfs enige invloeiing uit de hemel konden toelaten.
Die zwartheid waarin hun innerlijk zich voordeed, was het ergst en meest uitgebreid bij hen die zich tegen het Goddelijke hadden bevestigd door hun kennis en geleerdheid.
Dezulken ontvangen in het andere leven met genoegen alles wat vals is; zij zuigen dat in, gelijk een spons het water, en alle waarheid verwerpen zij, zoals een krachtige veer alles terugwerpt wat er op valt.
Ook werd gezegd dat het innerlijk van hen die zich tegen het Goddelijke en voor het natuurlijke hadden bevestigd, verbeend is; hun hoofd schijnt hardhuidig als ivoor tot zelfs hun neus; een aanwijzing dat zij geen waarnemingsvermogen meer bezitten.
Zij die van zulk een hoedanigheid zijn, worden in poelen geworpen die op moerassen lijken, waar zij in beroering gehouden worden door de droombeelden waarin hun valsheden veranderd zijn.
Hun helse vuur is de zucht naar roem en vermaardheid, welke zucht hen tegen elkaar opzet, en met een helse ijver diegenen doet kwellen die hun niet als Goden vereren, en dat doen zij elkaar om beurten.
Alle geleerdheid van de wereld, die in zichzelf niet het licht van de hemel door de erkenning van het Goddelijke heeft ontvangen, wordt op zulk een wijze veranderd.

355. Dat zij in de geestelijke wereld inderdaad zo zijn, wanneer zij daar na hun dood komen, kan reeds alleen hieruit worden opgemaakt, dat alle dingen die in het natuurlijke geheugen zijn en onmiddellijk verbonden zijn met het zinnelijke van het lichaam, zoals de wetenschappen die hierboven vermeld werden, dan in slaap zijn en dat alleen het redelijke dat daaruit voortkomt, dan voor denken en spreken dient.
Want de mens draagt alle natuurlijke herinnering met zich mee, maar de dingen daarin vallen niet onder zijn gezicht en komen niet in zijn gedachten, zoals dat in de wereld wel het geval was.
Hij kan er niets uit nemen en in het geestelijk licht brengen, omdat het geen voorwerpen voor dat licht zijn.
Maar de redelijke of verstandelijke dingen die de mens uit de wetenschappen heeft verkregen toen hij in het lichaam woonde, stemmen overeen met het licht van de geestelijke wereld; bijgevolg is, in zoverre als de geest van de mens in de wereld redelijk werd gemaakt door kennis en wetenschap, de mens redelijk na zijn losmaking van het lichaam, want dan is de mens een geest en het is de geest die in het lichaam denkt.

356. Maar voor hen die zich door kennis en wetenschap inzicht en wijsheid hebben verschaft, dus voor hen die alle dingen tot het nut van het leven hebben toegepast en tegelijkertijd het Goddelijke hebben erkend, het Woord hebben liefgehad en een geestelijk zedelijk leven hebben geleid (zie nr. 319), heeft de wetenschap als middel gediend om wijs te worden en ook om de zaken van het geloof te versterken.
Het innerlijk van hen zag eruit als doorschijnend door het licht, schitterend wit, vlammend of blauwachtig zoals bij diamanten, robijnen en saffieren, en dit naar mate van de bevestiging van het Goddelijke en de Goddelijke waarheden door de wetenschappen.
Zo verschijnen het ware inzicht en de wijsheid wanneer zij in de geestelijke wereld zichtbaar worden; dit komt door het licht van de hemel dat de Goddelijke waarheid is, die uit de Heer komt, uit Wie alle inzicht en wijsheid is. (zie nr. 126-133.)
De grondtonen van dat licht, waarin zich wisselingen voordoen zoals bij kleuren, zijn het innerlijk van de geest, en de bevestiging van de Goddelijke waarheden door deze dingen die in de natuur zijn, dus die in de wetenschappen zijn, veroorzaken die wisselingen.
Want de innerlijke geest van de mens ziet op de dingen van het natuurlijke geheugen, en die welke bevestigend zijn, verheerlijkt hij als het ware door het vuur van de hemelse liefde en neemt ze eruit en zuivert ze tot geestelijke gedachten.
Dat dit zo is, weet de mens niet zolang hij in het lichaam leeft, omdat hij dan geestelijk en natuurlijk denkt.
Wanneer hij echter in de geestelijke wereld komt, ziet hij niet hetgeen hij in de natuurlijke wereld gedacht heeft, maar wel hetgeen hij geestelijk gedacht heeft.
Zo is de staat veranderd.
Hieruit blijkt dat de mens geestelijk wordt gemaakt door wetenschap en kennis en dat dit de middelen zijn om wijs te worden, maar alleen voor hen die door het geloof en in het leven het Goddelijke hebben erkend.
Zij worden ook boven anderen in de hemel opgenomen, en komen onder hen die in het midden zijn (zie nr. 43), omdat zij meer dan de anderen in het licht verkeren.
Dit zijn de verstandigen en wijzen in de hemel, die als het ware met de glans van het firmament schijnen en licht geven gelijk de sterren.
En de eenvoudigen zijn zij die het Goddelijke erkend en de wereld bemind hebben, en een geestelijk en zedelijk leven geleid hebben, terwijl zij niet als de wijzen het innerlijk van hun geest hebben ontwikkeld door kennis en wetenschappen.
De menselijke geest is evenals de grond; wat die is, werd ze door bewerking.

DE RIJKEN EN DE ARMEN IN DE HEMEL

357. Er bestaan verschillende meningen over de opneming in de hemel.
Sommigen menen dat de armen worden opgenomen en de rijken niet; sommigen dat arm en rijk gelijkelijk worden toegelaten; en weer anderen dat de rijken niet ontvangen kunnen worden, tenzij zij hun rijkdommen opgeven en aan de armen gelijk worden.
Elk van deze meningen wordt door het Woord bevestigd.
Maar zij die met het oog op de hemel onderscheid maken tussen rijk en arm, begrijpen het Woord niet.
Het Woord is in zijn kern geestelijk, maar in de letter natuurlijk; zij die daarom het Woord alleen volgens de letterlijke zin nemen en niet volgens enige geestelijke zin, dwalen in vele dingen, vooral met betrekking tot de rijken en de armen.
Zoals bijvoorbeeld, dat het even moeilijk is voor een rijke om in de hemel te komen als voor een kameel om door het oog van een naald te gaan; en dat het gemakkelijk is voor de armen omdat zij

arm zijn, aangezien er geschreven is: *Zalig zijt gij armen, want van u is het koninkrijk Gods.* (Lucas 6:20,21)
Maar zij, die iets omtrent de geestelijke zin van het Woord weten, denken anders.
Zij weten, dat de hemel voor een ieder is die het leven van geloof en liefde leidt, hetzij rijk of arm.
Maar wie in het Woord door rijken en armen worden bedoeld, zal verklaard worden in hetgeen volgt.
Door vele gesprekken en samenleving met de engelen, werd het mij gegeven zeker te weten, dat de rijken even gemakkelijk in de hemel komen als de armen, en dat de mens niet van de hemel uitgesloten wordt omdat hij in overvloed leeft, en evenmin daar wordt toegelaten omdat hij in armoede verkeert.
Er zijn daar beiden, rijken en armen, en vele rijken in groter glans en geluk dan de armen.

358. Vooraf dient te worden opgemerkt, dat de mens rijkdommen mag vergaren en welvaart vermeerderen voor zover hem daartoe gelegenheid wordt gegeven, mits zulks niet met geweld en bedrog gebeurt; dat hij heerlijk mag eten en drinken, mits hij daarin zijn leven niet zet; dat hij in pracht mag wonen overeenkomstig zijn stand, met anderen mag omgaan op hun wijze, plaatsen van vermaak mag bezoeken, over wereldse zaken mag spreken, en dat hij niet als een vrome met een treurig en ernstig gelaat en gebogen hoofd behoeft te lopen, maar vrolijk en opgewekt mag wezen; evenmin hoeft hij zijn goederen aan de armen te geven, behoudens voor zover genegenheid hem daartoe leidt.
In één woord, hij mag naar het uiterlijk geheel als een man van de wereld leven, en die dingen verhinderen de mens niet om in de hemel te komen, mits hij innerlijk in zichzelf behoorlijk over God denkt en oprecht en rechtvaardig tegenover zijn naaste handelt.
Want de mens is zoals zijn neiging en zijn gedachten zijn, of zoals zijn liefde en zijn geloof zijn, en daaraan ontlenen al zijn uiterlijke handelingen het leven.
Aangezien handelen ook willen is en spreken denken, handelt een ieder uit de wil en spreekt hij uit zijn gedachten.
In het Woord wordt gezegd dat de mens zal worden geoordeeld naar zijn daden en dat hij beloond zal worden naar zijn werken, daarmee wordt dus bedoeld dat hij geoordeeld en beloond zal worden naar zijn gedachten en zijn neiging waaruit zijn handelingen zijn, of die in zijn daden besloten liggen; want de daden zijn geheel en al zoals de gedachten en neigingen en de daden zijn in het geheel niet zonder deze.
Daaruit blijkt duidelijk, dat het uiterlijke deel van de mens niets doet, maar wel zijn innerlijk deel waardoor het uiterlijke wordt gevormd.
Ter toelichting: indien iemand oprecht handelt en een ander niet bedriegt, alleen maar omdat hij de wetten vreest of verlies van goede naam en daardoor van eer of winst, terwijl hij, indien deze vrees hem niet terughield, een ander zou bedriegen zoveel hij maar kon, dan zijn zijn gedachten en zijn wil bedrog, ofschoon zijn daden uiterlijk oprecht schijnen.
Zo'n persoon heeft de hel in zich, omdat hij innerlijk onoprecht en bedrieglijk is.
Maar hij die oprecht handelt en een ander niet bedriegt, omdat dit tegen God en zijn naaste is, die zou een ander niet willen bedriegen indien hij dat kon; zijn gedachten en zijn wil zijn nauwgezet, hij heeft de hemel in zich.
De daden van beiden schijnen in de uiterlijke vorm aan elkaar gelijk, maar innerlijk zijn zij geheel verschillend.

359. Daar de mens uiterlijk kan leven zoals anderen, rijk kan worden, een welvoorziene tafel kan houden, in een fraai huis kan wonen, fijne klederen kan dragen overeenkomstig zijn stand en zijn betrekking, vermaken en vreugde kan genieten en zich in wereldlijke zaken kan mengen ten

behoeve van ambten en bedrijven en voor het leven van geest en lichaam, mits hij innerlijk het Goddelijke erkent en zijn naaste het goede wenst, is het duidelijk dat het niet zo moeilijk is als menigeen gelooft, om de weg naar de hemel te bewandelen.
De enige moeilijkheid is het weerstaan van eigenliefde en wereldliefde, en het voorkomen dat deze overheersend worden; want uit die overheersing komt al het kwade.
Dat het niet zo moeilijk is als men meent, wordt door deze woorden van de Heer bedoeld:
Leert van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van harte, en gij zult rust vinden voor uwe zielen. Want mijn juk is zacht en mijn last is licht. (Mattheüs 11 :29, 30)
Dat het juk van de Heer zacht is en zijn last licht, is, omdat voor zoverre de mens weerstand biedt aan het kwade dat voortspruit uit eigenliefde en wereldliefde, hij door de Heer en niet door zichzelf wordt geleid, en omdat de Heer dan weerstand biedt aan dat kwaad in de mens en het verwijdert.

360. Ik heb met geesten gesproken die, toen zij op aarde waren, van de wereld afstand hadden gedaan, en zich aan een bijna eenzaam leven overgaven, opdat zij daardoor met hun gedachten van de aardse dingen waren afgetrokken, en gelegenheid zouden hebben voor vrome overdenkingen, in het geloof dat zij zo op de hemelse weg zouden komen.
Zulke mensen zijn in het andere leven in een droevige stemming; zij verachten anderen als die niet zijn zoals zij.
Zij zijn verontwaardigd omdat zij niet een hoger geluk bereiken dan de anderen, wat zij menen verdiend te hebben.
Zij geven niets om anderen en keren zich af van de bezigheden van de naastenliefde waardoor vereniging met de hemel bestaat.
Zij verlangen de hemel met meer drang dan anderen, maar wanneer zij onder de engelen verheven worden, verwekken zij onrust die het geluk van de engelen verstoort.
Daarom worden zij afgezonderd en begeven zich dan naar eenzame plaatsen, waar zij een leven leiden geheel zoals zij in de wereld hadden.
De mens kan niet voor de hemel gevormd worden dan door middel van de wereld, want daar liggen de laatste uitwerkingen waarin de genegenheden van eenieder moeten eindigen.
En indien de genegenheid zich niet naar buiten vertoont of zich niet in daden uit, zoals het gebeurt in een omgeving met vele personen, verstikt zij, en ten slotte zo volledig dat de mens niet langer naar zijn naaste ziet, maar alleen naar zichzelf.
Hieruit blijkt duidelijk dat een leven van liefdadigheid - dat wil zeggen doen wat rechtvaardig en billijk is in elk werk en in elke bezigheid - tot de hemel voert, maar dat een vroom leven zonder naastenliefde niet naar de hemel leidt; bij gevolg dat de beoefening van naastenliefde en de vermeerdering daardoor van dat leven, alleen kan verkregen worden naarmate de mens in de bezigheid van het leven is betrokken, maar niet kan geheven worden als hij zich daaraan ontrukt.
Ik zal dit nu uit ervaring ophelderen.
Velen die in de wereld betrokken waren in handel en bedrijf, en die rijk werden door hun bezigheid, zijn in de hemel; maar minder is aldaar het aantal van hen die in eervolle betrekkingen waren en rijk werden door hun ambt.
De reden daarvan is dat de laatsten door voordelen en eerbewijzen, die hen ten deel vielen wegens hun uitoefening van recht en gerechtigheid en door de inkomsten en de eer aan hun post verbonden, er toe geraakten zichzelf en de wereld lief te hebben en zo hun gedachten en genegenheid van de hemel af op zichzelf te keren; want naarmate de mens zichzelf en de wereld liefheeft en zichzelf en de wereld in elk ding ziet, in dezelfde mate zal hij zich van het Goddelijke vervreemden, en zich van de hemel verwijderen.

361. Het lot van de rijken in de hemel is dat zij meer dan anderen in overvloed verkeren; enigen van hen wonen in paleizen, waarin alles schittert van goud en zilver.
Zij hebben een overvloed van dingen die tot nut in het leven dienen, maar zetten op geen van deze hun hart, maar alleen op het nuttig gebruik ervan.
Zij zien dat nut in helderheid en licht, maar het goud en het zilver vergelijkenderwijze in het duister en in de schaduw.
De oorzaak daarvan is, dat zij in de wereld het nut beminden en goud en zilver slechts als middelen en werktuigen daarvoor.
Nut zelf blinkt aldus in de hemel: het goede van het nut als goud en het ware van het nut als zilver.
Zoals dus hun nut in de wereld was, zo is voor hen de overvloed en zo is hun genoegen en hun geluk.
Goed nuttig gebruik bestaat in het vervullen van de behoeften van het leven voor zich en de zijnen en in het verlangen naar overvloed terwille van het vaderland en de naaste, waartoe de rijke, meer dan de arme, op verschillende manieren kan bijdragen en daarom kan hij op deze wijze zijn geest afhouden van een ijdel leven dat een verderfelijk leven is, omdat de mens in zulk een leven kwaad denkt door het kwade dat bij hem ingeplant is.
Deze nuttige dingen zijn goed in zoverre daarin het Goddelijke aanwezig is, dat is, in zoverre als de mens naar het Goddelijke en naar de hemel ziet en daarin zijn goede vindt, en in rijkdom alleen het goede dat hem dient.

362. Maar omgekeerd is het lot van de rijken die niet in het Goddelijke geloven, en uit hun gemoed de dingen gebannen hebben die uit de hemel en uit de kerk zijn.
Zij zijn in de hel, waar vuilheid, armoede en gebrek wonen.
In zulke dingen worden rijkdommen veranderd die als einddoel worden bemind en niet alleen de rijkdommen, maar ook het gebruik dat er van gemaakt wordt, namelijk om te leven volgens eigen verkiezing, en aan genoegen zich over te geven en meer vrij en ongehinderd zich aan zonden te kunnen overgeven, of om zich te kunnen verheffen boven anderen, en die te verachten.
Zulke rijkdommen en zulk gebruik daarvan, waarin niets geestelijks is, maar die alleen aardse dingen zijn, gaan daarom in vuil over; want een geestelijk doel in rijkdommen en in het nuttig gebruik daarvan is als een ziel in het lichaam en als het licht van de hemel in vochtige bodem.
Zij gaan ook tot bederf over evenals een lichaam zonder ziel en als vochtige grond zonder het licht van de hemel.
Zo is het met hen, die door de rijkdommen worden verleid en van de hemel worden afgetrokken.

363. Bij elk mens blijft de heersende neiging of liefde ook na de dood voortbestaan, en wordt zelfs in eeuwigheid niet uitgedoofd, omdat de geest van de mens geheel als zijn liefde is; en wat een geheim is, het lichaam van elke geest en van elke engel, is de uiterlijke vorm van zijn liefde, geheel overeenstemmende met de innerlijke vorm van zijn geest en van zijn neiging.
Daardoor komt het dat de geesten, wat hun aard betreft, gekend worden aan hun gelaat, hun gebaren, en hun spraak.
Ook in de wereld zou de mens, wat zijn gemoed betreft, kenbaar zijn, indien hij niet geleerd had in zijn gelaat, zijn gebaren en zijn spraak dingen voor te wenden die niet van hemzelf zijn.
Hieruit blijkt, dat de mens tot in eeuwigheid blijft zoals zijn heersende neiging of liefde is.
Het was mij gegund te spreken met enigen die zeventien eeuwen geleden geleefd hadden, en van wie hun leven wel bekend is uit geschriften van die tijd, en ik vond dat zij nog door dezelfde liefde beheerst werden als toen zij in de wereld waren.
Ook hieruit kan blijken, dat de liefde voor rijkdommen en voor het nut van rijkdommen bij iedereen tot in eeuwigheid blijft bestaan, en geheel dezelfde is als die welke in de wereld werd

verkregen, maar met dit verschil, dat de rijkdommen van hen die ze tot goed gebruik hebben aangewend, in genoegens worden veranderd overeenkomstig de gebruikmaking, en dat de rijkdommen van hen die ze tot slecht gebruik hebben aangewend, in vuil worden veranderd, dat dan voor hen ook dezelfde bekoringen heeft als in de wereld de rijkdommen ter wille van het slechte gebruik.
Zij vinden dan genot in vuilnis, dat voortkomt uit de vuile vermaken en ongerechtigheden die voor hen het doel van de rijkdommen waren en ook uit gierigheid, wat liefde van de rijkdommen is zonder het nut, en deze stemmen overeen met vuilnis; geestelijk vuilnissen zijn niets anders.

364. De arme komt niet in de hemel op grond van zijn armoede, maar op grond van zijn leven. Ieders leven volgt de mens of hij rijk dan wel arm is.
Er bestaat geen bijzondere genade die voor de een groter dan voor de ander zou zijn; hij die goed geleefd heeft, wordt opgenomen, en die slecht geleefd heeft, wordt afgewezen.
Daarenboven heeft armoede haar verleiding en afkering van de hemel, evengoed als de rijkdom.
Er zijn zeer velen onder de armen, die naar vele dingen zoeken en geloven dat rijkdommen zegeningen zijn; en indien zij die niet ontvangen, zijn zij boos en denken kwaad van de Goddelijke voorzienigheid.
Ook benijden zij de rijke vanwege zijn goede dingen en bedriegen hem wanneer zij de gelegenheid er toe hebben, en leven evenzeer in onreine vermaken.
Maar het is anders met de armen die tevreden zijn in hun lot en zorgvuldig en vlijtig in hun werk, en die liever arbeiden dan lui zijn, oprecht en trouw handelen en tevens een Christelijk leven leiden.
Ik heb enige malen gesproken met hen die tot het landvolk en het gewone volk hadden behoord, en die, terwijl zij in de wereld waren, in God geloofden en in hun werk deden wat rechtvaardig en recht was.
Daar zij in de genegenheid waren voor de kennis van het ware, vroegen zij wat naastenliefde en wat geloof was, omdat zij in de wereld veel over geloof hoorden, maar in het andere leven veel over naastenliefde.
Daarom werd hen gezegd dat naastenliefde alles is wat tot het leven behoort en geloof alles wat tot de leer behoort; bijgevolg, dat naastenliefde is het willen en doen van hetgeen rechtvaardig en recht is in elk werk, maar dat geloof is, het rechtvaardig en recht denken, en dat geloof en naastenliefde zich bij elkaar voegen als de leer en het leven die daarmee in overeenstemming zijn, of als de gedachte en de wil; eveneens dat geloof naastenliefde wordt, wanneer de mens hetgeen hij recht en rechtvaardig denkt, ook wil en doet, en dat zij dan niet twee maar één zijn.
Dit begrepen zij goed en zij verheugden er zich in, zeggende, dat zij in de wereld niet begrepen dat geloven iets anders was dan leven.

365. Uit deze dingen moge het duidelijk zijn, dat de rijke zowel als de arme in de hemel komt, en de een even gemakkelijk als de andere.
Dat men gelooft dat de arme gemakkelijk en de rijke moeilijk in den hemel komt, is daaraan te wijten, dat het Woord niet goed begrepen wordt, waar de rijke en de arme genoemd worden.
Door de rijken worden in het Woord in de geestelijken zin zij bedoeld die in overvloed de kennis van het goede en het ware bezitten, dus zij die in de kerk zijn waar het Woord is, en door de armen worden zij verstaan die zulke kennis ontberen en haar toch begeren, dus zij die buiten de kerk zijn waar het Woord niet is.
Door de rijke man die in purper en fijn linnen was gekleed en in de hel werd geworpen, wordt het joodse volk bedoeld dat rijk genoemd wordt, omdat zij het Woord hadden en zodoende in overvloed kennis van het goede en het ware bezaten.

Door klederen van purper worden de kundigheden van het goede, en met fijn linnen worden de kundigheden van het ware bedoeld.
Maar door de arme man, die aan zijn poort lag en die verlangde verzadigd te worden met de kruimels die van de tafel van de rijken vielen, en die door engelen in de hemel werd gedragen, worden de heidenen bedoeld die geen kennis van het goede en het ware hadden en er toch naar verlangden. (Lucas 16:19,31)
Met de rijken die tot een grote maaltijd waren geroepen en zich verontschuldigden, wordt ook het Joodse volk bedoeld, en met de armen, in hun plaats ingebracht, de heidenen die buiten de kerk waren. (Lucas 14: 16, 24)
Met de rijke man, over wie de Heer zegt: *Het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan, dan voor een rijk man om in het koninkrijk Gods te komen,* (Mattheüs 19:24) worden de rijken in beide betekenissen, zowel natuurlijk als geestelijk, bedoeld.
De rijken in de natuurlijke zin zijn zij die overvloed van rijkdom hebben en met hun hart daaraan gehecht zijn; maar in geestelijke zin zij die overvloed van kennis en geleerdheid bezitten, die geestelijke rijkdommen zijn, en daardoor zichzelf
door hun eigen inzicht in de dingen van de hemel en van de kerk willen brengen.
En daar dit tegen de Goddelijke orde is, wordt gezegd dat het gemakkelijker is voor een kameel om door het oog van een naald te gaan, want in de geestelijke zin wordt met een kameel het vermogen bedoeld om te leren en te weten in het algemeen, en met het oog van een naald wordt bedoeld geestelijke waarheid.
Dat met een kameel en het oog van een naald zulke dingen bedoeld worden, is heden ten dage niet bekend, omdat op heden de wetenschap nog niet werd geopenbaard aangaande de betekenis van de geestelijke zin van de dingen die in de letterlijke zin van het Woord vermeld zijn.
In elke bijzonderheid van het Woord is een geestelijke zin èn een natuurlijke zin; want het Woord werd geschreven door zuivere overeenstemmingen van natuurlijke met geestelijke dingen, opdat er een verbinding van de hemel met de wereld zou bestaan, of van de engelen met de mensen, nadat de onmiddellijke verbinding had opgehouden.
Daaruit blijkt duidelijk wie in het bijzonder bedoeld worden in het Woord door de rijke man.
Dat in het Woord door de rijken in geestelijke zin zij bedoeld worden die in de kennis van het ware en het goede zijn, en door rijkdommen de kennis zelf die inderdaad geestelijke rijkdom is, kan uit verschillende plaatsen worden aangetoond, (zoals in Jesaja 10: 12, 14; 45:3; Jeremia 17:3; 48:7; 50:36,37; 51:13; Daniël 5:2, 4; Ezechiël 26:7, 12 en hoofdstuk 27 tot het einde; Zacharia 9:3, 4; Psalm 40:13; Hosea 12:5; Apocalyps 3:17, 18; Lucas 14:33 en elders); en eveneens dat door de armen in de geestelijke zin zij worden bedoeld, die de kennis van het goede en het ware niet bezitten en haar toch verlangen. (Mattheüs 11:5; Lucas 6:20, 21; 45:21; Jesaja 14:30; 29:19; 41:17, 18; Zefanja 3:12, 18)
Van al deze plaatsen kan men de uitlegging volgens de geestelijke zin vinden in de *Hemelse Verborgenheden* nr. 10227.

DE HUWELIJKEN IN DE HEMEL

366. Aangezien de hemel van het menselijk geslacht is en engelen daardoor van beiderlei geslacht zijn, en daar van de schepping af de vrouw voor de man en de man voor de vrouw is en zij dus elkaar toebehoren, en daar liefde aan beiden is ingeboren, volgt daaruit dat er in de hemel evengoed als op aarde huwelijken zijn.
Wat dan huwelijken in de hemel zijn, en waarin zij verschillen van de huwelijken op aarde en waarmede zij overeenstemmen, zal nu worden vermeld.

367. Het huwelijk in de hemel is de verbinding van twee in één gemoed.
Hoe deze samenvoeging is, zal eerst worden uitgelegd.
Het gemoed bestaat uit twee delen, het ene verstand genaamd en het andere de wil.
Wanneer deze twee delen één geheel maken, worden zij een gemoed genoemd.
De man vormt dan het deel dat verstand wordt genoemd, en de vrouw het deel dat men de wil noemt.
Indien deze samenvoeging, die het innerlijk betreft, lager komt in hetgeen tot hun lichaam behoort, wordt zij waargenomen en gevoeld als liefde, en deze liefde is de echtelijke liefde.
Hieruit is het duidelijk, dat de echtelijke liefde haar oorsprong heeft in de samenvoeging van twee tot één gemoed.
Dit wordt in de hemel het tezamen wonen genoemd, en men zegt dat zij niet twee maar één zijn, en zo worden twee echtgenoten in de hemel niet twee maar één engel genoemd.

368. Dat er ook zo'n samenvoeging is van man en vrouw in het binnenste, namelijk in hun gemoed, ontstaat uit hun schepping zelf; want de man is geboren om verstandig te zijn, dus uit het verstand te denken, maar de vrouw om liefdevol te zijn, dus om volgens de wil te denken.
Dit blijkt ook uit de neiging of natuurlijke gesteldheid van ieder van hen, evenals uit hun gedaante.
Naar de gesteldheid blijkt het daaruit, dat de man handelt volgens de rede, maar de vrouw volgens de genegenheid; naar de gedaante blijkt het daaruit, dat de man een ruwer en minder schoon gelaat heeft, een dieper stem en een steviger lichaam; maar de vrouw heeft een zachter en schoner gelaat, een zachtere stem en een tederder lichaam.
Een zelfde onderscheid bestaat tussen verstand en wil, of tussen gedachte en genegenheid, zo ook tussen het ware en het goede en tussen geloof en liefde; want waarheid en geloof behoren tot het verstand, en goedheid en liefde tot de wil.
Vandaar dat in het Woord door een jongeling en een man in de geestelijke zin bedoeld wordt het begrip van het ware, en door een maagd en een vrouw de genegenheid tot het goede; en dat de kerk naar de genegenheid tot het goede en ware een vrouwen een maagd wordt genoemd; als ook, dat allen die in de genegenheid tot het goede zijn, maagden worden genoemd, zoals in de Apocalyps 14:4.

369. Iedereen, man of vrouw, bezit verstand en wil, maar bij de man is het verstand en bij de vrouw is de wil overheersend en zoals nu die overheersing is, is ook de persoon.
In de hemelse huwelijken is echter geen overheersing, want de wil van de vrouw is ook die van de man, en het verstand van de man is ook dat van de vrouw, omdat de een graag wil en graag denkt als de ander, aldus onderling en wederkerig; vandaar hun verbinding tot één.
Deze verbinding is een werkelijke verbinding, want de wil van de vrouw gaat over in het verstand van de man, en het verstand van de man gaat over in de wil van de vrouw, en wel in het bijzonder wanneer zij in elkaars gelaat zien; want zoals boven meermalen gezegd werd, is er in de hemelen een gemeenschap van gedachten en neigingen, in het bijzonder bij man en vrouw, omdat deze elkander liefhebben.
Uit deze dingen blijkt wat de samenvoeging van de gemoederen is, die het huwelijk maakt en die de echtelijke liefde in de hemel veroorzaakt, namelijk dat de een wil dat al het zijne ook de ander toebehoort en dit wederkerig.

370. Mij werd door de engelen gezegd, dat voor zoverre twee echtgenoten in zulk een samenvoeging zijn, zij ook in dezelfde mate in huwelijksliefde en tegelijkertijd in inzicht, wijsheid en geluk zijn, omdat Goddelijk goed en Goddelijk waar, waaruit alle inzicht, wijsheid en geluk is, allereerst bij echtelijke liefde invloeien; bijgevolg is echtelijke liefde de grondslag zelf

van de Goddelijke invloeiing, omdat het tegelijkertijd het huwelijk van het ware en het goede is; want aangezien het de samenvoeging van verstand en wil is, zo is het tegelijkertijd de samenvoeging van waar en goed, omdat het verstand het Goddelijke ware ontvangt en ook uit waarheden gevormd is, en omdat de wil het Goddelijk goede ontvangt en ook uit het Goddelijk goede gevormd is.
Want wat de mens wil, is goed voor hem en wat hij begrijpt, is waar voor hem; hieruit volgt dat het eender is of men zegt de verbinding van verstand en wil, of de verbinding van waar en goed. De verbinding van waar en goed vormt een engel en eveneens diens inzicht, wijsheid en geluk; want de hoedanigheid van een engel is zoals de verbinding van goed en waar en van waar met goed in hem, of wat hetzelfde is, zij is zoals de verbinding van zijn liefde met het geloof en van zijn geloof met liefde.

371. Dat het Goddelijke uit de Heer voortkomende in de eerste plaats in de echtelijke liefde vloeit, is, omdat de echtelijke liefde voortkomt uit de verbinding van het goede en het ware want, zoals boven gezegd werd, het is hetzelfde of men zegt, de verbinding van verstand en wil of de verbinding van het goede en het ware.
De verbinding van het goede en het ware ontleent haar oorsprong aan de Goddelijke liefde van de Heer jegens allen die in de hemel en op de aarde zijn.
Uit de Goddelijke liefde komt het Goddelijk goede voort, en het Goddelijk goede wordt door de engelen en de mensen in het Goddelijk ware ontvangen; de enige ontvanger voor het goede is het ware.
Daarom kan iemand die niet in de waarheden is, niets van de Heer en uit de hemel ontvangen. Voor zoverre dus het ware bij de mens met het goede is verbonden, in zoverre is de mens met de Heer en met de hemel verbonden.
Hieruit komt dus de werkelijke oorsprong van de echtelijke liefde, en daarom is die liefde de eigenlijke grondslag, waarin de Goddelijke liefde vloeit.
Daardoor komt het, dat de verbinding van het goede en het ware in de hemel het hemelse huwelijk wordt geheten, en dat de hemel in het Woord wordt vergeleken met een huwelijk en ook een huwelijk wordt genoemd; eveneens, dat de Heer bruidegom en echtgenoot heet, en de hemel met de kerk, bruid en vrouw.

372. Het goede en het ware in een engel of in een mens verbonden, zijn niet twee maar één, omdat dan het goede tot het ware en het ware tot het goede behoort.
Het is met deze verbinding als met de mens wanneer hij denkt wat hij wil, en wil wat hij denkt; de gedachten en de wil vormen dan een geheel, dus één gemoed; want de gedachten vormen of stellen in vorm voor, hetgeen de wil wil, en de wil verleent het genot; vandaar dat twee echtelieden in de hemel niet twee maar één engel worden genoemd.
Dit wordt ook door de woorden van de Heer bedoeld: *Hebt gij niet gelezen, dat Hij, die ze in het begin gemaakt heeft, ze gemaakt heeft man en vrouw, en gezegd heeft: Daarom zal een mens vader en moeder verlaten, en zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen één vlees zijn.*
Zo zijn zij nu niet meer twee maar één vlees.
Wat God samengevoegd heeft, dat zal de mens niet scheiden.
Allen vatten dit woord niet, maar wie het gegeven is. (Mattheüs 19:4-6, 11; Markus 10:6, 9; Genesis 2:24)
Hier wordt het hemelse huwelijk beschreven, waarin de engelen zijn, en tegelijkertijd het huwelijk van het goede met het ware; en met de woorden: de mens zal niet scheiden wat God heeft samengevoegd, wordt bedoeld dat het goede niet van het ware moet gescheiden worden.

373. Uit deze dingen kan men nu zien, waaruit de ware echtelijke liefde bestaat, namelijk dat zij

eerst gevormd wordt in het gemoed van hen die in de huwelijksstaat zijn, en dat zij vervolgens daarvan afgeleid in het lichaam afdaalt, waar zij als liefde wordt bemerkt en gevoeld; want al hetgeen in het lichaam wordt bemerkt en gevoeld, heeft zijn geestelijke oorsprong, omdat het uit het verstand en de wil is.
Het verstand en de wil vormen de geestelijke mens.
Alles wat van de geestelijke mens in het lichaam neerdaalt, vertoont zich daar onder een andere vorm, maar is toch daaraan gelijk en eenstemmig, zoals ziel en lichaam en als oorzaak en gevolg, zoals kan blijken uit hetgeen in de twee hoofdstukken over overeenstemming werd gezegd en aangetoond.

374. Ik hoorde een engel de ware echtelijke liefde en de hemelse genoegens daarvan op deze wijze beschrijven, dat het het Goddelijke van de Heer in de hemelen is, welke Goddelijke goedheid en Goddelijke waarheid in twee verenigd is, zodat zij niet twee maar als één zijn.
Hij zei dat twee echtgenoten in de hemel deze liefde zijn, omdat elk van hen zijn eigen goedheid en eigen waarheid is, zowel wat geest als lichaam betreft; want het lichaam is een beeld van de geest, omdat het naar zijn gelijkenis gevormd is.
Daaruit maakte hij de gevolgtrekking dat het Goddelijke in beeld is gebracht in twee, die in ware echtelijke liefde zijn; en dat door het Goddelijke ook de hemel in die gelijkenis is, want de gehele hemel is Goddelijke goedheid en Goddelijke waarheid, uit de hemel voortkomende, en dat daardoor in die liefde alle dingen van de hemel zijn ingeschreven en zó vele zaligheden en heerlijkheden, dat zij ontelbaar zijn.
Hij drukte het getal uit door een woord dat duizenden en duizenden duizendtallen uitdrukte.
Hij was verbaasd dat de mens van de kerk hier niets van wist, omdat toch de kerk de hemel van de Heer op aarde is en de hemel het huwelijk van het goede en het ware is.
Hij zei dat hij zich verbaasde bij de gedachte dat in de kerk meer dan daarbuiten echtbreuken werden begaan en toegestemd, terwijl het genot daarvan op zichzelf niets anders is, in de geestelijke zin en bijgevolg in de geestelijke wereld, dan het genot van de liefde voor valsheid met het kwade verbonden, welk genot uit de hel is, omdat het geheel tegenovergesteld is aan het genot van de hemel, wat genot is van de liefde tot de waarheid verbonden met het goede.

375. Iedereen weet dat twee echtgenoten die elkander liefhebben, innerlijk verenigd zijn en dat het wezen van het huwelijk de vereniging is van zielen of gemoederen.
Hieruit kan men opmaken dat gelijk de zielen of gemoederen in zichzelf zijn, zo ook hun vereniging is en ook de liefde tussen hen.
Het gemoed werd alleen gevormd uit hetgeen waar en goed is, want alle dingen in het heelal hebben betrekking op goed en waar en eveneens op hun verbinding.
De vereniging van de gemoederen is daarom geheel gelijk aan het ware en goede, waaruit zij gevormd zijn; bijgevolg is de vereniging van hen, die uit het echte ware en goede gevormd zijn, de meest volmaakte.
Men moet namelijk weten dat geen twee dingen inniger wederzijdse liefde koesteren dan het ware en goede.
Uit deze liefde dus komt de ware echtelijke liefde.
Wat vals is en wat kwaad is, bemint elkaar eveneens, maar die liefde verandert later in een hel.

376. Uit hetgeen thans werd gezegd over de oorsprong van de echtelijke liefde, kan worden opgemaakt wie al dan niet in die liefde verkeren; dat zij in echtelijke liefde zijn, die uit Goddelijke waarheden in Goddelijke goedheid zijn, en dat de echtelijke liefde in zoverre echt is, als de waarheden die met het goede zijn verbonden, echt zijn, en daar alle goedheid die met waarheden is verbonden, uit de Heer is, volgt daaruit dat niemand in de ware echtelijke liefde kan

zijn, dan wanneer hij de Heer en Zijn Goddelijkheid erkent; want zonder die erkenning kan de Heer niet in de waarheden bij de mens invloeien en daarmee worden verbonden.

377. Uit deze dingen blijkt duidelijk, dat zij die in valsheden zijn, niet in echtelijke liefde verkeren en wel voornamelijk zij niet, die in valsheden uit het kwade zijn.
Bij hen die in het kwade zijn en vandaar in valsheden, is ook het innerlijk van de geest gesloten; en daarom kan daarin volstrekt geen oorsprong van echtelijke liefde bestaan; maar beneden het innerlijke in de buitenste of natuurlijke mens, gescheiden van het binnenste, bestaat een verbinding van hetgeen vals en kwaad is, wat het helse huwelijk genoemd wordt.
Het werd mij gegeven te zien wat het huwelijk is tussen hen die in de valsheden van het kwade waren, hels huwelijk genoemd; zij onderhouden zich met elkaar en worden ook verbonden door een wellustig verlangen, maar innerlijk branden zij van dodelijke haat jegens elkander, zo groot dat deze niet te beschrijven is.

378. Ook kan er geen echtelijke liefde bestaan tussen twee die van een verschillende Godsdienst zijn, omdat de waarheid van de een niet overeenstemt met de goedheid van de ander, en twee ongelijksoortige en met elkaar in strijd zijnde zaken niet uit twee gemoederen één kunnen maken. Om deze reden heeft de oorsprong van hun liefde volstrekt niets wat geestelijk is.
Wanneer zij in overeenstemming met elkaar leven, is dat slechts uit natuurlijke oorzaken.
Daarom worden de huwelijken in de hemel gevormd tussen hen die in hetzelfde gezelschap zijn, omdat zij in gelijksoortige waarheid en goedheid zijn, maar niet tussen hen die in verschillende gezelschappen zijn.
Dat daar allen die in eenzelfde gezelschap zijn, in gelijksoortige goedheid en waarheid verkeren, en hierin verschillen met hen die daar buiten staan, kan boven gezien worden in nr. 41 en volgende.
Dit was ook zo voorgesteld bij het Joodse volk, waar de huwelijken in de stammen werden gesloten en in het bijzonder in de families en niet daarbuiten.

379. Evenmin kan er ware echtelijke liefde bestaan tussen een man en meer dan één vrouw; want dit vernietigt de geestelijke oorsprong, volgens welke uit twee gemoederen één gevormd wordt; bijgevolg vernietigt dit innerlijke verbinding, die van het goede en ware is, waaruit het eigenlijke wezen van die liefde bestaat.
Een huwelijk met meer dan één is gelijk aan een verstand onder verschillende willen verdeeld, en gelijk aan een mens die niet aan één maar aan meerdere kerken is verbonden, want op die wijze is zijn geloof verstrooid en wordt zodoende niets.
Engelen deelden mede dat het huwen met meer dan één vrouw geheel strijdig met de Goddelijke orde was, en dat zij dit door verschillende oorzaken wisten, onder andere daardoor, dat zij, zodra zij aan een huwelijk met meer dan één denken, uit de innerlijke zaligheid en het hemels geluk worden weggevoerd, en dan aan dronken lieden gelijk worden, omdat bij hen de goedheid van haar waarheid is gescheiden.
En daar het innerlijk van hun geest alleen door de gedachte gepaard met enige bedoeling in die staat komt, bemerken zij duidelijk dat het huwelijk met meer dan één hun innerlijk gemoed zou sluiten en er de oorzaak van zou zijn dat de echtelijke liefde door wellustige liefde werd vervangen, welke liefde van de hemel aftrekt.
Zij zeggen verder dat de mens dit niet gemakkelijk begrijpt, omdat er weinigen in werkelijke echtelijke liefde verkeren en zij die daar niet in zijn, weten totaal niets van het innerlijke genoegen dat in die liefde is, maar kennen alleen het genoegen van wellust, welk genoegen in walging verandert na een korte tijd van samenwoning, terwijl het genoegen van ware echtelijke liefde niet alleen tot de oude dag in de wereld duurt, maar ook na de dood het hemelse genoegen

wordt, en dan gevuld is met innerlijk genoegen dat steeds meer volmaakt wordt tot in de eeuwigheid.
Zij zeiden mij ook dat de verschillende graden van gelukzaligheid van de ware echtelijke liefde tot vele duizenden te tellen waren, waarvan er zelfs veel niet aan een mens bekend zijn, noch door iemand begrepen kunnen worden, die niet in het huwelijk van goedheid en waarheid door de Heer is.

380. De liefde tot heersen van de een over de ander verdrijft de echtelijke liefde en haar hemels geluk geheel; want, zoals boven werd gezegd, de echtelijke liefde en haar geluk bestaan hierin, dat de wil van de een ook die van de ander is, en dit wederzijds en wederkerig.
De liefde tot heersen in het huwelijk vernietigt dit, want hij die heerst, wenst dat zijn wil alleen in de ander is en niets van de ander wederkerig in hem; daardoor is er niets onderling, bijgevolg geen deelneming van enige liefde en haar geluk met de ander, noch wederkerig.
En toch is deze deelneming en de daaruit komende verbinding het innerlijk geluk zelf, dat in het huwelijk gelukzaligheid wordt genoemd.
De liefde tot heersen verstikt deze gelukzaligheid en daarmee het gehele hemelse en geestelijke deel van de echtelijke liefde zo volkomen, dat het onbekend is dat zij bestaat, en indien men er over sprak, zou zij met zulk een verachting beschouwd worden, dat zelfs de vermelding van haar gelukzaligheid lachlust of toorn zou verwekken.
Wanneer de een wil of liefheeft wat de ander doet, dan heeft elk vrijheid, want alle vrijheid is uit liefde; maar waar heerszucht is, heeft niemand vrijheid; want de een is een knecht en de ander die heerst eveneens, omdat hij als een knecht wordt bestuurd door de lust tot heersen.
Maar hij die niet weet wat de vrijheid van hemelse liefde is, begrijpt dit in het geheel niet; en toch kan men weten uit hetgeen boven over de oorsprong en het wezen van de echtelijke liefde gezegd is, dat voor zover de heerszucht indringt, ook in diezelfde mate de gemoederen niet samengevoegd, maar verdeeld worden.
Heerszucht onderwerpt en een onderworpen geest heeft of geen wil of een tegenovergestelden wil.
Indien hij geen wil heeft, heeft hij ook geen liefde en indien hij een tegenovergestelde wil heeft, is er haat in plaats van liefde.
Het innerlijk van hen die in zulk een huwelijk leven, is in wederzijdse botsing en gevecht, zoals twee tegenstanders gewoon zijn, ofschoon het uiterlijk in bedwang en kalm is omwille van de rust.
De botsing en het gevecht van hun innerlijk doen zich na hun dood kennen, wanneer zij elkaar meestal ontmoeten en als vijanden vechten en elkander verscheuren, want dan handelen zij in overeenstemming met de staat van hun innerlijk.
Het werd mij meerdere malen vergund hen vechtende en scheurende te zien, soms vol wraak en wreedheid.
Want in het andere leven wordt het innerlijk van iedereen in vrijheid gelaten; ook wordt het niet langer weerhouden door uiterlijke beweegredenen en wereldse oorzaken, want dan is iedereen zoals hij innerlijk is.

381. Bij enigen bestaat een schijn van echtelijke liefde die toch geen echtelijke liefde is, als zij niet in liefde tot het goede en ware zijn, maar het is een liefde die om verschillende oorzaken als echtelijke liefde schijnt, zoals wegens het verlangen thuis bediend te worden en in zekerheid en rust of gemakkelijk te leven, of om te worden verzorgd bij ziekte en ouderdom, of in het belang van hun kinderen die zij beminnen.

Sommigen zijn onder dwang uit vrees voor hun echtgenoot, uit vrees voor het verlies van hun goede naam, of voor andere kwade gevolgen; en bij sommigen is het wellust die hen er toe brengt.
Ook bij de echtgenoten verschilt de echtelijke liefde; bij de een kan er meer of minder, bij de ander weinig of in het geheel geen echtelijke liefde bestaan; en wegens dit verschil kan de hemel van de een voor de ander de hel zijn.

382-a. Echte echtelijke liefde is in de binnenste hemel, omdat daar de engelen in het huwelijk van goedheid en waarheid en ook in onschuld zijn.
De engelen van de lagere hemelen zijn eveneens in echtelijke liefde, maar slechts in zoverre als zij in onschuld zijn; want echtelijke liefde is in zichzelf een staat van onschuld.
Om deze reden hebben echtgenoten in de echtelijke liefde hemelse genoegens, waarvan zij een beeld zien in de spelen van de onschuld onder kleine kinderen; want alles verheugt hun geest, omdat de hemel met zijn genoegen in elk ding van hun leven invloeit.
Daarom wordt echtelijke liefde in de hemel door de schoonste dingen voorgesteld.
Ik heb die liefde voorgesteld gezien door een maagd van onbeschrijfelijke schoonheid, omringd door een schitterende wolk en men deelde mij mee dat de engelen in de hemel al hun schoonheid uit echtelijke liefde hebben.
De genegenheden en gedachten die eruit voortvloeien, worden voorgesteld door dampkringen met diamantglans, schitterend als karbonkels en robijnen en dit met genoegens, die het innerlijk van de geest aandeden.
In één woord, de hemel vertoont zich in echtelijke liefde omdat de hemel bij de engelen de verbinding van het goede en ware is, en die verbinding vormt echtelijke liefde.

382-b. De huwelijken in de hemel verschillen van de huwelijken in de wereld daarin, dat de huwelijken in de wereld ook voor de voortbrenging van de nakomelingen zijn, hetgeen in de hemel niet zo is.
In plaats van die voortbrenging heeft in de hemel een voortbrenging van goedheid en waarheid plaats.
Dat daar deze voortbrenging bestaat in plaats van de eerstgenoemde is, is omdat het huwelijk in de hemel het huwelijk van goedheid en waarheid is, zoals boven werd aangetoond; en in dat huwelijk worden goedheid en waarheid boven alle dingen bemind; deze zijn het dus, die door de huwelijken van de hemel worden uitgebreid.
Daarom worden in het Woord met geboorten en geslachten, geestelijke geboorten en geslachten van goedheid en waarheid bedoeld; met een moeder en een vader waarheid samengevoegd met goedheid, die voortbrengt; met zonen en dochters, de waarheden en goedheden die voortgebracht zijn; en met schoonzonen en schoondichters, de verbindingen van deze, enzovoort.
Hieruit is het duidelijk, dat huwelijken in de hemel niet aan huwelijken in de wereld gelijk zijn.
In de hemel zijn geestelijke huwelijken die niet huwelijken maar verbintenissen van geest zijn, en daar het huwelijk van goedheid en waarheid genoemd worden.
In de wereld zijn huwelijken, omdat zij niet alleen de geest maar ook het vlees betreffen, en daar er in de hemel geen wereldlijke huwelijken zijn, worden echtgenoten er niet man en vrouw genoemd, maar wordt de echtgenoot van iemand, naar een opvatting van de engelen omtrent de verbinding van twee geesten tot één, aangeduid door een naam, die de betekenis heeft van wederhelft, onderling en wederkerig.
Uit deze dingen kan men zien, hoe de woorden van de Heer over trouwen en ten huwelijk geven moeten verstaan worden. (Lucas 10:35, 33.)

383. Het werd mij ook vergund om te zien hoe de huwelijken in de hemel gevormd werden. Overal in de hemel zijn de gelijken verenigd, en zij die verschillen worden daarvan gescheiden; daardoor bestaat elk gezelschap van de hemel uit engelen, die aan elkaar gelijk zijn.
Gelijken worden tot gelijken gebracht, niet uit zichzelf maar door de Heer (zie nr. 41, 43, 44, enz.); op dezelfde wijze echtgenoot tot echtgenote, van wie de geesten tot één kunnen worden samengevoegd.
Daarom beminnen zij elkaar innig op het eerste gezicht en zien zij elkaar als echtgenoten, en sluiten een huwelijk; daardoor komt het, dat alle huwelijken in de hemel uit de Heer zijn.
Zij vieren ook het huwelijksfeest, dat in een talrijk gezelschap plaatsvindt, maar de feestelijkheden verschillen in de verschillende gezelschappen.

384. Omdat de huwelijken in de wereld de kweekplaatsen zijn van het menselijk geslacht en eveneens van de engelen van de hemel, omdat de hemel uit het menselijk geslacht is, zoals reeds werd aangetoond, omdat zij ook van een geestelijke oorsprong zijn, namelijk uit het huwelijk van goedheid en waarheid en omdat de Goddelijkheid van de Heer voornamelijk in die liefde invloeit, worden zij door de engelen van de hemel voor zeer heilig beschouwd.
Aan de andere kant worden echtbreuken, omdat zij het tegenovergestelde van de echtelijke liefde zijn, als profaan beschouwd, want zoals de engelen in het huwelijk de vereniging van goedheid en waarheid zien, wat de hemel is, zo zien zij in echtbreuken de vereniging van valsheid en kwaadheid, wat de hel is.
Wanneer zij slechts echtbreuken horen noemen, wenden zij zich af.
Dit is ook de reden dat voor een mens die echtbreuk bedrijft uit genoegen, de hemel gesloten wordt en wanneer de hemel voor hem gesloten is, erkent hij niet langer het Goddelijke, noch iets van het geloof van de kerk.
Dat allen die in de hel zijn tegen de echtelijke liefde gekant zijn, mocht ik waarnemen uit de sfeer, die daarvan uitwasemde en die als het ware een voortdurende poging was om huwelijken te ontbinden of te verkrachten.
Hieruit was het duidelijk dat het heersende genoegen in de hel echtbreuk is en dat het genoegen van echtbreuk ook dat van vernietiging van de samenvoeging van goedheid en waarheid is, welke samenvoeging de hemel maakt.
Hieruit volgt dat het genot van echtbreuk een hels genot is, direct tegenovergesteld aan dat van het huwelijk, dat hemels genot is.

385. Er waren enige geesten die door gewoonte gedurende hun leven in het lichaam aangenomen, mij met bijzondere geslepenheid aanvochten, en zulks door een zachte, als het ware zich golvend voortbewegende invloeiing, zoals rechtschapen geesten die hebben.
Ik bemerkte echter dat er in hen geslepenheid was en iets om mij te vangen en te misleiden.
Eindelijk sprak ik met een van hen, van wie mij werd gezegd dat hij aanvoerder van een leger op aarde was geweest; en omdat ik gewaar werd dat er ontucht schuilde in de denkbeelden van zijn gedachten, sprak ik met hem over het huwelijk in geestelijke spraak door uitbeeldende dingen, die volkomen de mening uitdrukken met vele dingen in een ogenblik.
Hij zei dat hij bij zijn leven in het lichaam echtbreuk als niets geacht had.
Maar het werd mij gegeven hem te zeggen, dat echtbreuk schandelijk was, ofschoon voor hen die ze bedrijven, door het genot dat zij er in stellen en de daaruit komende zelf overtuiging, zulks niet het geval schijnt, zelfs als vergund voorkomt.
Dat dit zo was, kon hij ook daaruit weten, dat huwelijken de kweekplaatsen waren voor het koninkrijk der hemelen, en daarom in geen geval mochten worden verkracht, maar heilig gehouden moesten worden; en ook daarom, wat hij behoorde te weten, omdat hij nu in het andere leven was en in een staat van gewaarwording, dat de echtelijke liefde door de hemel van de Heer

afdaalt, en dat uit die liefde, als uit een moeder, onderlinge liefde geboren wordt die de grondslag van de hemel is; en ook hieruit, dat wanneer echtbrekers ook maar nabij de hemel komen, zij hun eigen stank gewaar worden en zichzelf in de hel neerstorten.
Hij had tenminste kunnen weten dat schending van het huwelijk in tegenstelling is met de Goddelijke wetten en tegen de burgerlijke wetten in alle koninkrijken en ook tegen het echte licht van het verstand, omdat het zowel tegen de Goddelijke orde als tegen de menselijke rede indruist, om niet nog andere beweegredenen te noemen.
Maar hij antwoordde dat hij bij zijn leven in het lichaam zulke dingen niet had gedacht.
Hij begeerde te bespreken of het wel zo was; maar men zei dat over waarheden geen redeneringen toegelaten kunnen worden, omdat die begunstigen wat iemand aangenaam is, dus ook hetgeen kwaad en vals is, en dat hij eerst moest denken over hetgeen gezegd was, omdat dit waarheid was en dat het in de wereld wel bekend is dat namelijk niemand aan een ander moet doen, wat hij niet wenst dat een ander aan hem doet; en daarom moest bedenken dat indien iemand zijn vrouw, die hij liefhad, zo had bedrogen, (want ieder bemint zijn vrouw in de eerste tijd van het huwelijk) en hij daarover in zijn toorn zou hebben gesproken, of hij dan niet zelf echtbreuk zou hebben verfoeid; en of hij niet als een man van talent zichzelf meer nog dan anderen tegen echtbreuk zou hebben verzet en die zelfs naar de hel zou hebben verdoemd.

386. Het werd mij aangetoond, hoe de genoegens van de echtelijke liefde naar de hemel voortgaan en de genoegens van de echtbreuk naar de hel.
De vorderingen van de genoegens van de echtelijke liefde meer en meer hemelwaarts, geschiedden in staten van steeds toenemend geluk en zaligheid, tot dat zij onnoemelijk en onuitsprekelijk werden; en als die meer innerlijk voortgingen en verder onnoemelijk en onuitsprekelijk werden, bereikten zij staten van geluk en zaligheid in de binnenste hemelen of de hemel van de onschuld, en dit door de meest volmaakte vrijheid; want alle wijsheid is uit liefde, dus is de meest volmaakte vrijheid uit de echtelijke liefde, die de hemelse liefde zelf is.
Maar de voortgang van echtbreuk was naar de hel en bij graden naar de laagste, waar zich niets bevindt dan wat afschuwelijk en vreselijk is.
Zulk een lot wacht de echtbrekers na hun leven op aarde.
Met echtbrekers worden zij bedoeld, die in echtbreuk genot vinden en geen genoegen in het huwelijk.

HET WERK VAN DE ENGELEN IN DE HEMEL

387. De werkzaamheden in de hemel kunnen niet worden opgenoemd, noch in onderdelen worden beschreven, maar alleen in het algemeen kan iets daaromtrent worden gezegd, want zij zijn ontelbaar en ook verschillend naar de werkkring van de gezelschappen.
Ieder gezelschap vervult een bijzondere werkkring, want aangezien de gezelschappen verscheiden zijn naar het goede dat ze hebben (zie nr. 41), verschillen ze ook in het nut dat zij uitwerken, omdat het goede bij allen in de hemelen goed is in handelingen, dat wil zeggen nuttige werkingen.
Daardoor betracht iedereen in de hemel nut, want het koninkrijk van de Heer is een rijk van nutten.

388. In de hemelen zowel als op aarde zijn velerlei besturen, want daar zijn geestelijke dingen, burgerlijke dingen en huiselijke dingen.
Dat er geestelijke dingen zijn is duidelijk uit hetgeen hierboven werd gezegd en aangetoond omtrent de godsdienst (zie nr. 221-227).

Dat er burgerlijke zaken zijn is duidelijk uit hetgeen hierboven gezegd werd en aangetoond omtrent bestuur in de hemel (zie nr. 213-220), en dat er huiselijke dingen zijn is duidelijk uit hetgeen hierboven gezegd en aangetoond werd omtrent woningen en verblijfplaatsen van de engelen (zie nr. 183-190), en over huwelijken in de hemel (zie nr. 366-386).
Hieruit is het duidelijk, dat er velerlei verrichtingen en besturen zijn in ieder hemels gezelschap.

389. Alle dingen in de hemel zijn volgens Goddelijke orde ingericht, die overal wordt gehandhaafd door bestuur dat door engelen wordt uitgeoefend; door de meer wijzen zulke dingen die tot algemeen goed en nut strekken, door minder wijzen zulke dingen die van bijzonder nut zijn, enzovoort.
Zij zijn ondergeschikt, juist zoals in de Goddelijke Orde het nut meer of minder ondergeschikt is. Vandaar wordt ook aan iedere verrichting waardigheid toebedeeld naarmate van de waardigheid van het nut.
En toch schrijft een engel aan zichzelf geen waardigheid toe, maar alles aan het nut, en omdat het nut het goede is dat hij doet, en alle goed van de Heer is, daarom schrijft hij alles aan de Heer toe. Wie daarom aan eer voor zichzelf denkt en dan eerst aan het nut, en niet over het nut en daarna aan zichzelf, kan in de hemel geen werkkring vervullen, omdat hij achteruit van de Heer af ziet, op zichzelf in de eerste plaats achtende en op het nut in de tweede plaats.
Wanneer van nut sprake is, wordt ook de Heer bedoeld, want zoals hierboven werd gezegd, nut is goed en het goede is van de Heer.

390. Hieruit kan men afleiden hoedanig de ondergeschiktheid in de hemel is.
Aangezien namelijk iedereen liefde, achting en eer koestert voor het nut, zal hij ook liefde, achting en eer koesteren voor hem aan wie dat nut verbonden is; en evenzo zal die persoon in zoverre worden bemind, geacht en vereerd, als hij dat nut niet aan zichzelf, maar aan de Heer toeschrijft; want in zoverre is hij wijs, en in zoverre verricht hij dat nut door het goede.
Geestelijke liefde, achting en verering is niets anders dan de liefde, achting en verering voor het nut in de persoon, en de verering van de persoon om het nut, niet van het nut om de persoon.
Hij die een mens beschouwt uit geestelijke waarheid, beschouwt hem ook niet anders; want hij ziet de ene mens zoals de andere, of hij in waardigheid hoog of laag staat, en ziet alleen onderscheid in wijsheid; en wijsheid is de liefde voor nut, dus het goede voor een medeburger, voor de maatschappij, voor het vaderland en voor de kerk.
Hierin bestaat ook de liefde tot de Heer, omdat alle goede, dat het goede van het nut is, van de Heer komt; en ook de liefde tot de naaste, omdat de naaste het goede is dat men moet liefhebben in de medeburger, in de maatschappij, in het vaderland en in de kerk, en wat ten dienste daarvan moet worden betoond.

391. Alle gezelschappen in de hemel zijn onderscheiden naar het nut, dat zij doen, daar zij onderscheiden zijn naar het goede (zie nr. 41 en verder); en goed is goed in daden of het goede in naastenliefde, wat nut is.
Er zijn sommige gezelschappen wier werk het is zorg te dragen over kleine kinderen; andere wier werk het is ze te onderwijzen en op te voeden als ze opgroeien; en andere, die evenzo jongens en meisjes onderwijzen en opvoeden, die door opvoeding in de wereld van goede geaardheid zijn en daardoor in de hemel komen.
Er zijn andere gezelschappen die de eenvoudig goeden uit de Christelijke wereld onderwijzen en hen leiden in de weg naar de hemel; en andere die evenzo de verschillende volkeren van de heidenen onderwijzen en leiden.
Sommige gezelschappen verdedigen nieuwelingen onder de geesten, of hen die kortelings uit de wereld kwamen, tegen de aanslagen van kwade geesten; enige zijn dicht bij hen die in de lagere

wereld zijn; en andere zijn nabij hen die in de hellen zijn en weerhouden hen elkaar verder dan de gestelde grens te kwellen.
Er zijn ook sommige met hen die van de dood worden opgewekt.
Over het algemeen worden engelen uit ieder gezelschap naar de mens gezonden, opdat zij hen beschermen en voor kwade genegenheden en de gedachten daaruit bewaren en hem bezielen met goede genegenheden en gedachten daaruit, voor zover zij die in vrijheid aannemen, waardoor zij ook de daden en werken van de mensen regeren, daarbij zoveel mogelijk kwade voornemens verdrijvende.
Wanneer engelen met de mens zijn, wonen zij als het ware in hun genegenheden en zij zijn de mens nabij in zoverre hij in het goede is uit het ware, maar zij zijn meer verwijderd naarmate zijn leven verder van het goede is.
Al deze verrichtingen van de engelen, zijn echter het werk van de Heer door de engelen, want de engelen vervullen ze niet uit zichzelf, maar uit de Heer.
Vandaar dat door engelen in het Woord, in de geestelijke zin, niet worden bedoeld engelen, maar iets van de Heer; en vandaar dat engelen in het Woord goden worden genoemd.

392. Deze verrichtingen van de engelen zijn hun algemene verrichtingen, maar elk heeft zijn bijzondere opdracht; want ieder algemeen nut is samen gesteld uit ontelbare onderdelen die middellijke, helpende en dienende nutsverrichtingen genoemd worden.
Alle en elk zijn volgens de Goddelijke orde bij elkaar gevoegd of ondergeschikt, en tezamen genomen vormen of volmaken zij het algemene nut, dat het algemeen beste is.

393. Kerkelijke nutten in de hemel worden door hen verricht die in de wereld het Woord liefhadden en de waarheid daarin naarstig zochten, niet om eer of gewin, maar tot nut van hun eigen leven en dat van anderen.
Dezulken zijn daar naar de mate van hun liefde en begeerte voor nut verlicht en in het licht van de wijsheid, waarin zij ook komen door het Woord in de hemel, alwaar het niet natuurlijk is zoals in de wereld, maar geestelijk (zie nr. 259).
Zij vervullen de taak van prediker en volgens de Goddelijke Orde wordt daarbij de hogere rang vervuld door hen die door verlichting anderen in wijsheid overtreffen.
In burgerlijke ambten worden dezulken aangesteld die in de wereld hun land liefhadden en het algemene nut daarvoor boven hun eigen stelden, en rechtvaardig en eerlijk handelden ter wille van de rechtvaardigheid en eerlijkheid.
In zoverre als zij met naarstigheid van de liefde de wetten van de rechtvaardigheid hebben onderzocht en daardoor verstandig werden, in zoverre worden zij bekwaam voor de bediening van ambten in de hemel, en bedienen die dan ook in die plaats of graad waarin hun verstand zich bevindt, hetwelk dan ook gelijke tred houdt met hun liefde om nuttig te zijn voor het algemene belang.
Bovendien zijn er in de hemel zoveel ambten en zoveel bedieningen, en ook zoveel werkkringen, dat ze niet kunnen opgesomd worden door hun veelheid.
In vergelijking daarmede zijn er in de wereld slechts weinige.
Allen, hoeveel er ook zijn, zijn in de lust tot hun werk en arbeid, uit liefde om nuttig te zijn en geen enkele uit eigenliefde of om gewin ter wille van zijn levensonderhoud, omdat alles wat voor het leven nodig is hen gratis gegeven wordt.
Zij hebben woningen voor niet, zij worden gekleed voor niet en gevoed voor niet.
Hieruit is het duidelijk dat zij die zichzelf en de wereld meer hebben liefgehad dan het nut van anderen, geen deel hebben in de hemel; want een ieders eigenliefde of genegenheid blijft hem na het leven in de wereld bij en wordt ook in eeuwigheid niet uitgeroeid (zie nr. 363).

394. Ieder is in de hemel in zijn werk volgens overeenstemming en deze overeenstemming ligt niet in het werk, maar in het nut van dat werk (zie nr. 112); en daar is ook een overeenstemming in alle dingen (zie nr. 106).
Wie in de hemel een verrichting of werkzaamheid heeft in overeenstemming met zijn bruikbaarheid, is in een staat van leven geheel gelijkend op die van zijn leven in de wereld, want het geestelijke en natuurlijke maken door overeenstemming één uit, met dit onderscheid echter, dat hij een meer innerlijke lust voor zijn werk heeft door zijn geestelijk leven, dat innerlijk leven is, en daardoor meer ontvankelijk voor hemelse zaligheid.

HEMELSE VREUGDE EN GELUKZALIGHEID

395. Wat de hemel is en hemelse vreugde weet tegenwoordig nauwelijks iemand.
Zij die hierover hebben nagedacht, hebben zich een begrip daarvan gevormd dat zo algemeen en zo grof is, dat het bijna in het geheel geen begrip is.
Door geesten die uit de wereld in het andere leven kwamen, leerde ik gemakkelijk wat voor begrip zij koesterden over de hemel en hemelse vreugde, want aan zichzelf overgelaten, alsof zij nog in de wereld waren, denken zij hetzelfde als zij toen deden.
De reden waarom niets omtrent hemelse vreugde bekend is, ligt daarin, dat zij die daarover gedacht hebben, geoordeeld hebben naar uiterlijke vreugde die in de natuurlijke mens is, en niet hebben geweten wat de innerlijke of geestelijke mens is, dus ook niet wat zijn vreugde en gelukzaligheid is.
Indien daarom door hen, die in geestelijk of innerlijk genot verkeerden, het wezen en de aard van hemelse vreugde zou zijn verklaard, zou men het niet kunnen begrijpen, want het zou in onbekende begrippen uitgedrukt zijn, en dus niet kunnen worden doorzien, en daardoor gekomen zijn onder de dingen die de natuurlijke mens verwerpt.
Intussen kan iedereen weten dat wanneer iemand de uitwendige of natuurlijke mens verlaat, hij in de innerlijke of geestelijke mens komt; waaruit men weten kan dat hemelse vreugde innerlijk of geestelijk is en niet uitwendig of natuurlijk, en omdat het innerlijk of geestelijk is, is het reiner en verhevener en wordt daardoor het innerlijk van de mens aangedaan, dat tot zijn ziel of geest behoort.
Uit deze dingen alleen kan iedereen afleiden dat zijn genot zodanig zal zijn als dat van zijn geest geweest is, en dat het genot van het lichaam, dat het genot van het vlees genoemd wordt, in vergelijking niet hemels is.
Wat in de geest van de mens is als hij het lichaam verlaat, blijft na de dood, want dan leeft hij als geest-mens.

396. Alle genietingen vloeien voort uit liefde, want wat een mens graag heeft, daarin heeft hij lust; uit een andere oorzaak heeft niemand enige lust; hieruit volgt weer: zoals de liefde is, zo is het genot.
De genietingen van het lichaam of van het vlees, vloeien alle voort uit de eigenliefde of wereldliefde, het zijn dus zinnelijke lusten en hun genoegens.
Maar de genoegens van de ziel of van de geest vloeien alle voort uit liefde tot de Heer en liefde tot de naaste.
Het zijn dus genegenheden voor het goede en ware en innerlijke voldaanheid.
Deze liefdesvormen met hun genoegens vloeien van de Heer in, en uit de hemel, door een innerlijke weg die van boven is, en het innerlijk aandoet; maar de vorige liefdesvormen met hun geneugten vloeien in uit het vlees en uit de wereld door een uitwendige weg, die van omlaag komt en het uiterlijk aandoet.

In zoverre dus als die twee liefdesvormen van de hemel opgenomen worden en de mens aandoen, in zoverre wordt het innerlijk, dat tot de ziel of de geest behoort, geopend en ziet van de wereld hemelwaarts, maar in zoverre die liefdesvormen van de wereld worden opgenomen en de mens aandoen, zover wordt het uitwendige geopend, dat tot het lichaam of het vlees behoort en ziet het van de hemel af naar de wereld.
Wanneer de een of de andere liefde invloeit en ontvangen wordt, vloeien ook terzelfder tijd haar genietingen mee in; in het innerlijk de vreugde van de hemel, in het uitwendige de genietingen van de wereld, daar, zoals gezegd is, alle genoegens uit liefde voortkomen.

397. De hemel op zichzelf is van dien aard dat hij vol vreugde is, zodat hij op zichzelf beschouwt louter zaligheid en heerlijkheid is, omdat het Goddelijk goede, voortkomende uit de Goddelijke liefde van de Heer, de hemel vormt in het algemeen en in het bijzonder bij iedereen, die daar woont.
En de Goddelijke liefde is de wil om iedereen zalig en gelukkig te maken vanuit het binnenste en in volkomenheid.
Vandaar ook is het gelijk of men zegt hemel of hemelse vreugde.

398. De genietingen van de hemel zijn onuitsprekelijk en ontelbaar, maar van deze ontelbare genietingen kan geen enkele worden gekend of geloofd door iemand die in het enkele genot van het lichaam of het vlees leeft, omdat, zoals boven werd gezegd, zijn innerlijk van de hemel naar de wereld ziet, dus achterwaarts.
Want hij die geheel in het genot van het lichaam of van het vlees is, of wat hetzelfde is, in de liefde voor zichzelf en de wereld, voelt alleen genot in eer, in gewin en in genot van het lichaam of van de zinnen; en dit verdooft en smoort zozeer de innerlijke genietingen, die van de hemel zijn, dat hun bestaan niet wordt geloofd.
Om deze reden zou dan die persoon zich zeer verwonderen als hem werd verteld, dat er na de verwijdering van de genoegens voor eer en gewin andere genoegens worden gegeven, en nog meer zou hij zich verwonderen, als men hem vertelde dat de hemelse genoegens, die hun plaats innemen, ontelbaar zijn, en zodanig dat de genoegens van het lichaam en van het vlees, die hoofdzakelijk betrekking hebben op eer en gewin, daarmee niet kunnen worden vergeleken.
Hieruit is het duidelijk, waarom het niet bekend is wat hemelse genietingen zijn.

399. Hoe groot het genot in de hemel is, wordt duidelijk hieruit, dat het een genot is voor allen die in de hemel zijn, om hun genietingen en zegeningen aan anderen mede te delen; en omdat die allen in de hemel zijn, is het duidelijk hoe onmetelijk het genot van de hemel is; want zoals hierboven (zie nr. 268) werd gezegd, bestaat er in de hemel een mededeling van allen met een ieder, en van iedereen met allen.
Zulk een mededeling vloeit voort uit de beide liefdesvormen in de hemel, die, zoals hierboven werd gezegd, liefde tot de Heer en liefde tot de naasten zijn.
Deze liefdesvormen zijn mededeelzaam over hun genietingen.
Dat liefde tot de Heer zodanig is, komt omdat Zijn liefde de liefde is om van alles wat Hij heeft, aan allen mede te deden, want Hij wilde het geluk van allen.
Een gelijksoortige liefde is in ieder van hen die de Heer liefhebben, omdat Hij in hen woont; vandaar bestaat er een onderlinge mededeling van de genietingen van de engelen met elkander.
Dat dit ook de liefde tot de naasten is, zal men in het volgende zien.
Uit deze dingen is het duidelijk dat die liefdesvormen mededeelzaam zijn over hun genietingen.
Met de eigenliefde en de wereldliefde is het anders gesteld.
Eigenliefde onthoudt aan anderen alle genietingen en neemt die weg en trekt die tot zichzelf, want alleen voor zichzelf wenst zij goed en de wereldliefde wenst alles van de naaste voor

zichzelf.
Deze liefdesvormen zijn dus vernietigend voor het genot van anderen.
Indien zij mededeelzaam zijn, is het ter wille van zichzelf en niet voor anderen; ten opzichte van anderen zijn zij dus niet mededeelzaam maar vernietigend, behalve in zoverre als de genoegens van anderen met of in henzelf zijn.
Dat dit de aard van de eigenliefde en de wereldliefde is als zij overheersen, heb ik dikwijls levendig ondervonden.
Wanneer geesten tot mij kwamen die gedurende hun leven in de wereld in zulke liefde hadden geleefd, werden mijn genoegens altijd verdreven en vernietigd; het werd mij ook gezegd dat wanneer deze alleen maar een hemels gezelschap naderden, dat dan het genot van de engelen in dat gezelschap minder werd en wel in dezelfde mate als ze meer of minder naderbij kwamen, en wat wonderlijk is, juist dan zijn die kwade geesten in hun genot.
Hierdoor werd duidelijk wat de aard was van de geest van zulk een mens toen hij nog in het lichaam was, want die is dan dezelfde als na de scheiding van het lichaam, namelijk dat hij begeert, of voor zich wenst, de genietingen en goederen van een ander, en dat hij genot heeft in zoverre als hij die verkrijgt.
Hieruit kan men ook zien, dat de eigenliefde en de wereldliefde vernietigend zijn voor de vreugde van de hemel, dus geheel en al tegenovergesteld aan de hemelse liefde die mededeelzaam is.

400. Men moet evenwel weten dat het genot van hen die in de eigenliefde en de wereldliefde verkeren, wanneer zij enig hemels gezelschap naderen, het genot is van hun eigen lust en dus direct tegenovergesteld aan het genot van de hemel.
Door de lust van hun begeerte komt het dat het hemelse genot van hen die wel daarin zijn, ontnomen wordt.
Anders geschiedt het wanneer geen vermindering en ontneming plaatsheeft, want dan kunnen zij niet naderbij komen, omdat zij dan naar de mate van hun toenadering in angst en pijn geraken. Vandaar durven zij zelden naderbij te komen.
Dit werd mij door herhaalde ervaring getoond, waarover ik iets wens mede te delen.
Geesten die uit de wereld in het andere leven komen, begeren niets liever dan in de hemel te worden toegelaten; bijna alle streven hiernaar in de mening dat de hemel alleen bestaat in het toegelaten en opgenomen worden.
Daarom worden zij dan overeenkomstig hun begeerte naar het een of andere gezelschap in de laagste hemelen gevoerd, maar wanneer zij die in eigenliefde en wereldliefde verkeren ook maar de buitenste drempel van die hemel naderen, wordt het hen innerlijk zo bang en pijnlijk, dat zij in zichzelf eerder een hel dan een hemel voelen.
Zij werpen dan zichzelf hals over kop van daar naar beneden en rusten ook niet voordat zij onder hun gelijken in de hel zijn.
Het is ook dikwijls gebeurd dat zulke geesten begeerden te weten wat hemelse vreugde is, en als zij vernomen hadden dat dit in het binnenste van de engelen was, begeerden zij dat die ook aan hen mocht worden medegedeeld, wat dan ook geschiedde; want wat een geest die nog niet in de hemel of in de hel is, begeert, dat wordt hem geschonken indien het tot enig goed doel dient.
Maar wanneer dan de mededeling was gedaan, begonnen zij zo gekweld te worden, dat zij van pijn niet wisten hoe zich te draaien of te wringen; men zag hen het hoofd naar de voeten omlaag buigen en zich neerwerpen ter aarde en zich daar als een slang in allerlei bochten kronkelen als gevolg van innerlijke pijn.
Zo'n uitwerking had hemels genoegen bij hen die in het genot waren van eigenliefde en wereldliefde.
De reden daarvan is dat die liefde aan de hemelse genietingen direct tegenovergesteld is, en wanneer iets tegenovergestelds op iets anders inwerkt, wordt zo'n pijn veroorzaakt.

En omdat hemels genot door een innerlijke weg binnenkomt, wordt, als het in een tegengesteld genot invloeit, het innerlijk dat in dit laatste genot is, achteruit gedraaid, dus in het tegenovergestelde van zichzelf; vandaar die kwellingen.
Dat zij tegenovergesteld zijn, is omdat zoals hiervoor werd gezegd de liefde tot de Heer en de liefde tot de naaste al het hare aan anderen begeren mede te delen, want dit is haar genot; maar de eigenliefde en de wereldliefde begeert aan anderen alles wat zij hebben te ontnemen en het tot zichzelf te trekken; en voor zover zij dit kunnen doen, voor zover hebben zij genot.
Hieruit kan men ook duidelijk zien, waarom de hel van de hemel gescheiden is; want allen die in de hel zijn, verkeerden toen zij op de aarde leefden in het enkele genot van het lichaam en het vlees uit de liefde tot zichzelf en tot de wereld; maar allen die in de hemel zijn, waren toen zij op aarde leefden in het genot van de ziel en de geest, uit de liefde tot de Heer en liefde tot de naaste; en omdat die beide liefdesvormen tegenovergesteld zijn, daarom zijn ook de hel en de hemel geheel en al gescheiden, zozeer zelfs dat een geest die in de hel is, nog geen vinger daarbuiten durft uit te steken of de kruin van zijn hoofd daarboven durft op te heffen, want zodra hij dit ook maar in het geringste doet, wordt hij door pijn aangegrepen en gekweld.
Dit heb ik ook dikwijls gezien.

401. Een mens die in eigenliefde en wereldliefde verkeert, voelt, zolang hij in het lichaam leeft, genot in die liefden en ook in de verschillende genoegens die daaruit voortkomen.
Maar een mens die in de liefde tot God en in de naastenliefde verkeert, voelt zolang hij in het lichaam leeft geen duidelijk genot van deze liefden en de goede genegenheden die daaruit voortvloeien, maar alleen een geluk dat nauwelijks waarneembaar is, omdat het in zijn innerlijk is weggelegd en wordt overschaduwd door de uitwendige graden die tot zijn lichaam behoren en het wordt verzwakt door de zorgen van de wereld.
Na de dood evenwel zijn die staten geheel en al veranderd.
De genietingen van de eigenliefde en wereldliefde worden dan veranderd in wat pijnlijk en verschrikkelijk is, daar het verandert in datgene wat hels vuur genoemd wordt, en ook soms in hetgeen akelig en vuil is, in overeenstemming met hun onreine genoegens, die op merkwaardige wijze voor hen een genot zijn.
Maar het onduidelijke genot en bijna onmerkbare geluk, dat het deel was van hen die in de wereld in liefde tot God en in naastenliefde verkeerden, wordt dan veranderd in het genot van de hemel, dat in alle opzichten merkbaar en voelbaar is, want dat geluk dat opgelegd en verborgen was in hun binnenste toen zij nog in de wereld leefden, wordt dan openbaar en tevoorschijn gebracht door duidelijke waarneming, omdat zij dan in de geest zijn en dat genot tot hun geest behoorde.

402. Alle genietingen van de hemel zijn verbonden met nuttige dingen, en zijn daarin gelegen, omdat nuttige dingen de goede dingen zijn van liefde en naastenliefde, waarin de engelen verkeren; daardoor heeft iedereen genot naar de mate van zijn nut en eveneens in dezelfde graad als zijn genegenheid voor nut.
Dat alle genoegens van de hemel genietingen zijn uit nuttige dingen, kan worden duidelijk gemaakt door een vergelijking met de vijf zintuigen van de mens.
Er is aan ieder zintuig een genot toebedeeld in overeenstemming met zijn nut, aan het gezicht, het gevoel, de reuk en de smaak, aan elk zijn eigen genot.
Aan het gezicht het genot van schoonheid en vormen, aan het gehoor dat van harmonische klanken, aan de reuk van aangename geuren en aan de smaak van fijne smaken.
Het nut dat zij alle afzonderlijk vervullen, is welbekend aan hen die dit bestuderen en in groter mate aan hen die met overeenstemmingen bekend zijn.
Dat het gezicht zulk een genot heeft, komt door het nut dat het bewijst aan het verstand, dat een

innerlijk gezicht is; dat het gehoor zulk een genot heeft, komt van de diensten die het verleent aan het verstand en de wil door te luisteren; dat de reuk zulk een genot heeft, komt van het nut dat het verricht voor de hersenen en ook voor de longen, dat de smaak zulk een genot heeft, komt van het nut dat hij doet aan de maag en vandaar aan het gehele lichaam door het te voeden.
Het genot van het huwelijk, dat een reiner en verhevener genot van gevoel is, gaat al de andere te boven ten gevolge van zijn nut, hetwelk de vermenigvuldiging is van het menselijk geslacht, dus van de engelen van de hemel.
Deze genietingen wonen in die zintuigen door een invloeiing uit de hemel, waar ieder genot uit nut voortkomt en daarmee in verhouding is.

403. Enige geesten geloofden door een begrip dat zij in de wereld hadden opgedaan, dat hemels geluk bestond in een werkeloos leven, waarin zij door anderen zouden gediend worden; maar hun werd medegedeeld dat nooit enig geluk bestaat in onthouding van arbeid en daarin het geluk te zoeken; op die wijze zou iedereen het geluk van anderen voor zich begeren; als iedereen dat deed, zou niemand het hebben.
Zulk een leven zou niet werkzaam maar ledig zijn en de vermogens zouden worden verslapt.
Iedereen kan toch weten dat zonder werkzaam leven geen gelukkig leven bestaan kan en dat rust van werkzaamheid alleen voor ontspanning geldt, opdat iemand met meer lust tot zijn werk kan terugkeren.
Naderhand werd door vele dingen aangetoond dat het leven van de engelen bestaat in het uitvoeren van de goede werken van de liefde, die nuttige dingen zijn, en dat alle geluk van de engelen bestaat in nut, door nut en in verhouding tot dat nut.
Zij die een begrip hadden dat hemels genot in een leven van luiheid bestond, in het inzuigen van eeuwig genot in luiheid, werden beschaamd gemaakt door hen te vergunnen zo'n leven te leren kennen; en dan vonden zij dat zo'n leven zeer treurig was en dat het hen na korte tijd tegenstond en zij walgden, omdat zo alle vreugde verging.

404. Enige geesten, die geloofden dat zij beter onderricht waren dan anderen, zeiden dat het in de wereld hun geloof was dat hemelse vreugde alleen zou bestaan in God te loven en te aanbidden en dat dit de werkzaamheid van hun leven zou vormen; maar hen werd dan te verstaan gegeven dat God loven en aanbidden geen werkzaam leven is en dat God ook geen lof en aanbidding van node heeft, maar dat het Zijn wil is dat de mens nut sticht en dus de goede werken doet die daden van liefde genoemd worden.
Zij waren echter onbekwaam om een denkbeeld te vormen van hemelse vreugde in het doen van liefdewerken, maar konden alleen een begrip vormen van dienstbaarheid; en toch verzekeren de engelen dat die vreugde de grootste vrijheid laat, omdat die uit innerlijke genegenheid voortkomt en verbonden is met onuitsprekelijk genot.

405. Bijna iedereen die in het andere leven komt, verbeeldt zich dat de hel voor iedereen hetzelfde is en dat de hemel voor iedereen hetzelfde is, terwijl er toch in beide oneindige verscheidenheid en menigvuldigheid is, en in geen enkel geval is de hel van de een gelijk aan die van een ander, noch ook de hemel van de een gelijk aan die van een ander.
Zoals ook geen enkel mens, geest of engel ooit gelijk is aan een ander, zelfs niet in het gelaat.
Wanneer ik ook maar alleen dacht, dat er twee konden zijn juist hetzelfde of aan elkander gelijk, ontstelden zich de engelen en zeiden, dat elk afzonderlijk ding gevormd is door de harmonische samenstemming van vele dingen, en dat de eenheid zodanig is als die samenstemming; en dat dus een geheel gezelschap in de hemel een geheel uitmaakt, en dat alle gezelschappen van de hemel tezamen ook een geheel vormen, en dat alleen uit de Heer door liefde.
De nutten in de hemel zijn ook zeer verscheiden en menigvuldig en in geen geval is het nut van

de een geheel gelijk en hetzelfde als het nut van een ander; daarom is ook het geluk van de een niet gelijk en hetzelfde als dat van een ander.
Bovendien zijn de genietingen van elk nut ontelbaar, en zijn die ontelbare genietingen op dezelfde wijze verschillend, maar toch in zulk een orde tezamen verbonden, dat ze onderling elkaar in het oog houden, zoals het nut van ieder lichaamsdeel, orgaan en zenuw in het lichaam, ja zelfs zoals het nut van iedere cel en vezel in ieder lid, orgaan en zenuw, die alle en elk zo zijn samengevoegd, dat ze het goede voor zichzelf in een ander zien, en dus in allen en in iedereen. Door dit algemeen en individueel acht geven, handelen zij als een geheel.

406. Ik heb soms met geesten die pas kort geleden uit de wereld gekomen waren, gesproken over de staat van het eeuwige leven en gezegd dat het belangrijk was om te weten wie de Heer van dat rijk is, welk soort van bestuur het heeft en welke vorm.
Aangezien voor hen die in een ander koninkrijk op aarde komen, niets belangrijker is dan om te weten wie en wat de vorst is, hoedanig het bestuur en andere bijzonderheden over dat rijk, zo is het ook nog van meer belang in dit koninkrijk, waarin ze in eeu wigheid zullen leven.
Daarom behoorden zij te weten dat het de Heer is die de hemel regeert en ook het heelal, want Hij die het ene regeert, bestuurt ook het andere; dat daarom het rijk waarin zij nu zijn van de Heer is, en dat de wetten van dit koninkrijk eeuwige waarheden zijn die alle zijn gefundeerd in deze wet, dat zij de Heer boven alle dingen moeten liefhebben en de naasten als zichzelf.
En zelfs nog meer: als zij wilden worden als de engelen, moeten zij de naaste méér dan zichzelf liefhebben.
Als zij dit hoorden, konden ze niet antwoorden, omdat ze bij het leven in het lichaam zulke dingen wel hadden gehoord, maar niet hadden geloofd en betwijfelden of er wel zo'n liefde in de hemel bestond en of iemand zijn naaste wel méér kon liefhebben dan zichzelf.
Maar hen werd gezegd dat elk goed ding in de hemel onmetelijk vermeerdert en dat zij in het leven van het lichaam niet verder kunnen gaan dan de naaste zoals zichzelf liefhebben, omdat zij in de banden van het lichaam zijn; maar wanneer deze verwijderd zijn, wordt hun liefde reiner en ten slotte als de liefde van de engelen die de naaste méér dan zichzelf beminnen.
Want er is vreugde in de hemel in het doen van goed aan anderen en geen vreugde in het goed doen aan zichzelf, tenzij met het doel dat het aan een ander gaat behoren, en dus terwille van een ander.
Dit is de naaste méér liefhebben dan zichzelf.
Dat zo'n liefde bereikbaar is, kan ook blijken in de wereld, bijvoorbeeld uit de echtelijke liefde van sommigen, die de dood verkozen om leed af te wenden van hun echtgenoten; uit de liefde van ouders voor hun kinderen, daar een moeder liever honger zou lijden dan haar kind in gebrek aan voedsel te laten; uit ware vriendschap, waarbij de ene vriend zich voor de andere aan gevaar zal blootstellen en zelfs uit beleefde en voorgewende vriendschap, die zich voordoet alsof zij oprecht is, in het aanbieden van de beste dingen aan hen die men voorgeeft het beste toe te wensen, goede wil met de mond belijdend maar niet met het hart; ten slotte aan de aard van de liefde die zodanig is, dat het een genot is anderen te dienen, niet terwille van zichzelf maar terwille van de anderen.
Maar deze dingen konden niet worden verstaan door hen die zichzelf meer dan anderen liefhadden en die in het leven van het lichaam gretig waren op gewin; en het minst van allen door de gierigaards.

407. Een zeker iemand, die in zijn leven in het lichaam macht over anderen had gevoerd, behield in het ander leven de begeerte om te heersen, maar hem werd gezegd dat hij in een ander koninkrijk was, dat eeuwig is, en dat zijn bestuur op aarde dood was, en dat in het koninkrijk der hemelen niemand geacht wordt dan alleen voor het goede en ware dat hij heeft, en naar de genade

van de Heer, waarin hij staat naar aanleiding van zijn leven in de wereld.
En ook dat hier, evenals op aarde, de mens geacht wordt om zijn rijkdom en de gunst, die de Vorst hem toedraagt, hier zijnde de rijkdom van het goede en het ware, en de gunst van de Vorst en de genade waarin de mens bij de Heer staat door zijn leven in de wereld.
Indien hij daarentegen begeert te heersen, dan wordt hij een opstandeling, omdat hij in het koninkrijk van een ander is.
Op het horen van dit alles werd hij beschaamd.

408. Ik heb gesproken met geesten die zich voorstelden dat hemelse vreugde daarin zou bestaan, dat zij groot zouden zijn.
Maar hen werd gezegd dat in de hemel hij de grootste is, die de minste is, want hij wordt de minste genoemd, die geen macht en wijsheid heeft, en geen macht en wijsheid begeert te hebben van zichzelf, maar van de Heer; en hij die in zulke zin de minste is, heeft het grootste geluk; en omdat hij het grootste geluk heeft, volgt daaruit dat hij de grootste is; want dan heeft hij alle macht van de Heer en munt boven allen in wijsheid uit.
En wat anders kan het betekenen de grootste te wezen, dan de gelukkigste te zijn? Want het grootste geluk zoeken de machtigen door macht en de rijken door hun rijkdom te bereiken.
Verder werd gezegd dat de hemel niet daarin bestond, dat men de geringste wil zijn om de grootste te worden, want dan tracht en verlangt men ernaar dat men de grootste wordt, maar hij bestaat daarin dat men van harte het goede voor anderen meer begeert dan voor zichzelf, en anderen dient ter wille van hun geluk, zonder begeerte naar beloning, maar uit liefde.

409. Hemelse vreugde op zichzelf, zoals die in haar wezen is, kan niet worden beschreven, omdat die bestaat in het binnenste van het leven van de engelen, en vandaar in elk ding van hun gedachten en genegenheden, en daardoor in elk ding van de spraak en elk ding van de handelingen.
Het is alsof het binnenste geheel open is en vrijgesteld om genot en zaligheid op te nemen, die zich verspreiden in elke vezel en zo door het geheel.
De gewaarwording en het gevoel van deze vreugde is van dien aard dat ze niet kan worden beschreven, want beginnende uit het binnenste vloeit zij in ieder bijzonder deel dat daarmede verband houdt, terwijl het zich steeds met toenemende kracht naar de uitwendige delen voortplant.
Wanneer goede geesten, die nog niet in deze vreugde zijn, omdat zij nog niet in de hemel zijn verheven, dit van een engel gewaarworden door de sfeer van zijn liefde, worden zij met zulk een genot vervuld, dat ze als het ware in een genotvolle bezwijming geraken.
Dit gebeurt soms met hen die begeren te weten wat hemelse vreugde is.

410. Wanneer zekere geesten begeerden te weten wat hemelse vreugde is, werd het hun vergund dit tot in die mate gewaar te worden totdat zij het niet langer konden verdragen; en toch was dat een hemelse vreugde nauwelijks in de geringste graad (zoals mij door mededeling werd te kennen gegeven) maar zo gering, dat ze bijna koud was, en toch noemden zij het uitermate hemels, want voor hen was het de innigste vreugde.
Hieruit is het duidelijk dat er niet alleen graden van vreugde zijn in de hemel, maar ook dat de innigste vreugde van de een nauwelijks reikt tot de laagste of middelste vreugde van de ander; en ook dat wanneer iemand zijn eigen innigste vreugde geniet, hij dan in zijn hemelse vreugde is, en niet kan verdragen wat nog inniger gaat, hetgeen voor hem dan pijn wordt.

411. Enige niet kwade geesten verzonken in een staat van rust die als een slaap was, en werden zo naar hun innerlijk, het gebied van hun gemoed, in de hemel verplaatst; want geesten kunnen,

voordat hun binnenste ontsloten is, in de hemel worden opgenomen en onderricht over het geluk van hen die daar wonen.
Ik zag hoe zij zo een half uur lang rustten en dan terugkwamen in het uitwendige waarin zij tevoren verkeerden, en dan weer in de herinnering van hetgeen zij gezien hadden.
Zij zeiden dat zij onder de engelen in de hemel geweest waren en daar verbazende dingen gezien en vernomen hadden, alles glanzend als van goud, zilver en edelgesteenten, in heerlijke vormen, die op wonderlijke wijze afwisselden, en dat de engelen niet verrukt waren met die uiterlijke dingen op zichzelf, maar met hetgeen zij voorstelden, welke Goddelijke dingen waren, onuitsprekelijk en oneindig wijs, en dat dit hun vreugde was, behalve nog ontelbare dingen meer, die niet in menselijke taal konden worden uitgedrukt, niet eens voor een tienduizendste deel, noch ook in begrippen worden gebracht waarin iets stoffelijks is.

412. Bijna allen die in het andere leven komen, zijn onwetend omtrent de natuur van hemelse zaligheid en geluk, omdat zij niets weten over innerlijke vreugde, aangezien ze daarvan geen begrip hebben dan door hetgeen zij begrijpen uit lichamelijke en wereldse blijdschap en vreugde. Al wat zij niet kennen, geloven zij ook niet te bestaan, terwijl toch lichamelijke en wereldse vreugde niets zijn in vergelijking daarmee.
Daarom worden de welgezinden, die niet weten wat hemelse vreugde is, opdat zij mogen weten en verstaan wat het is, eerst opgenomen in paradijsachtige streken die alle begrip van de verbeelding overtreffen.
Zij denken dan dat zij in het paradijs gekomen zijn, maar ze worden onderricht dat dit het werkelijke hemelse paradijs niet is, en zo wordt hun de ervaring te kennen gegeven van diepere innerlijke staten van vreugde, die zij tot in hun binnenste waarnemen.
Zij worden dan gebracht in een staat van vrede in hun binnenste en erkennen dan dat zij daarvan niets in woorden kunnen uitdrukken of begrijpen; ten slotte worden zij gebracht in een staat van onschuld, eveneens tot in hun binnenste waarneming.
Daardoor wordt hun te verstaan gegeven wat het waarlijk geestelijke en hemelse goede is.

413. Maar opdat ik de natuur en de hoedanigheid van de hemel en de hemelse vreugde mocht kennen, is het mij dikwijls en voor lange tijd door de Heer toegestaan geworden, de genietingen van hemelse vreugde te ondervinden; ten gevolge hiervan werd ik in staat gesteld ze door levendige ervaring te leren kennen.
Ik kan ze echter niet volledig beschrijven; toch zal er iets over gezegd worden, opdat men er enig denkbeeld van vormen kan.
Hemelse vreugde is een gevoel van talloze genietingen die tezamen iets algemeens teweegbrengen, in welke algemene zaak of algemeen gevoel harmonieën liggen van ontelbare gevoelens die niet duidelijk maar alleen duister tot het bewustzijn komen, omdat de gewaarwording een hoogst algemene is.
En toch kon het worden waargenomen dat ontelbare dingen daarin zijn, in zulk een orde als niet kan worden beschreven; die ontelbare dingen vloeien volgens hun aard uit de orde van de hemel. Zulk een orde is in alle dingen, zelfs in het kleinste deel van het gevoel, dat slechts als de algemeens te eenheid wordt gewekt en ondervonden, al naar de ontvankelijkheid van de persoon. In één woord, oneindige vreugden, geschikt in de grootste orde, zijn in elk algemeen gevoel, en er is niets dat niet leeft en opwekt, en inderdaad alles vanuit het meest innerlijke, want uit het allerbinnenste ontspringt hemelse vreugde.
Het kon ook worden waargenomen, dat het genoegen en de vreugde als uit het hart voortkwamen, zich op zachte wijze voortplantende door alle innerlijke vezels, en door deze in de vezelgroepen, met zulk een innig gevoel van genot dat de vezels als het ware louter genot en vreugde waren, en alle daaruit voortkomende waarneming en gevoel eveneens levend waren uit geluk.

Het genot van lichamelijke genoegens, vergeleken met deze vreugde, is als grof en prikkelend stof vergeleken met het zuiverste en zachtste aroma.
Ik heb bemerkt, dat wanneer ik al mijn genot op een ander wilde overdragen, er dan aanhoudend een inniger en voller genot dan tevoren in plaats daarvan invloeide, en hoe meer ik zulks begeerde, hoe meer het invloeide.
Ik voelde dat dit van de Heer was.

414. Zij die in de hemel zijn, gaan aanhoudend vooruit naar de lente van hun leven en hoe meer eeuwen zij leven, des te heerlijker en gelukkiger is die lente, en zo voort tot in eeuwigheid, met toeneming al naar gelang van de vooruitgang en graden van hun liefde, naastenliefde en geloof.
Vrouwen die in hun ouderdom afgeleefd gestorven zijn, maar geleefd hebben in geloof tot de Heer en liefde tot de naaste, en in gelukkige echtelijke liefde met een echtgenoot, komen na verloop van jaren meer en meer in de bloei van de jeugd en de maagdelijke leeftijd, en tot een schoonheid die elk ideaal van schoonheid, dat zich ooit aan ons oog zou kunnen vertonen, te boven gaat, en de bewondering wekt van hen die dat aanschouwen.
Goedheid en naastenliefde is het, die haar eigen gelijkenis in haar vormt en voorstelt, en maakt dat de vreugde en de schoonheid van de naastenliefde uitblinkt in iedere lijn, zelfs in de geringste van het gelaat, zodat ze vormen van naastenliefde zelf worden.
De gestalte van de werkende liefde is van dien aard, dat zij zich in de hemel levendig aan het oog voorstelt als de werkzame liefde zelf, die afbeeldt en afgebeeld wordt, en wel zo dat de gehele engel en voornamelijk het gelaat, als het ware naastenliefde is, die duidelijk te voorschijn treedt en ook gevoeld wordt.
Deze gestalte, wanneer zij aanschouwd wordt, is onuitsprekelijke schoonheid die het innerlijkste leven van het gemoed met liefde overstroomt.
In één woord, oud worden in de hemel is jong worden.
Zij die in liefde tot de Heer en in naastenliefde hebben geleefd, worden in het andere leven zulke gestalten of zulke schoonheden.
Alle engelen zijn zulke gestalten, met ontelbare verscheidenheden, en uit hen bestaat de hemel.

DE ONMETELIJKHEID VAN DE HEMEL

415. Dat de hemel van de Heer onmetelijk is, wordt klaar uit veel dat in de vorige hoofdstukken gezegd en aangetoond is, voornamelijk hierdoor, dat de hemel uit het menselijk geslacht is (zie nr. 311-317), en niet alleen uit hen die in de kerk geboren worden, maar ook uit hen die buiten haar geboren worden (zie nr. 318-328); dus uit allen die van het begin van deze aarde in het goede hebben geleefd.
Hoe groot het aantal mensen op de gehele aarde is, kan iedereen nagaan die enigszins onderricht is omtrent de werelddelen, landen en rijken die er op aarde zijn.
Een eenvoudige berekening toont aan, dat er vele duizenden mensen iedere dag op deze wereld wegsterven, dus per jaar vele miljoenen, ja myriaden, en dit sedert de allereerste tijden, die enige duizenden jaren geleden zijn.
Al die mensen zijn na hun dood gekomen in de andere wereld, die de geestelijke wereld heet, en er komen er nog voortdurend meer.
Maar hoeveel van hen engelen geworden zijn of nog worden, kan niet worden gezegd.
Men heeft mij medegedeeld, dat in oude tijden zeer velen engelen werden, omdat toen de mensen meer innerlijk en meer geestelijk dachten, en daardoor in hemelse genegenheid waren, maar dat er in de opvolgende eeuwen niet zoveel waren, omdat de mens in de loop der tijden meer uiterlijk werd en meer natuurlijk begon te denken, en zo in aardse genegenheid kwam.

Hierdoor is het duidelijk dat de hemel in de eerste plaats reeds door de bewoners van deze aarde alleen groot is.

416. Dat de hemel van de Heer onmetelijk is, wordt duidelijk alleen al hierdoor, dat alle kinderen, hetzij geboren in de kerk of daarbuiten, door de Heer worden aangenomen en engelen worden, en dat hun getal een vierde of een vijfde deel bedraagt van het gehele mensdom op aarde.
Ieder klein kind, waar ook geboren, hetzij binnen de kerk of daarbuiten, uit vrome of goddeloze ouders, wordt bij de dood door de Heer ontvangen, in de hemel opgevoed en volgens de Goddelijke orde onderwezen, met genegenheden voor het goede toegerust en daardoor met kennis van het ware, en later, nadat het is toegenomen in inzicht en wijsheid, in de hemel binnengeleid: in één woord, het wordt een engel. (zie nr. 329-345)
Hieruit ziet men dus dat een grote menigte engelen in de hemel, van de eerste schepping af tot nu toe, alleen al uit deze kinderen voortkwamen.

417. Hoe onmetelijk de hemel van de Heer is, ziet men ook hieruit, dat alle planeten die in ons zonnestelsel voor ons oog zichtbaar zijn, werelden zijn, en verder dat er in het heelal ontelbaar vele zijn, alle vol met bewoners.
Hierover werd gehandeld in een klein werkje: *Over de aardbollen in het heelal* waaruit ik het volgende uittreksel overneem.
Dat er vele werelden zijn, met mensen er op, en geesten en engelen uit hen, is in het andere leven wel bekend, want het wordt daar aan iedereen die het begeert uit liefde voor de waarheid en voor nut, toegestaan met geesten van een andere wereld te spreken en door hen te worden bevestigd over de veelheid van werelden, en te worden onderricht dat het menselijk geslacht niet uit één wereld alleen komt maar uit ontelbaar vele.
Ik heb dikwijls met geesten van onze aarde over dit onderwerp gesproken en men zei dat ieder intelligent mens door vele dingen waarmee hij bekend is, kan weten dat er vele werelden zijn met mensen bevolkt, want het is duidelijk dat zulke grote bollen als de planeten, sommige veel groter dan deze aarde, geen ledige klompen zijn, alleen maar geschapen om te worden onderhouden, rond een zon te draaien en met hun flauw licht één aardbol te beschijnen, maar dat zij voor een belangrijker doel bestaan.
Hij die gelooft, zoals iedereen geloven moet, dat God de wereld schiep met geen ander doel dan dat het menselijk geslacht zou bestaan en daaruit de hemel (omdat het menselijk geslacht de voorbereiding voor de hemel is), kan niet anders geloven dan dat er mensen zijn daar waar een wereld is.
Dat de planeten, die voor onze ogen zichtbaar zijn omdat ze binnen de grenzen van ons zonnestelsel liggen, werelden zijn, kan hieruit afgeleid worden, dat zij lichamen zijn uit aardachtige stof, omdat ze het zonlicht terugkaatsen; en dat ze door een telescoop beschouwd, niet schijnen te glinsteren als vlammen, maar als werelden met afwisselende donkere gedeelten; en ook hieruit, dat ze evenals onze aarde om de zon worden rondgevoerd en zich bewegen in de baan van de zodiak, waardoor jaren, jaargetijden, lente, zomer, herfst en winter worden gevormd; dat zij ook om hun as wentelen zoals onze aarde, waardoor dagen en tijden van de dag, morgen, middag, avond en nacht worden gemaakt, en verder omdat sommige van hen satellieten of manen hebben, die om die lichamen in gezette tijden rondlopen, zoals de maan om onze aarde; vervolgens dat de planeet Saturnus, omdat die verder van de zon verwijderd is, een grote lichtende ring heeft, die veel teruggekaatst licht aan die planeet afgeeft.
Hoe kan iemand die deze dingen weet en redelijk denkt nu ooit zeggen dat die planeten onbewoonde lichamen zijn? Ik heb daarenboven over dit onderwerp met geesten gesproken, opdat de mens het zou kunnen geloven, dat er in het heelal meer dan één aardbol is, uit het feit dat de sterrenhemel zo onmetelijk is, en de sterren daarin zo ontelbaar; waarvan elkeen in zijn

plaats of in zijn stelsel een zon is, gelijkende op onze zon, hoewel van verschillende grootte.
Hij die behoorlijk hierover nadenkt, moet erkennen dat zo'n onmetelijk geheel niet anders kan zijn dan een middel tot een doel, dat het einddoel is van de schepping; en dat dit einddoel gelegen is in een hemels koninkrijk, waarin het Goddelijke kan wonen met engelen en mensen.
Want het zichtbare heelal of het uitspansel, door zo ontelbaar vele sterren verlicht, die even zovele zonnen zijn, is alleen een middel voor het bestaan van de aardbollen en voor de mensen die daarop wonen en uit wie het hemels koninkrijk wordt gevormd.
Een redelijk mens moet wel uit dit alles besluiten dat zulk een onmetelijk middel voor zulk een groot doel niet gemaakt was voor het menselijk geslacht van één enkele aardbol.
Wat zou dat zijn voor God die oneindig is, en voor wie duizenden, zelfs duizend miljoenen aardbollen en die alle vol met bewoners, nog weinig zou zijn, ja nauwelijks iets? Er zijn geesten van wie het het enige streven is, kennis te verzamelen, omdat zulks voor hen het enige genot is. Daartoe wordt het hen veroorloofd overal heen te gaan en zelfs uit ons zonnestelsel naar een ander te gaan om kennis op te doen.
Zulke geesten, die uit de planeet Mercurius zijn, zeiden dat er aardbollen met bewoners waren niet alleen in ons planetenstelsel, maar ook daarbuiten in de sterrenhemel, in een onnoembaar aantal.
Men heeft berekend, dat als er 1.000.000 aardbollen in het heelal waren en op iedere aardbol 300.000.000 bewoners, met 200 geslachten in 6000 jaren, en aan ieder mens of geest een ruimte van 3 kubieke ellen werd toegestaan, dan zou de ruimte door al die mensen of geesten tezamen ingenomen nog niet de ruimte vullen die deze aarde beslaat, en nauwelijks meer dan de ruimte van een van de satellieten rondom onze planeten; een ruimte die in het heelal zo klein is, dat ze nauwelijks zichtbaar is, omdat een satelliet nauwelijks met het blote oog gezien kan worden.
En wat is dit voor de Schepper van het heelal, voor Wie het niet genoeg zou zijn als het ganse heelal gevuld was, daar Hij oneindig is? Over dit onderwerp heb ik met engelen gesproken, die zeiden dat zij een dergelijk denkbeeld hadden over de geringheid van het menselijk geslacht in vergelijking van de oneindigheid van de Schepper, maar dat zij toch niet over ruimte denken, maar over staat, en dat, volgens hun begrip, wereldtallen van zovele duizend miljoenen als men met mogelijkheid denken kan, toch voor de Heer nog in het geheel niets zijn.
Over de aardbollen in het heelal met hun bewoners en de geesten en engelen die daaruit voortkomen, kan men het boven genoemde werkje opslaan.
Wat daarin gezegd is, werd mij geopenbaard en getoond, opdat men zou kunnen weten, dat de hemel van de Heer onmetelijk is, en dat hij geheel uit het menselijk geslacht voortkomt; alsook, dat de Heer alom wordt erkend als de God van hemel en aarde.

418. Dat de hemel van de Heer onmetelijk is, wordt ook duidelijk hieruit, dat de hemel als een compleet geheel één mens voorstelt, en ook in overstemming is met alles en met elk ding in de mens, en dat deze overeenstemming nooit kan worden opgevuld, daar het niet enkel is een overeenstemming met al de onderdelen, organen en vezels van het lichaam in het algemeen, maar ook tot in de kleinste bijzonderheden met alle en elk van de kleine vezels en kleine organen, die zich daarin bevinden, en zelfs met elke vezel en ieder orgaan; en niet alleen met deze, maar ook met de organische zelfstandigheden, die innerlijk de invloeiing van de hemel ontvangen, waardoor de mens innerlijke werkzaamheid heeft die tot de werking van zijn geest dient.
Want alles wat innerlijk in een mens bestaat, bestaat in vormen die zelfstandigheden zijn, aangezien alles wat niet in zelfstandigheden als zijn onderwerp bestaat, niets is.
Van al deze dingen bestaat er overeenstemming met de hemel, zoals blijkt uit het hoofdstuk van de overeenstemmingen van alle dingen in de hemel met alle dingen van de mensen (zie nr. 87-102).
Deze overeenstemming kan nooit worden vervuld, want hoe talrijker de samenvoegingen van

engelen worden die met elk onderdeel overeenstemmen, hoe meer de hemel volmaakt wordt; want alle volmaaktheid in de hemelen neemt met het aantal toe, en wel omdat iedereen aldaar een einddoel heeft, dat allen eenstemmig voor ogen hebben.
Dit einddoel is het algemeen beste en als dit heerst, komt er ook uit het algemene beste het goede voor iedereen, en uit het goede voor iedereen komt goed voor de gehele maatschappij.
Dit geschiedt doordat de Heer allen in de hemel naar zichzelf keert (zie nr. 123), en ze daarbij één maakt in zich zelf.
Dat de eenstemmigheid en eendracht van velen, in het bijzonder uit zulk een oorzaak en in zulk een verband, volmaaktheid te voorschijn brengt, kan iedereen met enig verlicht verstand duidelijk inzien.

419. Het werd mij ook gegeven de uitgestrektheid te zien van de bewoonde hemel en ook die van de onbewoonde hemel.
Ik zag dat de uitgebreidheid van de onbewoonde hemel zo groot was, dat die in eeuwigheid niet gevuld kan worden, ook al waren er duizenden miljoenen aardbollen en in elk daarvan een getal mensen zo groot als op onze aarde.
Zie over dit onderwerp ook nog het werkje: *Over de aardbollen in het Heelal* - nr. 168.

420. Dat de hemel niet onmetelijk is maar klein, wordt door sommigen afgeleid uit enkele plaatsen in het Woord die zij letterlijk opvatten.
Onder andere waar gezegd wordt dat enkel de armen in de hemel komen en enkel de uitverkorenen; en ook alleen zij die tot de kerk behoren en niet zij die daar buiten zijn, en ook alleen zij voor wie de Heer een voorspraak is; dat de hemel gesloten wordt, als die gevuld is, en dat de tijd daarvan tevoren bepaald is.
Maar die mensen weten niet dat de hemel nooit wordt gesloten, dat er geen tijd van tevoren is vastgesteld, noch ook een bepaald aantal; en dat uitverkoren worden genoemd, degenen die een leven hebben van goedheid en waarheid, en dat armen genoemd worden, zij die niet in de kennis van goed en waar verkeren, maar deze toch begeren, en die ook om die begeerte hongerigen genoemd worden.
Zij die door misverstand van het Woord een begrip hebben gevormd alsof de hemel van geringe omvang was, weten ook niet beter, dan dat de hemel in een plaats is waar allen worden verzameld, terwijl toch de hemel uit ontelbare gezelschappen bestaat (zie nr. 41 50.) Zij weten ook niet beter dan dat de hemel wordt toegestaan uit onmiddellijke genade, dat er dus toegang en opneming wordt verleend alleen door gunst; zij begrijpen ook niet dat de Heer uit genade iedereen leidt die Hem ontvangt en dat diegene hem ontvangt, die een leven volgt naar de wetten van de Goddelijke orde, die voorschriften zijn van liefde en van geloof, en dat op dusdanige wijze door de Heer te worden geleid van de jeugd af tot het einde van het leven in deze wereld en later tot in eeuwigheid, de genade is die bedoeld wordt.
Laat hen daarom weten dat iedereen voor de hemel wordt geboren, en dat diegene wordt opgenomen die in de wereld de hemel in zichzelf opneemt, en diegene buitengesloten die de hemel niet opneemt.

DEEL 2

OVER DE WERELD DER GEESTEN EN DE STAAT VAN DE MENSEN NA DE DOOD

WAT IS DE WERELD DER GEESTEN?

421. De wereld der geesten is niet de hemel noch de hel, maar een plaats of staat tussen beide. De mens gaat na zijn dood eerst daarheen en wanneer hij zijn bestemde tijd daarin heeft doorgebracht, dan wordt hij, in overeenstemming met zijn leven in deze wereld, óf verheven in de hemel, óf geworpen in de hel.

422. De wereld der geesten is een middenplaats tussen de hemel en de hel en is ook de middenstaat van de mensen na de dood.
Dat zij een middenplaats is, werd mij duidelijk gemaakt doordat de hellen beneden en de hemelen erboven zijn; en dat zij een middenstaat is, werd mij tevens duidelijk doordat de mens, zolang hij daar is, noch in de hemel is noch in de hel.
De hemelse staat in de mens is de vereniging van het goede en het ware in hem, en de staat van de hel is de vereniging van het kwade en het valse in hem.
Wanneer het goede en het ware in een mensen geest verenigd zijn, dan treedt hij de hemel in, omdat deze vereniging, zoals is opgemerkt, de hemel in hem is; wanneer echter in de mensengeest het kwade verenigd is met het valse, treedt hij de hel in, omdat die vereniging de hel is die in hem aanwezig is.
Deze vereniging wordt in de wereld der geesten bewerkt, omdat de mens dan in een middenstaat is.
Het is geheel hetzelfde of wij spreken van de vereniging van het verstand en de wil, of dat wij spreken van de vereniging van het ware en goede.

423. Ten aanzien van de vereniging van het verstand en de wil en haar gelijkheid met de vereniging van het goede en het ware zal hier eerst iets vooraf moeten gezegd worden, omdat die vereniging in de geestenwereld wordt bereikt.
De mens bezit zowel een verstand als een wil; het verstand ontvangt waarheden en wordt gevormd uit die waarheden; de wil ontvangt het goede en wordt gevormd door dat goede.
Om deze reden noemt de mens wat hij door zijn verstand begrijpt, waarheid; en wat hij wil en daarom denkt, noemt hij goed.
Omdat zijn verstand denkt en daarom begrijpt, is de mens in staat om te denken en daardoor te vatten wat waarheid is en ook wat goed is; maar hij denkt niet door zijn wil, tenzij hij iets wil, en zo handelt.
Zo hij iets tot een voorwerp maakt van zijn wil en ook dienovereenkomstig handelt, zetelt de handeling in zijn verstand en wil, dus in de mens zelf.
Want het verstand alleen vormt niet de mens, noch ook de wil alleen, maar verstand en wil tezamen; wat daarom in die beide is, is in de mens zelf en wordt hem toegeëigend.
Al wat alleen in het verstand bestaat, is werkelijk met de mens aanwezig, maar niet in hem opgenomen; het is enkel een voorwerp van zijn geheugen en een zaak die hij kent als door zijn geheugen opgenomen; het is een zaak, waarover hij in staat is te denken, wanneer hij niet in zichzelf, maar buiten zichzelf met anderen is; waarover hij dus kan spreken en redeneren, en volgens welke hij ook gevoelens en gebaren kan huichelen.

424. Dat de mens in staat is uit zijn verstand te denken en niet op hetzelfde moment uit de wil te denken, is zo beschikt, opdat hij vatbaar zou zijn voor verbetering.
Want de mens wordt hervormd door middel van waarheden, en waarheden, zoals boven is opgemerkt, zijn zaken van het verstand.
Want de mens is ten opzichte van de wil in alle kwaad geboren, en daarom wil hij uit zichzelf voor niemand het goede dan alleen voor zichzelf, en die het goede alleen voor zichzelf wil, schept behagen in de ongelukken van anderen, vooral wanneer die tot zijn eigen voordeel strekken, want hij tracht het goede van alle andere mensen, hetzij eer, hetzij welzijn, zich toe te eigenen, en in zoverre hij zijn begeerte vervuld ziet, voelt hij een innerlijke blijdschap.
Teneinde deze wil te verbeteren en te hervormen, is de mens in staat gesteld om waarheden te leren kennen, en door middel van deze waarheden de kwade neigingen van zijn wil te beteugelen.
Het is om deze reden dat hij in staat is om door zijn verstand waarheden te bedenken en ze ook uit te spreken en te doen; maar hij kan die niet bedenken door zijn wil vóór hij zodanig is dat hij ze wil en uit zichzelf doet, dat is met zijn hart.
Wanneer de mens in deze staat is, dan zijn de waarheden die hij door zijn verstand bedenkt, voortbrengselen van zijn geloof; en de waarheden die hij vanwege zijn wil bedenkt, zijn de voortbrengselen van zijn liefde; dan gaan geloof en liefde in hem samen, gelijk zijn verstand en zijn wil.

425. In die mate nu als de waarheden van zijn verstand verenigd zijn met het goede van zijn wil, dus in die mate als de mens het ware wil en daarom doet, heeft hij de hemel in zichzelf; want, zoals boven is opgemerkt, de vereniging van het goede en het ware is de hemel.
In die mate daarentegen als de leugen van zijn verstand verenigd is met het kwade van zijn wil, in die mate heeft de mens in zichzelf de hel; want de vereniging van de leugen met het kwade is de hel.
In die mate echter als het ware van zijn verstand niet verenigd is met het goede van zijn wil, is de mens in een middenstaat.
Bijna ieder mens is heden ten dage in zulk een staat dat hij waarheden kent en door de kennis en ook door het verstand de waarheden bedenkt en óf veel, óf weinig, óf niets doet van hetgeen zij verlangen, ofwel uit liefde tot het kwaad en bijgevolg door het geloof in het valse tegen de waarheid handelt.
Opdat nu zo iemand geschikt moge worden hetzij voor de hemel, hetzij voor de hel, wordt hij na zijn dood eerst in de geestenwereld gebracht, waar een verbintenis van goed en waar wordt bewerkt voor hen die in de hemel zullen opgenomen worden, en een verbintenis van het kwade met het valse voor hen die in de hel zullen geworpen worden.
Want het is niet geoorloofd voor iemand in de hemel of in de hel een verdeeld gemoed te hebben, dat is, dat hij een ding erkent en iets anders wil; maar wat iemand wil, moet hij ook erkennen, en hetgeen hij erkent moet hij ook vervullen.
Daarom zal in de hemel iedereen van wie de wil goed is, de waarheid inzien; in de hel daarentegen zal ieder van wie de wil kwaad is, ook het valse verstaan.
Daarom worden in de geestenwereld alle valsheden van de goeden verwijderd, en waarheden passende en overeenkomstig aan het goede, dat zij hebben, aan hen gegeven; evenzo wordt alle waarheid verwijderd van de kwaden en worden hun valsheden gegeven, overeenkomende met hun kwaad.
Uit deze voorbeelden mag duidelijk zijn wat de geestenwereld is.

426. De geestenwereld bevat een groot aantal geesten, omdat zij het gebied is waarin allen worden onderzocht en voorbereid.
Hun oponthoud hier is niet aan een vaste tijd verbonden; sommigen treden zo in en worden

dadelijk óf opgenomen in de hemel óf neergeworpen in de hel; sommigen vertoeven daar slechts enige weken en anderen verscheidene jaren, maar niet meer dan dertig.
Het verschil in de tijd van hun oponthoud hangt af van de overeenstemming en van het gebrek aan overeenstemming tussen hun innerlijk en uiterlijk.
Op welke wijze de mens in die wereld van de ene staat in de andere wordt geleid en voorbereid, zal worden aangetoond in hetgeen volgt.

427. Zodra de mensen na hun dood de geestenwereld intreden, worden zij duidelijk door de Heer onderscheiden; de bozen worden onmiddellijk in gemeenschap gebracht met het helse gezelschap waarmee zij in de wereld reeds verenigd waren door hun heersende neiging, en de goeden worden onmiddellijk verenigd met het hemelse gezelschap waarmee zij verenigd waren tijdens hun verblijf in de wereld, door hun liefde, naastenliefde en geloof.
In weerwil dat zij zo worden gescheiden, kunnen toch allen die in het lichamelijke leven niet met elkaar bevriend en bekend waren, vooral echtgenoten, broeders en zusters, wanneer zij in het andere leven dat verlangen, elkaar ontmoeten en samen spreken.
Ik heb een vader zien spreken met zijn zes zonen die hij alle herkende en vele anderen met hun vrienden en verwanten, maar omdat zij in een verschillende staat waren als gevolg van hun leven op aarde, waren zij spoedig weer gescheiden.
Zij echter die uit de geestenwereld naar de hemel gaan en zij die vandaar gaan naar de hel, zien of kennen elkaar nooit weer, tenzij zij door een gelijke liefde een gelijke gezindheid hebben.
De reden waarom bekenden elkander wel zien in de geestenwereld en niet in de hemel en in de hel, is deze, dat zij in de geestenwereld in de staat worden gebracht zoals zij die hadden in het lichamelijke leven en van de ene in de andere overgaan.
Na die tijd komen allen echter in een onveranderlijke staat, overeenkomende met hun heersende neiging, waarin de een de ander alleen kent door gelijkheid in neiging; want het gelijke verenigt zich en het ongelijke scheidt zich van elkander af, zoals werd aangetoond in nr. 41-50.

428. Gelijk de geestenwereld de middenstaat is tussen de hemel en de hel bij de mens, zo is zij ook een middenplaats.
Beneden zijn de hellen en boven zijn de hemelen.
Alle hellen zijn aan de zijde van die wereld afgesloten; de enige openingen zijn holen en spleten als van rotsen en door wijde kloven die worden bewaakt, opdat er niemand, dan bij vergunning, zou uitgaan.
Deze vergunning wordt soms verleend, wanneer de dringende noodzakelijkheid dit eist, waarover later.
De hemel is insgelijks aan alle zijden omsloten en er is geen toegang tot enig hemels gezelschap open, dan alleen door een nauwe weg, waarvan de ingang op dezelfde wijze wordt bewaakt.
Deze uit- en ingangen worden in het Woord de poorten en de deuren van de hel en van de hemel genoemd.

429. De geestenwereld gelijkt op een vallei die door bergen en rotsen is ingesloten; hier en daar daling en rijzing.
De deuren en poorten die tot de hemelse gezelschappen leiden, zijn niet zichtbaar dan alleen voor hen die voor de hemel zijn toebereid; door niemand anders kunnen zij zelfs gevonden worden en tot ieder gezelschap is er uit de geestenwereld een toegang, waarachter een weg is die bij het opwaarts lopen zich in verscheiden takken verdeeld.
Ook de poorten en de deuren die naar de hellen leiden, zijn voor niemand zichtbaar dan voor hen die op het punt staan er binnen te gaan.
Voor hen worden zij dan geopend en er worden dan duistere, als met roet overdekte holen

zichtbaar die in een helling neerwaarts lopen naar de diepte, waar op dezelfde wijze weer verschillende deuren zijn.
Door deze holen walmen vreselijke stanken en bedorven luchten, die door de goede geesten geschuwd worden omdat zij een afkeer in hen verwekken, maar die de kwade geesten zoeken omdat zij hun aangenaam zijn; want evenals eenieder in de wereld behagen heeft geschept in zijn eigen kwaad, zo schept hij ook na zijn dood behagen in de stank die met zijn kwaad overeenstemt.
In dit opzicht kunnen zulke personen vergeleken worden met roofvogels en wilde beesten, zoals bijvoorbeeld raven, wolven en zwijnen, die dadelijk bij het waarnemen van de stank toevliegen en toesnellen op lijkachtige en drekkige dingen.
Ik hoorde eens een zekere geest een luide schreeuw geven, alsof hij door een innerlijke pijniging werd aangegrepen, toen hij de geur opving die van de hemel uitging en dezelfde geest zag ik zeer bedaard blijven en verheugd zijn, toen de stank uit de hel hem bereikte.

430. Voor ieder mens bestaan evenzo twee poorten; de een leidt naar de hel en is geopend voor al het kwade en valse daaruit; de andere leidt naar de hemel en is geopend voor al het goede en ware dat daaruit komt.
In hen die in het kwade en het valse zijn, is de poort van de hel geopend en slechts weinige stralen van het licht van de hemel dringen van boven als door kieren binnen, waar de mens door invoering in staat is om te denken, te redeneren en met anderen te spreken; maar in hen die in het goede en daardoor in het ware zijn, is de poort van de hemel geopend.
Want er zijn twee wegen, die tot het redelijk gemoed in de mens leiden, een hogere of innerlijke weg en een lagere of uiterlijke; door de eerste komt tot hem het goede en het ware van de Heer; door de tweede het kwade en de leugen van de hel.
In het midden is het redelijk gemoed zelf, waarheen deze twee wegen leiden.
In zoverre het licht van de hemel tot daar wordt toegelaten, is de mens redelijk; maar in zoverre dit licht niet wordt toegelaten, is hij niet redelijk, ofschoon hij zelf juist het tegendeel meent.
Deze feiten zijn mee gedeeld, opdat de aard van de gemeenschap van de mens met de hemel of met de hel gekend moge worden.
Zijn rede is gedurende haar ontwikkelingstijd in overeenstemming met de geestenwereld; wat daarboven is, is in overeenstemming met de hemel, en wat er beneden is met de hel.
Wat daarboven is, is geopend, en wat daar beneden is, is gesloten voor de invloed van het kwade en de leugen van hen, die toebereid worden voor de hemel; maar wat beneden is, is geopend tegen, en wat daarboven is, is gesloten voor de invloed van het goede en de waarheid op hen, die toebereid worden voor de hel.
De laatste kan derhalve niets anders doen dan de blik naar beneden richten, dat is, naar de hel, en de eerste kan niets anders dan opzien naar boven, naar de hemel, Opzien naar boven is opzien naar de Heer, omdat hij het algemene middenpunt is, waarheen al wat in de hemel is, opziet; maar het zien naar beneden is het afzien van de Heer, naar het tegenovergestelde middenpunt, waarnaar alles wat in de hel is, heen ziet en zich keert (zie nr. 123-124).

431. Waar in de voorgaande bladzijden van geesten sprake is, worden zij bedoeld die in de geestenwereld vertoeven, en met engelen zij die in de hemel zijn.

IEDER MENS IS INNERLIJK EEN GEEST

432. Wie ooit rijp over dit onderwerp dacht, zal tot de overtuiging zijn gekomen, dat het lichaam niet denkt omdat het stoffelijk is, maar dat de ziel denkt omdat die geestelijk is.

De ziel van de mensen (over de onsterfelijkheid waarvan zo velen hebben geschreven) is zijn geest, want deze geest is onsterfelijk in al het zijn, en deze is het die in het lichaam denkt; want hij is geestelijk en hetgeen geestelijk is, neemt hetgeen geestelijk is geestelijk op, en leeft op geestelijke wijze, dat wil zeggen: het denkt en wil; alles wat dus in het lichaam zich als geestelijk leven openbaart, behoort tot de geest en niets daarvan behoort tot het lichaam.
Het lichaam is stoffelijk, zoals boven is gezegd, en de stoffelijkheid die het eigenaardige van het lichaam is, is aan de geest slechts toegevoegd, of bijna als het ware daaraan vastgemaakt, opdat deze zou kunnen leven en handelen in de natuurlijke wereld, waar alles stoffelijk is en in zichzelf ontbloot is van leven.
Daar nu het stoffelijke niet leeft, maar alleen dat wat geestelijk is, zo blijkt hieruit duidelijk dat alles wat leeft bij de mens, aan zijn geest toebehoort, en dat het lichaam alleen dient voor de geest, zoals een werktuig dient voor de werkman.
Men is weliswaar gewoon om van een werktuig te zeggen dat het handelt, beweegt of slaat; indien men echter werkelijk gelooft, dat die krachten tot het werktuig behoren, en niet tot hem die met het werktuig handelt, beweegt of stoot, dan is dat een dwaling.

433. Daar alles wat in het lichaam leeft en door dit leven handelt en gevoelt, uitsluitend tot de geest en niets daarvan tot het lichaam behoort, zo volgt daaruit dat de geest de werkelijke mens is, of wat hetzelfde zegt, dat de mens op zichzelf beschouwd een geest is, en ook gelijke gestalte heeft; want al wat leeft en voelt in de mens behoort tot zijn geest, en er is niets in hem, van het hoofd tot de voetzool toe, wat niet leeft en voelt.
Wanneer daarom geest en lichaam gescheiden worden, hetgeen wij sterven noemen, blijft de mens toch een mens en leeft voort.
Uit de hemel werd mij gezegd dat sommigen bij hun sterven, wanneer zij op de baar liggen, vóór hun opwekking in hun koud lichaam nog denken en niet beter weten dan dat zij nog leven, maar met dit onderscheid, dat zij geen enkel stoffelijk lid kunnen bewegen dat tot het lichaam behoort.

434. De mens kan niet denken en niet willen, tenzij er een onderwerp is, dat is een zelfstandigheid, waaruit en waarin hij denkt en wil; alles wat men zich voorstelt te bestaan zonder een zelfstandigheid, is niets.
Dit moge duidelijk worden uit het feit, dat de mens niet zien kan, zonder een orgaan dat de grondslag is van zien, noch horen kan zonder een orgaan dat de grond slag is van zijn horen. Gezicht en gehoor zijn zonder deze organen niets, ja een onmogelijkheid.
Dit geldt ook voor de gedachte die innerlijk gezicht is, en voor de gewaarwording, die innerlijk gehoor is.
Indien deze niet in en door zelfstandigheden bestaan, die organisch zijn gevormd en de onderlaag zijn van deze werkzaamheden, zo konden zij in het geheel niet bestaan.
Uit deze waarheden moge duidelijk blijken dat de geest van de mensen op dezelfde wijze in een vorm is en dat deze de menselijke vorm is en evenzeer zinnen en zintuigen bezit na zijn scheiding van het lichaam als toen hij nog in het lichaam was; dat al het leven van het oog en al het leven van het oor, in één woord geheel het zintuiglijk leven dat de mens bezit, niet tot zijn lichaam, maar tot zijn geest behoort; want de geest woont daarin tot in de allerfijnste delen die hen samenstellen.
Uit deze oorzaak zien, horen en voelen de geesten zowel als de mensen; maar na hun scheiding van het lichaam niet meer in de natuurlijke wereld, maar in de geestelijke.
De reden waarom de geest, terwijl hij in het lichaam is, natuurlijke gewaarwordingen heeft, komt door de stoffelijke natuur die aan hem is toegevoegd; maar ook dan heeft hij geestelijke gewaarwording tegelijkertijd in zijn denken en willen.

435. Deze waarheden zijn vermeld opdat de redelijke mens overtuigd mag worden dat de mens, in zichzelf beschouwd, een geest is en dat het lichamelijk omhulsel dat dan aan zijn geest is toegevoegd voor zijn werkzaamheden in de natuurlijke en stoffelijke wereld, niet de mens is, maar alleen een werktuig voor het gebruik van zijn geest.
Bevestigingen echter, die op de ervaring berusten, zijn te verkiezen, omdat redeneringen de bevatting van velen te boven gaan, terwijl zij door hen, die tegenovergestelde gevoelens zijn toegedaan, twijfelachtig worden gemaakt door gevolgtrekkingen uit bedrieglijke zinnen.
Zij die zich in dit tegenovergestelde hebben versterkt, zijn gewoon te denken dat ook de dieren leven en voelen zoals de mensen, en dus ook een geestelijk leven bezitten zoals de mens, dat echter met hun lichaam sterft.
De aard van het geestelijke van de dieren is evenwel niet gelijk aan dat van de mensen; want de mens heeft, wat dieren niet hebben, een meest innerlijke graad of gebied van de ziel, waarin het Goddelijke invloeit en haar verheft tot Zichzelf en daardoor met Zichzelf verenigt.
Hierdoor is het dat de mens, in onderscheiding van de dieren, in staat is om te denken over God en de Goddelijke dingen die tot de hemel en de kerk behoren en daarin en daardoor God lief te hebben en dus met Hem verenigd te worden; en al wat in staat is om met het Goddelijke verenigd te worden, kan niet vernietigd worden; terwijl al wat onvatbaar is om met het Goddelijke verenigd te worden, wordt vernietigd.
Deze meest innerlijke graad of dit gebied in de ziel, dat de mens heeft en de dieren niet hebben, is in een vorig gedeelte behandeld (zie nr. 39), en wat daar is vermeld zal nog eens worden herhaald, omdat het van belang is de dwalingen te verdrijven, die omtrent dit punt worden gekoesterd door velen die uit gebrek aan kennis en door een ongeoefend verstand niet in staat zijn om zich redelijke denkbeelden ervan te vormen.
Die zin luidt als volgt: Ik moet hier over de engelen van de drie hemelen een zeker geheim vermelden, dat nimmer tevoren in een mensenhart is opgekomen, omdat tot hiertoe niemand de leer van de graden heeft verstaan.
In iedere engel en derhalve ook in ieder mens, is een innerlijke en verheven graad of een zeker innerlijk of voortreffelijk punt, waarin het Goddelijke van de Heer het eerst en het naast invloeit en waaruit het alle overige innerlijke dingen die daarop volgen, schikt volgens de graden van de orde.
Dit meest innerlijk of verheven gebied van de ziel kan de ingang van de Heer tot de engelen en tot de mens worden genoemd of Zijn eigenlijke woning bij hen.
Door dit binnenste of deze hoogste graad is de mens onderscheiden van de redeloze dieren die zulks niet bezitten; daardoor kan de mens, anders dan de dieren, volgens al zijn innerlijk, dat het gebied van zijn verstand en gemoed is, door de Heer tot Zichzelf worden verheven, in Hem geloven, opgewekt worden tot liefde jegens Hem, en zo Hem zien, en kan hij inzicht en wijsheid in zich opnemen, en spreken door verstand; daardoor komt het ook, dat hij eeuwig voortleeft.
De regelingen en voorzieningen, die door de Heer in dit meest innerlijk gebied zijn gemaakt, worden echter nooit helder door enige engel gevoeld, omdat zij boven het gebied van zijn denken gaan en verheven zijn boven zijn wijsheid.

436. Uit een menigte ervaringen is het mij vergund te weten dat de mens naar zijn innerlijk wezen een geest is; als ik al die ervaringen zou moeten opschrijven, dan zouden zij vele boeken vullen.
Als een geest heb ik met de geesten gesproken en ik heb met hen gesproken als een mens in het lichaam.
Als ik met hen als een geest sprak, dachten zij niet anders, dan dat ik zelf een geest was, en ook, gelijk zij, in een menselijke vorm was. Als zodanig verscheen mijn innerlijk voor hen; want terwijl ik met hen als een geest sprak, was mijn stoffelijk lichaam onzichtbaar.

437. Dat de mens, wat zijn innerlijk betreft, een geest is, blijkt duidelijk hierdoor, dat hij, nadat zijn lichaam van hem is gescheiden, zoals dit plaats heeft bij zijn dood, toch steeds als mens leeft gelijk tevoren.
Opdat ik van deze waarheid ten volle overtuigd mocht zijn, is het mij verleend om met bijna allen die ik ooit heb gekend terwijl zij in het lichaam leefden, mij te onderhouden, met sommigen enige uren, met sommigen weken en maan den, met anderen jarenlang, en dit voornamelijk opdat ik voor mijzelf zeker mocht zijn van de waarheid en haar aan anderen zou kunnen getuigen.

438. Aan hetgeen reeds is vermeld, kan worden toegevoegd dat iedereen, terwijl hij leeft in het lichaam, met zijn geest reeds in gezelschap is met geesten, hoewel onbewust.
De goede is door hen in gezelschap van engelen en de kwade in een hels gezelschap opgenomen; na de dood gaan zij in datzelfde gezelschap.
Dikwijls is dit verklaard en aangetoond aan hen die na hun dood onder de geesten kwamen.
Zolang hij nog in de wereld is, wordt de mens in dat gezelschap niet als een werkelijke geest gezien, omdat hij dan denkt op een natuurlijke wijze; zij echter, die als buiten het lichaam denken, omdat zij dan in de geest zijn, worden soms in hun gezelschap gezien, maar worden dan ook gemakkelijk van de geesten daar onderscheiden; want zij wandelen rond in overdenking, spreken niet, zien niet naar de andere geesten, gedragen zich alsof zij die niet zien, en zodra een geest hen aanspreekt, verdwijnen zij.

439. Om de waarheid, dat de mens naar zijn innerlijk een geest is, toe te lichten, zal ik uit de ervaring mededelen wat de uittrekking uit het lichaam is en wat het is door de geest gevoerd te worden in een andere plaats.

440. De uittrekking uit het lichaam heeft op de volgende wijze plaats.
De mens wordt in een staat gebracht die het midden houdt tussen slapen en waken en wanneer hij in deze staat is, kan hij niet beter weten dan dat hij volkomen wakker is; al zijn zinnen zijn evenzeer werkzaam als wanneer het lichaam volkomen wakker is, niet alleen het gezicht en het gehoor, maar zonderling, ook het gevoel, dat dan zelfs scherper is dan het ooit in waken de staat van het lichaam zijn kan.
Ook in deze staat werden geesten en engelen in volle werkelijkheid door mij gezien en gehoord, en hoe wonderlijk, ook gevoeld, en toch was er toen bijna niets van het lichaam tussen beide.
Dit is de staat waarvan men zegt: *van het lichaam weggevoerd te worden* en *niet te weten of men in het lichaam is of daarbuiten.*
Ik ben slechts drie of vier maal in deze staat geweest, alleen opdat ik de aard ervan zou kennen en er tegelijk van verzekerd zou zijn, dat geesten en engelen het bezit van alle zin tuigen genieten en zo ook van de menselijke geest, wanneer hij aan het lichaam is onttrokken.

441. Wat het andere betreft, door de geest gevoerd te worden in een andere plaats is mij door eigen ervaring, ofschoon slechts twee- of driemaal, getoond, zowel wat dit is, als hoe het toegaat. Een enkel geval zal ik vermelden.
Terwijl ik door de straten van een stad en door velden wandelde, had ik tegelijk een onderhoud met geesten.
Ik wist niet beter dan dat ik wakende was en het gebruik van mijn gezicht had, gelijk op andere tijden.
Zonder te dolen bewandelde ik de weg; terzelfder tijd had ik een visioen en zag lanen, rivieren, paleizen, huizen, mensen en andere voorwerpen.
Na aldus enige uren gewandeld te hebben, keerde eensklaps mijn lichamelijk gezicht in mij terug en ontdekte ik dat ik op een geheel andere plaats was.

Buitengewoon verbaasd hierover ontdekte ik dat ik in een staat was geweest, die zij hadden ondervonden van wie gezegd is *dat zij door de geest waren weggenomen naar een andere plaats.* Gedurende deze staat heeft men geen gedachte op de lengte van de weg, al waren het ook vele mijlen; ook niet op de duur van de reis, al duurde die verscheidene uren van de dag, en is men ook niet in het minst vermoeid.
Men wordt zo over wegen die men tevoren niet kende, zonder te dwalen naar de plaats van zijn bestemming geleid.

442. Deze twee staten vinden plaats, wanneer de mens in zijn innerlijk is, of wat hetzelfde zegt, in de geest is.
Zij zijn echter zeer buitengewoon en zijn mij alleen getoond om de aard van deze staat te kennen, omdat zij in de kerk bekend zijn.
Het onderhoud met geesten en onder hen te zijn als een van hen, is mij daarentegen vergund in wakende toestand van het lichaam en dit nu reeds vele jaren lang.

443. Dat de mens naar zijn innerlijk een geest is, wordt verder bevestigd door feiten en verklaringen uit een vroeger gedeelte (zie nr. 311-317), waar aangetoond werd dat de bewoners van hemel en hel tot het menselijk geslacht behoren.

444. Met het gezegde, dat de mens naar zijn innerlijk een geest is, wordt bedoeld dat hij een geest is door zijn gedachten en zijn wil; want deze zijn het eigenlijke innerlijk dat de mens tot mens maakt en wel zo'n mens als de aard is van dit innerlijk.

DE OPWEKKING VAN DE MENSEN UIT DE DOOD EN DE INGANG IN HET EEUWIG LEVEN

445. Wanneer het lichaam niet langer in staat is om zijn taak in de natuurlijke wereld uit te oefenen overeenkomstig de gedachten en aandoeningen van zijn geest, die hij uit de geestelijke wereld heeft, dan zegt men dat de mens sterft.
Dit geschiedt wanneer de bewegingen van de ademhaling en de samentrekkingen van het hart eindigen.
De mens zelf sterft echter niet, maar hij wordt alleen gescheiden van zijn lichamelijk omkleedsel, dat hem in de wereld tot gebruik diende; de mens zelf leeft.
Hier wordt gezegd dat de mens zelf leeft omdat hij mens is, niet door zijn lichaam maar door zijn geest, want het is de geest in de mens die denkt, en gedachten en neigingen zijn het die hem tot een mens maken.
Hierdoor is het duidelijk dat de mens bij zijn sterven enkel van de ene wereld in de andere overgaat.
Dienovereenkomstig betekent in het Woord, in zijn innerlijke zin, de dood de opwekking en de voortzetting van het leven.

446. De gemeenschap tussen de geest en het lichaam is het innigst bij de ademhaling en de beweging van het hart; de gedachte staat het naast in verband met de ademhaling, en de aandoening van de liefde het naast met het hart; wanneer derhalve deze twee bewegingen in het lichaam ophouden, heeft ook onmiddellijk de scheiding plaats.
Deze twee bewegingen, de ademhaling van de longen en het kloppen van het hart, vormen de eigenlijke banden; worden die banden verbroken, dan staat de geest op zichzelf en het lichaam, dat nu van het leven van de geest is ontbloot, wordt koud en gaat tot ontbinding over.

De reden waarom er zulk een innige verbinding bestaat tussen de geest en de ademhaling en het hart is deze, dat van die twee alle levens bewegingen afhangen, niet alleen in het algemeen, maar van elk deel in het bijzonder.

447. Na de scheiding blijft de geest van de mens nog een kleine tijd in het lichaam, maar niet langer dan tot de gehele stilstand van het hart; dit heeft spoediger of later plaats, naar de aard van de ziekte waaraan de mens sterft, want bij sommigen duurt de beweging van het hart nog lang, bij anderen niet zo lang.
Zodra deze beweging eindigt, wordt de mens opgewekt; maar dit geschiedt alleen door de Heer.
Onder opwekking wordt verstaan de wegneming van de geest van de mens uit zijn lichaam en zijn overbrenging in de geestelijke wereld; dit wordt gewoonlijk de opwekking genoemd.
De reden waarom de menselijke geest niet gescheiden wordt van het lichaam voordat de beweging van het hart is geëindigd, is omdat het hart overeenstemt met de aandoening van de liefde, die het ware leven van de mens is; want uit de liefde heeft iedereen de levenswarmte; en zo lang daarom deze verbinding voortduurt, zolang duurt ook die overeenstemming en daardoor het leven van de geest in het lichaam.

448. Op welke wijze de opwekking wordt bewerkt, is mij niet alleen verteld, maar is mij ook door eigen ervaring getoond.
Ik genoot deze ervaring, opdat ik ten volle mocht weten hoe de opwekking plaatsvond.

449. Ik was in een staat van ongevoeligheid gebracht ten opzichte van de lichamelijke zinnen en dus bijna in de staat van een stervende, het innerlijke leven met het denkvermogen bleef niettemin voortduren, zodat ik zou kunnen waarnemen en onthouden de dingen die gebeurden, en die met iedereen plaatsvinden die na de dood wordt opgewekt.
Ik merkte dat de ademhaling van het lichaam bijna geheel geëindigd was; de innerlijke ademhaling, die namelijk van de geest, bleef voortduren, verenigd met een geringe en onhoorbare ademhaling van het lichaam.
Het eerste wat plaats greep, was dat de gemeenschap met Gods hemels koninkrijk werd geopend door de klopping van het hart, omdat dit koninkrijk in overeenstemming staat met het menselijk hart.
Ook engelen, die tot dit koninkrijk behoren, zag ik, sommigen op een afstand en twee zaten aan mijn hoofdeinde.
Zo werd elke aandoening mij ontnomen; gedachten en bewustzijn bleven echter voortduren.
Enige uren lang was ik in die staat.
De geesten die mij omgaven, gingen toen weg in de veronderstelling dat ik dood was.
Er werd ook een aangename geur waargenomen, overeenkomende met de geur van gebalsemde lijken; want als er hemelse engelen tegenwoordig zijn, wordt de tegenwoordigheid van een lijk als aangenaam reukwerk waargenomen, en als geesten deze merken, kunnen zij niet naderbij komen; zo worden ook kwade geesten weggehouden van de geest van de mens, wanneer hij voor het eerst in de geestelijke wereld wordt ingeleid.
De engelen die aan mijn hoofdeinde zaten, spraken niet, maar deelden alleen hun gedachten met de mijne.
Wanneer die ontvangen worden, weten zij dat de geest van de mens in een staat is, die hem vatbaar maakt om van het lichaam te worden gescheiden.
De mededeling van hun gedachten werd bereikt, door hun blik op mijn gelaat te vestigen; want langs deze weg wordt de mededeling van gedachten in de hemel veroorzaakt.
Omdat gedachten en waarnemingen mij bijbleven, opdat ik zou weten en mij zou kunnen herinneren hoe de opwekking geschiedt, ontdekte ik dat deze engelen eerst begeerden te weten

wat mijn gedachten waren, om te zien of zij gelijk waren aan die van stervenden, die gewoonlijk zich bezig houden met het eeuwig leven; en dat zij wensten mij in zulke gedachten houden.
Nadien werd mij verteld dat de geest van de mens in zijn laatste gedachten wordt gehouden wanneer hij sterft, totdat hij terugkeert tot de gedachten die tot zijn heersende neiging in de wereld behoorden.
Het werd mij in het bijzonder verleend om te bemerken en te voelen, dat er een zeker trekken en om zo te zeggen een optrekken van mijn innerlijk gemoed plaatsgreep, om zo mijn geest van het lichaam te scheiden.
Men vertelde mij dat dit door Heer geschiedt, en dat juist dit de opwekking teweegbrengt.

450. Wanneer de hemelse engelen bij de opgewekte mens zijn, verlaten zij hem niet, omdat zij iedereen liefhebben; wanneer echter de geest van een aard is, dat hij niet langer in het gezelschap van de hemelse engelen zijn kan, voelt hij de wens opkomen om zich van hen te scheiden.
Wanneer hij dit doet, komen de engelen van het geestelijk koninkrijk van de Heer en geven hem het gebruik van het licht; want tot dusverre zag hij niets, maar had hij alleen zijn gedachten.
Hoe dit toegaat, werd mij ook getoond.
Deze engelen schenen een vlies af te rollen van het linkeroog, naar de neus toe, opdat het oog geopend en het gezichtsvermogen medegedeeld wordt.
Het scheen de geest alsof deze bewerking werkelijk geschiedde; het is echter alleen schijn.
Nadat de schel aldus scheen weggerold te zijn, heeft men enig licht, maar schemerachtig, gelijk het licht dat iemand bij het allereerste ontwaken door de oogleden heen gewaarwordt.
Het schemerlicht dat door mij werd gezien, scheen van hemelse kleur; later werd mij gemeld dat er verschillende kleuren zijn naar de verschillende geesten.
Daarna is er een gevoel alsof er iets zachtjes van het gezicht wordt afgerold; is dit geschied, dan wordt de opgewekte mens in een staat van geestelijke gedachten ingeleid.
Dit iets afnemen van het gezicht is eveneens alleen schijn; maar daardoor wordt voorgesteld, dat de geest van de natuurlijke gedachte in de geestelijke overgaat.
De engelen nemen de hoogste omzichtigheid in acht, opdat geen denkbeeld door de opgewekte mens zou worden geuit, dan alleen die welke verwant zijn aan de liefde, en dan zeggen zij hem dat hij een geest is.
Nadat de geestelijke engelen het gebruik van het licht aan de nieuw geboren geest hebben gegeven, betonen zij hem alle diensten die hij in die staat zou kunnen wensen en zij onderrichten hem in de zaken van het andere leven in zoverre hij in staat is om die te bevatten.
Is echter de opgewekte mens van een aard dat hij geen onderricht wil ontvangen, zo wenst hij van het gezelschap van de engelen ontslagen te zijn.
De engelen verlaten hem evenwel niet, maar hij zelf scheidt zich van hen af; want de engelen hebben iedereen lief en wensen niets vuriger dan liefderijke diensten te bewijzen, te onderrichten en naar de hemel te leiden; daarin bestaat hun hoogste blijdschap.
Wanneer de geest zich op deze wijze heeft afgescheiden, komt hij onder de zorg van de goede geesten, die hem, zolang hij in hun gezelschap is, eveneens allerlei vriendelijke diensten bewijzen.
Is nu zijn leven in de wereld echter zodanig geweest, dat hij ook in het bijzijn van de goeden niet zijn kan, dan begeert hij eveneens van hen ontslagen te zijn; en dit zolang en zo dikwijls totdat hij zich aansluit bij zulke geesten die geheel en al overeenkomen met zijn leven in de wereld.
In hun gezelschap vindt hij zijn eigen leven terug, en wat het wonderlijkste is, dan zet hij een soortgelijk leven voort als hij in de wereld heeft geleid.

451. Dit begin van het leven van de mens na de dood duurt echter niet langer dan enkele dagen.
Hoe de geest na de dood van de ene staat in de andere wordt geleid en ten slotte in de hemel of in

de hel komt, zal in de volgende hoofdstukken worden gemeld; want ook deze gangen zijn mij door overvloedige ervaringen bekend gemaakt.

452. Met sommigen heb ik gesproken op de derde dag na hun dood, toen met hen gebeurde wat hiervoor vermeld is (zie nr. 449-450).
Drie van hen waren mij uit de wereld bekend en ik vertelde hen, dat er nu voorbereidingen werden gemaakt voor het begraven van hun lijk.
Ik had de uitdrukking gebruikt, dat zij zouden begraven worden; op het horen daarvan greep een verbazing hen aan en zij verklaarden dat zij leefden, maar dat hun vrienden vrij mochten begraven wat hen in de wereld als lichaam had gediend.
Naderhand verwonderden zij zich buitengewoon dat zij gedurende hun leven in het lichaam niet in zulk een leven na de dood hadden geloofd, en vooral dat bijna allen in de kerk dit ook niet geloofden.
Zij die in de wereld niet hebben geloofd in een leven van de ziel na het leven van het lichaam, zijn zeer beschaamd wanneer zij merken dat zij na de dood nog leven; zij echter die zich in die loochening hebben bevestigd, werden verbonden met hun gelijken en afgescheiden van hen die het geloof hadden gehandhaafd.
Het grootste gedeelte wordt verbonden aan een hels gezelschap; want zij hebben daardoor het bestaan van het Goddelijke geloochend en de waarheden van de kerk gesmaad.
Want in dezelfde mate als iemand zich stelt tegen het eeuwig leven van zijn ziel, in die mate stelt hij zich ook tegen alles wat tot de hemel en de kerk behoort.

DE MENS IS NA ZIJN DOOD IN EEN VOLKOMEN MENSELIJKE VORM

453. De vorm van de menselijke geest is de menselijke, met andere woorden, de geest is een mens ook qua vorm.
Dit is vroeger reeds duidelijk gemaakt, in het bijzonder in de hoofdstukken waarin werd aangetoond, dat iedere engel in zuiver menselijke gedaante is (zie nr. 73-77); dat wat zijn innerlijk betreft, ieder mens een geest is (zie nr. 432-444), en dat de engelen in de hemel uit het menselijk geslacht komen (zie nr. 314-317).
Dit blijkt nog duidelijker hieruit, dat een mens wel om zijn geest, maar niet om zijn lichaam een mens is, en dat de lichamelijke vorm is toegevoegd aan de geest, overeenkomende met de vorm van de geest en niet het tegendeel; want de geest is bekleed met een lichaam overeenkomstig zijn eigen vorm.
Hierdoor is het dat de geest van de mens werkzaam is in alle, zelfs tot in de allerkleinste delen van het lichaam en wel *zo* algemeen dat ieder deel dat niet werkzaam is door de geest, of waarin de geest niet werkt, ook niet leeft.
Dat dit *zo* is, daarvan kan ieder zich verzekeren, enkel uit het feit dat de gedachte en de wil alle delen van het lichaam in werking brengen met *zo'n* volkomenheid, dat er niets aan hun bevelen ongehoorzaam is; en dat enig deel dat daaraan niet gehoorzaam is, dan ook geen deel van het lichaam is en wordt afgescheiden omdat het ontbloot is van enig leven.
Gedachte en wil behoren tot de menselijke geest, niet tot zijn lichaam.
De oorzaak dat de geest in menselijke vorm, na de scheiding van het lichaam, niet aan de mensen, noch ook de geest, die in een ander mens is aan hem verschijnt, is, omdat het werktuig van het gezicht, dat tot het lichaam behoort of het lichamelijk oog, zover de kring van zijn werking zich uitstrekt, stoffelijk is en het stoffelijke kan niets anders zien dan het stoffelijke, terwijl het geestelijke het geestelijke ziet.
Wanneer daarom de stoffelijke zelfstandigheid van het oog overdekt is en beroofd is van zijn

samenwerking met het geestelijke, verschijnen de geesten in hun eigen mensenvorm, en niet alleen zulke geesten als in de geestelijke wereld zijn, maar ook de geest die in een andere mens nog in het lichaam is.

454. De vorm van de geest is de menselijke, omdat de mens naar zijn geest geschapen is naar de vorm van de hemel; want alle dingen die tot de hemel en zijn orde behoren, zijn samengevat in die van het menselijk gemoed; hierdoor bezit de mens de vatbaarheid voor kennis en wijsheid. Of men spreekt van de vatbaarheid voor kennis en wijsheid, dan of men spreekt van de vatbaarheid voor de hemel, is geheel hetzelfde, zoals blijkt uit hetgeen vroeger werd aangetoond over het licht en de warmte van de hemel (zie nr. 126-140), over de vorm van de hemel (zie nr. 212), de wijsheid van de engelen (zie nr. 265-275), en in het hoofdstuk waarin werd aangetoond dat de hemel, zowel in geheel als in zijn delen, de vorm heeft van een mens (zie nr. 59-77), en dit door het Goddelijk Menselijke van de Heer, waaruit de hemel is en zijn vorm (zie nr. 78-86).

455. Al wat tot nu toe is gezegd, kan een redelijk mens begrijpen, want hij is in staat om te zien uit verbinding van oorzaken en door waarheden in haar orde; maar een mens die niet redelijk is, verstaat ze niet, en daarvoor bestaan verschillende redenen, waarvan de voornaamste is, dat hij niet verstaan wil, omdat zij zijn valse denkbeelden, die hij tot zijn waarheden gemaakt heeft, tegenspreken; en hij die deze waarheden daarom niet verstaan wil, heeft de toegang afgesloten voor de invloed van de hemel op zijn rede; maar toch blijft de mogelijkheid om deze weg te openen bestaan, mits de wil er zich niet tegen verzet (zie nr. 424).
Dat de mens waarheden kan verstaan en redelijk kan zijn, indien hij niet onwillig is, is mij uit vele voorvallen bewezen.
Ik heb dikwijls gezien dat kwade geesten, die onredelijk waren geworden doordat zij in de wereld het Goddelijke en de waarheden van de kerk hadden geloochend en zich in deze loochening hadden bevestigd, door de Goddelijke kracht gekeerd werden tot hen, die zich in het licht van de waarheid verheugen.
Dan begrepen zij deze waarheden zoals de engelen en bekenden dat het de waarheid was en erkenden, dat zij alles begrepen.
Zodra zij echter aan zichzelf werden overgelaten, keerden zij tot de gezindheid van hun eigen wil terug, begrepen niets meer en beweerden juist het tegendeel.
Sommige helse geesten heb ik ook horen zeggen dat zij wisten en begrepen, dat hetgeen zij deden kwaad was, en dat hetgeen zij dachten onwaar was, maar dat zij de lust van hun liefde niet konden weerstaan, dus hun wil niet konden weerstaan, en dat dit hun gedachten leidde om het kwade als goed en de leugen als waar aan te zien.
Aldus was mij duidelijk gemaakt, dat zij die door het kwade onder de leugen waren bedolven, nog in staat zijn om waarheden te verstaan, en dus redelijk te zijn, maar dat zij slechts niet willen. De reden waarom zij niet willen, is omdat zij de leugen liever hebben gehad dan de waarheid; omdat deze overeenkomt met het kwade, waarin zij verzonken waren.
Liefhebben en willen is hetzelfde, want wat de mens wil, bemint hij en wat hij bemint, wil hij.
Doordat de staat van de mens zodanig is dat hij waarheden kan verstaan, indien hij slechts wil, is het mij vergund geworden door redelijke overwegingen geestelijke waarheden, die tot de hemel en de kerk behoren, te bevestigen.
Dit was aan mij vergund, om de valsheden die bij velen de werking van de rede hebben gesloten, door zulke redelijke overwegingen te verwijderen en aldus hun ogen, al was het slechts weinig, te openen; want het is aan allen die in de waarheid zijn gegrond, vergund om geestelijke waarheden te bevestigen door verstandelijke redeneringen.
Wie kon ooit de Heilige Schrift verstaan, alleen door het lezen van de letterlijke zin, zonder door een verlichte rede de waarheden te zien, die in haar zijn weggelegd? Waaruit kunnen anders dan

door dit gebrek door hetzelfde Woord zo vele scheuringen ontstaan?

456. Dat de geest van de mens na zijn scheiding van het lichaam een mens is, en wel in gelijke vorm, is mij door dagelijkse ervaring gedurende vele jaren gebleken.
Duizenden malen heb ik hen gezien, hen horen spreken en met hen gesproken, juist over ditzelfde onderwerp, dat de mensen in de wereld niet geloven dat geesten ook mensen zijn, en dat zij die dit geloven door de geleerden voor dom worden gehouden.
De geesten werden bedroefd bij het horen dat zodanige onwetendheid in de wereld nog voortduurde en vooral in de kerk.
Zij zeiden dat dit geloof allereerst van de geleerden was uitgegaan, die ten opzichte van de ziel denkbeelden hadden die ontleend waren aan hun zinnelijke begrippen.
Daardoor verkregen zij van de ziel geen ander denkbeeld dan dat van gedachten alleen; en men ontnam daaraan het voorwerp, waardoor het beschouwd wordt als een soort van wegvliedende ademtocht of enkel lucht, die niet anders dan vernietigd kan worden bij het sterven van het lichaam.
Daar de kerk evenwel op gezag van de Heilige Schrift in de onsterflijkheid van de ziel gelooft, kon zij er niet omheen er enig levend beginsel aan toe te schrijven, zoals aan de gedachten, doch niets van een waarnemingsvermogen zoals de mens heeft, voordat zij weer met het lichaam verenigd is.
Op deze voorstelling is de algemene leer aangaande de opstanding gegrond en het geloof dat de ziel en het lichaam verenigd zullen worden bij het Laatste Oordeel.
Hieraan is het toe te schrijven dat, wanneer iemand over de ziel denkt volgens de kerkleer en tegelijk volgens vermoedens, hij volstrekt niet begrijpt dat de ziel een geest is, en dat deze in de vorm is van een mens.
Men kan hier nog aan toevoegen dat er heden ten dage nauwelijks één is, die weet wat het geestelijke is, en nog minder dat zij die geestelijk zijn, wat alle geesten en engelen zijn, een menselijke gedaante hebben.
Hierdoor is het ook dat bijna allen die van de wereld in de andere overgaan, zich bovenmate verwonderen dat zij leven en mensen zijn zoals tevoren; dat zij kunnen zien, horen en spreken; dat hun lichaam gevoel bezit evenals tevoren en dat er geen onderscheid bestaat (zie nr. 74).
Is hun verwondering over zichzelf geëindigd, dan moeten zij zich opnieuw verwonderen dat de kerk hoegenaamd geen kennis heeft van deze staat van de mensen na de dood en dientengevolge ook evenmin van de hemel en de hel, terwijl toch allen die ooit in de wereld hebben geleefd, in dit ander leven zijn overgegaan en daar als mensen voortleven.
Eveneens verwonderden zij zich dat dit niet door een visioen aan de mens was geopenbaard, omdat het toch een wezenlijk bestanddeel van het geloof van de kerk is.
Hierop werd hun uit de hemel bericht, dat dit zou kunnen zijn geschied, want niets is meer gemakkelijk wanneer de Heer zoiets behaagt; maar dat diegenen toch niet zouden geloven, die zich tegen zulke dingen in valsheden hebben bevestigd, ook dan niet, indien zij ze zelf zouden zien; en ook, dat het gevaarlijk is om iets door visioenen te bewijzen aan mensen die zich op de leugen hadden gegrond; want zij zouden dan eerst geloven, maar daarna het weer loochenen en zo de waarheid zelf ontheiligen, want ontheiligen is eerst de waarheid geloven en daarna weer ontkennen; en zij die de waarheid ontheiligen, worden in de diepste en aller jammerlijkste van alle hellen geworpen.
Dit gevaar is het, waarop Heer doelt in Johannes 12:40: *Hij heeft hun ogen verblind en hun hart verhard; opdat zij met de ogen niet zien, met hun hart niet verstaan, en zij bekeerd worden, en ik hen genees.*
Dat zij die in de leugen zich hebben gevestigd, niet zouden geloven, is in Lucas 16:29,31 geleerd: *Abraham zei tot de rijke man in de hel: Zij hebben Mozes de profeten, dat zij die horen!*

En hij zei: Neen, vader Abraham! maar zo iemand van de doden tot hen heenging, zij zouden zich bekeren. Maar Abraham zei tot hem: Indien zij Mozes en de profeten niet horen, zo zullen zij ook, ware het dat er iemand uit de doden opstond, zich niet laten gezeggen.

457. Het voorkomen en de toon van de stem die de mens in de wereld had, blijven de geest bij wanneer hij de geestenwereld binnentreedt; dit geschiedt spoedig na zijn opwekking, zoals in het vorige hoofdstuk is beschreven.
De reden is dat hij dan in de uiterlijke staat is en zijn innerlijk nog niet is ontvouwd.
Dit is de eerste staat van de mens na de dood.
Daarna verandert zijn gelaat en wordt geheel verschillend; het komt dan overeen met de heersende neiging van zijn liefde, die de grondslag van het innerlijk van zijn gemoed was tijdens zijn leven in de wereld, en die zijn geest beheerste terwijl deze in het lichaam was.
Want het gelaat van de geest verschilt zeer veel van dat van zijn lichaam, daar het gelaat van het lichaam ontleend is aan zijn ouders, maar het gelaat van de geest is ontleend aan zijn geneigdheid, waarvan het de beeltenis is.
De geest ontvangt dit voorkomen na zijn leven in het lichaam, wanneer zijn uiterlijk wordt verwijderd en zijn innerlijk wordt onthuld.
Dit is de tweede staat van de mens na de dood.
Ik heb sommigen gezien die juist uit de wereld kwamen en die ik herkende aan hun gelaat en aan de toon van hun stem; maar toen ik hen naderhand zag, kende ik hen niet meer.
Zij die in goede neigingen waren, hadden schone gezichten, maar zij die in kwade neigingen waren, hadden lelijke gezichten; want de geest van de mens is op zichzelf beschouwd niet anders dan zijn aandoening, waarvan de uiterlijke vorm het gelaat is.
Een andere oorzaak van de verandering van het gelaat is, dat het in het andere leven niet mogelijk is om aandoeningen te veinzen die niet gemeend zijn, noch ook een gezicht te vertonen in tegenstelling met zijn liefde.
Iedereen, onverschillig wie, moet daar spreken gelijk hij denkt, en in zijn uiterlijk en houding vertonen wat de begeerten zijn van zijn wil.
Uit deze oorzaken volgt dat de aangezichten van allen de vormen en beeltenissen worden van hun aandoeningen; vandaar is het, dat allen die elkaar in de wereld kenden, elkaar ook kennen in de geestenwereld, maar niet in de hemel noch in de hel, zoals hierboven werd gezegd (zie nr. 427).

458. De aangezichten van huichelaars worden langzamer veranderd dan die van anderen, doordat zij gewoon waren hun innerlijk het voorkomen te geven van goede neigingen.
Zij bleven daarom geruime tijd vrij mooi, maar omdat hun aangenomen voorkomen geleidelijk verdwijnt en het innerlijk van hun gemoed de vorm van zijn genegenheden aanneemt, werden zij naderhand nog lelijker dan anderen.
Huichelaars zijn zulke mensen die praten als engelen, maar innerlijk de natuur alleen erkennen en dus niet het Goddelijke en daarom loochenen zij de zaken die tot de hemel en de kerk behoren.

459. Men moet weten dat de menselijke vorm na de dood mooier is naarmate hij meer innerlijk de Goddelijke waarheden heeft liefgehad en daarmee overeenkomstig heeft geleefd; want het innerlijk van ieder mens wordt geopend en ook gevormd overeenkomstig de liefde en dat leven.
Hoe meer innerlijk de aandoening is, des te meer is zij gelijkvorming aan de hemel en zoveel te meer bevallig is het gelaat.
Hierdoor komt het dat de engelen die de binnenste hemel bewonen, de allermooiste zijn; want zij zijn vormen van hemelse liefde.
Zij echter die de Goddelijke waarheden meer uiterlijk hebben liefgehad en dus uitwendig in overeenstemming daarmee hebben geleefd, zijn minder mooi; want alleen uitwendige gevoelens

schijnen uit hun gelaat en de innerlijke hemelse liefde glinstert er niet doorheen, dus niet de vorm van de hemel zoals dat innerlijk is.
Er is iets betrekkelijk duisters in hun gelaat, niet bezield met de doorschijnende glans van hun innerlijk leven.
In één woord, alle volkomenheid vermeerdert als het innerlijk toeneemt en vermindert naar het uiterlijke, en zoals volmaaktheid vermeerdert of vermindert, evenzo gaat het met de schoonheid.
Ik heb aangezichten van engelen gezien uit de derde hemel, die zo mooi waren, dat geen schilder met alle hulpmiddelen van zijn kunst aan zijn kleuren een schittering zou kunnen schenken, gelijk aan een duizendste gedeelte van het licht en het leven dat uit hun gelaat blonk.
De aangezichten van de engelen van de benedenste hemel zouden misschien enigszins door een schilder kunnen worden geëvenaard.

460. Ten slotte zal ik een geheim mededelen dat tot nu toe aan niemand is bekend geweest, namelijk dat al het goede en ware dat uitgaat van de Heer en dat de hemel maakt, in menselijke vorm bestaat; en dit niet alleen in het geheel en in wat het grootste is, maar ook in ieder deel en in het geringste; en dat deze vorm invloed uitoefent op iedereen die het goede en het ware ontvangt van de Heer, en de menselijke vorm mededeelt aan iedere bewoner van de hemel, overeenkomstig de hoogte van zijn vatbaarheid.
Hierdoor is het dat de hemel zowel in het algemeen als in het bijzonder gelijk is aan zichzelf en dat de menselijke vorm de vorm is van het geheel, van elk gezelschap en van elke engel, zoals boven werd aangetoond in vier hoofdstukken (zie nr. 59-86).
Hieraan kan worden toegevoegd, dat de menselijke vorm ook in de engelen bestaat, in elk deel van de gedachte, die aan de hemelse liefde is ontleend.
Maar dit geheim kan moeilijk door enig mens worden begrepen, hoewel het helder door de engelen wordt ingezien, omdat zij in het licht van de hemel zijn.

DE MENS BLIJFT NA ZIJN DOOD IN HET BEZIT VAN ALLE ZINTUIGEN, VAN GEHEEL ZIJN GEHEUGEN EN VAN AL DE GEDACHTEN EN AANDOENINGEN DIE HIJ HAD IN DE WERELD. HIJ LAAT NIETS ACHTER DAN ZIJN AARDS LICHAAM

461. Wanneer de mens uit de natuurlijke wereld in de geestelijke overgaat, neemt hij alles mee wat tot zijn wezen als mens behoort, uitgezonderd zijn aards lichaam.
Dit is mij uit veelvuldige ervaring gebleken.
Wanneer hij de geestelijke wereld of het leven na de dood intreedt, is hij in een lichaam zoals in de wereld.
Naar alle schijn is er volstrekt geen verschil, want hij kan geen verschil voelen of zien.
Maar zijn lichaam is nu van een geestelijke natuur en dus gescheiden of gezuiverd van wat aards is, en daar nu het geestelijke voelt en ziet wat geestelijk is, zo is de uitwerking op de zinnen volmaakt hetzelfde als toen het natuurlijke voelde en zag wat natuurlijk was.
Daardoor is het dat, wanneer hij een geest is geworden, hij niet beter weet dan dat hij in het lichaam is, waarin hij in de wereld was; hij is zich derhalve niet bewust dat hij gestorven is.
De mens die nu een geest is, is in het genot van alle zinnen, zowel innerlijk als uiterlijk, gelijk in de wereld.
Hij ziet als tevoren; hoort en spreekt als tevoren; hij ruikt, voelt en is bij aanraking gevoelig gelijk tevoren; hij verlangt, begeert, wenst, denkt, overweegt, wordt aangedaan, bemint en wil als tevoren, en de mens die lust heeft in studie, leest en schrijft als tevoren.
In één woord, de overgang van de mens van het ene leven in het andere of van de ene wereld in

de andere is het gaan van de ene plaats naar de andere.
Hij neemt mee wat hij als mens in zichzelf bezit.
Er kan niet gezegd worden, dat de mens na zijn dood iets dat tot zijn wezen behoort, heeft verloren; alleen zijn aardse lichaam is dood.
Hij draagt met zich zijn natuurlijk geheugen, want al wat hij ooit in de wereld hoorde, zag, las, leerde of dacht, van zijn vroegste kindsheid af tot de laatste dag van zijn leven toe blijft hem bij.
De natuurlijke voorwerpen even wel, die in zijn geheugen zijn opgenomen, rusten, evenals zij rusten wanneer de mens in de wereld er niet aan denkt, want zij kunnen in de geestelijke wereld niet weer te voorschijn gebracht worden; zij worden echter weer in geheugen teruggeroepen, wanneer de Heer het zo wil.
Van het geheugen en de staat ervan na de dood zal het er in hetgeen volgt meer worden gezegd.
De zinnelijke mens kan volstrekt niet geloven, dat de staat van de mens na de dood zodanig is, want hij begrijpt niet hoe dit zijn kan, daar de zinnelijke mens niet anders dan op de natuurlijke wijze, ook over geestelijke zaken, kan denken.
Wat hij daarom niet gewaar wordt door zijn zinnen, niet ziet met zijn ogen, of voelt met de zinnen van het lichaam, dat bestaat niet voor hem, zoals wij lezen over Thomas in Johannes 20:25, 27, 29.
Wat de zinnelijke mens is, kan men zien in nr. 267.

462 a. In weerwil daarvan is er groot verschil tussen het leven van de mens in de geestelijke wereld en zijn leven in de natuurlijke wereld, zowel wat de uiterlijke zinnen en hun aandoeningen aangaat, als de innerlijke zinnen en hun aandoeningen.
De bewoners van de hemel hebben een scherpere waarneming, dat wil zeggen zij zien en horen voortreffelijker, en zij denken ook met meer wijsheid dan toen zij in de wereld waren.
Want zij zien door het licht van de hemel, dat het licht van de wereld vele malen overtreft (zie nr. 126), zij horen door een geestelijke atmosfeer, die de atmosfeer van de aarde vele malen overtreft (zie nr. 235).
De grotere voortreffelijkheid van deze uitwendige zintuigen boven die in deze wereld, is gelijk aan die van een heldere lucht op aarde boven een bewolkte lucht, evenals van het licht op de middag boven de avondschemering; want het licht van de hemel, omdat het de Goddelijke waarheid is, stelt de engelen in staat om de kleinste voorwerpen te ontdekken en te onderscheiden.
Ook hun uiterlijk gezicht is in overeenstemming met hun innerlijk gezicht of met hun verstand; want bij de engelen vloeit het ene zien in het andere, zodat zij als één geheel werken; vandaar hebben zij zulk een sterk vermogen om te zien.
Op dezelfde wijze staat hun horen in overeenstemming met hun gewaarwording, die zowel tot het verstand als tot de wil behoort, en daardoor ontdekken zij in de toon van de stem en in de woorden die iemand spreekt, de geringste bijzonderheden van zijn genegenheden en gedachten; in de toon ontdekken zij alles wat in verband staat met de genegenheden, en in de woorden alles wat betrekking heeft op zijn gedachten (zie nr. 234-245).
De andere zinnen van de engelen zijn echter niet zo voortreffelijk als die van het gezicht en het gehoor, omdat deze aan hun kennis en wijsheid dienstbaar zijn en de andere niet.
Als de andere zinnen even voortreffelijk waren als die van het gezicht en gehoor, dan zouden zij het licht en de blijdschap van hun wijsheid wegnemen, en daarvoor in de plaats de blijdschap stellen over het genoegen dat aan de verschillende lusten en aan het lichaam is verbonden en die het verstand verduisteren en verzwakken in zoverre zij heersen; zoals dit het geval is met de mensen in de wereld die dof en stom zijn voor geestelijke waarheden naarmate zij zich overgeven aan het genoegen van de smaak of aan de aanlokkelijkheden van het gevoel dat het lichaam streelt.

Dat de innerlijke zintuigen van de engelen, dat is die van hun gedachte en aandoening, voortreffelijk en meer volkomen zijn dan zij waren in de wereld, is duidelijk uit hetgeen gezegd en aangetoond werd in het hoofdstuk over de wijsheid van de engelen van de hemel (zie nr. 265-275).
Het verschil tussen de staat van de bewoners van de hel en hun vroegere staat in de wereld is eveneens zeer groot; want is bij engelen van de hemel de hoge volkomenheid en voortreffelijkheid van de uiterlijke en innerlijke zinnen groot, zo groot is ook de onvolkomenheid bij de bewoners van de hel.
Deze staat zal echter in een ander deel worden beschreven.

462 b. Dat de mens zijn gehele geheugen uit de wereld meeneemt, is mij door vele bewijzen aangetoond.
Talloze vermeldenswaardige zaken heb ik gezien en gehoord; enige zal ik er meedelen.
Sommigen ontkenden de misdaden en ongeregeldheden die zij in de wereld hadden begaan. Opdat zij nu niet voor onschuldig zouden gehouden worden, werden hun daden opengelegd en in volgorde door hun eigen geheugen voorgedragen van het begin tot het einde van hun leven.
Zij bestonden meestal in overspel en hoererij.
Sommigen hadden op slechte wijze anderen bedrogen en bestolen; hun streken en dieverijen werden ook in hun opeenvolging opgenoemd, waarvan de meeste nauwelijks bij iemand anders in de wereld bekend waren buiten henzelf.
Zij erkenden ze ook allen, omdat zij als in helder daglicht werden openbaar gemaakt, met al de gedachten, voornemens, vermaken en angsten, die in hun hart bij die gelegenheden kwamen.
Sommigen hadden zich laten omkopen en handel gedreven met hun rechterlijk ambt, deze werden op dezelfde wijze in hun geheugen onderzocht en daaruit weer teruggeroepen, vanaf de eerste dag dat zij hun ambt bekleedden tot de laatste dag toe.
Alle bijzonderheden verschenen, zowel de aard van de omkoping, het tijdstip en de toestand van hun gemoed en het voornemen van het ogenblik.
Alles snelde weer tezamen en werd opengelegd voor hun gezicht, van dat ogenblik tot een getal van enige honderden.
Soms werden, zeer wonderbaar, ook hun dagboeken, waarin zij de bijzonderheden hadden opgetekend, geopend en bladzijde voor bladzijde hun voorgelezen.
Sommigen, die maagden verleid hadden tot schande of die de kuisheid hadden aangerand, werden tot eenzelfde oordeel geleid en de omstandigheden werden voor hun geheugen teruggeroepen en herhaald; zelfs de aangezichten van de maagden en vrouwen werden voorgesteld alsof zij tegenwoordig waren, verenigd met de plaatsen en woorden die tussen hen gewisseld waren, met de staat van hun gemoed, alles zo onverwachts, alsof het een verschijning was, welke uitbeeldende dingen soms verscheidene uren duurden.
Er was een zekere geest die het als niets had aangemerkt om over anderen te lasteren en ik hoorde zijn lasteringen en onteringen met dezelfde woorden als hij gebezigd had, in volgorde herhalen; de personen over wie hij gelasterd had en degenen tegen wie hij ze had gesproken, werden allen voorgebracht, geheel naar het leven, en toch had hij bij iedere gelegenheid zijn handeling zorgvuldig bedekt toen hij in de wereld leefde.
Een zeker iemand had door een bedrieglijk voorwendsel zijn bloedverwant van zijn erfenis ontroofd; hij werd op eenzelfde wijze overtuigd en geoordeeld, en wat nog wonderlijker is, de brieven en papieren die tussen hen waren gewisseld, werden voor mijn oren voorgelezen, en er werd gezegd dat er geen woord aan ontbrak. Dezelfde persoon had, kort vóór zijn dood, zijn buurman heimelijk door vergif van het leven beroofd.
Dit werd op de volgende wijze aan het licht gebracht.
Hij scheen onder zijn voeten een gat te graven in de grond en toen het gegraven was, kwam er

een man uit voort, als uit een graf.
Deze riep hem toe: 'Wat hebt gij mij aangedaan?' Al de bijzonderheden kwamen toen aan het licht; hoe de gifmenger met hem op een vriendschappelijke wijze had gesproken en hem toen de beker had toegereikt; wat hij van tevoren had gedacht en wat er later voorviel.
Nadat alles aan het licht gebracht was, werd hij veroordeeld tot de hel.
In één woord, alle misdadige praktijken, de boze daden, de roverijen, de bedriegerijen, de kunstgrepen, waaraan de kwade geesten zich in de wereld hadden schuldig gemaakt, werden voor hen opengelegd, door hun eigen geheugen teruggeroepen, en aldus werden zij overtuigd.
Voor ontkennen is er geen gelegenheid, want alle omstandigheden verschijnen er bij elkander.
Er werd een zekere geest onderzocht en ondervraagd door de engelen; ik hoorde toen, uit zijn geheugen, alle bijzonderheden waarover hij in de loop van een maand, dag aan dag had gedacht, herhalen, zonder de minste fout; al de bijzonderheden werden teruggeroepen, juist zoals hij daarin was bezig geweest in die dagen.
Uit deze voorbeelden mag duidelijk blijken dat de mens zijn gehele geheugen met zich meeneemt in de andere wereld, en dat er niets zo geheim is in deze wereld, dat niet openbaar wordt gemaakt na de dood, en wel in het bijzijn van vele getuigen, gelijk ook de Heer heeft gesproken in Lucas 12:2, 3: *Er is niets bedekt dat niet zal ontdekt worden, en niets verborgen dat niet zal geweten worden. Daarom, al wat gij in de duisternis gezegd hebt, zal in het licht gehoord worden; en wat gij in het oor gesproken hebt, in de binnenkamers, zal op de daken gepredikt worden.*

463. Wanneer de daden van een mens na de dood voor hem worden opengelegd, zien de engelen aan wie de taak van het onderzoek is opgedragen, hen in het gelaat.
Het onderzoek loopt over het gehele lichaam, vangt aan met de vingers van beide handen en zet zich vandaar over het hele lichaam voort.
Daar ik mij verwonderde waarom dit was, werd het mij gezegd.
Alle bijzonderheden van de gedachten en de wil van mensen hebben indrukken nagelaten, of zijn ingeschreven in de hersenen; want daarin bestaan zij in hun allereerste beginselen.
Vervolgens worden zij ingeschreven in zijn gehele lichaam, omdat alles, wat tot de gedachte en de wil behoort, van hun eerste beginselen op het lichaam overgaat en daar eindigt, omdat dit het laatste is.
Dit is de oorzaak, dat wat dan ook uit de wil van de mens en ook uit zijn daaruit voortkomende gedachte in zijn geheugen is ingeschreven, niet alleen ingeschreven is in de hersenen, maar ook over de gehele mens, en aldaar aanwezig blijft in een orde, die overeenkomt met de orde in de delen van het lichaam.
Hierdoor werd het duidelijk, dat mens zodanig is in zijn geheel, als hij is in zijn wil en zijn daaruit voortgaande gedachten; zelfs zo volledig dat een slecht mens zijn eigen kwaad, en een goed mens zijn eigen goed is.
Hieruit mag ook duidelijk worden wat men verstaan moet onder het boek des levens van een mens, waarvan in het Woord gesproken wordt, namelijk dat alles, zowel zijn handelingen als zijn gedachten, ingeschreven zijn over de gehele mens, en dat het voorkomt, alsof het werd voorgelezen uit een boek, wanneer zij opgeroepen worden door zijn geheugen, en als in beeltenis worden gezien, zodra de geest onderzocht wordt in het licht van de hemel.
Aan hetgeen hier gezegd is, zal ik nog een gedenkwaardigheid over het geheugen van de mens na de dood toevoegen, waardoor ik verzekerd werd dat niet alleen algemene zaken, maar ook de kleinste bijzonderheden die in het geheugen van een mens zijn ingegaan, ook na de dood aanwezig blijven en nimmer uitgewist worden.
Ik zag enige boeken met geschreven schrift, zoals zij in de wereld bestaan; en mij werd gezegd dat zij uit het geheugen van de schrijvers waren opgeschreven en dat er geen enkel woord ontbrak aan hetgeen door hen in de boeken in de wereld was geschreven; en dat op deze wijze de

allergeringste bijzonderheden die in iemands geheugen waren, weer konden worden teruggeroepen, zelfs zulke, die hij in de wereld had vergeten.
De reden werd ook verklaard: namelijk, dat de mens een uitwendig geheugen en een innerlijk geheugen heeft.
Het uiterlijk geheugen is dat van zijn natuurlijke mens, en het innerlijk geheugen is dat van de geestelijke mens; en dat elke bijzonderheid die iemand gedacht, gewild, gesproken en gedaan heeft, ja zelfs wat hij heeft gehoord en gezien, is ingeschreven in zijn innerlijk of geestelijk geheugen.
Wat daarin is geschreven wordt nimmer uitgewist, omdat het gelijktijdig is ingeschreven in de geest zelf en in de leden van zijn lichaam, zoals bovenvermeld; langs deze weg verkrijgt de geest een vorm overeenkomstig de gedachten en de handelingen van zijn wil.
Ik weet wel dat deze dingen als ongerijmdheden zullen voorkomen en daarom moeilijk geloof zullen vinden; maar ze zijn niettemin waar.
Dat daarom niemand zal denken dat er iets is wat hij in zijn hart heeft bedacht, of gedaan heeft in het geheim, dat verborgen kan blijven na de dood; maar dat hij zich verzekerd weet dat alles en elk voornemen dan openbaar zal worden als op klaarlichte dag.

464. Hoewel de mens na de dood zijn uiterlijk of natuurlijk geheugen behoudt, worden toch de uitsluitend natuurlijke zaken die het heeft opgenomen in het andere leven niet teruggeroepen, maar in plaats daarvan de geestelijke zaken die aan de natuurlijke zaken door overeenstemming waren verbonden, die evenwel als zij verschijnen, in geheel dezelfde vorm zijn als in de natuurlijke wereld; want alle voorwerpen die in de hemelen verschijnen, vertonen geheel en al dezelfde vorm als in de wereld, ofschoon zij naar hun wezen niet natuurlijk zijn, maar geestelijk, zoals dit werd aangetoond in het hoofdstuk over de uitbeeldende dingen en schijnbaarheden in de hemel (zie nr. 170-176).
Het uiterlijk of natuurlijk geheugen, in zoverre het dingen daarin betreft iets gemeen hebben met het stoffelijke, met tijd en ruimte en met al het overige dat aan de natuur eigen is, verleent aan de geest niet dezelfde dienst als in de wereld, omdat de mens in de wereld, wanneer hij door middel van zijn uiterlijke zintuigen en niet tegelijk door zijn innerlijke zintuigen verstandelijk denkt, natuurlijk en niet geestelijk denkt.
In het andere leven echter, waar hij een geest is in een geestelijke wereld, denkt hij geestelijk en niet natuurlijk.
Geestelijk denken is verstandig of redelijk denken.
Daarom is het dat het uiterlijk of natuurlijk geheugen dan ten opzichte van zijn stoffelijke inhoud rust en dat alleen datgene in gebruik komt, wat door het denkvermogen is opgenomen en als met een redelijk karakter is bedeeld.
De oorzaak waarom het uiterlijk geheugen ten opzichte van geheel natuurlijke zaken rust, is omdat zulke zaken niet teruggeroepen kunnen worden; want de geesten en engelen spreken uit de aandoeningen van hun gemoed en uit de gedachten die daaruit voortvloeien; zij kunnen dus niets uiten, wat daarmee niet overeenkomt, zoals blijken kan uit hetgeen gezegd is over de taal van de engelen in de hemel en hun spreken met de mens (zie nr. 234-257).
Daardoor komt het dat naarmate de mens in de wereld door middel van een bekendheid met talen en wetenschappen redelijk geworden is, hij in die mate redelijk is na de dood; niet echter naar de mate van de blote uitbreiding van zijn bekendheid met talen en wetenschappen.
Ik sprak met velen die in de wereld voor geleerden golden door hun kennis van de oude talen, zoals Hebreeuws, Grieks en Latijn, maar die hun rede niet hadden ontwikkeld door de boeken die in deze talen waren geschreven.
Sommigen van hen waren even onontwikkeld als wanneer zij met die talen niet waren bekend geweest; anderen waren zelfs geheel en al stom, hoewel zij een verbeelding bezaten alsof zij

wijzer waren dan anderen.
Ik sprak met sommigen die zich tijdens hun leven in de wereld voorstelden dat de wijsheid afhing van de opvulling van hun geheugen en die daarom hun geheugen hadden opgevuld met een grote massa zaken en bijna alleen daarover spraken, dus niet uit zichzelf, maar uit anderen, zonder hun rede verbeterd te hebben door hetgeen hun geheugen bevatte.
Enigen van hen waren geheel stom; anderen waren idioten of dwazen die volstrekt geen waarheid konden beoordelen, en zien of het waarheid was of niet en die alle dwalingen omhelsden die door hen die zich geleerd noemden, voor waar werden uitgegeven, want zij waren niet in staat om voor zichzelf te zien wat waarheid is of niet; zij kunnen derhalve niets van wat zij van anderen vernemen, met verstand beoordelen.
Ook heb ik gesproken met sommigen die in de wereld veel over verschillende wetenschappelijke onderwerpen hadden geschreven en daarom bij de wereld als geleerden naam hadden gemaakt. Sommigen van deze konden werkelijk over waarheden redeneren en een twistgesprek voeren, of iets zo was of niet.
Als enigen van hen in aanraking kwamen met hen die zich in het licht van de waarheid verheugden, konden zij wel begrijpen wat waarheid was, maar zij wilden haar niet verstaan; wanneer zij dan ieder in hun eigen leugen terugzonken, en daardoor in zichzelf, ontkenden zij ze weer.
Anderen waren even onwetend als het ongeletterde publiek.
Zij verschillen dus van elkaar naarmate zij door de wetenschappelijke werken die zij hadden geschreven of nageschreven, hun redelijke aanleg hadden ontwikkeld.
Zij echter die zich tegen de waarheden van de kerk hadden gekeerd en hun gedachten hadden beziggehouden met uitsluitend wetenschappelijke zaken en die zich daardoor hadden bevestigd in de leugen, hadden niet een beschaafde, redelijke aanleg, maar alleen de kunst om te redeneren.
De wereld noemt die kunst de rede, maar zij is een bekwaamheid die met de rede niets gemeens heeft; want zij is een kunst om alles waarin de mens behagen schept, als waarheid te verdedigen, en om uit aangenomen beginselen en leugen de leugen als waarheid aan te zien, maar de waarheid zelf niet te kennen.
Zulke mensen kunnen nooit tot de kennis van de waarheid komen, omdat de waarheid niet door de leugen kan gezien worden, maar de leugen wel door het ware kan worden gezien.
De redelijke aanleg van een mens is gelijk aan een tuin of aan een bloembed, of gelijk bouwland; het geheugen is de grond, wetenschappelijke waarheden en kennis zijn de zaden, het licht en de warmte brengen groeikracht, zonder deze geen groei.
Zo kan er, wanneer het licht van de hemel, dat de Goddelijke waarheid is, en de warmte van de hemel, die de Goddelijke liefde tot het gemoed is, niet worden toegelaten, geen groeikracht aanwezig zijn; want alleen daardoor heeft de rede haar bestaan.
De engelen bedroeven zich zeer dat zo vele geleerden alles aan de natuur toeschrijven en daardoor het innerlijk van hun gemoed hebben gesloten, zodat zij niets van de waarheid kunnen zien door het licht van de waarheid, dat is door het licht van de hemel.
In het andere leven worden zij daarom beroofd van het vermogen om te redeneren, opdat zij door hun redenering geen leugen onder de eenvoudige goeden zouden uitstrooien en hen zo zouden verleiden.
Zij zelf worden naar een woeste plaats verbannen.

465. Een zekere geest was boos omdat hij zich vele dingen niet kon herinneren waarmee hij bekend was in het leven van het lichaam; hij was bedroefd over het genoegen dat hij had verloren en dat hem zozeer had verblijd.
Er werd hem gezegd dat hij niets had verloren, maar nog bekend was met al wat hij ooit kende, zelfs tot in de kleinste bijzonderheid; maar dat het hem in de wereld waarin hij nu was, niet was

geoorloofd om die zaken terug te roepen en dat hij tevreden behoorde te zijn, omdat hij nu veel beter en meer juist kon denken en spreken dan tevoren zonder zijn rede, gelijk hij gewoon was, onder te dompelen in plompe, duistere, stoffelijke en lichamelijke dingen, die geen nut hadden in het koninkrijk waarin hij nu was ingetreden.
Er werd hem ook gezegd dat zij nu in het bezit waren van alles wat het eeuwige leven kon bevorderen, en dat hij zo en niet anders zalig en gelukkig kon worden; dat het derhalve onwetendheid was om zich te verbeelden dat in het koninkrijk waarin hij nu was, het verstandige verloren was gegaan tegelijk met de verwijdering en rust van de stoffelijke inhoud van het geheugen.
Terwijl toch de werkelijkheid is, dat naarmate het gemoed vatbaar is om onttrokken te worden aan de zinnelijke zaken, die tot de uiterlijke mens of tot het lichaam behoren, het naar die mate verheven wordt tot geestelijke en hemelse zaken.

466. De aard van dit tweeërlei geheugen wordt in het andere leven soms duidelijk gemaakt voor het gezicht in zodanige vormen als alleen daar kunnen gezien worden; want vele dingen worden daar tot voorwerpen van het gezicht gemaakt, die onder de mensen alleen als idee kunnen bestaan.
Het uiterlijk geheugen is daar voorgesteld aan het gezicht als een dikke huid en het innerlijk geheugen gelijk een mergachtige zelfstandigheid, zoals de menselijke hersenen en hieruit wordt de kennis ontleend van hun karakter.
Bij hen die in het leven van het lichaam alleen gewerkt_hadden om hun geheugen op te vullen en hun rede niet hadden ontwikkeld, was het dikhuidige hard en innerlijk als met pezen doorweven.
Bij hen die hun geheugen met onwaarheden hadden gevuld, was het harig en ruw als gevolg van de ongeregelde ophoping van dingen.
Bij hen die hadden gewerkt om hun geheugen te verrijken uit eigenliefde en liefde tot de wereld, schijnt het samen gelijmd en beenachtig te zijn.
Bij hen die wensten door te dringen in Goddelijke geheimen door middel van de wetenschap, in het bijzonder door de wijsbegeerte, en die niet wilden geloven, tenzij zij langs die weg overtuigd werden, was het geheugen duister en van dien aard dat het de stralen van het licht opslorpte en in duisternis verkeerde.
Bij hen die met bedrog en huichelarij hadden omgegaan, vertoonde het geheugen zich als hard been, gelijk ebbenhout dat de stralen van het licht terugkaatst.
Bij hen echter die gegrond waren in het goede van de liefde en in de waarheden van het geloof, verscheen zulk een dikke huid niet, omdat hun innerlijk geheugen de stralen van het licht doorlaat tot hun uiterlijk geheugen en tot de voorwerpen of ideeën daarvan als tot hun grond of basis, waar de stralen eindigen en bereidwillige ontvangers vinden.
Het uiterlijk geheugen is het laatste in de orde, waarin geestelijke en hemelse zaken zacht ten einde lopen, daarin wonen ze indien aldaar het goede en ware zich bevindt.

467. Zij die gegrond zijn in liefde tot God en de naaste hebben gedurende hun leven in de wereld engeleninzicht en wijsheid bij zich en in zich, echter verborgen in het binnenste van hun innerlijk geheugen.
Dit inzicht en deze wijsheid worden nimmer aan henzelf openbaar, totdat zij het lichamelijke hebben afgelegd; hun natuurlijk geheugen slaapt dan in en zij ontwaken in hun innerlijk geheugen en ten slotte langzamerhand in zodanig geheugen als de engelen bezitten.

468. Hoe de redelijke aanleg kan ontwikkeld worden, zal ook kort worden verklaard.
De echte rede bestaat uit waarheden en niet uit onwaarheden; dat wat door de leugen bestaat, is de rede niet.

De waarheden zijn drieërlei: burgerlijke, zedelijke en geestelijke waarheden.
Burgerlijke waarheden hebben betrekking op zaken van de wet en de vorm van bestuur in de staat; in het algemeen op alles wat tot recht en billijkheid behoort.
Zedelijke waarheden hebben betrekking op zaken die tot het leven van ieder behoren ten aanzien van de maatschappij en zijn betrekkingen tot anderen; in het algemeen op zuiverheid en oprechtheid en wel bijzonder op allerlei deugden.
Maar geestelijke waarheden hebben betrekking op zaken die tot de hemel en de kerk behoren; in het algemeen op het goede, dat het voorwerp is van de liefde, en op de waarheid, die het voorwerp is van het geloof.
In ieder mens zijn drie graden van het leven. (zie nr. 267).
De rede wordt door middel van de burgerlijke waarheden geopend tot de eerste graad; door zedelijke waarheden tot de tweede en door geestelijke waarheden tot de derde graad.
Maar er moet bij in aanmerking worden genomen dat de rede niet wordt gevormd en geopend enkel door bekend te zijn met deze waarheden, maar door daarmee overeenkomstig te leven.
Met daarmee overeenkomstig leven wordt bedoeld ze liefhebben vanuit een geestelijk gevoel, terwijl met liefhebben vanuit een geestelijk gevoel wordt bedoeld dat men recht en billijkheid liefheeft omdat het recht en billijk is, zuiverheid en oprechtheid omdat het zuiver en oprecht is, en wat goed en waar is liefhebben omdat het goed is en waar.
Daarentegen is het leven in overeenkomst daarmee en ze liefhebben uit lichamelijke gevoelens, een liefhebben uit eigenbelang, om naam, eer of winst.
In zoverre iemand deze waarheden dus liefheeft uit lichamelijke gevoelens, wordt hij niet redelijk; want het zijn dan niet de waarheden die hij liefheeft, maar zichzelf, aan wie hij ze dienstbaar maakt als dienstknechten aan hun meesters.
Wanneer nu waarheden gebruikt worden enkel als dienstknechten, gaan zij niet in tot de mens en openen ze geen enkele graad van zijn leven, niet eens de eerste, maar zij zetelen slechts in zijn geheugen, als zaken van uiterlijke kennis onder een stoffelijke vorm, waar zij zich verenigen met de eigenliefde, die een lichamelijke liefde is.
Hieruit mag blijken hoe de mens redelijk wordt: dat hij redelijk wordt gemaakt tot de derde graad door de geestelijke liefde voor het goede en het ware, die tot de hemel en kerk behoren; tot de tweede graad door de liefde tot zuiverheid en oprechtheid, en tot de eerste graad door de liefde tot recht en billijkheid.
De twee laatste worden ook geestelijk door de geestelijke liefde tot het goede en het ware; want deze vloeit tot hen in, verenigt zich dan met hen en vormt in hen als het ware haar eigen gelaatstrekken.

469. De geesten en engelen hebben een geheugen, evenals de mensen.
Wat zij horen, zien, denken, willen of doen blijft bij hen en hun rede wordt verder door middel daarvan ontwikkeld, welke ontwikkeling eeuwig voortduurt.
Zo komt het dat de geesten en engelen in verstand en wijsheid toenemen door de kennis van het ware en het goede, evenals de mens.
Dat de geesten en engelen een geheugen hebben, is mij eveneens door vele ervaringen vergund te weten.
Ik heb gezien dat als zij in gezelschap met andere geesten waren, alles wat zij hadden gedacht of gedaan, hetzij in het openbaar hetzij in het verborgene, uit hun geheugen werd teruggeroepen.
Ik heb ook gezien dat zij die in enige graad van waarheid waren, uit het eenvoudig goede met kundigheden werden bedeeld en daardoor met verstand en dat zij daarna werden opgenomen in de hemel.
Maar men moet weten dat zij niet met kundigheden en door deze met verstand worden bedeeld verder dan de graad van genegenheid voor goed en waar, waarin zij in de wereld waren.

Want in iedere geest en engel blijft de genegenheid, zowel naar de mate als naar de aard die hij bezat in de wereld.
Later wordt die meer volkomen gemaakt door bij- of toevoeging, en dit loopt tot in eeuwigheid voort; want er is niets dat niet eeuwig kan vermeerderd worden, daar alles vatbaar is voor een oneindige verscheidenheid, derhalve ook om rijker te worden en dus ook om vermenigvuldigd en vruchtbaar te worden door verschillende middelen.
Aan niets wat goed is, kan een einde zijn, omdat het voortvloeit uit de Oneindige.
Dat geesten en engelen aanhoudend meer volmaakt worden in verstand en wijsheid door kundigheden van het ware en goede, kan men hiervoor zien in de hoofdstukken over de wijsheid van de engelen in de hemel (zie nr. 265-275); over de volkeren en natiën uit de kerk in de hemel, zie nr. 318-328 en over kleine kinderen in de hemel, zie nr. 329-345.
En dat dit zover gaat als de graad van genegenheid voor goed en waar die ze in de wereld hadden en niet verder, zie men in nr. 349.

DE MENS IS NA DE DOOD EVENALS ZIJN LEVEN WAS IN DE WERELD

470. Dat het eigen leven van iedereen na de dood bij hem blijft, weet ieder Christen door het Woord; want daarin wordt op zoveel plaatsen verklaard dat de mens zal geoordeeld worden en hem zal vergolden worden overeenkomstig zijn daden en zijn werken.
Iedereen die onder de invloed van het goede en van de werkelijke waarheid denkt, heeft ook geen ander denkbeeld dan dat hij die goed leeft naar de hemel gaat, en dat hij die kwaad leeft naar de hel gaat.
Zij echter die in het kwade zijn, willen niet geloven dat hun staat na de dood in overeenkomst zal zijn met hun leven in de wereld; maar zij denken, vooral op hun ziekbed, dat de hemel geopend is voor iedereen door de vrije genade van de Heer; hun leven mag dan geweest zijn zo het wil, en zulks in overeenstemming met hun geloof dat door hen wordt afgescheiden van het leven.

471. Dat de mens geoordeeld zal worden naar zijn daden en naar zijn werken en hem zal vergolden worden, wordt in het Woord op vele plaatsen verklaard.
Enige ervan zal ik aanvoeren.
Want de Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid van Zijn Vader, met Zijne engelen, en dan zal hij ieder vergelden naar zijn daden.
(Mattheüs 16:27) *Zalig zijn de doden die in de Heer sterven, van nu aan.*
Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen.
(Apocalyps 14: 13) *En ik zal u lieden geven een ieder naar uw werken.* (2:23)
En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken.
En de zee gaf de doden die in haar waren; en de dood en de onderwereld gaven de doden die in hen waren; en zij werden geoordeeld, een ieder naar zijn werken. (20:12, 13, 15)
En zie, ik kom spoedig; en mijn loon is met mij; om een ieder te vergelden gelijk zijn werk zal zijn. (22: 12)
*Een ieder dan die mijn woorden hoort en deze doet, die zal ik vergelijken bij een voorzichtig man. En een ieder die mijn woorden hoort, en ze niet doet, die zal met een dwaas man vergeleken worden. (*Mattheüs, 7:24, 26)
Niet een ieder die tot mij zegt: Heer, Heer! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die doet de wil van mijn Vader, die in de hemelen is.
Velen zullen te dien dage tot mij zeggen: Heer, Heer! hebben wij niet in uw naam geprofeteerd,

en in uw naam duivelen uitgeworpen, en in uw naam vele krachten gedaan? En dan zal ik hen openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend,' gaat weg van mij, gij die de ongerechtigheid werkt. (Mattheüs, 7:22, 23)
Dan zult gij beginnen te zeggen: Wij hebben in uw tegenwoordigheid gegeten en gedronken, en gij hebt in onze straten geleerd En hij zal zeggen: Ik zeg u, ik ken u niet, van waar gij zijt: wijkt van mij af alle gij werkers der ongerechtigheid (Lucas 13:25, 27)
Alzo zal ik hen vergelden naar hun doen, en naar het werk van hun handen. (Jeremia 25: 14)
Jehova's ogen zijn open over alle wegen van de mensenkinderen, om een ieder te geven naar zijn wegen, en naar de vrucht van zijn handelingen. (Jeremia 32: 19)
En ik zal zijn wegen over hem bezoeken en zijn handelingen hem vergelden. (Hosea 4:9)
Gelijk Jehovah gedacht heeft ons te doen, naar onze wegen en naar onze handelingen, alzo heeft hij met ons gedaan. (Zacharia 1 :6)
Waar de Heer het laatste oordeel voorzegt, spreekt Hij alleen van de werken, en verklaart dat zij, *die het goede hebben gedaan, in zullen gaan in het eeuwige leven, en die welke het kwade hebben gedaan, in zullen gaan in de vervloeking.* (Mattheüs 25:32-46); en in vele andere plaatsen, waar van de zaligheid en veroordeling van de mensen gesproken wordt.
Dat de werken en daden het uitwendig leven van de mensen voorstellen en dat daardoor de aard van zijn innerlijk leven uitkomt, is duidelijk.

472. Onder daden en werken zijn echter niet bedoeld de blote daden en werken, zoals zij zich alleen in hun uiterlijke vorm vertonen, maar ook zoals zij innerlijk zijn.
Iedereen weet dat elke daad of elk werk voortvloeit uit de wil en de gedachte van de bewerker; want als zij daaruit niet voortgingen zouden zij slechts bewegingen zijn als van automatische werktuigen en beelden.
Een daad of een werk dus, op zich zelf beschouwd, is niets anders dan een blote werking, die zijn ziel en zijn leven van het willen en denken verkrijgt, zozeer dat zij de wil en de gedachte in uiterlijke werking en dus in uitwendige gestalte is.
Hieruit volgt dus, dat gelijk de wil en de gedachte zijn die de daad of het werk voortbrengen, zo ook de daad en het werk zelf zijn; dat indien de gedachte en de wil goed zijn, de daden of werken goed zijn, maar indien de gedachte en wil kwaad zijn, de daden en werken kwaad zijn, terwijl zij voor het uiterlijke ook hetzelfde schijnen.
Laten duizenden mensen op gelijke wijze handelen en wel zo gelijk, dat naar het uiterlijk nauwelijks de ene handeling van de andere te onderscheiden is, zo zullen toch, in zichzelf beschouwd, allen van elkaar verschillen, omdat zij voortvloeien uit ongelijke wil.
Bijvoorbeeld het zuiver en recht met zijn naaste handelen.
De een zal dit doen om een oprecht en rechtvaardig man te schijnen ter wille van zichzelf en zijn eigen eer.
Een ander zal hetzelfde doen ter wille van de wereld en om winst.
Een ander omdat het hem vergolden en als verdienste zal worden toegerekend.
Een vierde uit oorzaak van vriendschap.
Een vijfde uit vrees voor de wet of voor verlies van zijn goede naam of ambt.
Een zesde om een ander tot zijn zijde over te halen, hoewel zijn doel verkeerd is.
Een zevende om te bedriegen.
Anderen doen het weer om andere redenen.
De daden van al deze mensen, hoewel goed naar het uiterlijke, want oprecht en rechtvaardig zijn naaste behandelen is toch goed, zijn niettemin kwaad.
Want zij zijn niet gedaan ter wille van oprechtheid en rechtvaardigheid, noch omdat de bewerkers deze deugden liefhebben, maar uit liefde tot zichzelf en tot de wereld; die zijn het die de bewerkers liefhebben; en deze liefhebben is oprechtheid en recht dienstbaar maken gelijk

knechten aan hun meester, die de meester veracht en wegzendt wanneer zij hem niet langer dienstbaar zijn.
Deze handelen dus oprecht en recht met de naaste op een wijze die wat het uiterlijke betreft hetzelfde voorkomen heeft als van zulke, die het doen uit liefde tot zuiverheid en recht.
Van deze laatsten handelen sommigen uit de waarheid van het geloof, of uit gehoorzaamheid, omdat het zo bevolen is in het Woord.
Sommigen handelen uit het goede van het geloof, of uit het geweten door een godsdienstig beginsel.
Sommigen handelen uit ware liefde tot de naaste, omdat diens welzijn behoort in acht genomen te worden; anderen uit het goede van de liefde tot de Heer, omdat het goede behoort gedaan te worden ter wille van het goede en derhalve oprechtheid en recht ter wille van oprechtheid en recht, dat zij liefhebben omdat die van de Heer komen, en omdat de Goddelijke sfeer, die uitgaat van de Heer, daarin is, en vandaar in haar wezen beschouwd, Goddelijk is.
De daden of werken van al deze laatsten zijn innerlijk goed en daarom ook uiterlijk goed; want wals boven is opgemerkt, daden en werken zijn juist van dien aard als de gedachte en wil vanwaar zij uitgaan, en zonder deze zijn geen daden of werken, maar alleen zielloze bewegingen.
Uit dit alles moge duidelijk blijken, wat in het Woord onder daden en werken is verstaan.

473. Omdat daden en werken de voortbrengselen zijn van de wil en de gedachte, *zo* zijn zij ook de voortbrengselen van liefde en geloof, en zij zijn derhalve van een aard als de liefde en het geloof zijn; want of men spreekt van de liefde of van de wil van de mens, dat is hetzelfde; ook of men spreekt van zijn geloof of van zijn welberaden gedachten; want wat de mens liefheeft, dat wil hij ook en wat hij gelooft, dat denkt hij ook.
Indien iemand liefheeft wat hij gelooft, dan wil hij het ook en voor zover hij in staat is, doet hij het.
Iedereen nu weet dat liefde en geloof in de wil en de gedachten van de mensen zetelen, en niet daar buiten bestaan; want de wil is wat wordt aangewakkerd door de liefde, en de gedachte is wat verlicht wordt in zaken van het geloof.
Om deze reden worden alleen zij die in staat zijn om wijs te denken, verlicht, en naar de mate van die verlichting bedenken en willen zij het ware, of wat hetzelfde is, geloven zij de waarheid en hebben haar lief.

474. Men moet echter weten dat het de wil is die de mens vormt, en de gedachte alleen in zoverre zij voortvloeit uit de wil; en de daden of werken vloeien uit beiden voort.
Of wat hetzelfde is, dat de liefde de mens vormt, en het geloof alleen in zoverre het voortvloeit uit de liefde; en de daden vloeien uit beide voort.
Hieruit volgt dat de wil of de liefde de mens zelf is; want alles wat voortvloeit, behoort tot dat waaruit het voortvloeit.
Voortvloeien is te worden voortgebracht en voorgesteld in een geschikte vorm, zodat het waargenomen en gezien worden kan.
Uit deze dingen mag duidelijk gezien worden, wat het geloof is dat afgescheiden is van de liefde.
Het is namelijk volstrekt geen geloof, maar alleen een zaak van kennis, die in zich geen geestelijk leven bezit; evenzo wat een daad of een werk is *zon*der liefde; dat zij geen daad of werk van het leven is, maar een daad of werk van de dood, die het voorkomen heeft van leven door de liefde tot het kwaad en een geloof in de leugen.
Deze schijn van leven wordt de geestelijke dood genoemd.

475. Verder moet worden opgemerkt dat de gehele mens in de daden of werken te voorschijn komt en dat zijn wil en gedachten, of zijn liefde en geloof, die zijn innerlijk vormen, niet

volmaakt zijn totdat zij in daden of werken bestaan die zijn uiterlijk uitmaken.
Want daden of werken zijn de uitersten, waarin de wil en gedachten eindigen en zonder welke zij zijn als onvolledige dingen, die nog niet bestaan en dus niet in de mens zijn.
Denken en willen zonder te handelen wanneer er gelegenheid is, zijn gelijk aan een ontvlamd iets dat opgesloten wordt in een pot, en uitgedoofd wordt; of gelijk zaden die in het zand zijn geworpen en niet ontkiemen, maar ondanks hun vruchtbaarheid vergaan.
Wanneer echter denken en willen overgaan tot handelen, zijn zij gelijk aan een vlammend voorwerp, dat hitte en licht rondom zich verspreidt, of gelijk aan zaad in de grond dat opgroeit tot een boom of bloem en een bestaan verkrijgt.
Iedereen weet dat iets willen en niet doen als er de gelegenheid bestaat, in werkelijkheid niet gewild is, en dat het goede liefhebben en niet doen indien de middelen er voor bestaan, in werkelijkheid is het goede niet liefhebben; dus dat het alleen een mening was die hij wil en liefheeft, en dus alleen gedacht is afgescheiden van wil of liefde en spoedig verdwijnt en tot niets komt.
Liefde en wil zijn de eigenlijke ziel van daden en werken, en deze vormt zichzelf een lichaam in de zuivere en juiste daden die de mens doet.
Het geestelijk lichaam of het lichaam van de geest van de mens heeft geen andere oorsprong, dat wil zeggen, het is door niets anders gevormd dan door dat wat de mens doet met zijn liefde of zijn wil (zie nr. 463).
In één woord, al wat tot een mens en zijn geest behoort, is opgesloten in zijn daden of werken.

476. Uit deze dingen mag nu met klaarheid blijken wat verstaan wordt onder het leven van een mens, dat hem bijblijft na de dood; dat het namelijk zijn liefde en zijn geloof zijn, niet alleen als bestaande in aanleg (potentieel) maar als bestaande in de daad; derhalve dat dit leven bestaat in zijn daden of werken, want deze bevatten in zich alles wat tot de liefde en het geloof van de mens behoort.

477. Wat de mens bijblijft na zijn dood, is zijn heersende liefde; deze wordt na de dood in eeuwigheid niet veranderd.
Ieder mens is onderworpen aan velerlei neigingen; maar alle staan in betrekking tot zijn heersende liefde en maken er één geheel mee uit, ofwel stellen haar, alle verenigd, tezamen.
Alles in de wil wat overeenstemt met de heersende liefde wordt liefde genoemd (*amores*), omdat dat alles bemind wordt.
Deze neigingen van de liefde zijn zowel innerlijk als uiterlijk.
Sommige staan in onmiddellijke gemeenschap met de heersende liefde, van sommige is de gemeenschap middellijk.
Sommige zijn er nauw mee verbonden, andere weer minder; maar alle zijn langs verschillende wegen dienstbaar aan hetzelfde doel Alle tezamen genomen maken zij een zeker koninkrijk uit, dat in orde om de mens is geschaard, hoewel de mens er geheel onbekend mee is dat hij zulk een ordening om zich heeft.
Het wordt hem echter enigermate duidelijk gemaakt in het andere leven; want het is overeenkomstig die ordening dat uitbreiding van gedachten en aandoeningen bij hem plaatsvindt.
Die uitbreiding wordt geleid in hemelse gezelschappen, als zijn heersende liefde het uitvloeisel is van de liefde van de hemel, maar in helse gezelschapen als zijn heersende liefde ontleend is aan de liefde van de hel.
Dat alle gedachten en neigingen van geesten en engelen uitbreiding ondervinden in gezelschappen, kan men boven zien in het hoofdstuk over de wijsheid van de engelen in de hemel en in dat over de vorm van de hemel, volgens welke alle samenleving en gemeenschap geschiedt.

478. Wat echter tot hiertoe gezegd werd, is alleen berekend voor de gedachte van de redelijke mens.
Opdat het ook bevattelijk zou zijn voor de zinnen, zal ik enige feiten uit de ervaring aanhalen, waardoor het mag worden opgehelderd en bevestigd.
Ik zal dan aantonen, vooreerst: dat de mens, na zijn dood zijn eigen liefde of zijn eigen wil is; ten tweede: dat de mens voor eeuwig zodanig blijft als hij is ten opzichte van zijn wil en zijn heersende liefde; ten derde: dat de mens wiens liefde hemels en geestelijk is, naar de hemel gaat, maar dat de mens wiens liefde lichamelijk en werelds is, ontbloot van hemelse en geestelijke liefde naar de hel gaat; ten vierde: dat het geloof de mens niet bijblijft, indien het niet gegrond is in hemelse liefde; ten vijfde: dat de daadwerkelijke liefde, dus zijn leven, de mens bijblijft.

479. De mens is na de dood zijn eigen liefde of zijn eigen wil.
Dit is mij door overvloedige ervaring bewezen.
De gehele hemel is verdeeld in gezelschappen naar het onderscheid in het goede van de liefde.
Iedere geest die in de hemel wordt verheven en een engel wordt, komt in het gezelschap waarin zijn liefde heerst.
Wanneer hij daar komt, is hij alsof hij thuis was, en alsof hij leefde in het huis waarin hij is geboren.
De engel voelt dit en komt daar in gezelschap van andere engelen, die gelijk zijn aan hemzelf.
Zo hij vandaar weggaat en op enige andere plaats komt, voelt hij altijd een zekere tegenzin en wenst hij naar zijn gelijken en dus tot zijn eigen liefde terug te keren.
Op deze wijze worden de bewoners in de hemel tezamen gevoegd tot gezelschappen.
Hetzelfde vindt in de hel plaats, waar eveneens de bewoners samengevoegd zijn in gezelschappen naar de aard van hun liefde, die de tegenstelling is van die van de hemel.
Dat de hemel uit gezelschappen bestaat en evenzo de hel en dat zij alle onderscheiden zijn naar hun liefde, kan men boven zien in nr. 41-50 en 200-212.
Dat de mens na de dood zijn eigen liefde is, mag ook duidelijk zijn doordat dan van hem is verwijderd en als het ware weggenomen wordt, al wat niet één was geworden met zijn heersende liefde.
Indien hij goed is, wordt alles wat hem mishaagt of wat niet met hem overeenkomt, verwijderd en als het ware weggenomen en wordt hij in zijn eigen liefde gelaten.
Hetzelfde vindt plaats wanneer hij slecht is.
Het verschil is, dat de waarheid wordt weggenomen van de kwaden en de leugen van de goeden; dit wegnemen eindigt niet voordat ieder zijn eigen liefde is.
Dit is bereikt, wanneer de geestmens in zijn derde staat is gebracht, waarover in een volgend hoofdstuk zal gehandeld worden.
Wanneer dit bereikt is, dan wendt de geest standvastig het gelaat naar zijn eigen liefde en heeft die aanhoudend voor ogen, hij mag zich wenden zo hij wil (zie nr. 123-124).
Alle geesten kunnen naar welgevallen worden geleid, indien zij slechts in hun heersende liefde worden vastgehouden.
Zij kunnen zich niet verzetten, hoezeer zij ook weten wat op hen wordt uitgeoefend, en hoe zij ook mogen overleggen om weerstand te bieden.
Soms werd beproefd of zij tegen hun heersende liefde konden handelen, maar het was telkens tevergeefs.
Hun liefde is gelijk aan een band of koord, waarmee zij als het ware omspannen zijn en waardoor zij kunnen worden getrokken, maar waarvan zij zich niet kunnen ontdoen.
Hetzelfde heeft plaats in de wereld; de mens zijn eigen liefde of gezindheid leidt hem en daarmee wordt hij door anderen geleid; sterker is dit het geval wanneer zij geesten worden, want dan is het niet veroorloofd om een voorkomen aan te nemen van een andere liefde of zich anders voor te

doen dan men is.
Dat de menselijke geest zijn heersende liefde is, wordt in het andere leven in alle omgang duidelijk gemaakt; want als iemand handelt of spreekt in overeenstemming met de liefde van iemand anders, dan is deze dadelijk tegenwoordig, met een open, vrolijk en levendig gelaat; maar als iemand handelt of spreekt in tegenstelling met de liefde van iemand anders, dan begint het gelaat van de ander te veranderen, het wordt duister en verdwijnt, totdat hij zelf geheel verdwenen is, alsof hij er niet was geweest.
Vaak heb ik mij hierover verwonderd, omdat er in de wereld niets van dien aard kan plaatsvinden; mij werd echter gemeld, dat iets soortgelijks voorkomt met de geest die in de mens is; dat wanneer deze zich afwendt van een ander, hij niet langer voor hem zichtbaar is.
Dat de geest zijn eigen heersende liefde is, werd mij ook duidelijk doordat de geest al wat met zijn liefde overeenkomt, vurig aangrijpt en zich toeeigent en alles wat niet daarmee overeenkomt, afscheidt en verwerpt.
Een ieders liefde is gelijk aan het sponsachtig en poreuze hout van een boom, dat die vochten inzuigt die zijn groei kunnen bevorderen en alle andere verwerpt.
Het is ook gelijk aan dieren van allerlei soort, die het hun passende voedsel kennen en zoeken naar datgene wat met hun natuur overeenkomt en een afkeer tonen van al wat daarmee niet overeenkomt; want elke liefde wenst gevoed te worden door zijn eigen voedsel - kwade liefde door de leugen, goede liefde door de waarheid.
Soms is mij vergund te zien dat zekere eenvoudige goede geesten kwade geesten onderwijs wensten te geven in de waarheid en het goede, maar dat de laatsten ver van het aangeboden onderwijs wegvluchtten en toen zij bij hun eigenlijke gezelschap waren gekomen, met groot genoegen zulke onwaarheden omhelsden als overeenkwamen met hun liefde.
Er werd mij ook gelegenheid gegeven om op te merken dat wanneer goede geesten onder elkaar over waarheden spraken, andere goede geesten die er tegenwoordig waren, met begeerte luisterden, terwijl kwade geesten die ook tegenwoordig waren, niet de minste aandacht aan het gesprek schonken en zich gedroegen alsof zij het niet hoorden.
Er vertonen zich in de geestenwereld verschillende wegen, waarvan sommige tot de hemel en andere naar de hel leiden, en wel alle naar een bijzonder gezelschap.
De goede geesten bewandelen geen andere wegen dan die naar de hemel leiden en wel naar het gezelschap waarin het goede van hun eigen liefde heerst; de wegen die in een andere richting leiden, zien zij niet.
Zo ook bewandelen de kwade geesten geen andere wegen dan die naar de hel leiden, en wel naar het gezelschap in de hel waarin het kwaad van hun eigen liefde heerst; de wegen die in een andere richting leiden, zien zij niet en zo zij die zien, dan zijn zij toch niet van plan om die te bewandelen.
In de geestenwereld komen zulke wegen, die overeenstemmen met waarheden of leugens, werkelijk voor en daarom betekenen wegen in het Woord waarheden of leugens.
Door deze werkelijke voorbeelden van ervaring wordt bevestigd wat zo-even door de rede werd aangetoond, namelijk dat ieder mens na de dood zijn eigen liefde is en zijn eigen wil; de wil wordt genoemd, omdat de wil van elk mens zijn liefde is.

480. De mens blijft na zijn dood voor eeuwig zodanig als hij is ten opzichte van zijn wil of zijn heersende liefde.
Ook dit is mij door vele werkelijke voorbeelden bevestigd.
Het is mij vergund geworden om te spreken met sommigen, die tweeduizend jaren vroeger hadden geleefd, en wier leven mij uit de geschiedenis bekend was; mij werd duidelijk dat zij nog waren wat zij toen waren geweest; dat zij hetzelfde karakter bezaten, dat hen in de geschiedenis werd toegeschreven, dat hun liefde nog gelijk was aan die, welke de grondslag van hun leven had

uitgemaakt.
Ook met sommigen, die zeventien eeuwen geleden geleefd hadden en mij uit de geschiedenis bekend waren, was het mij vergund te spreken; ook met anderen, die voor vier eeuwen, drie eeuwen, of minder tijd geleefd hadden sprak ik en ik ontdekte dat dezelfde neigingen die hen in de wereld bestuurden, nog in hen heersten.
Er was geen ander onderscheid dan dat hun genot was overgebracht op zulke geestelijke genoegens als met de vroegere overeenstemden.
Er werd mij door de engelen vermeld dat het leven van de heersende liefde bij niemand in eeuwigheid veranderd wordt, omdat iedereen zijn eigen liefde is; dit wil zeggen dat de poging om in een geest die liefde te veranderen, een poging zou zijn om hem zijn leven te ontnemen, of hem geheel te vernietigen.
Zij zeiden mij ook wat hiervan de oorzaak is, namelijk dat de mens na de dood niet meer in staat is om door middel van onderwijs hervormd te worden zoals in de wereld, omdat de uiterste grondslag waarin natuurlijke kundigheden en aandoeningen bestaan, dan rust en niet in staat is om te worden geopend, omdat het niet geestelijk is (zie nr. 464), en dat verder op die grondslag de innerlijke grondslagen, die van het gemoed en het hart zijn, daarop rusten zoals een huis op zijn grondvesten, en dat daarom de mens voor eeuwig zo blijft als het leven van zijn liefde geweest is in de wereld.
De engelen verwonderen er zich zeer over, dat de mens er niet mee bekend is dat iedereen van dien aard is als zijn heersende liefde en dat velen geloven dat ze zalig zullen worden door louter genade en alleen door het geloof, onverschillig hoedanig hun leven is geweest; en zij weten niet dat de Goddelijke genade middellijk werkt en daarin bestaat dat zij door de Heer worden geleid, zowel in deze wereld en in eeuwigheid; en dat zij door genade worden geleid, die niet leven in het kwade; noch ook dat geloof de genegenheid is voor het ware, voortkomende uit de hemelse liefde, die van de Heer komt.

481. De mens wiens liefde hemels en geestelijk is, gaat naar de hemel; maar de mens, van wie de liefde lichamelijk en werelds is, ontbloot van hemelse en geestelijke liefde, gaat naar de hel.
Ten opzichte van deze waarheden werd ik in staat gesteld om zekerheid te ontvangen door allen die ik heb zien opnemen in de hemel, of heb zien neerwerpen in de hel.
Zij die in de hemel waren opgenomen, hadden een leven dat gegrond was in hemelse en geestelijke liefde; terwijl zij die in de hel werden geworpen, verzonken waren in een leven dat gegrond was in lichamelijke en wereldse liefde.
Hemelse liefde is de liefde voor het goede, oprechte en rechtvaardige, omdat het goed, oprecht en rechtvaardig is, en dat uit liefde doen.
Dezulken dus, die in hemelse liefde zijn, hebben het leven van het goede, oprechte en rechtvaardige, dat een hemels leven is.
Zij die deugden als deugden liefhebben en ze behartigen of in hun leven tot werkelijkheid brengen, hebben God lief boven alles, omdat deze deugden uitgaan van Hem.
Zij hebben tegelijk hun naaste lief, omdat dit de naaste is, die men lief moet hebben.
Maar lichamelijke liefde bestaat in de mens, wanneer hij het goede, de oprechtheid en de rechtvaardigheid liefheeft, niet terwille van die deugden, maar uit eigenbelang; want hij gebruikt ze als middelen om naam, rang of winst te verwerven.
Zij bedoelen met het goede, met oprechtheid en rechtvaardigheid niet God en hun naaste, maar zichzelf en de wereld.
Zij verheugen zich in bedrog en wanneer het goede, de oprechtheid en de rechtvaardigheid worden beoefend uit zondige beweegredenen, worden zij veranderd in kwaad, onoprechtheid en onrechtvaardigheid, die zij liefhebben onder de vorm van de ware deugden.
Daar het liefde is, wat op deze wijze de aard van het leven bepaalt, wordt ieder na de dood, zodra

hij intreedt in de geestenwereld, onderzocht van welke aard hij is en wordt dan verbonden aan hen die gegrond zijn in gelijke liefde.
Zij die gegrond zijn in hemelse liefde, worden op deze wijze verbonden met de bewoners van de hemel, en zij die bedolven waren onder lichamelijke liefde, met de bewoners van de hel.
Nadat hun eerste en tweede staat is voltooid, worden zij gescheiden, zodat zij elkaar nimmer meer zien noch kennen, want iedereen wordt zijn
eigen liefde, niet alleen wat zijn innerlijk aangaat en wat tot zijn gemoed behoort, maar ook wat zijn uiterlijk aangaat, vooral wat behoort tot zijn gelaat, zijn lichaam, zijn spraak.
Iedereen wordt dus het beeld van zijn eigen liefde, ook in het uiterlijk voorkomen.
Zij die in lichamelijke liefde zijn, worden grof, duister, zwart en lelijk, terwijl zij die in hemelse liefde zijn, vrolijk, helder, blank en mooi zijn.
Zij zijn geheel ongelijk aan elkaar in hun gemoed en in hun gedachten.
Zij die in hemelse liefde zijn, zijn ook verstandig en wijs, terwijl zij die in lichamelijke liefde zijn, dom zijn en op dwazen lijken.
Wanneer er een inzicht verleend wordt in het innerlijk en uiterlijk van de gedachte en aandoening van hen die in hemelse liefde zijn, dan schijnt hun innerlijk gelijk te zijn aan het licht, en van sommigen gelijk vlammend licht; hun uiterlijk vertoont verschillende schone kleuren, gelijk die van de regenboog; terwijl het innerlijk van hen die verzonken zijn in lichamelijke liefde, op iets zwarts gelijkt, omdat zij gesloten zijn; en het uitwendige van sommigen heeft een dof vurig voorkomen, namelijk bij hen, die zich innerlijk op boosaardig bedrog toelegden, omdat hun uiterlijk vuile kleuren vertoont en onaangenaam is voor het oog.
Het innerlijk en uiterlijk van de geest en het gemoed worden namelijk in de geestelijke wereld, indien de Heer dit goedvindt, zichtbaar voorgesteld.
Zij die in lichamelijke liefde verkeren, kunnen in het licht van de hemel niets zien, want dit is voor hen als dikke duisternis, terwijl het licht van de hel, dat het voorkomen heeft van glimmend houtskool, voor hen gelijk helder licht is.
In het licht van de hemel wordt ook hun innerlijk gezicht verduisterd en wel zozeer, dat zij krankzinnig worden; daarom ontvluchten zij het en verschuilen zich in holen en spelonken, waarvan de diepte in verhouding is tot hun leugen uit het kwade.
Zij daarentegen die gegrond zijn in hemelse liefde, zien alles des te helderder en de voorwerpen schijnen hen des te mooier, naarmate zij meer innerlijk of hoger ingaan in het licht van de hemel, terwijl zij ook naar die mate de waarheid meer verstandig en wijselijk bevatten.
Zij die gedompeld waren in lichamelijke liefde, kunnen onmogelijk leven in de warmte van de hemel; want de warmte van de hemel is de hemelse liefde; maar zij kunnen alleen leven in de hitte van de hel, waarvan het de liefde is te woeden tegen anderen die hen ongunstig gezind zijn.
Anderen smaden, vijandschap, haat en wraak zijn de vermaken van die liefde en wanneer zij in deze zijn, zijn zij in hun leven.
Zij zijn er geheel onbekend mee wat het is goed te doen aan anderen uit het goede zelf en terwille van het goede zelf; maar zij weten alleen wat het is goed te doen uit het kwade en terwille van het kwaad.
Iemand die verzonken is in lichamelijke liefde, kan in de hemel zelfs niet ademhalen.
Zodra een kwade geest daarheen wordt geleid, hijgt hij naar adem, gelijk iemand die met de dood worstelt.
Aan de andere zijde ademen zij die gegrond zijn in hemelse liefde, des te meer vrij en leven zij des te meer volkomen, naarmate zij meer in het innerlijk van de hemel komen.
Uit deze dingen mag het duidelijk zijn dat de hemelse en geestelijke liefde de hemel uitmaakt in de mens, omdat in die liefde al wat de hemel uitmaakt, is ingeschreven; terwijl lichamelijke en wereldse liefde, ontbloot van hemelse en geestelijke, de hel in de mens is, omdat in deze liefde al wat de hel uitmaakt, is ingeschreven.

Duidelijk volgt hieruit dat de mens van wie de liefde hemels en geestelijk is, naar de hemel gaat; maar dat de mens van wie de liefde lichamelijk en werelds is, ontbloot van hemelse en geestelijke liefde naar de hel gaat.

482. Het geloof blijft de mens niet bij als het niet gegrond is in de hemelse liefde.
Dit is mij uit zovele voorbeelden gebleken, dat zij, zo ik ze alle wilde verhalen, die ik met betrekking tot dit onderwerp heb gezien en gehoord, een boekwerk zouden vullen.
Ik kan getuigen dat er hoegenaamd geen geloof bestaat noch medegedeeld kan worden aan hen die ingenomen zijn door lichamelijke en wereldse liefde en ontbloot zijn van het hemelse en geestelijke, en dat datgene wat bij hen voor geloof doorgaat, slechts oppervlakkige kennis is of een overtuiging dat het waar is, omdat het tot bevordering van de voorwerpen van hun liefde dient.
Velen die meenden dat zij geloof bezaten, werden tot hen gebracht die het werkelijk deelachtig waren, en toen de gemeenschap was opengesteld, was het eerste wat zij ontdekten, dat zij volstrekt geen geloof hadden.
Naderhand beleden zij ook dat enkel de waarheid en het Woord geloven, geen geloof is, maar de waarheid liefhebben met hemelse liefde en haar willen en doen uit innerlijke aandrift.
Er werd ook getoond dat hun overtuiging, die zij geloof noemden, slechts als het licht was van de winter, gedurende welk *seizoen* er geen genoegzame warmte in het licht is en alle voorwerpen op aarde verstijven en gesloten zijn door de vorst en onder de vorst en onder de sneeuw zijn begraven.
Zodra dus het licht van het geloof van hun overtuiging, dat in hen bestaat, in aanraking komt met de stralen van het licht van de hemel, dan wordt het niet alleen uitgeblust, maar wordt werkelijk als dikke duisternis, waarin men zichzelf niet zien kan.
Hun innerlijk wordt tegelijkertijd zo duister, dat zij volstrekt niets kunnen begrijpen en ten slotte krankzinnig worden in de leugen.
Om deze reden worden alle waarheden, waarmee zij bekend waren, en die zij aan het Woord en de leer van de kerk hadden ontleend, en die zij de
waarheden van hun geloof hadden genoemd, van hen weggenomen en in de plaats daarvan worden zij bedeeld met alle leugen, die met de kwaadheid van hun leven overeenkomt; want allen worden overgelaten in hun eigen liefde en tegelijkertijd ook in de leugen die met hun liefde overeenkomt.
Daarna haten zij de waarheid, hebben er een afkeer van en verwerpen haar, omdat de waarheid in strijd is met de leugen van het kwaad, waaronder zij bedolven zijn.
Ik ben in staat om uit alle ervaring die ik heb verkregen betreffende de zaken van de hemel en van de hel, te getuigen dat allen die door de leer het geloof alleen beleden hebben en het kwade in hun leven hebben aangehouden, in de hel zijn.
Ik heb hen erin zien werpen in vele duizendtallen, waarover geschreven is in het kleine werk *Over het Laatste Oordeel en de Verwoesting van Babylon.*

483. Hetgeen de mens bijblijft is liefde in daad, dus het leven van de mens.
Dit volgt als een besluit uit alle tot hiertoe aangevoerde voorbeelden van de ervaring en uit de dingen die boven zijn aangehaald over daden en werken.
Liefde in handeling is werk en daad.

484. Men moet hierbij opmerken dat alle werken en daden zaken zijn die tot het zedelijk en burgerlijk leven behoren, en die dus ook betrekking hebben op zuiverheid en oprechtheid en op recht en billijkheid.
Zuiverheid en oprechtheid zijn deugden die tot het zedelijk leeft behoren; recht en billijkheid zijn

deugden die tot het burgerlijk leven behoren.
De liefde die haar uitoefent, is óf hemels óf hels.
De werken en daden van het zedelijk en burgerlijk leven zijn hemels, indien zij voortbrengselen zijn van de hemelse liefde, want al wat gedaan wordt uit hemelse liefde is gedaan uit de Heer en wat uit de Heer gedaan is, is goed.
Zo ook zijn de daden en werken van het zedelijk en burgerlijk leven hels, indien zij voortbrengselen zijn van helse liefde, want al wat uit deze liefde wordt gedaan die eigen - en wereldliefde is, is gedaan door de mens zelf en wat door de mens zelf gedaan wordt, is in zichzelf kwaad; want de mens, beschouwd in zichzelf of naar zijn eigene, is enkel kwaadheid.

DE GENOEGENS VAN HET LEVEN VAN ELK MENS WORDEN NA DE DOOD VERANDERD IN OVEREENKOMSTIGE GENOEGENS

485. Dat de heersende neiging of liefde iedere mens eeuwig bijblijft, is in het voorgaande hoofdstuk aangetoond; dat de genoegens van die neiging of liefde in overeenkomstige genoegens worden veranderd, zal nu worden aangetoond.
Onder de verandering in iets overeenkomstigs is bedoeld de verandering in zodanig iets geestelijks als overeenkomt met het natuurlijke.
Dat zij veranderd wordt in geestelijke verheuging, moge hieruit duidelijk zijn, dat de mens, zolang hij in zijn aards lichaam leeft, in de natuurlijke wereld bestaat; maar dat hij, na verlating van dat lichaam, ingaat in de geestelijke wereld en een geestelijk lichaam aandoet.
Dat de engelen een volkomen menselijke gedaante hebben en ook na hun dood mensen zijn, en dat de lichamen waarmee zij bekleed zijn, geestelijk zijn, kan men hierboven zien (zie nr. 73-77 en 453-460); en ook wat de overeenstemming is van geestelijke dingen met natuurlijke (zie nr. 87-115).

486. Alle genoegens, waarin de mens zich verblijdt, zijn die van zijn heersende liefde; want de mens schept in niets anders behagen dan in hetgeen hij liefheeft; wat hem dus het meest aangenaam is, heeft hij ook het meest lief.
Of men spreekt over zijn heersende liefde, of over dat wat hij het meest liefheeft, of het meest hem lust, komt op hetzelfde neer.
Deze genoegens zijn verschillend; in het algemeen zijn er zoveel als er verschil in heersende liefde is.
Er zijn dus zo velerlei genoegens als er mensen, geesten en engelen zijn; want de heersende liefde van de een is nimmer in welk opzicht gelijk aan die van de ander.
Ook hierdoor is het, dat het gelaat van de ene mens nimmer volkomen gelijk is aan dat van een ander; want het gelaat van eenieder is het beeld van zijn gemoed en is in de geestelijke wereld het beeld van zijn heersende liefde.
De genoegens van ieder in het bijzonder zijn ook van oneindige verscheidenheid; en geen enkel genoegen is ooit in elk opzicht gelijk of hetzelfde als een ander; dit is ook waar, zowel ten opzichte van de genoegens die elkaar opvolgen, als die welke gelijktijdig bestaan.
Want het ene is nooit gelijk aan het andere.
Deze genoegens, die afzonder lijk in ieder mens bestaan, hebben echter betrekking tot zijn hoofdliefde, die zijn heersende liefde is; want zij stellen die tezamen en maken er daarom één geheel mee uit.
Op dezelfde wijze hebben alle genoegens tezamen betrekking op een algemeen heersende liefde, die in de hemel de liefde tot God, en in de hel de eigenliefde is.

487. Wat en hoedanig de geestelijke genoegens zijn, waarin de natuurlijke genoegens van ieder mens na de dood veranderd worden, kan alleen gekend worden uit de wetenschap van de overeenstemmingen.
Deze wetenschap leert in het algemeen, dat er niets natuurlijks kan bestaan, dat niet iets overeenkomstigs heeft in het geestelijke.
Zij leert ook in het bijzonder, wat en hoedanig deze overeenstemmingen zijn.
Iemand die in deze wetenschap ervaren is, kan ook weten en bekendheid verkrijgen met zijn staat na de dood, indien hij slechts bekend is met zijn eigen liefde en weet welke hoedanigheid zij heeft in het gebied van de heersende liefde, waarmee alle liefde in betrekking staat, gelijk zojuist werd behandeld.
Het is echter onmogelijk voor hen die gedreven worden door eigenliefde om hun heersende liefde te kennen; want zij hebben lief wat van hen is en noemen hun boosheden goed en gelijktijdig noemen zij waarheid de leugen die in kwaad begunstigt, waardoor zij zich in het kwaad bevestigen.
Indien zij willen, kunnen zij dit evenwel weten door anderen die wijs zijn en zien wat door hen niet gezien wordt.
Zij echter die geheel door eigenliefde zijn genomen, weigeren onderwezen te worden en verwerpen iedere vermaning die de wijze hen aanbiedt.
Maar zij die bevestigd zijn in hemelse liefde, nemen onderwijs aan en wanneer zij tot het kwaad worden geleid waarin zij geboren zijn, zien zij dit door de waarheid, waarin zij onderwezen zijn; want deze maakt het kwaad als zodanig openbaar.
Iedereen kan door zulke waarheid die uit het goede ontspringt, het kwaad en de leugen ervan zien; maar niemand kan door het kwade het goede en de waarheid zien.
De oorzaak hiervan is dat de leugen, die in het kwaad is gegrond, duisternis is en evenzo met duisternis in overeenstemming is; daar zijn zij die onder de leugen zijn die in het kwaad is gegrond, gelijk aan blinden die geen voorwerpen kunnen zien die in het licht zijn geplaatst; zij vluchten werkelijk voor deze voorwerpen gelijk nachtvogels.
Anderzijds zijn de waarheden uit het goede licht, en zijn in overeenstemming met licht (zie nr. 126-134); daarom zijn zij, die in de waarheid uit het goede zijn, in staat om te zien en hebben geopende ogen.
Zij onderscheiden de zaken die tot het licht en tot de schaduw behoren.
Ten opzichte van deze dingen was het mij vergund verzekering te verkrijgen door duidelijke ervaring.
De engelen in de hemel zien en ondervinden het kwade en de leugen, die soms in henzelf opkomen, en ook het kwade en de leugen waaronder die geesten zijn die in de geestenwereld met de hellen verbonden zijn, hoewel die geesten zelf niet in staat zijn om hun eigen kwaad en leugen te zien.
Ook kunnen deze laatsten niet bevatten wat het goede van de hemelse liefde is, wat het geweten, noch wat oprechtheid en rechtvaardigheid is die niet uit eigenbelang voortvloeit, of wat het is om geleid te worden door de Heer.
Zij verzekeren dat zulke zaken niet bestaan, en zij dus niet waardig zijn er de opmerkzaamheid aan te schenken.
Deze dingen worden medegedeeld om de mens tot zelfonderzoek te leiden en uit zijn genoegens te leren wat zijn liefde is, en in zoverre hij bekend is met de wetenschap van de overeenstemmingen, kan hij zien wat de staat van zijn leven na de dood zijn zal.

488. Op welke wijze de genoegens van het leven van ieder mens na de dood in iets overeenkomstigs worden veranderd, kan deze wetenschap van overeenstemmingen werkelijk leren.

Maar omdat deze wetenschap nog niet openlijk bekend is gemaakt, zal ik door enkele voorbeelden uit ervaring een licht over dit onderwerp verspreiden.
Allen die onder het kwaad bedolven zijn, en die zich in de leugen tegen de waarheden van de kerk hebben bevestigd, in het bijzonder zij die het Woord hebben verworpen, schuwen het licht van de hemel en verschuilen zich in de plaatsen onder de grond, die aan hun openingen zeer donker schijnen, en in holen van rotsen, waar zij zich verborgen houden.
De oorzaak is dat zij de leugen hebben liefgehad en de waarheid hebben gehaat; want zulke plaatsen onder de grond en zulke holen van rotsen stemmen met de leugen overeen; duisternis eveneens omdat het licht overeenstemt met de waarheid.
Het is hun aangenaam om in zulke plaatsen te wonen en niet in open velden.
Hetzelfde wordt gedaan door hen die lust hadden in het leggen van valstrikken en in het geheim bedrieglijk handelen.
Ook deze wonen in zulke onderaardse plaatsen in vertrekken, waar zij elkaar in de oren fluisteren, en die plaatsen zijn zo duister dat zij elkaar niet eens kunnen zien.
Dit is het waarin de lust van hun liefde wordt veranderd.
Zij die de wetenschappen hebben bestudeerd met geen andere bedoeling dan om als geleerden geacht te worden en die hun rede daardoor niet hebben ontwikkeld, maar van wie de lust bestond in de opvulling van hun geheugen, uit eigenwaan die hen om deze begaafdheden vervulde, deze kiezen liever zandige plaatsen dan velden en tuinen, omdat zandige plaatsen met zulke studies overeenstemmen.
Zij die zich bekend hadden gemaakt met de stellingen van hun eigen kerk en die van andere kerken zonder dienovereenkomstig te hebben geleefd, kiezen voor hun woonplaatsen rotsachtige plaatsen en wonen tussen steenhopen; zij schuwen de bebouwde streken, omdat zij er een afkeer van hebben.
Zij die alles aan de natuur hebben toegeschreven en zij die alles aan hun bekwaamheid toeschreven en die zich door verschillende kunstgrepen tot eer en aanzien hebben verheven en rijkdom hadden verzameld, wijden zich in het andere leven aan toverachtige kunsten, die misbruiken zijn van de Goddelijke orde, en waarin zij de grootste blijdschap van hun leven vinden.
Zij die de Goddelijke waarheden dienstbaar hebben gemaakt aan hun eigenliefde en deze waarheden dus hebben vervalst, beminnen urineachtige dingen, omdat urine overeenstemt met de lusten van hun liefde.
Zij die uitermate gierig zijn geweest, wonen in kelders en beminnen het vuil van de zwijnen en zulke uitwalmingen als voortkomen uit onverteerde spijzen in de maag.
Zij die hun leven in enkel vermaak hebben doorgebracht, lekkerlijk hebben geleefd en hun gehemelte en smaak hebben gevolgd en als het hoogste goed van hun leven hebben liefgehad, beminnen in het andere leven uitwerpselen, die dan hun lust zijn; want zulke vermaken zijn geestelijk vuil.
Plaatsen die helder zijn en vrij van vuil, schuwen zij, omdat die hun onaangenaam zijn.
Zij die zich hebben overgegeven aan overspel, brengen hun tijd door in bordelen, waar alle dingen vuil en vies zijn.
Zij beminnen deze plaatsen en schuwen kuise woningen, waarin zij niet kunnen binnengaan zonder in bezwijming te vallen.
Niets is hun meer aangenaam dan echtbreuk te begaan.
Zij die wraakgierig waren en daardoor wild en wreed zijn geworden, beminnen dode lichamen, zij wonen ook in zodanige hellen.
En zo voorts.

489. Maar de lusten van het leven van hen die in de wereld in de hemelse liefde hebben geleefd, worden op zodanige genoegens gericht, als in de hemelen worden genoten, die hun bestaan aan de Zon van de hemel ontlenen en aan het licht dat vandaar uitgaat.
Dit licht vertoont aan de blik voorwerpen die innerlijk Goddelijke zaken in zich sluiten.
De voorwerpen die aldus duidelijk worden, doen het innerlijk, dat tot het gemoed van de engelen behoort, en het uiterlijk, dat tot hun lichaam behoort, gelijkelijk aan.
Wanneer het Goddelijk licht, dat is de Goddelijke waarheid die uitgaat van de Heer, doorbreekt in hun gemoed dat door de hemelse liefde is geopend, zien zij ook uiterlijk zulke voorwerpen als overeenkomen met de lusten van hun leven.
Dat de dingen die in de hemel voor het oog verschijnen, met het innerlijk van de engelen overeenstemmen, of met de dingen die tot geloof en liefde behoren, en van daar tot inzicht en wijsheid, is aangetoond in het hoofdstuk over de uitbeeldende dingen en schijnbaarheden in de hemel (zie nr. 170-176), en in het hoofdstuk over de wijsheid van de engelen in de hemel (zie nr. 265-275).
Daar wij er op ingegaan zijn om deze zaken te bevestigen door duidelijke voorbeelden, tot toelichting van de waarheden die uit oorzaken van dingen zijn afgeleid en boven zijn aangevoerd, zal ik ook enige feiten vermelden ten opzichte van de hemelse lusten, waarin de natuurlijke lusten van hen die in de wereld in hemels liefde leefden, veranderd worden.
Zij die de Goddelijke waarheden en het Woord uit innerlijke beweging hebben liefgehad, of uit liefde tot de waarheid zelf, wonen in de andere wereld in het licht, op verheven plaatsen, zoals bergen waar het licht van de hemel hen onafgebroken schijnt.
Zij weten niet wat duisternis is, zoals in de nachten van de wereld en leven in een temperatuur als van de lente.
Rondom zien zij velden en korenoogst tezamen met wijngaarden.
In hun huizen schijnen alle voorwerpen verlicht, alsof zij bezet waren met kostbare stenen.
Zien zij door de vensters, dan is het alsof zij door zuiver kristal zagen.
Deze zijn genoeglijke voorwerpen van hun gezicht; maar dezelfde voorwerpen zijn de lust van het innerlijk, door hun overeenstemming met Goddelijk hemelse dingen, want de waarheden die afgeleid zijn van het Woord dat zij hebben liefgehad, stemmen overeen met korenoogst, wijngaarden, kostbare stenen, vensters en kristal.
Zij die onmiddellijk de leer van de kerk die aan het Woord is ontleend, toegepast hebben op hun leven, wonen in de meest innerlijke hemel, waar zij boven anderen zich verheugen in de vreugde van de wijsheid.
Deze zien in al wat hen omringt Goddelijke zaken; wel zien zij werkelijk de voorwerpen, maar de Goddelijke zaken die daarmee in betrekking staan, dringen onmiddellijk door hun gemoed en vervullen hen met een zaligheid die al hun gewaarwordingen aandoet.
Hierdoor glimlachen, verheugen en leven als het ware alle voorwerpen voor hun ogen zoals hierboven werd gezien (zie nr. 270).
Zij die de wetenschappen hebben liefgehad en die daardoor hun rede hebben ontwikkeld en verstandig zijn geworden en gelijktijdig het Goddelijke hebben erkend, vinden het vermaak dat zij in de wetenschappen vonden en in de verlichting van hun rede in het andere leven terug in een geestelijke verlichting, die de kennis van het goede en het ware is.
Zij wonen in tuinen, door bloembedden en perken in schone afdelingen verdeeld en door rijen bomen omgeven, die schone gaanderijen en wandelpaden vormen.
De bomen en bloemen variëren iedere dag.
De blik over het geheel vervult in het algemeen hun gemoed met blijdschap, terwijl de afwisseling van het bijzondere onophoudelijk vernieuwd wordt.
Omdat nu de voorwerpen in betrekking staan tot de Goddelijke zaken, en zij die ze zien, bevestigd zijn in de wetenschap van de overeenstemmingen, worden zij onophoudelijk met

nieuwe kundigheden verrijkt, waardoor hun geestelijk redelijke aanleg volkomen wordt.
Zij genieten deze genoegens, omdat tuinen, bloemen, perken en bomen overeenstemmen met wetenschappen en kundigheden, en deze weer met inzicht, dat daaruit ontspruit.
Zij die alles aan het Goddelijke hebben toegeschreven en de natuur als in zichzelf dood hebben beschouwd en alleen als dienstbaar aan geestelijke doeleinden, en die zich in dit geloof hebben bevestigd, wonen in hemels licht.
Alle voorwerpen die zij zien, baden in licht en worden doorschijnend en in deze doorschijnendheid zien zij ontelbare schakeringen van licht, dat hun innerlijk gezicht onmiddellijk indrinkt, en waaraan zij hun innerlijke blijdschap ontlenen.
De voorwerpen in hun huizen zijn als van diamant, waarin gelijke schakeringen licht gezien worden.
Er werd mij verhaald dat de muren van hun huizen als van kristal zijn, en dus even doorschijnend, en dat daarin als het ware vloeibare vormen voorkomen die hemelse zaken vertegenwoordigen, die eveneens vergezeld worden door aanhoudende wisseling.
De reden hiervan is, dat zo'n doorschijnendheid overeenstemt met een verstand dat verlicht is door de Heer; de schaduwen die een natuurlijk geloof en natuurlijke liefde afgeven, worden verwijderd.
Zodanig zijn de dingen met oneindig vele andere, waarvan zij die ze in de hemel hadden gezien, zeiden dat zij dingen zagen die geen oog ooit heeft gezien, en die, door een vatbaarheid voor hemelse dingen die hen was toebedeeld en uitging van de hemel, ook zeiden dat zij zaken hadden gehoord die het oor nooit heeft gehoord.
Zij die op geen bedrieglijke wijze hadden gehandeld en gewild hadden dat al hun gedachten open zouden zijn, voor zover de staat van het burgerlijk leven dit toeliet, hebben in de hemel aangezichten die blinken van licht, omdat zij niets anders hadden gedacht dan wat oprecht recht was uit een Goddelijke bron.
Overeenkomstig met het licht stonden al hun aandoeningen en gedachten op hun aangezichten te lezen als in hun zuivere vorm, en taal en handelingen waren evenzeer de uitdrukkingen van hun gevoelens.
Deze zijn bijgevolg meer geliefd dan anderen.
Als zij spreken is hun gelaat enigszins duister; maar zodra zij geëindigd hebben, verschijnt alles wat zij bespraken in hun gelaat, ten volle duidelijk voor het oog.
Alle voorwerpen die hen omgeven, hebben eveneens, omdat zij in overeenstemming zijn met hun innerlijk, een zodanig voorkomen, dat anderen duidelijk kunnen zien wat zij vertegenwoordigen en betekenen.
Geesten wier lust het was om bedrieglijk te handelen, ontvluchtten, wanneer zij deze oprechten op een afstand zagen, hun tegenwoordigheid en schenen van hen weg te sluipen gelijk de slangen.
Zij die overspel als een afschuwelijke ondeugd hebben beschouwd en in eerlijke huwelijksliefde hebben geleefd, zijn meer dan anderen in de orde en vorm van de hemel en bezitten een toenemende schoonheid en blijven eeuwig in de bloei van hun leven.
De vreugde van hun liefde is onuitputtelijk en neemt eeuwig toe.
Want alle blijdschap en vreugde van de hemel vloeien in in die liefde, omdat zij afkomstig is van de vereniging van de Heer met de hemel en met de kerk, en in het algemeen, van de vereniging van het goede en het ware.
Deze vereniging is de hemel zelf, zowel in haar geheel als van iedere engel in het bijzonder (zie nr. 366-386).
De uiterlijke vreugden van hen zijn zodanig, dat zij door geen woorden van de menselijke taal kunnen beschreven worden.
Wat hier gezegd is heeft betrekking op het overeenkomstige van de lusten bij hen die in hemelse liefde zijn gegrond, en is slechts betrekkelijk weinig.

490. Uit deze aanhalingen mag blijken dat na de dood de lusten van allen veranderd worden in iets overeenkomstigs.
De liefde zelf blijft evenwel eeuwig, zoals de echtelijke liefde, de liefde tot rechtvaardigheid, oprechtheid, goedheid en waarheid, de liefde tot de wetenschappen en kundigheden, de liefde tot kennis en wijsheid, enz.
De lusten zijn de uitvloeisels van de liefde, gelijk de stromen uit een fontein.
Ook deze blijven, maar zij worden verheven tot een hogere graad wanneer zij van het natuurlijke tot het geestelijke verheven worden.

DE EERSTE STAAT VAN DE MENS NA DE DOOD

491. Er zijn drie staten die de mens na de dood doorloopt, voordat hij overgaat naar de hemel of naar de hel.
De eerste staat is die waarin hij nog in zijn uiterlijk is; de tweede staat is die waarin hij in zijn innerlijk is, en de derde staat is die van zijn voorbereiding.
Deze staten worden door hem in de geestenwereld doorlopen.
Sommigen echter doorlopen deze staat niet, maar worden onmiddellijk na de dood óf opgenomen in de hemel óf neergeworpen in de hel.
Zij die onmiddellijk opgenomen worden in de hemel, zijn degenen die wedergeboren zijn en zo in de wereld voor de hemel zijn toebereid.
Zij die zo zijn wedergeboren en toebereid dat zij niets hebben te doen dan natuurlijke onreinheid met het lichaam af te werpen, worden rechtuit door de engelen de hemel ingedragen.
Ik heb sommigen op deze wijze dadelijk na hun doodsuur zien overbrengen.
Maar zij die innerlijk slecht waren, hoewel in hun uiterlijk voorkomen goed, dus zij die hun boosaardigheid voltooid hebben met bedrog en het goede als middel hebben gebezigd om te bedriegen, worden onmiddellijk in de hel geworpen.
Sommigen van deze heb ik onmiddellijk na den dood in de hel zien werpen; een, die buitengewoon bedrieglijk was, met het hoofd naar beneden en de voeten omhoog, anderen op andere wijzen.
Er zijn sommigen die onmiddellijk na de dood verbannen worden naar spelonken en dus afgescheiden zijn van hen die in de geestenwereld vertoeven.
Later worden zij weer daaruit genomen en weer heengezonden bij afwisseling.
Het zijn zij die onder de dekmantel van welwillendheid slecht hebben gehandeld met hun naasten.
Maar deze en de voorgaande zijn slechts weinigen in vergelijking met hen die naar de geestenwereld gaan en daar volgens de Goddelijke Orde voor de hemel of voor de hel worden toebereid.

492. In de eerste staat, waarin de mens nog in zijn uiterlijk is, komt hij onmiddellijk na de dood.
Ieder mens bezit met betrekking tot zijn geest een innerlijk en een uiterlijk.
Het uiterlijk van zijn geest is datgene waardoor hij zijn lichaam aanpast aan de wereld, in het bijzonder zijn gelaat, zijn spraak en zijn gedrag voor het leven in gemeenschap met anderen.
Het innerlijk van zijn geest is dat wat uitsluitend behoort tot zijn wil en tot zijn gedachten die uit die wil voortvloeien; zelden worden deze uitgelaten in zijn gezicht, zijn spraak en zijn gedrag.
Want de mens is van kinds af gewoon om een voorkomen aan te nemen van vriendschap, welwillendheid en oprechtheid en de gedachten van zijn eigenlijke wil te verbergen.
Hierdoor krijgt hij de gewoonte om het zedelijk en burgerlijk leven in zijn uiterlijk aan te nemen, hoe ook de aard van zijn innerlijk is.

Ten gevolge van deze gewoonte is de mens nauwelijks met zijn eigen innerlijk bekend en denkt er met over.

493. De eerste staat van de mens na de dood is gelijk aan die van de wereld, omdat hij dan nog in zijn uiterlijk is.
Zijn gelaat is gelijk, zijn spraak is gelijk en zijn gesteldheid is gelijk, derhalve ook zijn zedelijk en burgerlijk leven.
Hij weet daarom ook niet beter dan dat hij nog in de wereld is; tenzij hij let op hetgeen om hem heen voorvalt en op hetgeen de engelen hem hebben meegedeeld toen hij werd opgewekt, dat hij nu een geest is (zie nr. 450).
Aldus gaat het ene leven in het andere over en is de dood alleen de overgang.

494. Omdat de geest van de mens die pas het andere leven is ingetreden, na afloop van zijn leven in de wereld zodanig is, volgt hieruit dat hij dan herkend wordt door zijn vrienden en door allen die hij kende toen zij met hem in de wereld waren.
De andere geesten herkennen hem niet alleen aan zijn gelaat en spraak, maar ook wanneer zij hem nabij komen door de sfeer van zijn leven.
Wanneer in het andere leven de een over de ander denkt, stelt hij zich ook in gedachte zijn gelaat voor met de vele omstandigheden van zijn leven; en wanneer hij dit doet, verschijnt de persoon over wie hij denkt voor hem, alsof hij gezonden of geroepen was.
Dit verschijnsel heeft in de geestenwereld plaats, omdat daar een gemeenschap van gedachten bestaat en er geen ruimte is zoals in de natuurlijke wereld (zie nr. 191-199).
Hierdoor is het dat allen bij hun eerste intrede in het andere leven door hun vrienden en betrekkingen herkend worden, en door allen aan wie zij op de een of andere wijze bekend waren, en dat zij met elkaar in gesprek geraken en vervolgens tezamen blijven, overeenkomstig de mate van hun vriendschap of bekendheid in de wereld.
Dikwijls heb ik de vreugde vernomen van hen die van de wereld kwamen en hun vrienden weerzagen, terwijl deze zich eveneens verheugden dat hun vrienden tot hen gekomen waren.
Als echtgenoten elkaar ontmoeten, verwelkomen zij gewoonlijk elkaar.
Zij blijven dan ook lange of korte tijd tezamen, naarmate van het genot van hun vroegere samenwoning.
Is de band die hen verenigde geen ware huwelijksliefde geweest, die in de vereniging van het gemoed bestaat onder de invloed van de hemelse liefde, dan worden zij na enige tijd samen geweest te zijn, weer gescheiden.
Indien echter het gemoed van beiden wederkerig oneens is geweest en er een innerlijke afkeer van elkaar heeft bestaan, dan breekt deze in openlijke vijandschap uit en soms in een werkelijk gevecht.
Zij worden evenwel niet gescheiden vóór zij ingaan in de tweede staat, waarover in het volgende hoofdstuk zal worden gehandeld.

495. Omdat het leven van de pas gescheiden geest niet ongelijk is aan zijn leven in de natuurlijke wereld en hij geen kundigheden heeft meegebracht over de staat van het leven na de dood, noch betreffende de hemel of de hel, dan alleen die welke hij verkregen heeft uit de letter van het Woord en uit de prediking over die letterlijke zin, is het gevolg dat hij, na zich te hebben verwonderd dat hij zich in een lichaam bevindt en in het genot van alle zinnen die hij had in de wereld, en omdat hij dezelfde voorwerpen gewaar wordt, de wens in zich voelt opkomen om te weten wat de natuur van de hemel en wat de natuur van de hel is, en waar zij gelegen zijn.
Daarom onderwijzen zijn vrienden hem dan in de staat van het eeuwig leven, en wordt hij zo naar verschillende plaatsen en in verschillende gezelschappen geleid.

Sommigen worden meegenomen in steden of ook in tuinen en paradijzen, gewoonlijk met schone tonelen, omdat zulke zaken aangenaam zijn voor het uiterlijk, waarin zij dan zijn.
Langs deze weg worden zij tot herinnering van de gedachten geleid die zij in het lichaam hadden over de staat van de ziel na de dood, aangaande de hemel en de hel, totdat zij verontwaardigd worden, omdat zij in zulk een grote onwetendheid omtrent deze zaken zijn geweest en omdat er zulk een onwetendheid daaromtrent in de kerk bestaat.
Bijna allen zijn begerig om te weten of zij naar de hemel zullen gaan; de meesten geloven dit al, omdat zij in de wereld een zedelijk en burgerlijk leven hebben geleid.
Zij denken er niet aan dat zowel de slechten als de goeden uiterlijk een soortgelijk leven hebben geleid; allen hebben anderen gelijkelijk goed behandeld, zijn ter kerke gegaan, hebben naar de predikingen geluisterd en hebben gebeden, maar zij hebben niet geweten dat uiterlijke handelingen en uiterlijke aanbidding niets betekent, maar alleen innerlijke beginselen waaruit de uiterlijke daden voortvloeien.
Onder duizenden is er nauwelijks één die weet wat innerlijke staten zijn en dat de mens in deze de hemel en de kerk bezit; laat staan dat uiterlijke handelingen zo zijn als de voornemens en de gedachten zijn, en dat daarin de liefde en het geloof zijn ingesloten waaruit zij voortkomen.
Worden zij hierin onderwezen, dan kunnen zij niet begrijpen hoe denken en willen iets betekenen, maar zij menen dat alles ligt in spreken en doen.
Zodanig zijn de meesten die in deze tijd uit de Christelijke wereld het andere leven ingaan.

496. Zij worden evenwel door de goede geesten naar hun aard onderzocht.
Dit geschiedt op verschillende wijzen; want in deze eerste staat spreekt de kwade mens waarheden en doet goede daden, evenals de goeden.
Zij doen dit uit de boven verklaarde oorzaak, namelijk dat zij ook een zedelijk leven hebben geleid in de uiterlijke vorm - want zij hebben geleefd onder een geregeld bestuur en zijn onderworpen geweest aan de wetten, die daar bestonden_ en dat zij door zo te leven de naam van rechtvaardig en rechtvaardig hadden verkregen, dat zij de gunst van anderen hadden gewonnen, en langs deze weg tot eer en aanzien waren verheven.
De kwade geesten worden echter van de goeden in het bijzonder hierdoor onderscheiden, dat zij graag luisteren naar hetgeen gezegd wordt over uiterlijke dingen en weinig oren hebben voor het innerlijke, die de waarheden en het goede van de hemel en de kerk zijn.
Wel horen zij wat hun over deze onderwerpen wordt gezegd, maar niet met oplettendheid en blijdschap.
Ook hierdoor worden zij onderscheiden dat zij dikwijls dezelfde plaatsen bezoeken, en wanneer zij aan zichzelf worden overgelaten, bewandelen zij de wegen die in die richting lopen.
Door het dikwijls terugkeren naar zekere plaatsen en het bewandelen van zekere wegen, wordt de aard van de liefde gekend, die hen leidt.

497. Alle geesten die van de wereld aankomen, zijn werkelijk aan een bepaald gezelschap in de hemel, of aan een bepaald gezelschap in de hel verbonden.
Deze verbintenis betreft echter alleen hun innerlijk.
Niemand zijn innerlijk is voor anderen openbaar zolang hij in zijn uiterlijk is, want dit uiterlijk belet hen om hun innerlijk te kennen, vooral bij hen die innerlijk kwaad zijn.
Wanneer zij echter later in de tweede staat komen, wordt hun innerlijk openbaar; want hun innerlijk ligt dan open en hun uiterlijk slaapt.

498. De eerste staat van de mens na de dood duurt bij sommigen enige dagen, bij anderen enige maanden en anderen een jaar, maar zelden duurt het bij iemand meer dan een jaar. De duur hangt in elk geval af van het al of niet overeenkomende van het innerlijk met het uiterlijk.

Want bij iedereen moet het uiterlijke en het innerlijke gelijk handelen en met elkaar samenlopen. Het is niet geoorloofd, dat iemand in de geestenwereld denkt en wil, anders dan hij spreekt en doet.
Iedereen moet daar het uitgedrukte beeld van zijn eigen aandoening of van zijn eigen liefde zijn; wat hij dus innerlijk is, moet hij ook uiterlijk zijn.
Daarom moet het uiterlijke van een geest eerst worden opengelegd en tot orde gebracht worden om te dienen als een basis in overeenstemming met zijn innerlijk.

DE TWEEDE STAAT VAN DE MENS NA DE DOOD

499. De tweede staat van de mens na de dood wordt de staat van zijn innerlijk genoemd, omdat hij dan in het innerlijk is geleid, dat tot zijn gemoed of tot zijn wil en zijn gedachten behoort. Zijn uiterlijk, waarin hij in de eerste staat was, slaapt.
Wanneer men acht slaat op het leven van de mens en op zijn gesprekken en handelingen, dan zal men bemerken dat iedereen een uiterlijk en een innerlijk heeft, of uiterlijke en innerlijke gedachten en voornemens bezit.
Dit moge hieruit duidelijk worden: iedereen die in een beschaafde maatschappij leeft, denkt over anderen naar hetgeen hij heeft gehoord en ervaren, hetzij door anderen, hetzij door zichzelf. Hij spreekt echter niet met hen naar hetgeen hij over hen denkt, maar behandelt hen beleefd, al zijn zij slecht van karakter.
Dit loopt bijzonder in het oog bij de verwaanden en vleiers, die geheel anders handelen dan zij denken en willen; vooral bij huichelaars, die omtrent God, omtrent de hemel, de zaligheid van de zielen, over de waarheden van de kerk, over het goede van hun vaderland en over hun naasten spreken, alsof zij spraken onder de invloed van geloof en liefde, maar met hun hart niets geloven van hetgeen zij zeggen en niemand anders dan zichzelf liefhebben.
Hieruit is het duidelijk dat er tweeërlei gedachten bestaan, innerlijke en uiterlijke; dat zulke mensen spreken naar hun uiterlijke gedachten, terwijl zij naar hun innerlijke gedachten andere gevoelens koesteren, dat deze tweeërlei gedachten wel van elkaar zijn onderscheiden, en dat er bijzonder zorg wordt gedragen dat het innerlijk niet op de een of andere wijze in het uiterlijk invloeit en daaruit zou blijken.
De mens is zo geschapen dat zijn innerlijke gedachten met zijn uiterlijk door overeenstemming één geheel zouden vormen en bij hen die in het goede zijn gegrond, is dit ook werkelijk zo; want zij denken niets dan goed en spreken daarmee overeenkomstig.
Maar bij hen die aan het kwade zijn onderworpen, zijn de innerlijke en uiterlijke gedachten niet één, want zij denken het kwade en bespreken het goede.
Bij hen is de orde omgekeerd, want het goede is buiten en het kwade binnen in hen; daarom heerst bij hen het kwade over het goede en onderwerpt dit aan zich gelijk een knecht, opdat het dienstbaar zou zijn als een middel tot bereiking van zijn doel, dat het doel is van zijn liefde.
En omdat er zulk een doel ligt in het goede dat zij doen en zeggen, is het duidelijk dat hun goede niet goed is, maar aangestoken is met kwaad; hoezeer het ook uiterlijk goed schijnt voor hen die niet bekend zijn met hun innerlijk.
Met hen die in het goede zijn, is het zo niet.
Bij hen is de orde niet omgekeerd; maar uit hun innerlijke gedachte vloeit het goede in hun uiterlijke en dus ook in hun spreken en handelen.
Dit is de orde waarin de mens is geschapen, want zo is zijn innerlijk in de hemel en in het licht van de hemel, en omdat het licht van de hemel de Goddelijke waarheid is die voortkomt van de Heer (zie nr. 126-140), worden zij door de Heer geleid.
Deze dingen zijn vermeld, opdat het bekend mag zijn dat ieder mens innerlijke en uiterlijke

gedachten heeft, en dat deze van elkaar zijn onderscheiden.
Als de gedachte wordt genoemd, is ook de wil bedoeld, omdat de gedachte voortkomt uit de wil; want zonder wil kan niemand denken.
Uit deze opmerkingen is duidelijk, wat de uiterlijke en wat de innerlijke staat van de mens is.

500. Als er gesproken wordt over de wil en over de gedachte, dan wordt onder wil ook liefde en genegenheid verstaan, met alle blijdschap en genoegens die ermee verbonden zijn; want de aandoeningen van de liefde hebben betrekking op de wil als uitgangspunt, omdat de mens wat hij wil liefheeft en dat ook als genotvol en aangenaam voelt, en omgekeerd, dat hij wil wat hij liefheeft en wat hem aangenaam en genotvol is.
Onder gedachte is bedoeld elke vorm waarin hij zijn aandoening of liefde bevestigt; want de gedachte is niets anders dan de vorm van de wil, of datgene waarbij de wil openbaar wordt gemaakt.
Deze vorm wordt samengesteld uit verschillende verstandelijke onderdelen (analyses rationales), die hun oorsprong ontlenen aan de geestelijke wereld en eigenlijk tot de menselijke geest behoren.

501. Men moet wel in acht nemen dat de mens geheel zodanig is, als hij is naar zijn innerlijk en niet zoals hij naar het uiterlijk is wanneer dit van zijn innerlijk gescheiden is; want het innerlijk behoort tot zijn geest, en het leven van de mens is het leven van de geest, want door die geest leeft het lichaam.
Daarom, wat de mens innerlijk is, dat blijft hij eeuwig.
Maar omdat het uiterlijke ook tot het lichaam behoort, wordt dit na de dood van hem gescheiden, en dat gedeelte dat zijn geest aanhangt, wordt in slaap gebracht, en dient alleen tot basis van het innerlijk, zoals boven werd aangetoond bij de behandeling van de voortduring van het menselijk geheugen na de dood.
Hieruit blijkt wat al of niet werkelijk tot de mens behoort.
De uiterlijke gedachten van zijn spreken, en de uiterlijke wil van zijn handelen zijn niet het eigendom van de kwade, maar wel wat hij innerlijk denkt en wil.

502. Na de vervulling van zijn eerste staat, die een uitwendige staat is, waarover in het vorige hoofdstuk werd gehandeld, wordt de geest-mens in de staat van zijn innerlijk geleid, of in de staat van zijn innerlijke wil en daaruit voortkomende gedachten, waarin hij reeds in de wereld was als hij aan zichzelf was overgelaten om vrij en zonder bedwang te denken.
Onbewust gaat hij in deze staat over, zoals hij bijvoorbeeld in de wereld de gedachte, die aan zijn spreken het naast ligt, of de gedachte, waaruit hij spreekt, naar het innerlijk terugtrekt en daarin blijft.
Als de geest-mens nu in deze staat is, is hij in zichzelf en in zijn ware leven; want vrij denken, uit aandoeningen die uitsluitend zijn eigendom zijn, is het ware leven van de mens en de mens zelf.

503. Een geest die in deze staat is, denkt uit zijn werkelijke wil, dus uit zijn werkelijke aandoening of uit zijn werkelijke liefde.
Dan vormen zijn gedachten en wil één geheel, en wel zo'n geheel dat hij bijna niet schijnt te denken, maar alleen te willen.
Het is bijna hetzelfde met het spreken, alleen met dit verschil, dat hij spreekt met een zekere angstvalligheid dat de gedachten van zijn wil naakt zullen ontsnappen; want zijn wil heeft deze gewoonte aangenomen gedurende zijn leven in de wereld.

504. Alle mensen zonder uitzondering worden na de dood in deze staat geleid, omdat het de eigen staat van hun geest is.
De vorige staat is die van de menselijke geest wanneer hij in verkeer is met anderen, en is dus niet werkelijk zijn eigendom.
Dat deze staat van het uitwendige, waarin de mens na zijn dood het eerst komt, zoals in het vorige hoofdstuk werd getoond, niet zijn eigen is, kan uit vele dingen blijken, zo bijvoorbeeld hieruit, dat geesten niet alleen denken maar ook spreken uit eigen genegenheid, want hun spraak is uit die genegenheid, zoals werd aangetoond in het hoofdstuk over de spraak van de engelen (zie nr. 234-245).
De mens dacht ook op die wijze in de wereld wanneer hij in zichzelf dacht, omdat hij dan niet over de woorden van zijn mond dacht, maar de onderwerpen zelf in zijn geest zag, en hij zag dan in één minuut meer dan hij later in een half uur kon uitspreken.
Dat de uiterlijke staat niet het eigendom van de mens is, noch het eigendom van zijn geest, is ook hieruit duidelijk, dat hij gedurende zijn leven in de wereld, in verkeer met anderen spreekt volgens de wetten van het zedelijk en burgerlijk leven, en zijn innerlijke gedachte dan heerst over de uiterlijke, gelijk de ene mens over de andere, opdat die de grenzen van de achtbaarheid en eerbaarheid niet zal overschrijden.
Verder hieruit, dat de mens in zichzelf overlegt hoe hij moet spreken en handelen om te behagen, vriendschap te winnen, goedwilligheid en gunst te verwerven.
Hij doet dit op een wijze die aan zijn natuur vreemd is; hij spreekt dus anders dan hij doen zou indien hij uit vrije wil sprak.
Het is hieruit duidelijk, dat de staat van zijn innerlijk, waarin de geest geleid wordt, zijn eigen staat is en ook zijn eigen staat was toen hij nog in de wereld verkeerde.

505. Als de mens in de staat van zijn innerlijk is, dan wordt het duidelijk van welke aard de mens innerlijk was in de wereld, want hij handelt dan uit zijn eigen zelf.
Hij die tijdens zijn leven op aarde innerlijk in het goede was, handelt dan redelijk en wijs en inderdaad verstandiger en wijzer dan in de wereld, omdat hij losgemaakt is van het lichaam en van aardse dingen die duisternis veroorzaken en als het ware een wolk daartussen plaatsen.
Hij echter die vroeger in het kwade was, handelt dan meer dwaas en krankzinnig dan hij deed in de wereld, omdat hij nu geheel vrij is, zonder enige band; want toen hij daar was, scheen hij voor het uiterlijke verstandig, omdat hij zich daarin als een verstandig mens voordeed, maar nu hij van het uiterlijke is ontdaan, wordt zijn krankzinnigheid openbaar.
De slechte mens, die uiterlijk het voorkomen van een goede heeft, kan vergeleken worden met een vaas die uitwendig gepolijst is en glinstert en met een overdekking bedekt, maar waarin van binnen allerlei vuile stoffen verborgen zijn, zoals de Heer zegt: *Gij zijt de gepleisterde graven gelijk, die van buiten wel mooi schijnen, maar van binnen zijn ze vol doodsbeenderen en alle onreinheid.* (Mattheüs 23:27)

506. Allen die in de wereld goed hebben geleefd en volgens hun geweten hebben gehandeld, zij namelijk die het Goddelijke hebben erkend en die de Goddelijke waarheden hebben liefgehad, vooral diegenen die ze op hun leven hebben toegepast, schijnen zich zelf toe, wanneer zij in hun innerlijke staat verplaatst worden, als ontwaakten zij uit de slaap, of als traden zij uit de schaduw in het licht.
Zij denken ook uit het licht van de hemel en dus uit innerlijke wijsheid; zij handelen uit het goede en dus uit innerlijke aandoening; ook vloeit de hemel in hun gedachten en aandoeningen in met een innerlijk gevoel van zaligheid en blijdschap, als waarvan zij vroeger geen denkbeeld hadden; want zij hebben nu gemeenschap met de engelen van de hemel.
Ook erkennen zij dan de Heer en aanbidden Hem uit hun eigen leven; want zij zijn in hun

eigenlijk leven wanneer zij in de staat van hun innerlijk zijn, zoals zo-even in nr. 505 gezegd werd.
Zij erkennen en aanbidden Hem in vrijheid, want vrijheid behoort tot de innerlijke genegenheid.
Zodoende onttrekken zij zich ook aan de staat van de uiterlijke heiligheid en komen in die van de innerlijke heiligheid, waarin de ware aanbidding werkelijk bestaat.
Zodanig is de staat van hen die een Christelijk leven hebben geleid, overeenkomstig de geboden van het Woord.
Het leven echter van hen die kwaad en zonder geweten hebben geleefd, en tengevolge daarvan het Goddelijke hebben geloochend, is juist het tegenovergestelde.
Want allen die in kwaadheid leven, ontkennen innerlijk in zichzelf het Goddelijke, hoezeer zij in hun uitwendige gedachten ook mogen denken, dat zij niet loochenen, maar erkennen; omdat de erkenning van het Goddelijke en een leven in het kwade tegenovergesteld zijn.
Wanneer zulke personen in het andere leven in de staat van hun innerlijk komen, doen zij, wanneer men hen hoort spreken of ziet handelen, evenals zotten; want onder de invloed van hun boze lusten, breken zij uit in gruwelijke uitspattingen, zoals lastering, spot, kwaadspreken, haat, wraak, en het ontwerpen van bedrieglijke listen, die sommigen met zoveel geslepenheid en boosheid beramen, dat men zou geloven dat zoiets niet in het innerlijk van een mens bestaan kon; want zij zijn in deze staat vrij om naar de gedachte van hun wil te handelen, daar zij ontdaan zijn van hun uiterlijk, dat hen in de wereld in toom hield.
In één woord, zij zijn ontbloot van redelijkheid, omdat de rede die zij in de wereld bezaten, haar zetel niet had in hun innerlijk, maar alleen in hun uiterlijk, en toch verbeelden zij zich dan boven alle anderen wijs te zijn.
Omdat zij dit karakter hebben, worden zij in deze tweede staat soms voor een korte tijd in hun uiterlijke staat teruggebracht met herinnering aan de handelingen, die zij in hun staat van het innerlijk hadden begaan.
Sommigen worden dan beschaamd over zichzelf en bekennen dat zij dwaas zijn geweest.
Anderen zijn niet beschaamd, en sommigen zijn kwaad dat het hun niet geoorloofd is voortdurend in hun uiterlijke staat te blijven.
Aan deze werd dan getoond hoedanig zij zouden zijn, indien zij aanhoudend in die staat bleven; zij zouden dan heimelijk met gelijke gruwelijke daden omgaan en onder de schijn van goedheid, oprechtheid en rechtvaardigheid, de eenvoudigen van hart en geloof verleiden en ook zichzelf totaal verwoesten; want de brand die in hun binnenste woedde, zou ten laatste ook hun uiterlijk aangrijpen en hun gehele leven verteren.

507. In de tweede staat blijkt van de geesten duidelijk welke mensen zij innerlijk in de wereld waren.
Zij maken dan openbaar wat zij in het verborgen hadden gezegd en gedaan; omdat nu geen uiterlijke overwegingen hen weerhouden, zeggen zij die dingen openlijk en handelen zij eveneens zonder enige vrees voor hun naam, zoals in de wereld.
Ook worden zij dan in vele staten geleid van hun vroegere boosheden, opdat het aan engelen en goede geesten mag blijken welke wezens zij zijn.
Op deze wijze worden de verborgen dingen openbaar en het heimelijke ontdekt, zoals de Heer heeft gesproken: *En er is niets bedekt dat niet zal ontdekt worden, en niets verborgen dat niet zal geweten worden. Daarom al wat gij in de duisternis gezegd hebt, zal in het licht gehoord worden; en wat gij in het oor gesproken hebt in de binnenkamers, zal op de daken gepredikt worden.* (Lucas 12:2,3) *Maar ik zeg u, dat van elk ijdel woord dat de mensen gesproken hebben, zij daarvan rekenschap zullen geven in de dag des oordeels.* (Mattheüs 12:36)

508. Hoedanig in deze staat de kwaden zijn, kan met weinig woorden niet gezegd worden, omdat ieder dan aan zijn eigen lusten is overgegeven, en deze er vele zijn.
Ik zal daarom slechts enige voorvallen mededelen, waardoor men over de anderen kan oordelen.
Zij die voornamelijk zichzelf hebben bedoeld en in alle betrekkingen en handelingen alleen hun eer voor ogen hadden en nut hebben gesticht, niet om het nut zelf en omdat zij daarin vreugde voelden, maar om er naam door te maken en hoger dan anderen geacht te worden, en vreugde gevoeld hadden in de verbreiding van hun roem, deze zijn in de tweede staat stompzinniger dan anderen.
Want naarmate iemand zichzelf liefheeft, verwijdert hij zichzelf van de hemel en naarmate hij verwijderd is van de hemel, is hij ook verwijderd van de wijsheid.
Zij echter die tegelijk door eigenliefde en listigheid zijn ingenomen en die zich door kunstgrepen in ereplaatsen hebben gewerkt, verbinden zich met het allerslechtste gezelschap en leren toverkunsten, die een misbruik zijn van de Goddelijke Orde, waardoor zij iedereen die hun geen eer bewijst, onrecht doen en kwellen.
Zij leggen strikken, koesteren haat, branden van wraak en wreedheid jegens allen die hen niet onderworpen zijn en in dit alles storten zij zichzelf zo ver in als het kwade hen begunstigt.
Ten slotte overleggen zij hoe zij kunnen opklimmen naar de hemel om die te verwoesten, of zich daar als goden te laten aanbidden.
Tot zulk een hoogte stijgt hun waanzin.
Dezulken onder hen, die tot de Pauselijke godsdienst hebben behoord, zijn meer uitgelaten dan anderen, want zij menen dat de hemel en de hel hun onderworpen zijn en dat zij de zonden van het volk naar welgevallen kunnen vergeven.
Zij matigen zich alle Goddelijke eigenschappen aan en noemen zich Christus.
Hun waan dat dit zo is, is zo sterk, dat waar die indringt, het gemoed wordt verstoord en een duisternis veroorzaakt tot pijnlijkheid toe.
Deze geesten zijn in beide staten tamelijk gelijk, maar in de tweede is hun redelijkheid weg, maar van hun razernij en van hun lot na deze staat zal nog in het bijzonder iets gezegd worden in het werkje: *Over het laatste oordeel en het verwoeste Babylon.*
Zij die de Schepping toeschreven aan de natuur en, alhoewel niet met de lippen maar in het hart, het Goddelijke en dus ook alle dingen omtrent de kerk en de hemel loochenen, verbinden zich in deze staat met hun gelijken en noemen iedereen God die in sluwheid uitmunt en bewijzen hem Goddelijke eer.
Ik zag een aantal van die geesten in een samenkomst een tovenaar aanbidden; zij twistten over de natuur en gedroegen zich zo waanzinnig, dat zij beesten leken in menselijke vorm.
Toch waren onder hen mannen van hoge rang in de wereld, en sommigen die voor geleerden en wijzen doorgingen, en zo waren anderen met verscheidenheid.
Uit deze weinige voorbeelden mag blijken hoedanig zij moeten zijn van wie het innerlijk gemoed was gesloten voor de invloed van de hemel, zoals dit het geval is met allen die in het geheel geen invloeiing uit de hemel opnemen door erkenning van het Goddelijke en een leven van het geloof.
Iedereen mag beoordelen hoedanig hij zou zijn als hij geheel vrij handelen durfde, zonder vrees voor de wet of voor zijn leven, vrij van alle uiterlijke banden, zoals vrees voor zijn naam of eer of winst en het aangename daaraan verbonden.
De uitgelatenheid van zulke geesten is echter onder het toezicht van de Heer, zodat zij de grenzen van hun nut niet te buiten gaan; want ook zij dienen nog een nut.
Goede geesten zien in hen wat kwaad is en hoe de mens zou zijn indien hij niet geleid werd door de Heer.
Een nut is ook dat gelijksoortige kwade geesten bijeen vergaderd en afgescheiden worden van de goeden, en ook dat het ware en het goede dat de kwaden uiterlijk hebben en laten zien en voorwenden, van hen zou worden weggenomen, en zij aan zichzelf zouden worden overgegeven

in de leugen van hun kwaad en zo zouden voorbereid worden voor de hel.
Want niemand gaat naar de hel voordat hij in zijn eigen kwaad en in het valse van zijn kwaad is, omdat het niet past dat men daar nog verdeeld is van gemoed, of dat men over het een denkt en spreekt en het andere wil.
Daar moet iedere kwade geest de leugen, afgeleid van het kwaad, bedenken en bespreken en beide doen volgens zijn wil, dus uit zijn eigenlijke liefde met blijdschap en vermaak, juist zoals hij deed in de wereld wanneer hij dacht in zichzelf, dat is in zijn geest, vanuit zijn innerlijke aandoening.
Want de wil is de mens zelf, niet zo de gedachte, tenzij die voortkomt door de wil.
De wil is de ware menselijke natuur of zijn bestaan, zodat overgave aan zijn wil een overgave is aan zijn eigen natuur en zijn eigen leven; want de mens neemt een natuur aan gedurende zijn leven en de mens blijft na de dood die natuur bij, die hem eigen was tijdens zijn leven op de aarde en die natuur van de boze kan daar dus niet meer verbeterd of veranderd worden door middel van de gedachten of het verstand van de waarheid.

509. Daar in deze tweede staat kwade geesten tot allerlei misdaden toesnellen, gebeurt het dikwijls dat zij streng worden gestraft.
In de geestenwereld bestaan verschillende straffen en er wordt geen onderscheid van persoon gemaakt, of iemand nu in de wereld een koning dan wel een dienstknecht geweest is.
Elk kwaad draagt zijn straf in zich - beide gaan samen.
Wie dus deelgenoot is aan het kwaad is ook deelgenoot aan de straf.
Niemand wordt er echter gestraft voor kwaad dat hij in de wereld heeft gedaan, maar voor hetgeen hij daar doet.
Het komt evenwel op hetzelfde neer of men zegt dat de boze gestraft wordt voor zijn kwaad in de wereld, dan wel voor het kwaad in het andere leven; want ieder keert na de dood tot zijn eigen leven terug en dus tot soortgelijke boosheden, terwijl zijn natuur zodanig blijft als zijn leven was in het lichaam (zie nr. 470-484).
De reden waarom zij gestraft worden is, omdat de vrees voor straf het enige middel is om boosheden in deze staat te onderdrukken.
Vermaningen, onderwijs, vrees voor de wet en voor hun naam, zijn niet langer van nut; want iedereen handelt nu overeenkomstig zijn natuur die niet beteugeld of verbroken kan worden, tenzij door straf.
Goede geesten worden echter niet gestraft, ofschoon zij in de wereld kwaad hebben gedaan; want hun kwaad keert niet terug.
Ook werd mij gezegd dat hun kwaad van een andere aard was dan dat van de bozen, omdat zij daarin niet met opzet handelden tegen de waarheid, noch uit een ander slecht hart dan wat zij van hun ouders hadden overgeërfd, waarin zij werden geleid door een blind vermaak wanneer zij in hun uiterlijk waren, afgescheiden van hun innerlijk.

510. Ieder gaat naar zijn eigen gezelschap, waarin zijn geest reeds in de wereld was, want ieder mens is namelijk met zijn geest verenigd met een gezelschap uit de hemel of uit de hel; een slecht mens met een hels gezelschap, een goede met een hemels gezelschap, waarheen hij na zijn dood terugkeert (zie nr. 438).
Door achtereenvolgende stappen wordt de geest nader gebracht tot dat gezelschap, totdat hij ten slotte er intreedt.
Als een kwade geest in de staat van zijn innerlijk is, wordt hij trapsgewijs naar zijn gezelschap gekeerd en ten slotte regelrecht daarheen, nog voor zijn staat is geëindigd.
Is dat einde daar, dan werpt hij zichzelf uit eigen beweging naar zijn gelijken in de hel.
Als hij werkelijk zichzelf neerwaarts werpt, schijnt het voor het oog alsof hij hals over kop met

het hoofd naar beneden en met de voeten omhoog neervalt; de reden hiervan is, dat hij de orde heeft omgekeerd omdat hij de helse dingen heeft liefgehad en de hemelse heeft verworpen.
Sommige bozen gaan in hun tweede staat beurtelings de hellen in en komen er weer uit; maar deze schijnen dan niet ondersteboven te vallen zoals zij die ten volle zijn bedorven.
Het gezelschap waarmee reeds in de wereld hun geest was verbonden, wordt hun reeds in hun uiterlijke staat getoond, opdat zij weten zouden dat zij tijdens hun leven in het lichaam, reeds met de hel verbonden waren.
Zij waren echter toen nog niet gelijk aan de bewoners van de hel zelf, maar met die van de geestenwereld.
De staat van hen, in vergelijking tot die van hen die in de hel zijn, zal in een volgend hoofdstuk worden aangetoond.

511. De scheiding tussen kwade en goede geesten wordt volbracht in deze tweede staat.
In de eerste staat blijven zij tezamen omdat de geest in zijn uiterlijk nog handelt zoals in de wereld, waar slechten en goeden met elkaar omgaan.
Is hij aan zijn innerlijk en aan zijn eigen natuur of wil overgelaten, dan houdt dit op.
De scheiding van de kwade geesten van de goede wordt langs verschillende wegen volbracht.
Zij worden gewoonlijk rondgeleid tot die gezelschappen waarmee zij door goede gedachten en aandoeningen in de eerste staat verenigd waren, en wel tot zulke die hen, naar hun uiterlijk, voor niet kwaad hadden aangezien.
Meestal worden zij rondgevoerd in een wijde kring en overal wordt aan de goede geesten getoond van welke aard zij zijn.
Als deze hen zien, keren zij zich van hen af en de kwade geesten wenden zich wederkerig van de goede af naar de streek waar hun hels gezelschap is, waar zij later heengaan.
De vele andere wegen om de scheiding te bewerken, gaan wij stilzwijgend voorbij.

DE DERDE STAAT VAN DE MENS NA DE DOOD, IS DE STAAT VAN ONDERWIJZING VOOR HEN DIE NAAR DE HEMEL GAAN

512. De derde staat van de mens of zijn geest, na de dood, is de staat van onderwijzing.
Deze staat is voor hen die naar de hemel gaan en engelen worden, maar niet voor hen die naar de hel gaan, omdat zij er onvatbaar voor zijn.
Hun tweede staat is daarom ook de derde, die daarin eindigt dat zij geheel tot hun eigen liefde en dus tot het helse gezelschap dat in gelijke liefde is, worden gekeerd.
Is dit bereikt, dan willen en denken zij uit die liefde die hels is.
Zij willen dan niets dan kwaad, bedenken niets dan leugen, en verblijden er zich over omdat het voorwerpen zijn van hun liefde.
Zij verwerpen daarom al wat goed is en waar, omdat zij dit slechts van tevoren hadden aangenomen, terwijl het aan hun liefde dienstbaar was.
De goeden worden echter van de tweede staat in een derde geleid, die door het onderwijs daar hun voorbereiding is voor de hemel; want niemand kan voorbereid worden voor de hemel dan door de kennis van goed en waar, dus niet zonder onderwijs, omdat niemand weten kan wat geestelijk goed en waar is, noch wat de tegenstellingen tussen kwaad en leugen zijn, dan door onderwijs.
Wat burgerlijk en zedelijk goed en waar is, zoals rechtvaardigheid en oprechtheid, mag in de wereld gekend worden; want de burgerlijke wetten leren wat recht is en er is maatschappelijke omgang die de mens leert leven naar de zedelijke wetten die alle betrekking hebben op hetgeen zuiver en oprecht is, maar geestelijk goed en waar worden niet door de wereld maar door de

hemel geleerd.
Wat zij zijn, kan weliswaar gekend worden door het Woord en de leer van de kerk die afgeleid is van het Woord; maar zij kunnen niet ingaan in het leven, tenzij de mens, wat zijn innerlijk betreft, in de hemel is.
De mens is in de hemel wanneer hij het Goddelijke erkent en tegelijk recht en zuiver handelt, omdat dit bevolen is in het Woord.
Zodanig leeft hij rechtvaardig en spreekt hij terwille van het Goddelijke en niet uit eigen - of wereldliefde.
Niemand kan zo handelen tenzij hij onderwezen is in waarheden als deze: dat er één God is, dat er een hemel is en een hel, dat er een leven is na de dood, dat men God lief moet hebben boven alles en zijn naaste als zichzelf, en dat de dingen die in het Woord staan, geloofd moeten worden omdat het Woord Goddelijk is.
Zonder kennis en erkenning van deze dingen kan de mens niet geestelijk denken, en zonder gedachten daarover wil hij ze ook niet; want zonder bekendheid ermee kan hij er niet over denken, en waarover hij niet denkt, kan hij niet willen.
Wanneer daarom deze waarheden voorwerpen zijn van de menselijke gedachten, dan gaat de hemel tot hem in, dat is, de Heer gaat door de hemel in tot zijn leven; want Hij gaat in tot zijn wil en door deze tot zijn gedachten, en door beide tot zijn leven; want het gehele leven van de mens is uit zijn wil en zijn gedachte.
Uit deze opmerking blijkt dat het geestelijk goede en ware niet door de wereld worden geleerd, maar door de hemel en dat niemand voor de hemel kan worden voorbereid, tenzij door onderwijs.
Naarmate daarom de Heer tot iemands leven invloeit, onderwijst Hij hem, daar Hij in zijn wil liefde voor de kennis van de waarheid ontsteekt en zó zijn gedachten verlicht, dat hij in staat is om haar te kennen, en naarmate dit is bereikt, is het innerlijk van de mens geopend en is de hemel in hem ingeplant.
Goddelijke en hemelse beginselen vloeien voortaan in de handelingen van zijn zedelijk leven en in de rechtvaardige handelingen die tot zijn burgerlijk leven behoren, en delen er een geestelijke natuur aan mee; want hij handelt dan uit het Goddelijke, dat is ter wille van het Goddelijke.
De zuivere en oprechte handelingen van zijn zedelijk en burgerlijk leven, die van deze oorsprong zijn, zijn de uitwerkingen van het geestelijk leven zelf, en de uitwerkingen ontlenen alles wat zij hebben aan de dadelijke oorzaak, want zoals de oorzaak is, zo is ook de werking.

513. De onderwijzingen worden gegeven door de engelen van vele gezelschappen, in het bijzonder door hen die in de noordelijke en zuidelijke streken zijn, omdat zij in inzicht en wijsheid zijn, die ontsproten is uit de kennis van goed en waar.
De plaatsen van onderwijs zijn noordelijk gelegen, zijn van verschillende beschrijving en zijn geregeld en onderscheiden naar de soort en de aard van het hemelse goede, opdat iedereen onderwijs zou kunnen ontvangen naar gelang zijn aanleg en vatbaarheid.
Deze plaatsen breiden zich tot een aanmerkelijke uitgestrektheid in alle richtingen uit en de goede geesten die daar zullen onderwezen worden, worden daarheen geleid door de Heer na de voltooiing van hun tweede staat in de geestenwereld.
Allen gaan evenwel niet daarheen, want zij die in de wereld onderwijs hadden ontvangen, waren daar ook door de Heer voor de hemel voorbereid en gaan langs een andere weg naar de hemel.
Sommigen van hen gaan er onmiddellijk heen na de dood, anderen na een kort oponthoud bij de goede geesten, waar het grove uit hun denkbeelden, als een gevolg van eer en rijkdom in de wereld, wordt verwijderd en hun zuivering voltooid wordt; anderen ondergaan eerst een loutering die geschiedt in plaatsen onder de voetzolen, die de onderwereld wordt genoemd; sommigen ondergaan dan een zwaar lijden.
Het zijn deze die zich in valsheden hebben bevestigd en toch een goed leven hebben geleid; want

valsheden, indien men er zich in bevestigd heeft, hechten zich met veel kracht, en tenzij zij verwijderd worden, kan de waarheid niet worden gezien en dus ook niet worden ontvangen. Maar het onderwerp van de louteringen (*vastationes*) en de wijze waarop zij bewerkt worden, is in de *Hemelse Verborgenheden* behandeld.

514. Allen die in de plaatsen van onderwijs zijn, wonen afzonderlijk, want iedereen is ten opzichte van zijn innerlijk verbonden met het gezelschap van de hemel waar hij heen zal gaan. Zoals nu de hemelse gezelschappen geordend zijn overeenkomstig de vorm van de hemel (zie nr. 200-212) zo ook de plaatsen waar onderwijs wordt gegeven; zij lijken daarom, wanneer die plaatsen van de hemel uit gezien worden, een hemel in het klein.
In de lengte lopen zij van Oost tot West, en in de breedte van Zuid tot Noord; de breedte schijnt korter dan de lengte.
In het algemeen is de orde als volgt.
Vooraan zijn zij die als kinderen zeer jong stierven en tot hun vroege jeugd in de hemel werden opgevoed en die, na de staat van hun kindsheid te hebben doorlopen, met hen die voor hen zorgden door de Heer hierheen gebracht en onderwezen worden.
Achter hen zijn zij die in rijpe leeftijd stierven en die bevestigd waren in liefde tot de waarheid uit het goede van het leven.
Achter deze zijn de Mohammedanen die in de wereld een zedelijk leven hadden geleid, één God erkenden en de Heer als profeet beschouwden.
Wanneer deze van Mohammed afvallen, omdat hij hen geen hulp kan verlenen, komen zij tot de Heer, aanbidden Hem, erkennen zijn Goddelijkheid en worden dan onderwezen in de Christelijke godsdienst.
Achter hen, meer noordelijk, zijn de plaatsen voor onderwijs van verschillende heidense volkeren die in hun leven overeenkomstig hun godsdienst goed hebben geleefd en daardoor een zeker geweten hebben verkregen; die recht en oprecht hebben gehandeld, niet zozeer uit gehoorzaamheid aan de wetten van hun land, dan wel aan die van hun godsdienst, in het geloof dat deze behoren heilig gehouden en niet geschonden te worden.
Na onderwezen te zijn, worden deze allen gemakkelijk tot de erkenning van de Heer gebracht, omdat zij in hun hart hebben geloofd dat God niet onzichtbaar is, maar zichtbaar onder een menselijke vorm.
Deze overtreffen in getal al de overigen; de beste van hen komen uit Afrika.

515. Allen worden echter niet op dezelfde wijze onderwezen noch door dezelfde hemelse gezelschappen.
Zij die in hun kindsheid in de hemel zijn opgevoed, worden door engelen uit de binnenste hemelen onderwezen, omdat zij geen onwaarheden van godsdienstige leugen hebben ingezogen, noch hun geestelijk leven hebben besmet door bedorvenheden van eer en rijkdom van de wereld.
Zij die op rijpere leeftijd zijn gestorven, worden meestal allen onderwezen door engelen uit de laagste hemel, die hiervoor meer geschikt zijn dan de engelen uit de binnenste hemelen die bevestigd zijn in innerlijke wijsheid, die zulke geesten nog niet kunnen bevatten.
De Mohammedanen worden onderwezen door engelen die van die godsdienst tot het Christendom waren bekeerd.
Zij die de heidenen onderwezen, waren engelen die zelf heidenen waren geweest.

516. Alle onderwijs wordt daar gegeven door een leer die getrokken is uit het Woord, maar niet door het Woord zonder leer.
Christenen worden onderwezen door hemelse leer die in elk opzicht met de innerlijke zin van het Woord overeenkomt; alle anderen, ook Mohammedanen en heidenen, door een leer die berekend

is naar hun vatbaarheid, die alleen van de leer van de hemel daarin verschilt, dat in haar het geestelijk leven wordt onderwezen door middel van het zedelijk leven, in overeenstemming met het goede in hun godsdienst, waardoor hun leven in de wereld was gevormd.

517. De manier van onderwijs in de hemelen verschilt van die op aarde hierin, dat de kennis niet medegedeeld wordt aan het geheugen, maar aan het leven; want het geheugen van de geesten bestaat in hun leven, daar zij al wat met hun leven overeenkomt, ontvangen en in zich opnemen, maar niet ontvangen en nog minder in zich opnemen hetgeen er niet mee overeenkomt.
De reden daarvoor is dat geesten aandoeningen zijn en daarom in menselijke vorm gelijk aan hun aandoeningen bestaan.
Omdat nu hun natuur zo is, wordt de genegenheid voor waarheid hen onophoudelijk ingeboezemd ter wille van het nut van het leven.
Want de Heer zorgt ervoor dat iedereen zal liefhebben wat geschikt is voor zijn aanleg, welke liefde wordt aangespoord door de hoop om een engel te worden.
Daar al wat in de hemel als nuttig wordt beschouwd, betrekking heeft op het algemene nut, dat is van het rijk van de Heer, daar dit rijk hun vaderland is, en omdat alle speciale en bijzondere nutten uitmuntend zijn naarmate dat zij meer van nabij en meer volkomen dat algemeen nut beogen, daarom zijn alle speciale en bijzondere nuttigheden, en die zijn ontelbaar, goed en hemels.
Hierom is in ieder de genegenheid voor waarheid verenigd met genegenheid voor het nut, zodat zij één uitmaken; hierdoor wordt waarheid in het nut ingeplant, zodat de waarheden die zij leren, waarheden zijn van nut.
Op deze wijze worden engelen geesten onderwezen en voorbereid voor de hemel.
De genegenheid om de waarheid nuttig te laten zijn, wordt hen ingegeven door verschillende middelen, die meestal onbekend zijn in de wereld.
Dit geschiedt vooral door voorstellingen van nut die in de geestelijke wereld langs duizenden wegen verkregen worden en die vergezeld gaan met zulke verblijdende en genoeglijke gewaarwordingen, die de geest doordringen van het innerlijk van zijn gemoed tot het uiterlijk van zijn lichaam en dus hem geheel aandoen.
Op deze wijze wordt de geest als het ware zijn eigen nut, en als hij dus zijn eigen gezelschap ingaat, waarin hij door zijn onderwijs is ingeleid, is hij in de verheuging van zijn leven als hij in het gebruik is van dat nut.
Uit deze opmerkingen mag duidelijk zijn, dat kundigheden, die uiterlijke waarheden zijn, geen grond zijn voor het ingaan in de hemel, maar wel het leven dat het leven van het nut is, dat door kundigheden wordt ingeplant.

518. Er waren sommige geesten die zich door hun gedachten in de wereld hadden voorgesteld dat zij in de hemel zouden komen en vóór anderen zouden worden toegelaten, omdat zij geleerd waren en veel kennis van het Woord en van de leer van hun kerk hadden opgedaan.
Daarom meen den zij wijs te zijn en te behoren tot hen van wie gezegd is, dat zij zullen *blinken gelijk de zon en als de sterren* (Daniël 12:3).
Maar zij werden onderzocht of hun kennis in hun geheugen of in hun leven bestond.
Zij die in oprechte liefde voor de waarheid of in de waarheid om haar nut, afgezien van lichamelijk of werelds voordeel, dus in innerlijk, geestelijk nut waren bevestigd, werden na hun onderwijzing opgenomen in de hemel.
Het werd hen dan gegeven om te weten wat het is dat in de hemel schijnt, en dat het inderdaad de Goddelijke waarheid is, die het licht is van de hemel, in nut.
Dit nut is de grondslag, die de stralen van het licht van de hemel opneemt en in prachtige, verschillende kleuren verandert.

Zij echter bij wie kennis alleen in hun geheugen bestond en die een zekere bekwaamheid hadden opgedaan om over de waarheid te redeneren ter bevestiging van hetgeen zij als vaste beginselen hadden aangenomen en na hun bevestiging voor waarheden hadden aangezien, ofschoon ze vals waren aangezien zij in geen hemels licht waren, en die toch door eigenwaan, die gewoonlijk zo'n inzicht aankleeft, meenden dat zij meer geleerd waren dan anderen en daarom naar de hemel zouden gaan en door de engelen gediend zouden worden, werden om hen van deze noodlottige verbeelding te verlossen tot de eerste of laagste hemel opgenomen, als om in enige engelengezelschappen ingeleid te worden.
Maar toen zij nog bij de ingang waren, begonnen hun ogen te verduisteren door het indringende hemelse licht, hun kennis werd daarna verward en zij begonnen ten slotte naar adem te hijgen, als op het punt om te stikken.
En toen zij de hitte van de hemel ondervonden, namelijk de hemelse liefde, voelden zij een innerlijke marteling.
Zij werden daarom naar beneden geworpen en later werd hen geleerd, dat het geen kundigheden zijn die de engel vormen, maar het leven dat door middel daarvan wordt verkregen; want kennis is op zichzelf beschouwd buiten de hemel, maar het leven dat door haar wordt verkregen, is er thuis.

519. Nadat de geesten door onderwijs voor de hemel toebereid zijn in de plaatsen hierboven beschreven, wat in korte tijd geschiedt, omdat zij in het bezit zijn van geestelijke denkbeelden die vele zaken ineens bevatten, dan worden zij bekleed met de kleding van de engelen die meestal wit is, als van fijn wit linnen.
Zij worden dan op een weg geleid die oploopt naar de hemel en onder de zorg van engelen gesteld; daarna komen zij onder de zorg van andere engelen en worden in verschillende gezelschappen ingeleid, waar zij
vele zalige dingen ontmoeten; ten slotte wordt ieder door de Heer langs verschillende, soms zeer kronkelende wegen, tot zijn eigen gezelschap geleid.
Geen engel is met deze wegen bekend, maar alleen de Heer.
Wanneer zij in hun eigen gezelschap aankomen, wordt hun innerlijk geopend en daar dit in overeenstemming is met het innerlijk van de engelen die in dat gezelschap zijn, worden zij dadelijk herkend en met vreugde ontvangen.

520. Met betrekking tot de wegen die van deze plaatsen naar de hemel leiden, waarlangs de nieuwe engelen ingaan, zal ik een merkwaardige bijzonderheid toevoegen.
Zij zijn acht in getal.
Twee leiden van elke plaats van onderwijs opwaarts, één Oostelijk en één Westelijk.
Zij die het hemels koninkrijk van de Heer ingaan, gaan langs de Oostelijke weg en zij die naar Zijn geestelijk koninkrijk gaan, begaan de Westelijke.
De vier wegen die naar het hemels koninkrijk leiden, zijn als versierd met olijfbomen en vruchtbomen van allerlei soort en zij die naar Zijn geestelijk koninkrijk leiden, zijn als getooid met wijngaarden en laurieren.
Dit komt door de overeenstemmingen, want wijnranken en laurieren stemmen overeen met liefde voor waarheid en haar nut, terwijl olijven en vruchtbomen overeenstemmen met liefde voor het goede en het nut ervan.

NIEMAND GAAT DE HEMEL IN DOOR ONMIDDELLIJKE GENADE

521. Zij die niet onderwezen zijn over de hemel en de weg daarheen, noch over het leven van de hemel in de mens, menen dat de opneming in de hemel alleen afhangt van genade die geschonken wordt aan hen die geloofd hebben en door voorspraak van de Heer; met andere woorden dat het niets anders is dan een toelating door list en dat alle mensen zonder uitzondering zalig kunnen worden, indien de Heer dit wil.
Sommigen menen zelfs dat al de bewoners van de hel ook zalig zullen worden.
Maar zij zijn geheel onbekend met de natuur van de mens en dat hij zo van aard is als zijn leven is, en dat zijn leven overeenkomstig zijn liefde is, niet alleen het innerlijk van zijn wil en zijn verstand, maar ook het uiterlijk dat tot zijn lichaam behoort en dat het lichamelijk omkleedsel alleen de uiterlijke vorm is, waardoor het innerlijk zich openbaart, en waaruit volgt dat de gehele mens zijn eigen liefde is. (zie nr. 363)
Ook weten zij niet dat het lichaam niet op zichzelf leeft, maar wel door zijn geest; dat de geest van de mens werkelijk zijn genegenheid zelf is, en dat zijn geestelijk lichaam niets anders is dan de genegenheid van de mens in menselijke vorm, zoals die dan ook verschijnt na de dood. (zie nr. 453-460) Zolang deze dingen onbekend zijn, kan de mens geloven dat de zaligheid niets anders is dan een handeling van het Goddelijk welbehagen, dat gunst en genade wordt genoemd.

522. Eerst zal echter verklaard moeten worden wat de Goddelijke genade is.
Goddelijke genade is zuivere genade voor het gehele menselijke geslacht, om dat zalig te maken. Zij wordt onophoudelijk aan ieder mens aangeboden en wijkt van niemand terug, zodat iedereen die zo mogelijk gezaligd kan worden, ook zalig wordt.
Maar niemand kan zalig worden dan door Goddelijke middelen, die door de Heer in het Woord zijn geopenbaard.
Goddelijke middelen zijn Goddelijke waarheden; deze leren hoe de mens moet leven om zalig te worden.
Door deze waarheden leidt de Heer de mens naar de hemel en plant hem het leven van de hemel in.
De Heer doet dit bij allen.
Maar Hij kan niemand het leven van de hemel inplanten, tenzij hij afstand doet van het kwade; want het kwade werkt dit tegen.
Naarmate daarom de mens afstand doet van het kwade, leidt hem de Heer door Goddelijke middelen uit loutere genade, en zulks van Zijn kindsheid af tot aan het einde van zijn leven in de wereld en daarna tot in de eeuwigheid.
Dit is het wat onder Goddelijke genade is te verstaan.
Uit deze opmerkingen is het duidelijk dat de genade van de Heer zuivere genade is, maar geen onmiddellijke genade, die alleen zalig maakt uit enkel goedvinden, onverschillig hoe zij hebben geleefd.

523. De Heer doet nooit iets tegen de orde, want Hij is de orde zelf.
De Goddelijke waarheid die uitgaat van de Heer, is het die deze orde daar samenstelt.
Goddelijke waarheden zijn de wetten van de orde, waarnaar de Heer de mens leidt.
De mens zaligen door onmiddellijke genade zonder middelen, is tegen de Goddelijke orde, en wat tegen de Goddelijke orde is, is tegen het Goddelijk wezen zelf.
De Goddelijke orde is de hemel in de mens; maar de mens heeft in zichzelf deze orde verdorven door een leven tegen de wetten van deze orde, die Goddelijke waarheden zijn.
Door zuivere genade wordt Hij door de Heer tot die orde teruggebracht, door middel van de wetten van orde.

Naar de maat van zijn herstelling ontvangt hij de hemel in zich, en hij die de hemel in zich ontvangt, gaat na de dood de hemel in.
Hieruit is weer duidelijk dat de Goddelijke genade van de Heer wel zuivere, loutere genade is, maar geen onmiddellijke genade.

524. Indien de mens zalig kon worden door onmiddellijke genade, zo zouden allen gezaligd worden, ook de bewoners van de hel; er zou zelfs geen plaats zijn zoals de hel.
Want de Heer is de genade zelf, de liefde zelf, de goedheid zelf, en zeggen dat Hij iedereen onmiddellijk zalig kan maken, maar dat Hij het niet doet, is dus Zijn Goddelijke natuur weerspreken.
Uit het Woord is bekend, dat de Heer de zaligheid van allen wil en niet wil dat iemand verloren gaat.

525. De meeste mensen die uit de Christelijke wereld het andere leven ingaan, dragen dit geloof in zich dat zij zalig zullen worden door onmiddellijke genade.
Die genade is het, waarvoor zij pleiten.
Als zij onderzocht worden, blijkt dat zij hadden geloofd dat er, om in te gaan in de hemel, niets meer nodig was dan een enkele toelating en dat allen die er eens zijn ingeleid, ingaan in het volle genot van de hemelse vreugde, omdat zij niet weten wat de hemel en wat de hemelse vreugde is.
Er werd hun daarom gemeld, dat de Heer aan niemand de hemel weigert, en dat zij toegelaten worden als zij dit wensen, en er mogen blijven als zij willen.
Zij die dit wensten, werden ook toegelaten, maar zodra zij de eerste drempel bereikten en de hitte van de hemel op hen blies, die de liefde is waarin de engelen zijn, en door de instroming van hemels licht, dat de Goddelijke waarheid is, werden zij door zulk een beklemming van het hart aangegrepen, dat zij helse pijniging ondervonden in plaats van hemelse blijdschap, en door ontsteltenis geslagen wierpen zij zich met het hoofd neerwaarts naar omlaag.
Aldus werden zij onderricht door levendige ervaring dat de hemel niet gegeven kan worden door onmiddellijke genade.

526. Soms heb ik met de engelen over dit onderwerp gesproken, aan wie ik meedeelde dat in de wereld de meesten die in kwaad leven, in hun gesprekken met anderen over de hemel en het eeuwige leven standvastig beweren dat de toegang tot de hemel in niets anders bestaat dan in een enkele toelating uit blote genade en dat dit voornamelijk wordt geloofd door hen die het geloof tot het enige middel tot zaligheid maken, want zulke mensen hechten door de beginselen van hun godsdienst geen waarde aan het leven en aan de daden van de liefde die het leven uitmaken, noch aan enige andere middelen waardoor de Heer de hemel in de mens inplant en hem vatbaar maakt voor de hemelse vreugde.
Omdat zij nu elk werkzaam middel, als noodzakelijk voor de hemel, verwerpen, nemen zij de noodzakelijke gevolgtrekking aan dat de mens naar de hemel gaat door genade alleen, waarbij zij geloven dat God de Vader tot deze genade bewogen wordt door de voorspraak van de Zoon.
De engelen antwoordden hierop dat zij begrepen dat zo'n leer noodzakelijk volgt uit het vooraf aangenomen beginsel van zaligheid door geloof alleen en dat er, omdat dit leerstuk het hoofd is van al de andere en er, omdat het onwaar is, ook geen licht van de hemel kan indringen, dat er daarom tegenwoordig zoveel onkunde in de kerk bestaat over de Heer, de hemel, het leven na de dood, de hemelse vreugde, het wezen van de liefde en het weldoen en in het algemeen betreffende het goede en haar vereniging met het ware; dientengevolge ook over het leven van de mens, wat zijn oorsprong is en zijn natuur; terwijl toch niemand ooit zijn leven ontleent aan gedachten, maar wel aan zijn wil en de daden die daaruit voortkomen, en door de gedachten alleen in zoverre als deze ook uit de wil voortvloeien; *zo* bezit ook niemand het leven door zijn

geloof, dan alleen in zoverre dit geloof uit de liefde voortvloeit.
De engelen bedroeven zich dat deze zelfde personen niet weten dat het geloof alleen bij iemand niet bestaan kan, omdat het geloof zonder zijn oorsprong, die de liefde is, enkel een kennis is, en bij sommigen een soort van overtuiging, die een gelijkenis met geloof heeft (zie nr. 482), en niet in het leven van de mens is gezeteld, maar daarbuiten, daar het afgescheiden is van de mens, wanneer het niet verenigd is met zijn liefde.
Zij zeiden verder dat zulke mensen, die aan deze beginselen met betrekking tot het wezenlijke middel tot zaligheid voor de mens vasthielden, niet anders doen konden dan in een onmiddellijke genade geloven; want zij merken door natuurlijk licht en ook door duidelijke ervaring, dat geloof alleen het leven van de mens niet maakt, omdat zij die een slecht leven leiden eveneens kunnen denken en hetzelfde vertrouwen kunnen aannemen als anderen.
Hierdoor is het geloof ontstaan dat de slechte zowel zalig kan worden als de goede, als hij slechts in zijn stervensuur met hetzelfde vertrouwen spreekt over de voorspraak en over genade door die voorspraak.
De engelen verklaarden dat zij tot nu toe niemand hadden gezien die slecht had geleefd en door een daad van onmiddellijke genade de hemel was ingegaan, hoeveel hij in de wereld ook had gesproken over die berusting of dat vertrouwen, dat in meer bijzondere zin bedoeld wordt met het geloof.
Als hen gevraagd werd of Abraham, Izaak, Jakob en David en de Apostelen niet door onmiddellijke genade in de hemel waren opgenomen, antwoordden zij: *Niet één van hen.*
Zij verzekerden verder dat zij allen hadden ontvangen overeenkomstig hun leven in de wereld en dat zij wisten waar zij waren en dat zij niet meer achting genoten dan anderen.
Zij merkten verder op dat de reden waarom zij zo eervol in het Woord waren vermeld, deze is, dat door hen in de innerlijke zin, de Heer wordt bedoeld, en wel door Abraham, !zaak en Jakob de Heer naar zijn Goddelijkheid en Goddelijke Mensheid; door David de Heer naar zijn Goddelijk Koningschap, en door de Apostelen de Heer naar zijn Goddelijke waarheden.
Zij zeiden verder dat zij niet eens aan deze personen dachten, wanneer het Woord door de mens werd gelezen, omdat hun namen de hemel niet ingaan, maar dat zij in plaats daarvan een denkbeeld hebben van de Heer zoals juist vermeld is, en dat dus in het Woord dat in de hemel bestaat (zie nr. 259) deze personen niet zijn vermeld, omdat dit Woord de innerlijke zin is van het Woord dat op de wereld bestaat.

527. Het is onmogelijk het leven van de hemel in te planten in hen die in de wereld een tegenovergesteld leven hebben geleid.
Ik kan dit uit vele ervaring getuigen.
Sommigen hadden zich verbeeld dat zij de Goddelijke waarheden spoedig zouden ontvangen en geloven, indien zij die van engelen zouden horen; dat zij dan een ander leven zouden leiden en in de hemel zouden worden opgenomen.
Dit was met velen beproefd, echter alleen aan zulke die dit hadden gemeend, om hen te overtuigen dat er na de dood geen berouw kan plaatsvinden.
Sommigen van hen verstonden de waarheden die zij hoorden en schenen ze aan te nemen; maar direct nadat zij tot het leven van hun liefde waren teruggekeerd, verwierpen zij ze of spraken zij ze tegen.
Anderen verwierpen ze dadelijk en wilden ze niet eens horen.
Anderen wensten dat het leven van hun liefde uit de wereld hun zou worden ontnomen en het leven van de engelen en van de hemel er voor in de plaats zou worden gesteld.
Ook dit werd bij toelating beproefd, maar toen het leven van hun leven van hen was weggenomen, waren zij als dood en niet langer in het gebruik van hun zintuigen.
Door deze en andere ervaringen werden de eenvoudig goeden overtuigd dat iemands leven

onmogelijk na de dood kan worden veranderd en geen kwaad leven in een goed kan worden bekeerd, noch een hels leven in dat van een engel; want iedere geest is van het hoofd tot de voet zodanig als zijn liefde is, dus zoals zijn leven is, en dit in een tegenovergesteld leven veranderen staat gelijk met de geest vernietigen.
De engelen verklaarden dat het gemakkelijker was om een vleermuis in een duif of een uil in een paradijsvogel te veranderen dan een geest van de hel in een engel van de hemel.
Dat de mens na zijn dood zo blijft als zijn leven in de wereld geweest is, kan men hierboven zien in het hoofdstuk daarover.
(zie 470 484) Hieruit mag duidelijk zijn dat niemand de hemel kan ingaan door onmiddellijke genade.

HET IS NIET ZO MOEILIJK OM EEN LEVEN TE LEIDEN DAT NAAR DE HEMEL VOERT ALS VAAK WORDT GELOOFD

528. Sommigen menen dat het moeilijk is om een leven te leiden dat naar de hemel voert, en een geestelijk leven genoemd wordt, omdat zij gehoord hebben dat de mens de wereld moet verloochenen, zich moet ontdoen van al wat de lusten van het lichaam en van het vlees genoemd wordt, en op geestelijke wijze moet leven.
Hieronder verstaan zij dat zij de wereld se zaken moeten verwerpen, die voornamelijk in rijkdom en eer bestaan; dat zij onophoudelijk zich moeten bezighouden met vrome overdenkingen over God, de zaligheid en het eeuwig leven; dat zij hun leven in gebed moeten doorbrengen en in het lezen van het Woord en godsdienstige boeken.
Dit wordt naar hun mening bedoeld met het verloochenen van de wereld, en met het leven naar de geest en niet naar het vlees.
Dat dit in het geheel niet het geval is, is mij uit vele ervaring en gesprekken met engelen geleerd; ja zelfs, dat zij die de wereld verloochenen en op vermelde wijze naar de geest leven, zichzelf een treurig leven berokkenen, dat ongeschikt is om de hemelse vreugde te ontvangen, want een ieders leven blijft hem bij.
Dat een mens, om het leven van de hemel te ontvangen, veeleer in de wereld moet leven en bezigheden en beroep moet waarnemen en dan door een zedelijk en burgerlijk leven het geestelijk leven ontvangt en dat er geen andere weg is waardoor het geestelijk leven in de mens kan worden gevormd, of zijn geest voorbereid kan worden voor de hemel.
Want een innerlijk leven leiden zonder een uiterlijk, is gelijk aan het wonen in een huis dat geen fundament heeft, dat na verloop van tijd in de grond zinkt, scheurt en vaneen splijt, of waggelt tot het valt.

529. Als men een verstandige blik op het leven van de mensen slaat en het onderzoekt, dan zal men merken dat het drievoudig is; namelijk dat er een geestelijk, zedelijk en een burgerlijk leven bestaat, elk van het andere onderscheiden.
Er zijn mensen die een burgerlijk leven leiden zonder een zedelijk en geestelijk; anderen die zedelijk leven, maar niet geestelijk, en weer anderen die burgerlijk en zedelijk en tegelijk geestelijk leven.
De laatsten leiden een hemels leven, maar de twee anderen leiden alleen een werelds leven, afgescheiden van het hemels leven.
Hieruit mag duidelijk zijn dat geestelijk leven niet van natuurlijk leven of het leven van de wereld gescheiden is, maar dat er een vereniging tussen hen bestaat, zoals tussen de ziel en het lichaam, en dat hen scheiden, zoals reeds is opgemerkt, gelijk zou zijn aan het leven in een huis zonder fundament.

Zedelijk en burgerlijk leven is de werkzaamheid van het geestelijk leven; want goed te willen behoort tot het geestelijk leven en wel te handelen behoort tot het zedelijk en burgerlijk leven. Zonder deze laatste is het geestelijk leven niets dan denken en spreken, en de wil treedt terug omdat die geen grondslag heeft om op te rusten; en toch is de wil het eigenlijke geestelijke bestaan van de mensen.

530. Dat een leven leiden dat naar de hemel voert, niet zo moeilijk is als gewoonlijk wordt verondersteld, mag uit de volgende overwegingen blijken.
Wie is er niet in staat om zedelijk en burgerlijk te leven, terwijl iedereen van zijn kindsheid af erin opgeleid en ermee bekend wordt door zijn leven in deze wereld? Werkelijk leidt dan ook iedereen zulk een leven, of hij slecht is of goed, want wie wil niet een oprecht man genoemd worden en wie wil niet rechtvaardig genoemd worden? Bijna allen oefenen uiterlijk oprechtheid en rechtvaardigheid en wel zo, dat zij in hun hart oprecht en rechtvaardig schijnen te zijn, of uit ware oprechtheid en rechtvaardigheid schijnen te handelen.
De geestelijke mens behoort op dezelfde wijze te leven en hij kan dit even gemakkelijk doen als de natuurlijke mens, alleen met dit verschil, dat de geestelijke mens in God gelooft en zuiver en recht handelt, niet alleen omdat de burgerlijke en zedelijke wetten dit eisen, maar ook omdat het volgens de Goddelijke wetten verlangd wordt.
Iemand die, wanneer hij handelt, aan de Goddelijke wetten denkt, staat met de engelen in de hemel in gemeenschap en naarmate hij zo denkt en handelt, treedt hij met hen in verbinding. Langs deze weg wordt de innerlijke mens geopend die in zichzelf beschouwd de geestelijke mens is.
Is de mens van zo'n karakter, dan wordt hij aangenomen en geleid door de Heer, hoewel hij er onbewust van is.
Zijn oprecht en rechtvaardig handelen in het zedelijk en burgerlijk leven is dan van geestelijke oorsprong, en uit deze oorsprong handelen is werkelijk oprecht zijn, of van harte doen.
Naar het uiterlijk schijnt hun rechtvaardigheid en oprechtheid geheel gelijk aan dezelfde deugden van de natuurlijke mensen, en zelfs van hen die kwaad zijn en hels, maar innerlijk verschillen zij geheel en al.
Want bozen handelen alleen eerlijk en oprecht ter wille van zichzelf en van de wereld.
Waren zij niet bevreesd voor de wetten en haar straffen en voor verlies van goede naam, eer, winst of leven, dan zouden zij uitermate oneerlijk en onrechtvaardig handelen, omdat zij God noch enige Goddelijke wet vrezen en dus geen innerlijke band hebben die hen weerhoudt.
Zij zouden daarom in zo'n geval met alle macht anderen bedriegen, beroven en plunderen en zulke daden met genot doen.
Dat zij innerlijk zo zijn, blijkt duidelijk uit dergelijke personen in het andere leven, waar iedereen van zijn uiterlijk wordt ontdaan, terwijl zijn innerlijk wordt geopend, waarin hij dan eeuwig blijft leven (zie nr. 499-511).
Dan zijn zulke mensen ontdaan van uiterlijke banden, zoals vrees voor de wet, voor het verliezen van hun goede naam, eer, winst en hun leven en handelen ze onzinnig en lachen met eerlijkheid en rechtvaardigheid.
Als zij echter die recht en rechtvaardig hebben gehandeld uit eerbied voor de Goddelijke wetten, ontdaan worden van hun uiterlijk en aan hun innerlijk leven worden overgelaten, dan gedragen zij zich wijs, omdat zij in vereniging zijn met de engelen van de hemel, van wie hun wijsheid wordt medegedeeld.
Hieruit blijkt dat de geestelijke mens evenzo als de natuurlijke mens burgerlijk en zedelijk kan leven, mits hij met God verbonden is naar zijn innerlijk, of naar zijn wil en gedachten. (zie nr. 358-360)

531. De wetten van het geestelijk leven en van het burgerlijk en van het zedelijk leven zijn ook bevat in de wet van de tien geboden.
In de eerste drie de wetten van het geestelijk leven, in de volgende vier de wetten van het burgerlijk leven, in de laatste drie de wetten van het zedelijk leven.
Naar het uiterlijk leeft de geheel natuurlijke mens naar al deze geboden, evenals de geestelijke mens; hij aanbidt God op gelijke wijze, gaat ter kerke, luistert naar de preek, zet een aandachtig gezicht; hij moordt niet, doet geen overspel, steelt niet, geeft geen valse getuigenis en rooft niet de goederen van zijn naasten.
Maar dit alles doet hij alleen uit eigenbelang en wereldliefde, of voor het oog.
Innerlijk is hij juist het tegenovergestelde van wat hij uiterlijk schijnt.
In zijn hart loochent hij God, in zijn godsdienstige handelingen speelt hij de huichelaar en aan zichzelf en aan zijn eigen gedachten overgelaten, lacht hij met de heilige dingen van de kerk en gelooft dat zij alleen goed zijn om de onnozele menigte in toom te houden.
Zo iemand is bijgevolg geheel gescheiden van de hemel; omdat hij geen geestelijk mens is, is hij ook niet werkelijk zedelijk noch burgerlijk.
Want hoewel hij niet doodslaat, toch haat hij iedereen die hem tegenstaat, door haat brandt hij van wraak tegen hem.
Als hij dus niet werd verhinderd door burgerlijke wetten en uiterlijke banden die hij vreest, zou hij doden en omdat zijn lust daarnaar uitgaat, volgt daaruit dat hij aanhoudend een moordenaar is.
Hoewel hij geen overspel doet, is hij toch voortdurend een overspeler, want hij gelooft dat het geoorloofd is; hij doet het daarom als hij kan en gelegenheid vindt.
Hij steelt niet, maar begeert toch de goederen van een ander; hij acht bedriegerij en boze kunstgrepen niet als onwettig en is voortdurend een dief in zijn hart.
Ten opzichte van de voorschriften van het zedelijk leven, zoals het niet geven van valse getuigenis en het niet begeren van iemands goederen, geldt dezelfde opmerking.
Ieder mens, die het Goddelijke loochent en geen geweten door de godsdienst heeft verkregen, is van zodanige aard.
Dit blijkt duidelijk bij hen die zulk een natuur hebben, wanneer zij na de dood van al het uiterlijke zijn ontdaan en aan hun innerlijk zijn overgelaten.
Afgescheiden van de hemel handelen zij dan in vereniging met de hel; zij zijn verenigd met haar bewoners.
Niet zo is het met hen die in hun hart God hebben erkend, die in de handelingen van hun leven eerbied hebben gehad voor de Goddelijke wetten en de eerste drie geboden hebben gehouden, evenals de andere.
Wanneer zij in hun innerlijk worden geleid, nadat hun uiterlijk is weggenomen, zijn zij wijzer dan in de wereld, want als zij in hun innerlijk komen, is het alsof zij uit de schaduw in het licht treden, uit de onwetendheid in de wijsheid, uit een zorg vol leven in een gelukkig; want zij zijn in de Goddelijke sfeer en dus in de hemel.
Deze bijzonderheden zijn vermeld opdat men het verschil zou weten tussen deze tweeërlei mensen, hoewel zij uiterlijk een gelijk leven in de wereld hebben geleid.

532. Iedereen weet dat de gedachten uitgaan en richting nemen al naar gelang het voornemen of de richting die het voornemen heeft; want de gedachte is het innerlijk gezicht van de mens, dat evenals het uiterlijk gezicht zich wendt naar ieder punt waarheen het gericht wordt en een voornemen heeft en daar verblijft.
Is daarom het innerlijk gezicht of de gedachte naar de wereld gekeerd en daarop gevestigd, dan volgt hieruit dat de gedachte werelds wordt; is zij gekeerd naar zichzelf en naar eigen eer, dan wordt zij lichamelijk.
Hieruit volgt dat zij, wanneer zij naar de hemel is gekeerd, hemels wordt en daardoor verheven;

wanneer zij op zichzelf is gekeerd, wordt zij daarentegen van de hemel afgewend en gedompeld in de lichamelijke natuur.
Is zij naar de wereld gekeerd, dan wordt zij evenzo afgewend van de hemel en wordt zij verspreid over die voorwerpen die voor het oog liggen.
De liefde van de mens brengt zijn voornemen voort en bepaalt zijn innerlijk gezicht of zijn gedachte over het voorwerp.
De eigenliefde bepaalt dus de gedachte op zichzelf en op zelfzuchtige voorwerpen; de wereldliefde op wereldse, en de hemelse liefde op hemelse voorwerpen.
Uit deze dingen blijkt dat uit de menselijke liefde de staat van zijn innerlijk gemoed gekend wordt; dat het innerlijk van een mens die de hemel liefheeft, naar de hemel is verheven en naar boven is geopend, en dat het innerlijk van hem die de wereld liefheeft en van hem die zichzelf liefheeft, naar boven gesloten is en naar buiten is geopend.
Zijn nu de hogere delen van zijn redelijk gemoed naar boven gesloten, dan kan de mens niet langer de voorwerpen zien die tot de hemel en de kerk behoren en die voor hem in dichte duisternis zijn gehuld; en voorwerpen die in dichte duisternis zijn, worden óf ontkend óf niet verstaan.
Hierdoor is het dat zij die hoofdzakelijk zichzelf en de wereld liefhebben en die de hogere vermogens van hun gemoed hebben gesloten, in hun hart de Goddelijke waarheden loochenen, en zo zij er al over spreken uit hun geheugen, zij die toch niet verstaan.
Zij achten ze gelijk aan wereldse en lichamelijke zaken.
Omdat hun staat nu zodanig is, houdt hun gemoed zich met niets anders bezig dan met wat door de zintuigen van het lichaam erin wordt gebracht; in niets anders scheppen zij behagen, waaronder veel is dat onrein, zedeloos, goddeloos en zondig is.
Deze dingen kunnen niet worden verwijderd, omdat er invloeiing van de hemel in hun innerlijk gemoed is, hetwelk, zoals juist is opgemerkt, van boven gesloten is.
Het voornemen van de mens, dat zijn innerlijk gezicht of zijn gedachte bepaalt en bestuurt, is zijn wil; want wat de mens wil, neemt hij zich voor en wat hij zich voorneemt, houdt zijn gedachten bezig.
Is daarom zijn voornemen gericht naar de hemel, dan is ook zijn gedachte daarheen gericht en daarmee heel zijn gemoed, dat daardoor in de hemel is; hij ziet dan de voorwerpen van de wereld als beneden hem, zoals iemand van het dak van een huis naar beneden ziet.
Iemand dus wiens innerlijk gemoed geopend is, is in staat om het kwaad en de leugen te zien die in hem zijn, omdat deze beneden zijn geestelijk gemoed zijn.
De mens daarentegen wiens innerlijk niet geopend is, kan zijn eigen kwaad en leugen niet zien, omdat hij er in is en niet erboven verheven is.
Uit deze voorbeelden mag blijken vanwaar de mens wijsheid bezit en vanwaar zinneloosheid; wat verder zijn aard na de dood zal zijn, wanneer hij zich in vrijheid bevindt om te willen en te denken, te handelen en te spreken overeenkomstig zijn innerlijk.
Deze dingen worden vermeld, opdat geweten wordt wat het innerlijk van een mens is, ofschoon hij uiterlijk aan een ander gelijk schijnt te zijn.

533. Dat het niet zo moeilijk is, als gewoonlijk verondersteld wordt, om een leven te leiden dat naar de hemel voert, is ook hieruit duidelijk, dat alles wat de mens te doen heeft, wanneer er iets bij hem opkomt dat volgens zijn weten oneerlijk en onrecht is en waartoe hij genegen is, is vervolgens te denken dat het niet mag worden gedaan, omdat het tegen de Goddelijke wet is.
Indien de mens het zich tot een gewoonte maakt om zo te denken en zo door oefening een gewoonte vormt, wordt hij stap voor stap in vereniging met de hemel gebracht.
Naarmate nu de mens in vereniging met de hemel is gebracht, worden de hogere vermogens van zijn gemoed geopend; naarmate deze zijn geopend, ziet hij wat oneerlijk en onrecht is en

naarmate hij dit ziet, is hij ook in staat het af te leggen; want het is onmogelijk om enig kwaad af te leggen, dan nadat het eerst gezien is.
Dit is de staat waarin de mens door zijn vrije wil kan ingaan; want wie kan niet uit vrije wil op deze wijze denken? Maar wanneer hij een begin gemaakt heeft, dan bewerkt de Heer in hem het goede en leidt hem om niet slechts het kwade als kwaad te zien, maar ook om het niet te willen en er eindelijk een afkeer van te krijgen.
Dit is het wat de Heer bedoelt met de woorden in Mattheüs 11 :30: *Mijn juk is zacht en mijn last is licht.*
Men moet hier wel opmerken dat de moeilijkheden om op deze wijze te denken en zodoende het kwade te weerstaan, toenemen naarmate de mens uit de wil het kwade doet; want is dit het geval, dan gewent hij er zich aan totdat hij het ten slotte niet meer als kwaad beschouwt en het hem lief wordt.
Heeft hij het kwade werkelijk lief gekregen, dan bedenkt hij excuses en bevestigt zich erin door allerlei voorwendsels of leugens en noemt het uiteindelijk geoorloofd en goed.
Maar dit vindt bij hen plaats die op jeugdige leeftijd teugelloos in alle kwaad voorthollen en tegelijk Goddelijke dingen uit hun hart verbannen.

534. Er werd mij eens een voorstelling gegeven van de weg die naar de hemel leidt en van die, welke naar de hel leidt.
Ik zag een brede weg die naar de linkerhand of noordwaarts liep en een menigte geesten bewandelden die.
Op een afstand ontdekte ik een grote steen waar de brede weg eindigde.
Boven die steen waren twee wegen, de een liep links en de andere rechts in tegengestelde richting.
De weg links was nauw of eng en liep door het westen naar het zuiden en zo in het licht van de hemel; maar die rechts liep was breed en ruim en leidde hellende neerwaarts naar de hel.
Alle geesten schenen eerst dezelfde weg te bewandelen, totdat zij aan de grote steen kwamen waar de twee wegen uiteenliepen; als zij daar aankwamen, werden zij gescheiden.
De goeden wendden zich links en gingen de nauwe weg die naar de hemel leidt; maar de kwaden zagen de steen niet, vielen erover en bezeerden zich, en nadat zij waren opgestaan, renden zij de brede weg rechts op die naar de hel leidde.
Het werd mij later verklaard wat al deze bijzonderheden betekenden.
Onder de eerste, brede weg, die de goeden en kwaden tezamen bewandelden en waarop zij met elkaar als vrienden spraken, omdat er uiterlijk geen verschil bestond, worden zij verstaan die uiterlijk eerlijk en rechtvaardig leven en op het oog niet van elkaar worden onderscheiden.
De steen aan het einde van de weg, waarover de bozen vielen en vanwaar zij de weg die naar de hel liep afrenden, betekent de Goddelijke waarheid die geloochend wordt door hen die zich naar de hel keren, en in meer verheven zin is met deze steen het Goddelijk Menselijke van de Heer bedoeld.
Zij echter die de Goddelijke waarheid erkenden en daarbij de Goddelijkheid van de Heer, werden langs de weg geleid die naar de hemel voert.
Uit dit voorbeeld bleek mij verder dat beide, de kwaden en de goeden, uiterlijk hetzelfde leven leidden of dezelfde weg bewandelden, de een even gemakkelijk als de ander.
Zij die echter God van harte erkennen en in het bijzonder zij die het Goddelijk Menselijke van de Heer in de kerk erkenden, worden naar de hemel geleid, de anderen naar de hel.
De gedachten van de mensen die uitgaan van zijn voornemens of zijn wil, worden in het andere leven voorgesteld door wegen.
Naar het voorkwam waren er ook wegen te zien in volkomen overeenkomst met zulke gedachten van het voornemen, en iedereen wandelt ook in overeenstemming met de gedachten van zijn

voornemens.
Dus kunnen aan de wegen die de geesten bewandelen, hun aard en hun gedachten geweten worden.
Hierdoor is duidelijk, wat de Heer bedoelt met: *Gaat in door de enge poort; want wijd is de poort en breed is de weg die tot het verderf leidt, en velen zijn er die door deze ingaan.*
Want de poort is eng en de weg die tot het leven leidt is nauw, en weinigen zijn er, die dezelve vinden. (Mattheüs 7: 13, 14)
Hiermee is verklaard dat de weg die tot leven leidt, nauw is; niet omdat hij moeilijk te bewandelen is, maar omdat er weinigen zijn die hem vinden, zoals hier ook gezegd wordt.
Door de steen die aan het einde van de brede weg is geplaatst, en vanwaar twee wegen zijn te zien die in tegenovergestelde richtingen lopen, werd duidelijk gemaakt wat de Heer bedoelt met de woorden: *Hebt gijlieden niet gelezen wat geschreven is: de steen die de bouwlieden verworpen hebben, deze is tot een hoofd van de hoek geworden? Een ieder die op de steen valt, zal verpletterd worden.* (Lucas 20: 17, 18)
De steen betekent de Goddelijke waarheid en de steen (of rots) van Israël het Goddelijk Menselijke van de Heer; de bouwlieden zijn de leden van de kerk; het hoofd van de hoek is de plaats waar de twee wegen scheiden; vallen en verbroken worden is het loochenen en verdorven worden.

535. Het was mij verleend om te spreken met sommigen in het andere leven, die zich teruggetrokken hadden van de bezigheden van de wereld, om zich aan een vroom en heilig leven te wijden; en ook met sommigen die zich langs allerlei wegen hadden gekweld, omdat zij zich verbeeldden dat dit de weg was om de wereld te verloochenen en de lusten van het vlees te onderwerpen.
De meesten van hen hadden echter hierdoor een treurig leven verkregen en zich teruggetrokken van het leven in weldoen, dat alleen kan geleid worden door te leven in de wereld.
Zij konden daarom niet opgenomen worden in vereniging met de engelen, omdat hun leven een blijmoedig leven is door de zaligheid die zij innerlijk genieten, en die in goed doen en in werken van de naastenliefde bestaat.
Bovendien hadden zij die zich teruggetrokken hadden van de wereldse bezigheden, een hoge dunk van hun verdiensten en meenden dat zij zeker in de hemel zouden worden toegelaten, omdat zij de hemelse vreugde als billijk loon voor hun verdiensten aan zich toerekenden, echter niet wetende wat hemelse vreugde is.
Als zij dus tot de engelen worden toegelaten en in hun blijdschap, die zonder verdiensten is maar in de uitoefening en volbrenging van plichten en vriendelijke diensten bestaat, en in de zaligheid die ontspringt uit het goede dat zij doen, dan vervult hen verbazing, zoals bij mensen die geheel het tegendeel ondervinden van hetgeen zij hebben verwacht.
Daar zij nu niet in staat zijn om die blijdschap op te nemen, gaan zij weg en verenigen zich met hen die in de wereld een gelijk leven hebben geleid.
Zij die uiterlijk heilig hebben geleefd, die steeds in de plaatsen van aanbidding waren en er gebeden opzonden, die zichzelf hebben gekastijd, altijd om zichzelf hebben gedacht en meenden dat zij hierdoor meer geacht en geëerd zouden worden dan anderen en na de dood als heiligen zouden worden vermeld, komen in het andere leven niet in de hemel, omdat zij alles uitsluitend hebben gedaan met het oog op zichzelf.
En omdat zij de Goddelijke waarheden hebben onteerd door eigenliefde, waaronder zij die bedolven hebben, zijn sommigen zo onzinnig dat zij zichzelf goden wanen; daarom is hun lot in de hel onder hen die aan hen gelijk zijn.
Sommigen waren vol geslepenheid en bedrog; deze hebben hun deel in de hellen van de bedriegers.

Het zijn zulke personen, die door kunstgrepen en bedriegerijen een uiterlijk voorkomen van heiligheid hebben aangenomen om het mindere volk te doen geloven dat er een Goddelijke heiligheid in hen woonde.
Velen van de Rooms Katholieke heiligen zijn zodanig.
Met sommigen was het mij vergund te spreken en hun leven werd mij duidelijk getoond, zoals het in de wereld was geweest en zoals het later was geworden.
Deze dingen zijn vermeld opdat men zal weten dat het leven dat naar de hemel voert, niet een leven is van terugtrekking uit de wereld en dat een vroom leven zonder een weldoend leven, dat alleen in de wereld uitgeoefend kan worden, niet naar de hemel leidt; maar wel een weldoend leven, dat erin bestaat om oprecht en rechtvaardig te handelen bij elke gelegenheid, in elke bezigheid en in elke handeling, uit innerlijke en hemelse beweegredenen; en zo'n beweegreden is in dat leven, wanneer de mens recht en rechtvaardig handelt, omdat de Goddelijke wetten dit verlangen.
Zo'n leven is niet moeilijk, maar een vroom leven zonder weldoend leven, is wel moeilijk en voert bovendien van de hemel af, hoewel zovelen veronderstellen dat zo'n vroom leven wel naar de hemel leidt.

DEEL 3

OVER DE HEL

DE HEER REGEERT DE HELLEN

536. In het voorgaande waar over de hemel is gesproken, werd overal aangetoond, in het bijzonder in nr. 2 tot 6, dat de Heer de God van de hemelen is, en dat dus alle bestuur van de hemelen in de handen van de Heer is; en omdat de verhouding van de hemelen tot de hel en van de hellen tot de hemel is als van twee tegenovergestelden, die wederkerig tegen elkaar werken, en uit hun actie en reactie een evenwicht volgt waarin alle dingen verblijven, daarom moet, opdat volstrekt ieder ding in evenwicht gehouden wordt, Hij die deze regeert ook gene regeren; want tenzij dezelfde God opstanden bedwong in de hel en de krankzinnigheden aldaar tegenging, zou het evenwicht ten gronde gaan en met het evenwicht het geheel.

537. Maar hier moet eerst iets over het evenwicht gezegd worden; het is bekend dat wanneer twee dingen wederkerig tegen elkaar inwerken en wanneer het ene evenveel terugwerkt en tegenstand biedt als het andere werkt en voortdrijft, geen van beide enige kracht heeft, omdat aan weerskanten een gelijke macht is; en in dit geval kan op elk van beide dingen naar believen door een derde worden ingewerkt; want wanneer twee dingen door gelijke tegenstand geen kracht bezitten, doet de kracht van een derde ding alles, en werkt even gemakkelijk alsof er geheel geen tegenstand was.
Een zodanig evenwicht is er tussen de hel en de hemel, maar het is geen evenwicht als tussen twee die met lichamelijk geweld strijden, terwijl de kracht van de ene gelijk is aan de kracht van de andere, maar het is een geestelijk evenwicht, namelijk tussen het valse en het ware en tussen kwaad en goed; uit de hel wordt voortdurend het valse uit het kwade geademd en uit de hemel voortdurend waarheid uit het goede; het is dit geestelijk evenwicht dat veroorzaakt dat de mens in de vrijheid van denken en willen is, want wat de mens ook denkt en wil, het heeft betrekking óf op het kwade en het daaruit voortvloeiende valse óf op het goede en het ware daaraan ontleend. Vandaar dat, wanneer hij in dit evenwicht verkeert, hij in de vrijheid is om óf kwaad en het daaruit ontstane valse uit de hel toe te laten en te ontvangen, óf goed en de daaruit voortvloeiende waarheid uit de hemel toe te laten en te ontvangen.
In dit evenwicht wordt ieder mens door de Heer gehouden, omdat Hij zowel de hel als de hemel regeert.
Waarom evenwel de mens door dit evenwicht in deze vrijheid gehouden wordt en waarom het kwade en het valse door de Goddelijke macht niet van hem verwijderd worden en het goede en ware hem bijgebracht worden, zal in de volgende bladzijden elk in zijn eigen hoofdstuk verhaald worden.

538. Het werd mij enige malen toegestaan de sfeer van het valse uit het kwade dat uit de hel vloeit, te bemerken; het. was als een voortdurende poging om het goede en ware te verwoesten, gepaard met toorn en als het ware woede over de onmacht dit te doen; en vooral als een poging om het Goddelijke in de Heer te verwoesten en te vernietigen, en dit omdat uit Hem al het goede en ware is.
Uit de hemel daarentegen werd een sfeer van waarheid uit het goede bemerkt, waardoor de woede van de poging die uit de hel opsteeg, beteugeld werd; vandaar evenwicht.
Van deze sfeer uit de hemel werd opgemerkt dat zij van de Heer alleen kwam, ofschoon zij scheen te komen van de engelen in de hemel.

Dat zij kwam van de Heer alleen en niet van de engelen, was omdat elke engel in de hemel erkent dat niets goeds of waars uit hemzelf is, maar alles uit de Heer.

539. Alle macht in de geestelijke wereld behoort aan het ware uit het goede en in het geheel geen macht aan het valse uit het kwade.
Dat alle macht aan het ware uit het goede behoort, is omdat het Goddelijke Zelf in de hemel het Goddelijke goede en het Goddelijke ware is en omdat alle macht aan het Goddelijke behoort.
Dat in het geheel geen macht aan het valse uit het kwade behoort, is omdat macht alleen aan het ware uit het goede behoort, en omdat in het valse uit het kwade niets waars uit het goede is.
Vandaar dat alle macht in de hemel is en geen in de hel, want eenieder in de hemel is in waarheden uit het goede en eenieder in de hel in valsheden uit het kwade, want niemand wordt in de hemel toegelaten voordat hij in waarheden uit het goede is; evenmin wordt iemand in de hel geworpen voordat hij in valsheden uit het kwade is.
Dat dit zo is, kan gezien worden in de hoofdstukken waar de eerste, tweede en derde staat van de mens na de dood behandeld zijn (nr. 491 tot 520), en dat alle macht van het ware uit het goede is, in het hoofdstuk over de macht van de engelen in de hemel (nr. 228 tot 233).

540. Dit nu is het evenwicht tussen de hemel en de hel: zij die in de wereld der geesten zijn, zijn in dat evenwicht, want de wereld der geesten is midden tussen de hemel en de hel; en daardoor worden ook alle mensen in de wereld in een gelijksoortig evenwicht gehouden, want de mensen in de wereld worden door de Heer geregeerd door middel van geesten die in de wereld der geesten zijn, hetgeen later in zijn eigen hoofdstuk behandeld zal worden.
Zo'n evenwicht zou niet mogelijk zijn, als de Heer niet zowel de hemel als de hel regeerde en aan beide zijden matigde; want anders zouden valsheden uit het kwade het overwicht bekomen en de eenvoudige goeden aandoen die in de laagste gedeelten van de hemel zijn, en die zouden gemakkelijker bedorven worden dan de engelen zelf, en zo zou het evenwicht ten gronde gaan, en met het evenwicht de vrijheid van de mensen.

541. De hel is op dezelfde wijze verdeeld in gezelschappen als de hemel, en in elk van beide zijn er evenveel; want elk gezelschap in de hemel heeft een aan zich tegenovergesteld gezelschap in de hel, en dit ter wille van het evenwicht.
Maar de gezelschappen in de hel zijn onderscheiden volgens boosheden en de daaruit volgende valsheden, omdat de gezelschappen in de hemel verschillen volgens goedheden en daarvan afgeleide waarheden.
Dat aan elk goed (ding) een kwaad tegenovergesteld is en aan elke waarheid een onwaarheid, kan verstaan worden uit het feit dat geen van beide iets is zonder betrekking op zijn tegenovergestelde en dat de aard en de graad van een ding bekend worden door zijn tegenovergestelde, en ook dat daaruit alle waarneming en gewaarwording ontstaat.
Daarom beschikt de Heer voortdurend dat elk gezelschap van de hemel zijn tegenovergestelde heeft in een gezelschap van de hel en dat er tussen deze evenwicht is.

542. Daar de hel in evenveel gezelschappen verdeeld is als de hemel, zijn er ook evenveel hellen als gezelschappen van de hemel; want elk gezelschap van de hemel is een hemel in kleinere vorm (zie boven nr. 51 tot 58), en zo is ook elk gezelschap van de hel een hel in kleinere vorm.
Daar er in het algemeen drie hemelen zijn, zijn er, in het algemeen beschouwd, ook drie hellen.
De laagste hel is tegenovergesteld aan de binnenste of derde hemel, de middelste hel aan de middelste of tweede hemel en de hoogste hel aan de laagste of eerste hemel.

543. Over de wijze waarop de hellen door de Heer bestuurd worden, mag in weinig woorden verhaald worden.
In het algemeen worden de hellen geregeerd door de algemene toevloed van Goddelijke goedheid en Goddelijke waarheid uit de hemelen, waardoor de algemene pogingen die voortkomen uit de hellen, gebreideld en bedwongen worden; en zij worden ook geregeerd door de bijzondere toevloed uit elke hemel en uit elk gezelschap van de hemel.
In het bijzondere worden de hellen geregeerd door engelen, aan wie het gegeven is te zien in de hellen en de aldaar voorkomende krankzinnigheden en de beroeringen te bedwingen.
Soms worden ook engelen daarheen gezonden om die krankzinnigheden en beroeringen door hun aanwezigheid te matigen, maar in het algemeen worden allen die in de hellen zijn, geregeerd door vrees.
Sommigen worden geregeerd door vrees die hun in de wereld ingeplant en sedertdien bijgebleven is; maar aangezien deze vrees niet voldoende is en ook langzamerhand vermindert, worden zij geregeerd door de vrees voor straf, waardoor zij voornamelijk teruggehouden worden van kwaad te doen.
De straffen in de hel zijn velerlei, lichte en zware, volgens het kwaad.
In de regel worden de boosaardigste geesten, die boven de anderen in sluwheid en list uitmunten en in staat zijn de overigen door straffen en daaruit voortkomende vrees in gehoorzaamheid en slavernij te houden, over dezen geplaatst; maar deze bestuurders durven niet buiten de hun voorgeschreven grenzen te gaan.
Het is opmerkenswaardig dat het enige middel om het geweld en de woede van de helse geesten te bedwingen, de vrees voor straf is.
Er is geen ander middel.

544. Tot nu toe heeft men in de wereld geloofd dat er één duivel is die aan het hoofd van de hellen staat, en dat hij geschapen werd als een engel des lichts, maar later in opstand gekomen zijnde, met zijn bende in de hel geworpen werd.
Dit wordt geloofd omdat in het Woord gesproken wordt van de Duivel en van Satan, alsmede van Lucifer, en omdat het Woord hier verstaan is volgens de letterlijke zin.
Maar zowel door de Duivel als door Satan wordt hel bedoeld; door de Duivel die hel, die achteraf is en waar de allerslechtsten wonen, die kwade genieën genoemd worden, en door Satan de hel die vooraan ligt en waar de inwoners niet zo boosaardig zijn; zij worden kwade geesten genoemd.
Lucifer beduidt degenen die uit Babel en Babylonië zijn; zij zijn degenen die hun heerschappij tot in de hemel uitstrekken.
Dat er niet één duivel is aan wie de hellen onderworpen zijn, is ook duidelijk uit het feit, dat allen in de hellen, gelijk allen in de hemelen, uit het menselijk geslacht zijn, (zie nr. 311 tot 317), en dat er van het begin van de schepping af tot deze tijd myriaden en myriaden zijn, van wie elk een dusdanige duivel is, als hij in de wereld door zijn strijd tegen het Goddelijke was.
Zie over dit onderwerp nr. 311 en 312.

DE HEER WERPT NIEMAND IN DE HEL MAAR ELKE GEEST DOET HET ZICHZELF

545. Bij sommige mensen is de mening sterk geworden, dat God Zijn gezicht van de mens afwendt, hem van Zich afstoot en in de hel werpt en dat Hij op hem vertoornd is tengevolge van zijn slechtheid.
Sommigen gaan zelfs verder, menende dat God de mens straft en hem kwaad aandoet.
Zij versterken zich in deze mening door de letterlijke betekenis van het Woord waarin dergelijke

meningen uitgesproken worden, niet wetende dat de geestelijke betekenis van het Woord, die de letterlijke betekenis verklaart, geheel anders is, en dat dientengevolge de waarachtige leer van de kerk, die uit de geestelijke betekenis van het Woord is, iets anders leert, namelijk dat de Heer nooit Zijn aangezicht van de mens afkeert, hem nooit van zich afwerpt, dat Hij nooit iemand in de hel werpt en nooit vertoornd is.
Ieder, wiens geest in een toestand van verlichting is, bemerkt dit wanneer hij het Woord leest, alleen doordat God de goedheid zelve is, de liefde zelve en de genade zelve, en doordat de goedheid zelve aan niemand vermag kwaad te doen en de liefde zelve en de genade zelve niet vermogen de mens van zich af te werpen, omdat dit in strijd is met hun wezen zelf en dientengevolge in strijd met de Goddelijke natuur.
Daarom zien zij die met een verlichte geest denken wanneer zij het Woord lezen, duidelijk dat God zich nooit van de mens afwendt, en omdat Hij zich nooit van hem afwendt, Hij hem behandelt met goedheid, met genade en met liefde, dat is, dat Hij het goede voor hem wil, dat Hij hem liefheeft en hem genadig is.
Uit deze gevolgtrekkingen bemerken zij dat de letterlijke betekenis van het Woord, waarin dergelijke dingen gezegd worden, een geestelijke zin in zich verbergt, volgens welke de boven aangehaalde uitdrukkingen verklaard moeten worden, die in hun letterlijke betekenis voor het bevattingsvermogen van de mens geschikt zijn en volgens zijn eerste en meest algemene denkbeelden gesproken werden.

546. Zij die in een toestand van verlichting zijn, zien verder dat goed en kwaad twee tegenovergestelde zijn, dat zij aan elkaar tegenovergesteld zijn als de hemel aan de hel en dat al het goede uit de hemel is en al het kwade uit de hel en dat het Goddelijke van de Heer de hemel maakt, (nr. 7 tot 12), dat van de Heer niets dan goed in de mens vloeit, van de hel niets dan kwaad en dat de Heer zodoende de mens voortdurend van het kwaad wegvoert en naar het goede leidt en dat de hel de mens voortdurend in het kwaad leidt.
Indien de mens niet tussen beide in zou zijn, zou hij geen vermogen tot denken en geen wil hebben, zoveel te minder vrijheid of keuze hebben, want dit alles ontvangt hij uit het evenwicht tussen goed en kwaad.
Indien dus de Heer zich afwendde en de mens alleen aan het kwaad overliet, zou hij niet meer mens zijn.
Hieruit is het duidelijk dat de Heer met het goede in iedere mens invloeit, evenzeer in de goede als in de kwade mens, maar met dit verschil, dat Hij een kwade voortdurend van het kwaad wegvoert en de goede mens voortdurend naar het goede leidt; de oorzaak van het verschil is in de mens gelegen, omdat hij de ontvanger is.

547. Hieruit kan vastgesteld worden dat de mens het kwaad doet uit de hel en het goede uit de hemel; maar omdat de mens gelooft dat hij alles wat hij doet, uit zichzelf doet, blijft het kwaad dat hij verricht, hem aankleven als zijn eigen, en zo is de mens de oorzaak van zijn eigen kwaad en niet de Heer.
Het kwaad in de mens is een hel in zijn binnenste, want hetzij wij van kwaad spreken hetzij van een hel, het is hetzelfde.
Daar nu de mens de oorzaak van zijn eigen kwaad is, werpt hij zichzelf in de hel en niet de Heer; en zo ver staat de Heer af Van de mens in de hel te voeren, dat Hij hem uit de hel bevrijdt voor zover hij niet meer in zijn kwaad wil zijn en daarin behagen schept.
Elke wil, wens en begeerte blijft de mens na zijn dood bij (nr. 470 tot 484) en wie het kwade wil en liefheeft in de wereld, die wil en bemint hetzelfde kwaad in het andere leven en hij laat dan niet meer toe dat hij ervan afgeleid wordt.
Vandaar dat de mens die in het kwaad verkeert, aan de hel gebonden is en daar werkelijk is voor

zover zijn geest betreft, en dat hij na de dood niets vuriger begeert dan daar te zijn, waar zijn eigen kwaad is.
Hieruit blijkt dat de mens na de dood zichzelf in de hel werpt en niet de Heer.

548. Hoe dit geschiedt, wordt nu uiteengezet.
Wanneer de mens het andere leven binnentreedt, wordt hij eerst door engelen ontvangen die hem alle diensten bewijzen en ook met hem over de Heer, de hemel en het leven van de engelen spreken en hem in goede en ware dingen onderwijzen.
Maar als hij zodanig is dat hij inderdaad deze dingen in de wereld wist, maar ze in zijn hart ontkende of verachtte, verlangt hij na een korte samenspraak van hen weg te zijn en zoekt hij naar een gelegenheid om zich te verwijderen.
Wanneer de engelen dit merken, verlaten zij hem; hij komt dan in aanraking met anderen, totdat hij zich voegt bij geesten die in een dergelijk kwaad zijn als hij zelf (zie nr. 445 tot 452).
Zodra dit geschiedt, keert hij zich van de Heer weg en wendt zijn gezicht naar de hel, met welke hij in de wereld verbonden was en waar zij zijn die in een dergelijk kwaad verkeren.
Hieruit blijkt dat de Heer elke geest door middel van engelen tot zich trekt en ook door een invloeiing uit de hemel, maar dat de geesten die in het kwaad zijn, zich geheel en al verzetten en zich als het ware van de Heer wegrukken; zij worden door hun eigen kwaad en dus door de hel als door een touw getrokken.
En omdat zij door hun liefde tot het kwaad gewillig zijn om getrokken te worden, is het duidelijk dat zij zich vrijelijk in de hel werpen.
Dat dit zo is, kan door de mensen in de wereld niet geloofd worden wegens hun denkbeelden over de hel; en het schijnt ook niet zo in het andere leven, maar geheel anders voor de ogen van hen die buiten de hel zijn; evenwel niet bij hen die zich erin werpen, want zij gaan er vanzelf in en zij die er uit een vurige begeerte naar kwaad ingaan, schijnen er hals over kop, met het hoofd omlaag en de voeten naar boven, ingeworpen te worden.
Vanwege deze schijn lijkt het alsof zij door de Goddelijke macht in de hel geworpen worden.

549. De Heer kan door zijn Goddelijk Wezen, dat Goedheid, Liefde en Genade is, niet op gelijke wijze met elke mens handelen, omdat boosheden en de daaruit voortvloeiende valsheden niet alleen Zijn Goddelijke invloeiing in de weg staan en verzwakken, maar haar ook verwerpen; want boosheden en de daaruit volgende valsheden zijn als zwarte wolken, die zich tussen de zon en het oog van de mensen plaatsen en de glans en de helderheid van haar licht wegnemen, niettegenstaande de zon hen voortdurend tracht te verdrijven, want zij is achter hen en werkt en laat toch nog gedurig een schaduwachtig licht door verschillende indirecte doorgangen in het oog van de mens vallen.
Het is hetzelfde in de geestelijke wereld; de zon is daar de Heer en de Goddelijke liefde, nr. 116 tot 140; het licht is daar het Goddelijke ware, nr. 126 tot 140, de zwarte wolken zijn daar valsheden uit het kwaad voortkomend; de ogen zijn het verstand.
In zoverre als iemand daar in de valsheden uit het kwaad is, in zoverre is hij ook door zulk een wolk omgeven, zwart en dicht volgens de graad van het kwaad.
Uit deze vergelijking blijkt dat de Heer voortdurend bij eenieder tegenwoordig is, maar dat hij op verschillende wijze ontvangen wordt.

550. Kwade Geesten worden in de geestenwereld zwaar gestraft, opdat zij door straffen ervan afgeschrikt worden om kwaad te doen.
Dit ook schijnt het werk van de Heer te zijn, niettegenstaande geen straf van de Heer komt, maar van het kwaad zelf; want het kwaad is zozeer met zijn straf verbonden, dat zij niet gescheiden kunnen worden.

Want de helse troep begeert en bemint niets meer dan om kwaad te doen en vooral om anderen straf en marteling aan te doen.
Daarom doen zij kwaad aan en bestraffen zij iedereen die niet door de Heer beschermd wordt, en daar allen die kwaad doen uit een kwaad hart de bescherming van de Heer verwerpen, snellen helse geesten op hen af en straffen hen.
Dit kan enigszins opgehelderd worden door misdaden en hun straffen in de wereld, waar zij ook verbonden zijn; want de wetten schrijven een zekere straf voor elke misdaad voor en daarom snelt eenieder die de misdaad binnensnelt ook de straf in.
Het enige verschil is, dat een misdaad in de wereld verborgen kan blijven, maar niet in het andere leven.
Uit al deze beschouwingen volgt dat de Heer aan niemand kwaad doet en dat zijn verhouding tot de kwaaddoener is als die van een koning, een rechter of van een wet, waarbij geen van deze drie de oorzaak is van de straf is, omdat geen van drie de oorzaak was van het kwaad bij de kwaaddoener.

DAT ALLEN DIE IN DE HEL ZIJN, IN BOOSHEDEN EN DAARUIT AFGELEIDE VALSHEDEN VERKEREN, DIE ONTSTAAN UIT EIGENLIEFDE EN LIEFDE TOT DE WERELD

551. Allen die in de hellen zijn, verkeren in boosheden en daaruit afgeleide valsheden en er is niemand in boosheden en tegelijkertijd in waarheden.
De meeste slechte mensen in de wereld kennen de geestelijke waarheden, die de waarheden van de kerk zijn; want zij hebben ze van hun kindsheid af geleerd en later wordt dit bevestigd door prediking, door het lezen van het Woord en door hun eigen gesprekken daaromtrent.
Sommigen brengen anderen er zelfs toe te geloven dat zij in hun hart Christenen zijn, omdat zij van de waarheden met geveinsde genegenheid kunnen spreken en schijnbaar oprecht kunnen handelen, alsof hun daden het gevolg zijn van een geestelijk geloof.
Maar deze mensen, die in hun binnenste denken in strijd met deze waarheden en zich onthouden van kwaad te doen in overeenstemming met hun gedachten, alleen uit vrees voor de burgerlijke wetten of wegens te behalen goede naam, roem of winst, zijn allen in hun hart kwaad en verkeren in goedheden en waarheden, niet voor zover het hun geest, maar alleen voor zover het hun lichaam betreft.
Wanneer daarom uitwendige dingen in het andere leven ontnomen en de innerlijke dingen, die aan hun geest eigen zijn, geopenbaard worden, zijn zij geheel en al in boosheden en valsheden en niet in enige waarheden en goedheden; en het wordt dan duidelijk dat goede en ware dingen alleen in hun geheugen als kundigheden bestonden, die zij in gesprekken bij wijze van voorwendsel te voorschijn brachten, wanneer zij het goede veinsden als voortkomende uit geestelijke liefde en geloof.
Wanneer zulke geesten in hun innerlijke dingen gelaten worden en bijgevolg in hun boosheden, kunnen zij niet meer waarheden spreken maar alleen valsheden, omdat zij dan uit valsheden spreken; want het is onmogelijk uit valsheden waarheden te spreken, omdat zulk een geest niets is dan zijn eigen kwaad en het valse uit het kwade voortkomt.
Elke kwade geest wordt in deze toestand gebracht alvorens hij in de hel geworpen wordt (zie nr. 499 tot 512); en dit heet verwoest worden voor zover goede en ware dingen betreft; maar deze verwoesting is niets meer dan toelating tot de innerlijke dingen, of tot de zelfheid van geest, die de geest zelf is (zie nr. 425-552).
Wanneer de mens zodanig is na de dood, is hij niet meer een mens geest, zoals in zijn eerste staat (waarover boven in nr. 491-498), maar een werkelijke geest, want hij, die werkelijk een geest is,

heeft een gezicht en lichaam overeenkomende met zijn innerlijke dingen, die van het gemoed zijn en dus is zijn uitwendige vorm het type of beeld van zijn innerlijk.
Deze toestand wordt bereikt, nadat de eerste en de tweede staat doorgegaan zijn, en dan kan met één oogopslag de aard van de geest onderkend worden, niet alleen aan het gezicht, maar ook aan het lichaam, de spraak en de gebaren.
Daar hij nu zichzelf is, kan hij nergens anders zijn dan waar zijn gelijken zijn, want in de geestelijke wereld is een algemene mededeling van genegenheden en gedachten, zodat een geest naar zijn gelijken geleid wordt als ware het uit zichzelf, omdat hij hen zoekt uit zijn eigen genegenheid en het aangename daarvan.
Hij keert zich tot hen, want zo ademt hij zijn leven of haalt vrij adem, hetgeen niet zo is wanneer hij zich naar een andere richting wendt.
Men dient te weten dat de gemeenschap met anderen in de geestelijke wereld geschiedt volgens de wending van het gelaat en dat ieder voortdurend diegenen voor zijn gelaat heeft, die in gelijke liefde als hijzelf zijn.
Dit blijft geschieden in elke wending van het lichaam (zie 151).
Vandaar dat alle helse geesten zich afkeren van de Heer naar de diepe duisternis, een duisternis die in de geestelijke wereld dezelfde plaats inneemt als de zon en de maan in de natuurlijke wereld.
Vandaar ook dat de engelen van de hemel zich naar de Heer keren als naar de zon en de maan van de hemel (zie nr. 123, 143, 144, 151).
Uit deze beschouwingen kan nu opgemaakt worden dat allen die in de hellen zijn, in boosheden en daaruit voortvloeiende valsheden zijn, en ook dat zij naar hun eigen begeerten gekeerd zijn.

553. Alle geesten in de hellen, gezien in enige sterkte van hemels licht, schijnen in de vorm van hun eigen kwaad, want voor ieder bestaat een beeltenis van zijn eigen kwaad, omdat bij iedereen de innerlijke en de uitwendige dingen in eenheid handelen en de innerlijke dingen en de uitwendige dingen zichtbaar gemaakt worden, zoals het gelaat, het lichaam, de spraak en de gebaren.
Zodoende is hun karakter op het eerste gezicht bekend.
In het algemeen zijn het vormen van verachting van anderen, van bedreiging tegen degenen die hen niet eerbiedigen, van allerlei haat en van allerlei wraak.
In deze vormen schijnen woestheid en wreedheid vanuit het binnenste door, maar wanneer anderen hen prijzen, eerbiedigen en aanbidden, trekt hun gelaat samen en schijnt blij te zijn als door genoegen.
Het is niet mogelijk al deze vormen in weinig woorden te beschrijven, zoals zij werkelijk toeschijnen, want geen twee zijn aan elkaar gelijk; maar er is toch een algemene gelijkenis tussen diegenen die in gelijk kwaad en daardoor in gelijk gezelschap zijn.
Deze algemene gelijkenis, gelijk een basis van gemeenschappelijke afleiding, is de grondslag van elk gelaat en de oorzaak van zekere gelijkenis.
In het algemeen zijn hun gezichten akelig en zonder leven, als van een lijk; sommige zijn zwart, sommige vurig als toortsen, andere misvormd door puisten, wratten en zweren; bij velen is geen gezicht herkenbaar, maar in plaats daarvan iets harigs of benigs en soms niets dan tanden.
Hun lichamen zijn ook monsterachtig en hun spraak is de spraak van toorn of haat of wraak, want ieder spreekt uit zijn eigene het valse en zijn stem klinkt uit zijn eigen kwaad.
Kortom, zij zijn allen beelden van hun eigen hel.
Het is mij niet gegeven geworden om de vorm van de algemene hel zelf te zien, maar mij is gezegd, dat gelijk de algemene hemel in zijn geheel op één mens gelijkt (zie nr. 59-67), de algemene hel als geheel op één duivel gelijkt en dus door de beeltenis van één duivel voorgesteld kan worden (zie nr. 544); maar het is mij dikwijls geopenbaard in welke vorm de bijzondere

hellen of helse gezelschappen zijn, want aan hun openingen, die de poorten van de hel genoemd worden, verschijnt meestal een monster dat in het algemeen de vorm van degenen die binnen zijn voorstelt.
De woestheden van hen die daar zijn, worden tegelijkertijd voorgesteld door akelige en afgrijselijke dingen die ik nalaat in bijzonderheden te vermelden.
Maar het verdient bekend te zijn dat de helse geesten aldus schijnen in het licht van de hemel, maar onder elkaar schijnen zij als mensen en dit door de genade van de Heer, opdat zij voor elkaar niet even walgelijk zouden zijn als zij de engelen toeschijnen; maar deze genadige schijn is een onwaarheid, want zodra enig licht uit de hemel binnenkomt, worden hun menselijke gedaanten in monsterachtige veranderd, welke hun waarachtig karakter voorstellen, waarover boven; want in het licht van de hemel schijnt alles zoals het inderdaad is.
Vandaar ook dat zij het licht van de hemel ontvluchten en zich in hun eigen licht werpen, dat gelijk is aan gloeiende kool en in sommige gevallen als dat van brandende zwavel.
Dit licht wordt in zuivere duisternis veranderd wanneer enig licht uit de hemel erop valt, en vandaar dat gezegd wordt dat de hellen in dichte duisternis en duisternis zijn en dat dichte duisternis en duisternis valsheden beduiden, zoals zij in de hel voorkomen.

554. Uit deze blik op de monsterachtige gedaanten van geesten in de hel, die, zoals gezegd is, alle vormen zijn van verachting voor anderen, van bedreiging tegen degenen die hen niet eren en eerbiedigen, en van haat en wraak tegen degenen die hen niet begunstigen, blijkt dat zij algemene typen zijn van eigenliefde en van liefde tot de wereld en dat de boosheden, waarvan zij bijzondere vormen zijn, hun oorsprong in die twee liefden hebben.
Het is mij ook uit de hemel gezegd en door vele ervaring bevestigd, dat deze twee liefden - eigenliefde en wereldliefde - de hellen regeren en tevens de hellen uitmaken en ook dat deze twee liefden van de hel en de twee liefden van de hemel lijnrecht aan elkaar tegenovergesteld zijn.

555. Aanvankelijk verwonderde ik mij erover hoe het mogelijk was dat liefde voor zichzelf en liefde voor de wereld *zo* duivels zijn, en dat degenen die in deze liefde verkeren voor het oog *zo* monsterachtig zijn, omdat in de wereld weinig over de eigenliefde gedacht wordt en omdat hoogmoed, wat de uitwendige verheffing van het gemoed is, alleen als eigenliefde beschouwd wordt omdat hij voor het oog kenbaar is.
Men meent dat eigen liefde, wanneer zij niet zo opgeblazen is, het vuur van het leven is, waardoor de mens geprikkeld wordt tot het streven naar ambten en het verrichten van diensten. Men denkt dat wanneer de mens daar geen eer en roem in zag, zijn gemoed *zou* versuffen en men vraagt: 'Wie heeft ooit iets waardigs, iets nuttigs of iets gedenkwaardigs gedaan dan om door anderen of in het gemoed van anderen gevierd of geëerd te worden; en waarvan komt dat anders dan van het vuur van de liefde voor roem en eer en bijgevolg Voor zichzelf ?' Vandaar dat men in de wereld niet weet dat eigenliefde de liefde is die in de hel regeert en bijgevolg in de mens een hel maakt.
Daarom is het noodzakelijk deze liefde eerst te beschrijven en aan te tonen dat alle boosheden en daaruit voortkomende valsheden in die liefde een oorsprong hebben.

556. Liefde voor zichzelf is voor zichzelf alleen het goede willen en voor anderen niet dan alleen om eigen wil, zelfs niet voor de kerk, het vaderland of enig gezelschap van mensen; ook het aan hen bewijzen van weldaden alleen terwille van eigen naam of eer of roem, want tenzij deze gezien worden in de diensten die een mens aan anderen bewijst, zegt hij in zijn hart: 'Waartoe dient dit? Waarom *zou* ik het doen? Wat voordeel brengt het mij?' en *zo* laat hij het na.
Hieruit volgt dat hij die in liefde voor zichzelf is, de kerk niet liefheeft noch zijn vaderland noch de maatschappij noch enig nut, maar alleen zichzelf.

Zijn enige genoegen is het genieten van zijn eigenliefde en aangezien het genoegen dat uit liefde voortkomt, het leven van een mens uitmaakt, is zijn leven een leven voor zichzelf en een leven voor zichzelf is een leven uit hetgeen de mens eigen is, en het eigene in de mens, in zichzelf gezien, is niets dan kwaad.
Hij die zichzelf liefheeft, heeft ook de zijnen lief, die in het bijzonder zijn kinderen en kleinkinderen zijn en in het algemeen allen die hetzelfde met hem doen als zij, die hij de zijnen noemt.
Deze liefhebben is ook zichzelf liefhebben, want hij beschouwt hen als in zichzelf en zichzelf als in hen; onder degenen die hij de zijnen noemt, zijn ook allen die hem prijzen, eren en vleien.

557. Uit een vergelijking met hemelse liefde kan de hoedanigheid van de liefde voor zichzelf vastgesteld worden.
Hemelse liefde is het liefhebben van het nut terwille van het nut, of van het goede terwille van het goede dat een mens aan de kerk, het_vaderland, de menselijke maatschappij en zijn medeburger bewijst; want dit is God en zijn naaste liefhebben, omdat alle nut en alle goede dingen van God afkomstig zijn en ook de naaste zijn, die bemind moet worden.
Maar hij die ze liefheeft om eigen wil, heeft ze slechts lief als dienstknechten, omdat zij hemzelf dienen.
Hieruit volgt dat hij die in liefde voor zichzelf is, wil dat de kerk, zijn vaderland, menselijke genootschappen en zijn medeburgers hem dienen en hij hen niet dienen zal.
Want hij stelt zich boven hen, en hen beneden zich.
Vandaar dat voor zover iemand in liefde voor zichzelf is, hij zich ook in zoverre van de hemel verwijdert, omdat hij zich van hemelse liefde verwijdert.

558. Bovendien wordt iemand, voor zover hij in hemelse liefde is, die bestaat in het liefhebben van nut en van het goede en in het aangedaan worden met vreugde van het hart in het verrichten hiervan ter wille van de kerk, het vaderland, de menselijke maatschappij en de medeburger, in zoverre ook door de Heer geleid, omdat die liefde de liefde is waarin hij verkeert en die van Hem afkomstig is.
Maar in zoverre als iemand in de liefde voor zichzelf is, welke liefde bestaat in het verrichten van nut en goede dingen terwille van zichzelf en voor zover iemand door zichzelf geleid wordt, wordt hij niet door de Heer geleid.
Hieruit volgt eveneens dat voor zover iemand zichzelf liefheeft, hij zich van het Goddelijke en dus ook van de hemel verwijdert.
Door zichzelf geleid worden is geleid worden door het eigene in zich en het eigene van de mens is niets anders dan kwaad.
Want het is zijn erfelijk kwaad, dat bestaat uit het zichzelf liefhebben boven God en de wereld boven de hemel.
De mens wordt in zijn eigenlijke natuur en dus in zijn erfelijke boosheden toegelaten, telkens wanneer hij zich beschouwt in de goede dingen die hij doet, want hij ziet van de goede dingen naar zichzelf en niet van zichzelf naar de goede dingen en daardoor maakt hij in het goede een beeld van zichzelf en niet van het Goddelijke.
Dat dit zo is, werd mij ook door ervaring bevestigd.
Er zijn kwade geesten van wie de woningen zich bevinden in het middelste kwartier tussen het noorden en het westen onder de hemelen, en die de kunst verstaan om rechtschapen geesten in hun eigene en zodoende in allerlei boosheden toe te laten.
Zij doen dit door hen toe te laten in gedichten omtrent zichzelf, hetzij openlijk door loftuitingen en eerbewijzen, hetzij heimelijk door hun genegenheden naar henzelf te keren; en voor zover zij dit verrichten, voor zover wenden zij ook de gezichten van de rechtschapen geesten van de hemel

af, verduisteren hun verstand en brengen de boosheden van hun eigenlijke natuur te voorschijn.

558 b. Dat de eigenliefde aan de naastenliefde tegenovergesteld is, kan gezien worden uit de oorsprong en het wezen van beide.
De naastenliefde bij degene die in liefde voor zichzelf is, begint bij hemzelf, want het wordt gezegd dat ieder zichzelf het naast is, en gaat voort van hem als middelpunt naar allen die één met hem maken, met een vermindering volgens de graden van samenvoeging met hem door liefde.
Allen die buiten deze kring staan, worden van geen waarde geacht, en zij die er tegen gericht zijn en tegen de boosheden van de leden ervan, worden als vijanden beschouwd, hoedanig hun karakter ook mag zijn, en hoe wijs, braaf, oprecht of rechtvaardig zij ook zijn.
Maar Geestelijke liefde jegens de naaste begint bij de Heer en gaat uit van Hem als van een middelpunt naar allen die met Hem verbonden zijn door liefde en geloof, en gaat voort volgens de hoedanigheid van hun geloof en hun liefde.
Hieruit blijkt dat de naastenliefde beginnende bij de mens, tegenovergesteld is aan de naastenliefde die uit de Heer begint, en dat gene voortschrijdt tot het kwaad, omdat zij uit het eigene in de mens komt, en deze tot het goede, daar zij van de Heer komt, die het goede zelf is.
Het is eveneens duidelijk dat de naastenliefde die van de mens en het eigene in hem komt, lichamelijk is, maar dat de naastenliefde die van de Heer komt hemels is.
Kortom, de liefde voor zichzelf maakt het hoofd van de mens waarin zij is, en hemelse liefde maakt voor hem de voeten.
Hierop staat hij, en wanneer het hem niet dient, treedt hij het met voeten.
Vandaar schijnt het dat zij die in de hel geworpen worden, het hoofd omlaag naar de hel en de voeten omhoog naar de hemel gericht hebben (zie nr. 548).

559. De liefde voor zichzelf is ook zodanig, dat voor zover de teugels ervan gevierd worden, dat wil zeggen voor zover uitwendige banden verwijderd worden, welke zijn de vrees voor de wet en haar straffen, vrees voor verlies van goede naam, eer, weelde, ambt en leven, zij in zoverre voortsnelt, totdat zij ten slotte niet alleen de gehele wereld, maar ook de gehele hemel en het Goddelijke zelfs wil regeren, geen grens of einde kennende.
Deze neiging ligt verborgen in ieder die in liefde voor zichzelf is, ofschoon zij niet duidelijk is aan de wereld waar bovengenoemde banden haar terughouden.
Dat dit zo is, kan iedereen zien in heren en koningen die aan deze regels en banden niet onderworpen zijn en die voorthollen om provincies en koninkrijken te onderwerpen, en voor zover zij hierin slagen naar macht en roem zonder grens hijgen.
Nog duidelijker blijkt dat uit het hedendaagse Babylon dat zijn gezag tot in de hemel heeft uitgestrekt, alle Goddelijke macht op zich heeft overgedragen en voortdurend meer begeert.
Dat zulke mensen geheel en al tegen het Goddelijke in de hemel zijn en voor de hel gezind zijn wanneer zij na de dood in het andere leven komen, kan gezien worden in de verhandeling *Over het Laatste Oordeel en de Verwoesting van Babylon.*

560. Stel u een maatschappij voor van zulke mensen, die allen zichzelf alleen liefhebben en anderen slechts dan wanneer zij met hen één zijn, en gij zult zien dat hun liefde slechts is als de liefde van rovers onder elkaar, die voor zover zij in gemeenschap handelen elkander kussen en vrienden noemen, en die voor zover zij niet in gemeenschap handelen en voor zover zij hun wetten verwerpen, tegen elkaar opstaan en elkaar vermoorden.
Wanneer hun binnenste of ziel ontdekt wordt, blijkt dat zij vol zijn van vijandelijke haat tegen elkaar en dat zij in hun hart om alle rechtvaardigheid en oprechtheid lachen en eveneens om het Goddelijke dat zij als van geen waarde verwerpen.

Dit kan nog beter gezien worden bij de gezelschappen van zulke lieden in de hellen, waarover hieronder gesproken wordt.

561. Het binnenste, het gebied van de gedachten en genegenheden van degenen die zichzelf boven alle dingen liefhebben, is gekeerd naar zichzelf en naar de wereld en dus afgewend van God en van de hemel.
Vandaar dat zij bezeten zijn door allerlei boosheden en dat het Goddelijke niet in hen kan invloeien, omdat het, zodra het invloeit, gedompeld wordt in gedachten over zichzelf en wordt ontheiligd en eveneens ingevoerd in de boosheden, die van het eigene van die mensen is.
Vandaar dat al dergelijke mensen in het andere leven van de Heer terugzien naar de plaats van diepe duisternis die daar is in de plaats van de zon van de wereld, en die lijnrecht tegenovergesteld is aan de zon van de hemel, die de Heer is (zie nr. 123).
Diepe duisternis betekent ook kwaad, en de zon van de wereld de liefde voor zichzelf.

562. De boosheden die degenen die in liefde voor zichzelf zijn toebehoren, zijn in het algemeen verachting van anderen, nijd, vijandige gezindheid tegen allen die hen niet begunstigen en daaruit voortvloeiende vijandelijkheden, verschillende soorten van haat, wraak, list, bedrog, ongenade en wreedheid.
En wat godsdienstige dingen betreft, is er niet alleen verachting van het Goddelijke en Goddelijke dingen die de waarheden en goedheden van de kerk zijn, maar ook toorn tegen hen.
Deze toorn verandert in haat wanneer de mens een geest wordt, en dan kan hij niet alleen niet verdragen deze dingen aan te horen, maar brandt hij zelfs van toorn tegen allen die het Goddelijke erkennen en aanbidden.
Eens sprak ik met zekere geest die in de wereld een man van gezag geweest was, en zichzelf in een overtreffende graad had liefgehad; wanneer hij het Goddelijke slechts hoorde noemen, en vooral bij de naam van de Heer, werd hij gedreven door zulk een haat uit toorn voortgesproten, dat hij brandde van verlangen om hem te doden.
Dezelfde geest wenste, toen de teugels van zijn liefde gevierd werden, de duivel zelf te zijn, opdat hij de hemel voortdurend door zijn eigenliefde mocht aanvallen.
Dit is ook de begeerte van velen van het Roomse geloof, wanneer zij in het andere leven merken dat de Heer alle macht heeft en zij geen.

563. Mij verschenen in het westelijk kwartier van de hemel, naar het zuiden, enige geesten die zeiden dat zij in de wereld in grote waardigheid geweest waren en dat zij boven anderen gesteld dienden te worden om over hen te regeren.
Zij werden door engelen onderzocht wat hun innerlijk betrof en het werd bevonden dat zij in hun ambten in de wereld niet op het nut gelet hadden, maar op zichzelf en zo hadden zij zich boven het nut gesteld.
Maar daar zij verlangend waren en het hun van groot belang scheen boven anderen gesteld te worden, werd het hun toegestaan te behoren tot degenen, die beraadslaagden over zaken van groot gewicht.
Toen werd bevonden dat zij in het geheel niet hun aandacht konden wijden aan de dingen die besproken werden, noch de dingen konden zien, zoals zij in zich zelf zijn, noch vanuit het nut van de dingen konden spreken, maar vanuit hun eigenbelang en ook, dat zij hun genoegen wilden uitoefenen op grond van gunst.
Zij werden daarom uit deze werkkring ontslagen en aan zichzelf overgelaten om elders werk te vinden.
Daarop gingen zij verder in het westelijk kwartier, waar zij hier en daar ontvangen werden, maar overal werd hen gezegd dat zij slechts uit zichzelf dachten en niet uit iets buiten zichzelf, zodat

zij dom waren en slechts gelijk zinnelijke, lichamelijke geesten.
Om deze reden werden zij weggezonden, waar zij ook kwamen.
Enige tijd daarna werden zij gezien in een kommervolle toestand, om aalmoezen vragende.
Zo werd duidelijk gemaakt dat zij die in liefde voor zichzelf zijn, hoezeer zij ook door het vuur van die liefde in de wereld als wijze mensen schijnen te spreken, toch alleen door het geheugen en niet door enig redelijk licht spreken.
Hierdoor komt het dat zij in het andere leven, wanneer het niet meer toegestaan wordt dat dingen van het natuurlijke geheugen weer worden te voorschijn gebracht, dommer zijn dan de anderen, en wel omdat zij van het Goddelijke afgescheiden zijn.

564. Er zijn twee soorten heerschappij, de ene van naastenliefde en de andere van eigenliefde.
Deze twee soorten van heerschappij zijn in hun gehele wezen aan elkaar tegenovergesteld.
Hij die heerst door naastenliefde, wil voor allen het goede en bemint niets meer dan het nut, om zo anderen te dienen (hetgeen is om het goede voor hen te willen en diensten te bewijzen, hetzij aan de kerk, of het vaderland, of de maatschappij, of de medeburger); dit is zijn liefde en het genoegen van zijn hart.
In zoverre als hij verheven wordt tot waardigheden boven anderen, verblijdt hij zich; evenwel niet ter wille van de waardigheden, maar om het nut dat hij dan in grotere overvloed en mate kan verrichten; zulk een heerschappij is in de hemelen.
Maar hij die heerst uit liefde voor zichzelf, wil voor niemand het goede, behalve voor zichzelf alleen; het nut dat hij verricht, is alleen ter wille van zijn eigen eer en roem, die voor hem het enige nut zijn.
Hij dient anderen slechts opdat hij zelf gediend en geëerd wordt en heerst; hij streeft naar waardigheden, niet om het goede voor het vaderland en de kerk te verrichten, maar opdat hij in verhevenheid en roem komt en dus in het genoegen van zijn hart.
De zucht naar heerschappij blijft ook iedereen bij na het leven in de wereld.
Aan hen die uit naastenliefde geregeerd hebben, wordt ook gezag in de hemelen toevertrouwd; evenwel heersen zij niet, maar het nut dat zij liefhebben, en wanneer het nut heerst, heerst de Heer.
Maar zij die in de wereld uit eigenliefde geheerst hebben, zijn na het leven in de wereld in de hel en zijn daar geringe slaven.
Ik heb heersers, die in de wereld uit eigenliefde geheerst hebben, zien verworpen worden onder de allerlaagsten en sommigen van hen naar plaatsen waar de uitwerpselen zijn.

565. Wat de liefde tot de wereld betreft, deze staat niet in die mate tegenover de hemelse liefde, omdat zij niet zulke grote boosheden in zich verbergt.
De liefde tot de wereld is de begeerte van een mens om voor zichzelf de bezittingen te verkrijgen van anderen door allerlei kunstgrepen, het plaatsen van het hart in rijkdommen en toelaten dat de wereld hem terugtrekt en wegvoert van geestelijke liefde, die de liefde voor de naaste is en dus afkomstig uit de hemel en van het Goddelijke.
Maar deze liefde is menigvuldig; er is een liefde voor rijkdom om tot eerbewijzen verheven te worden, die alleen bemind worden; er is een liefde voor eerbewijzen en waardigheden teneinde zijn rijkdommen te vermeerderen; er is een liefde voor rijkdom ter wille van verschillende diensten die in de wereld blijdschap geven; er is liefde voor rijkdommen alleen terwille van die rijkdommen, zoals de liefde van een vrek; en zo meer.
Het doel waarmee naar rijkdom gestreefd wordt, heet nut en het doel of nut geven aan die liefde haar karakter; want de liefde is zoals het doel is, en alle andere dingen dienen haar slechts als middel.

WAT HELS VUUR IS EN HET GEKNARS DER TANDEN

566. Wat het eeuwig vuur en het geknars der tanden betekenen, zoals dit in het Woord vermeld wordt als het lot van degenen die in de hel zijn, is tot nu toe aan bijna niemand bekend, omdat de mensen stoffelijk gedacht hebben over de dingen die in het Woord zijn, niet wetende de geestelijke betekenis ervan.
Daarom hebben sommigen onder vuur stoffelijk vuur verstaan, sommigen marteling in het algemeen, anderen wroeging van het geweten en weer anderen hebben gedacht dat het slechts voorspeld is om de bozen vrees in te boezemen; en onder het tandengeknars is een werkelijke knarsing verstaan door sommigen, maar door anderen slechts afschuw, zoals er is wanneer dit samenkomen van de tanden gehoord wordt.
Maar hij die de geestelijke zin van het Woord kent, kan weten wat eeuwig vuur is en wat het geknars der tanden is, want in elke uitdrukking en in elke betekenis van uitdrukkingen is een geestelijke zin vervat, omdat het Woord in zijn boezem geestelijk is en het geestelijke bij de mens slechts op natuurlijke wijze uitgedrukt kan worden, omdat hij in de natuurlijke wereld is en denkt vanuit de dingen die daar zijn.
Wat nu het eeuwig vuur en het knarsen der tanden zijn, waarin de slechte mensen na de dood komen voor zover het hun geest betreft of die hun geesten, die dan in de geestelijke wereld zijn, verduren, zal verhaald worden in hetgeen nu volgt.

567. Er zijn twee bronnen van warmte, de ene uit de Zon van de hemelen die de Heer is, en uit de zon van de wereld.
De warmte die uit de Zon van de hemelen of uit de Heer is, is geestelijke warmte, die in haar wezen liefde is. (zie nr. 126-140)
Maar de warmte van de zon van de wereld is natuurlijke warmte, die in haar wezen geen liefde is, maar tot ontvanger dient van geestelijke warmte of liefde.
Dat liefde in haar wezen warmte is, volgt uit het warm worden van de geest en van het lichaam door de liefde, volgens haar graad en hoedanigheid.
Dit warm worden ondervindt de mens zowel in de winter als in de zomer, evenals het warm worden van het bloed.
Dat natuurlijke warmte, die haar bestaan aan de zon van de wereld dankt, de geestelijke warmte als ontvanger dient, blijkt uit de warmte van het lichaam die opgewekt wordt door de warmte van de geest en die de plaats ervan vervangt, en vooral uit de lichaamswarmte in het voorjaar en de zomer bij allerlei dieren, die in die tijd jaarlijks naar hun liefde terugkeren.
Niet dat de natuurlijke warmte dit veroorzaakt, maar zij maakt hun lichamen geschikt tot het opnemen van de warmte die uit de geestelijke wereld bij hen binnen vloeit, want de geestelijke wereld vloeit binnen in de natuurlijke, zoals oorzaak en gevolg.
Hij die gelooft dat natuurlijke warmte hun liefde veroorzaakt, dwaalt ten zeerste, want de invloeiing heeft plaats van de geestelijke wereld in de natuurlijke en niet omgekeerd, en alle liefde is geestelijk omdat zij van het leven zelf is, en evenzo dwaalt hij die gelooft dat iets in de natuurlijke wereld bestaat, afgescheiden van een invloeiing van het geestelijke, want het natuurlijke bestaat slechts en duurt slechts voort door het geestelijke.
De voorwerpen van het plantenrijk ontlenen hun ontkieming aan een invloeiing uit die wereld; de natuurlijke warmte die in de lente en de zomer heerst, schikt de zaden in hun natuurlijke vormen, door ze uit te breiden en te openen, zodat een invloeiing uit de geestelijke wereld er als oorzaak kan werken.
Deze dingen zijn aangevoerd, opdat men weet dat er twee soorten van warmte zijn, namelijk geestelijke warmte en natuurlijke warmte, en dat geestelijke warmte uit de Zon van de hemel is en de natuurlijke warmte uit de zon van de wereld, en dat invloeiing en de daarop volgende

medewerking de uitwerking geven die zich aan onze ogen in de wereld voordoet.

568. Geestelijke warmte bij de mens is de warmte van zijn leven, omdat zij, zoals boven gezegd werd, in haar wezen liefde is.
Deze warmte is het, die in het Woord met vuur bedoeld wordt, liefde voor de Heer en liefde voor de naaste door hemels vuur, liefde voor zichzelf en liefde voor de wereld door hels vuur.

569. Hels vuur of helse liefde is van dezelfde oorsprong als hemels vuur en hemelse liefde, namelijk van de hemelse Zon of van de Heer; maar het wordt hels door degenen die het ontvangen.
Want elke invloeiing uit de geestelijke wereld wisselt af naar gelang van de ontvangst, of naar gelang van de vormen waarin zij invloeit, juist zoals de warmte en het licht van de zon van de wereld afwisselt.
De warmte van de zon die in bosschages en bloembedden vloeit, brengt een plantengroei voort en ontlokt aangename en zoete geuren.
Maar als dezelfde warmte vloeit in uitgeworpen en rottende stoffen, dan brengen ze bederf en kwade, walgelijke stanken voort.
Op gelijke wijze brengt het licht van dezelfde zon schone, strelende kleuren voort op het ene voorwerp en vuile onaangename op het andere.
Eveneens is dit het geval met de warmte en het licht van de Zon van de hemel, die liefde is.
Wanneer de warmte of liefde ervan in goede dingen vloeit, zoals bij goede mensen, geesten en bij engelen, maakt zij de goede dingen in hen vruchtbaar.
Maar wanneer het bij de slechten invloeit, heeft het een tegenovergestelde uitwerking, want de boosheden verstikken het of doen het in kwaad verkeren.
Op dezelfde wijze geeft het licht van de hemel, wanneer het in de waarheden van het goede vloeit, verstand en wijsheid, maar wan neer het in de valsheden van het kwaad vloeit, wordt het daar veranderd in verschillende krankzinnigheden en waanbeelden.
Evenzo in alle gevallen volgens de ontvangst.

570. Omdat hels vuur de liefde tot zichzelf en liefde tot de wereld is, is het in elke begeerte van die liefden, omdat begeerte liefde is in haar voortduring, want wat een mens liefheeft, dat begeert hij ook voortdurend en dat is zijn genot.
Immers hetgeen de mens liefheeft of begeert, dat vindt hij aangenaam wanneer hij het verkrijgt, en niemand heeft de vreugde van zijn hart van een andere bron.
Hels vuur is dus de begeerte naar de vreugde, die uit die twee liefden als oorsprong ontstaat.
De boosheden die daaruit worden afgeleid, zijn verachting van anderen, vijandelijke gezindheid en vijandelijkheid tegen degenen die hen niet begunstigen, nijd, haat en wraak en uit deze woestheid en wreedheid.
Wat het Goddelijke betreft zijn deze liefden ontkenning en vandaar verachting, spot en lastering van de heilige dingen van de kerk.
Na de dood, wanneer de mens een geest is, worden deze boosheden veranderd in toorn en haat tegen deze heilige dingen. (zie nr. 562)
En daar deze boosheden voortdurend verwoesting en moord ademen tegen degenen die zij voor hun vijanden houden, en tegen wie zij met haat en wraak branden, daarom is het genot van hun leven, te willen verwoesten en doden, en voor zover zij dit niet doen kunnen, kwaad te willen doen, te willen schaden en wreedheid aan te willen doen.
Deze zijn de dingen die in het Woord door vuur bedoeld worden, waar de boosheden en de hellen behandeld worden.
Enige van deze plaatsen wil ik hier ter bevestiging aanvoeren.

Zij zijn allen tezamen huichelaars en boosdoeners en alle mond spreekt dwaasheid want de Goddeloosheid brandt als vuur; doornen en distels zal zij verteren en zal aansteken de verwarde struiken van het woud die zich verheven hebben als de verheffing van de rook...
En het volk zal zijn als een voedsel van het vuur: de een zal de ander niet verschonen .(Jesaja 9:17, 18).
En ik zal wondertekenen geven in de hemel en op de aarde bloed en vuur en rookpilaren De zon zal veranderd worden in duisternis (Joél 2: 30, 31) *Hun aarde zal tot brandend pek worden, het zal in de nacht of overdag niet uitgeblust worden, tot in de eeuwigheid zal zijn rook opgaan.* (Jesaja 34:9, 1 0)
Want ziet, die dag komt, brandend als een oven: dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten. (Maleachi 5: 1)
Babylon is geworden een woonstede van de duivelen ...
En zij riepen, ziende de rook van haar brand: En haar rook gaat op in alle eeuwigheid (Apocalyps 18:2, 18 en 19:3)
En zij heeft de put van de afgronden geopend, en er is rook opgegaan uit de put, als rook van een grote oven; en de zon en de lucht is verduisterd geworden van de rook van de put. (Apocalyps 9:2) *En uit de monden van de paarden ging uit vuur; en rook, en sulfer. Door deze drie werd het derde deel der mensen gedood; namelijk door het vuur en door de rook, en door het sulfer dat uit hun monden uitging.* (Apocalyps 9: 17, 18)
Indien iemand het beest aanbidt ... die zal ook drinken van de wijn van Gods toorn, die ongemengd ingeschonken is in de drinkbeker van zijn toornen; en hij zal gepijnigd worden met vuur en sulfer. (Apocalyps, 14:9, 10)
*En de vierde engel goot zijn fiool uit op de zon; en haar is macht gegeven de mensen te verhitten door vuur. En de mensen werden verhit met groot hitte_* (Apocalyps, 16:8, 9)
En zij werden geworpen in de poel van vuur, die met sulfer brandt. (Apocalyps 19:20; 20:14, 15; 21:8)
Alle boom dan, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen. (Mattheüs 3: 10; Lucas 3:9)
*De Zoon des mensen zal Zijn engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn Koninkrijk vergaderen, alle ergernissen, en degenen die de ongerechtigheid doen; en zij zullen hen in de vurige oven werpen_* (Mattheüs 13:41, 42, 50)
De Koning zal zeggen tot degenen die ter linkerhand zijn:
Ga weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, dat de duivel en zijn engelen bereid is. (Mattheüs 25:41)
Zij zullen in het eeuwige vuur geworpen worden, in de hel van vuur waar de worm niet sterft, en het vuur niet uitgeblust wordt. (Mattheüs 28:8, 9; Markus 9:43-49)
De rijke man zei in de hel tot Abraham, dat hij smartelijk in de vlammen leed. (Lucas 16:24)
Op deze en vele andere plaatsen wordt met vuur bedoeld de begeerte die liefde is voor zichzelf en liefde voor de wereld, en met de rook wordt bedoeld het valse dat uit het kwaad ontstaat.

571. Daar de begeerte tot het doen van kwade dingen, die uit de liefde tot zichzelf en tot de wereld zijn, bedoeld wordt met hels vuur en omdat een dergelijke begeerte allen in de hellen eigen is, zoals in de voorgaande paragraaf is aangetoond, is er ook een uitbeelding als van vuur, met rook, zoals gewoonlijk bij een brand, wanneer de hellen geopend worden.
Het is een dicht massief vuur uit de hellen waar liefde tot zichzelf heerst, en vlammig uit de hellen waar liefde tot de wereld de overhand heeft.
Wanneer zij gesloten zijn, wordt dit vurige niet gezien, maar in plaats ervan een duisternis zoals van dichte rook.

Toch woedt het vuur van binnen en dit is merkbaar aan de uitstralende hitte, die is zoals de hitte uit de as na de brand, en in sommige plaatsen als de hitte van een heet fornuis, en elders als van een heet bad.
Wanneer deze hitte in de mens vloeit, wekt zij in hem begeerten op en bij de slechte mensen haat en wraak, bij zieken krankzinnigheden.
Zo'n vuur of zo'n hitte bezitten zij die in bovengenoemde liefde zijn, omdat zij voor zover het hun geest betreft aan die hellen gebonden zijn, zelfs wanneer zij in het lichaam leven.
Men dient evenwel te weten, dat zij die in de hellen zijn, niet in vuur zijn, maar dat het vuur een schijn is.
Want zij voelen daar geen branden, maar alleen warmte, zoals zij vroeger in de wereld ondervonden.
De schijn van vuur is het gevolg van de overeenstemming, want liefde stemt met vuur overeen en alle dingen in de geestelijke wereld verschijnen volgens overeenstemmingen.

572. Men moet opmerken dat dit helse vuur, of deze hitte, in zeer sterke koude veranderd wordt, wanneer warmte uit de hemel er invloeit, en dan bibberen zij die er in zijn, als mensen die door kou of koorts worden bevangen en worden zij ook innerlijk gepijnigd.
Hiervan is de reden dat zij geheel en al aan het Goddelijke tegenovergesteld zijn en dat de hemelse warmte, die Goddelijke liefde is, de hitte van de hel blust - die liefde tot zichzelf is en met deze het vuur van hun leven; hierdoor ontstaat deze koudheid en bibbering en ook dit lijden.
Dan volgt ook daar dikke duisternis en daaruit dwaasheid en blindheid.
Maar dit gebeurt zelden, alleen wanneer uitbarstingen die bovenmatig aangroeien onderdrukt moeten worden.

573. Daar met hels vuur bedoeld wordt: alle begeerten tot kwaad doen, voortvloeiende uit liefde tot zichzelf, wordt ook met hetzelfde vuur de marteling bedoeld, zoals die in de hellen bestaat.
Want de begeerte uit die liefde is de begeerte om anderen te schaden die hen niet eren, vereren en eerbied bewijzen; en in verhouding tot de toorn en de haat en wraak uit die toorn is de begeerte om wreed tegen hen te zijn.
Wanneer deze begeerte in elk lid van een maatschappij is en niet door uitwendige banden beperkt wordt, zoals vrees voor de wet, vrees voor het verliezen van goede naam, eer, rijkdom en leven, dan snelt eenieder, gedreven door zijn eigen kwaad, op een ander aan, en voorzover hij de overhand heeft, onderwerpt hij ook de rest en brengt hen onder zijn heerschappij en tegen degenen die zich niet onderwerpen, begaat hij voor zijn genoegen wreedheden.
Dit genot is ten volle verbonden met het genot van heerschappij, zodat zij in dezelfde graad zijn, omdat het hun genoegen is om kwaad te doen in vijandigheden, nijd, haat en wraak, die de boosheden van die liefde zijn, zoals boven gezegd is.
Al de hellen zijn zulke maatschappijen, en daarom draagt iedereen aldaar in zijn hart aan anderen een haat toe, en van haat barst hij in wreedheid uit, voor zover hij er de macht toe heeft.
Deze wreedheden en de martelingen die er het gevolg van zijn, worden ook door hels vuur bedoeld, want zij zijn de uitwerkingen van begeerten.

574. Boven (in nr. 548) is aangetoond dat een kwade geest zich uit eigen beweging in de hel werpt. Daarom zal nu met enkele woorden gezegd worden hoe dit komt, wanneer er toch in de hel zulke martelingen zijn.
Uit elke hel wordt een sfeer van begeerten uitgeademd waarin de bewoners van die hel zijn.
Wanneer deze sfeer bemerkt wordt door een mens die in gelijke begeerte is, dan wordt hij in zijn hart aangedaan en met genot vervuld; want begeerten en de genieting ervan zijn één, omdat hetgeen een mens begeert hem een genot is.

Vandaar dat de geest zich daarnaar wendt, en uit het genot van zijn hart begeert erheen te gaan; want hij weet nog niet dat er zulke martelingen zijn en hij die het weet, begeert toch in die richting te gaan.
Want niemand kan in de geestelijke wereld aan zijn eigen begeerte weerstand bieden, omdat de begeerte van zijn liefde is, en de liefde van zijn wil in de wil van zijn natuur is, en iedereen daar naar zijn natuur handelt.
Wanneer dus een geest uit eigen beweging of uit eigen vrijheid zijn gang naar zijn hel richt en er binnengaat, wordt hij eerst op vriendelijke wijze ontvangen, zodat hij gelooft onder vrienden aangekomen te zijn.
Maar dit duurt slechts enige uren; ondertussen wordt hij onderzocht hoe sluw hij is, en wat daarom zijn waarde en bekwaamheid is.
Na dit onderzoek beginnen zij hem aan te grijpen en dit op velerlei wijzen, langzaamaan scherper en heftiger, wat geschiedt door hem verder en dieper in de hel te brengen, want hoe meer binnenwaarts en hoe dieper, des te boosaardiger zijn de geesten.
Na de aanvallen beginnen zij hem met straffen wreedaardig te behandelen, en dit tot hij tot slavernij gebracht is.
Maar omdat daar voortdurend oproerige bewegingen ontstaan, daar ieder er de grootste wil zijn en met haat tegen anderen gloeit, zijn er altijd nieuwe aanvallen.
Zo verandert het ene toneel in het andere, waarna zij die tot slaven gemaakt zijn, bevrijd worden om een nieuwe duivel in het onderwerpen van anderen hulp te verlenen.
En dan worden zij die zich niet onderwerpen en op elke wenk gehoorzamen, opnieuw op verschillende wijze gemarteld; en dit zo voortdurend.
Zodanig zijn de martelingen van de hel, die hels vuur genoemd worden.

575. Het tandengeknars evenwel is het voortdurend strijden en vechten van valsheden met elkaar, dus van degenen die in valsheden zijn, eveneens verbonden met verachting van anderen, vijandelijkheid, spot, hoon en laster, die ook in verscheidene soorten van twisten uitbreken; want ieder strijdt voor zijn eigen valse en neemt haar waar.
Deze twisten en gevechten worden buiten die hellen gehoord als het knarsen van tanden, en worden ook in tandengeknars veranderd wanneer waarheden uit de hemel er invloeien.
In die hellen zijn al degenen die de natuur erkend en het Goddelijke ontkend hebben.
In de diepste hellen zij die zich in zulk een ontkenning bevestigd hebben.
Daar deze in het geheel geen licht uit de hemel kunnen ontvangen en dus niets in hun binnenste kunnen zien, zijn zij voor het merendeel vleselijke, zinnelijke geesten, die niets geloven dan dat wat zij met hun ogen zien en met hun handen tasten.
Daarom zijn alle valsheden van de zin tuigen voor hen waarheden, vanuit welke zij dan ook strijden.
Dit is de reden, dat hun getwist gehoord wordt als het knarsen van tanden; want alle valsheden in de geestelijke wereld geven een knarsend geluid en tanden stemmen overeen met de uiterste dingen in de natuur en evenzo met de uiterste dingen in de mens die vleselijk zinnelijk zijn.
Dat er in de hellen tandengeknars is, kan men zien in Mattheüs 8:12; 13:42,50; 2:13; 24:51; 25:30; en in Lucas 8:28.

DE BOOSHEID EN DE KWADE KUNSTGREPEN VAN DE HELSE GEESTEN

576. Hoe de uitnemendheid van de geesten is in vergelijking met de mensen, kan door iedereen gezien en verstaan worden die innerlijk denkt en iets weet van de werking van zijn eigen geest.
Want met zijn geest kan de mens in één ogenblik tijd meer overwegen, ontwikkelen en besluiten

dan hij in een half uur door spraak of schrift kan uitdrukken, Hieruit blijkt hoezeer de mens uitmunt wanneer hij in zijn geest is, en dus hoe hij uitmunt wanneer hij geest wordt.
Want de geest is het die denkt en het lichaam is het middel waardoor de geest zijn gedachten door spraak en schrift uitdrukt.
Vandaar dat een mens die na zijn dood een engel wordt, op het punt van verstand en wijsheid onuitsprekelijk groot is in vergelijking met zijn verstand en wijsheid gedurende zijn leven in de wereld; want zijn geest was toen aan zijn lichaam gebonden en daardoor was hij in de natuurlijke wereld.
Om deze reden vloeide hetgeen hij toen geestelijk dacht, in natuurlijke denkbeelden in.
Deze zijn betrekkelijk gemeen, grof en duister, en nemen de ontelbare dingen die het geestelijk denken toebehoren, niet op en hullen ze ook in nevelen die uit wereldlijke zorgen ontstaan.
Anders is het wanneer de geest van het lichaam losgemaakt is en in zijn geestelijke staat komt, wat geschiedt wanneer hij uit de natuurlijke wereld overgaat in de geestelijke, die hem eigen is.
Dat dan zijn hoedanigheid, wat betreft gedachten en genegenheden, zijn vroegere hoedanigheid oneindig overtreft, blijkt uit hetgeen nu gezegd is.
Vandaar dat de engelen onuitsprekelijke en onuitdrukbare dingen denken, bijgevolg dingen die in de natuurlijke gedachten van een mens niet kunnen opkomen; terwijl toch elke engel als mens geboren is en als mens geleefd heeft, en zichzelf toen niet toescheen wijzer dan een ander gelijksoortig mens te zijn.

577. In dezelfde graad als wijsheid en verstand bij de engelen is, is ook kwaadheid en sluwheid hij de helse geesten.
Want de zaak is gelijksoortig omdat de geest van de mens, van het lichaam losgemaakt zijnde, in zijn goed of in zijn kwaad is; een engelgeest in zijn goed en een helse geest in zijn kwaad; want elke geest is zijn goed of zijn kwaad, omdat hij in zijn liefde is, zoals inmiddels dikwijls gezegd en aangetoond is.
Daarom denkt, wil, spreekt en handelt een helse geest uit zijn kwaad, evenzo een engelgeest uit zijn goed; en denken, willen, spreken en handelen uit dit kwaad, is dit doen uit alle dingen die in het kwaad zijn.
Anders was het toen hij nog in het lichaam leefde; toen was het kwaad van de menselijke geest in banden die elke mens binden door de wet, door hoop op rijkdom, door eer, door de goede naam en vrees om die te verliezen.
Daarom kon het kwaad van zijn geest toen niet uitbarsten en openbaren wat het in zichzelf was.
Bovendien was toen het kwaad van de menselijke geest omhuld en gewikkeld in uiterlijke rechtschapenheid, oprechtheid, rechtvaardigheid en liefde voor het ware en goede, die zulke mensen ter wille van de wereld in de mond voerden en veinsden.
Onder deze huichelarijen lag het kwaad zo verborgen en in het duister, dat hij ternauwernood wist dat in zijn geest zoveel kwaadheid en sluwheid was; dus dat hij in zichzelf zulk een duivel is als hij na de dood wordt, wanneer zijn geest in zichzelf komt en in zijn eigen natuur.
Dan openbaart zich zulk een kwaadheid dat het alle geloof te boven gaat.
Er zijn duizenden dingen die uit het kwaad zelf uitbarsten en daaronder zijn er ook die niet met woorden van enige taal uitgedrukt kunnen worden.
Door veel ervaring is het mij gegeven te weten en ook te ondervinden hoedanig hun natuur is.
Want door de Heer is het mij gegeven met mijn geest in de geestelijke en tegelijk met mijn lichaam in de natuurlijke wereld te zijn.
Dit kan ik getuigen: dat hun kwaadheid zó groot is, dat ik nauwelijks één van de duizenden dingen beschrijven kan; en ook dat indien de Heer de mens niet beschermde, hij nooit uit de hel zou kunnen worden genomen, want bij ieder mens zijn zowel geesten uit de hel als engelen uit de hemel (zie nr. 292-293).

En de Heer kan de mens niet beschermen, tenzij hij het Goddelijke erkent en een leven van geloof en liefde leidt, want anders wendt hij zich van de Heer af, keert zich tot helse geesten en wordt zodoende, voor zover zijn geest betreft, met een gelijksoortige kwaadheid vervuld.
Toch wordt de mens voortdurend door de Heer weggeleid van de boosheden die hij zich door de gemeenschap met die geesten aandoet en die hij als het ware tot zich trekt, zoniet door innerlijke banden van het geweten, die hij niet ontvangt als hij het Goddelijke ontkent, dan toch door uitwendige banden, die, zoals juist gezegd is, zijn: de vrees voor de wet en haar straffen, voor het verlies van rijkdom, van eer en van goede naam.
Zo'n mens kan weliswaar weggeleid worden van boosheden door het genoegen van zijn liefde en door de vrees voor het verlies ervan, maar hij kan niet in geestelijke goedheden gebracht worden, want zover als hij daarin gebracht wordt, bedenkt hij ook list en bedrog, doordat hij het goede, oprechte en rechtvaardige huichelt en liegt, met het doel om te overreden en zo te bedriegen.
Deze sluwheid voegt zich bij het kwaad van zijn geest, vormt het en maakt het tot kwaad, zoals het naar zijn natuur is.

578. Het kwaadst van allen zijn zij die in boosheden uit liefde tot zich zelf geweest zijn, en die tegelijkertijd in hun binnenste uit bedrog handelden, daar bedrog dieper in de gedachten en voornemens dringt en ze vergiftigt en zo al het geestelijke leven van de mens verwoest.
De meesten van deze zijn in de hellen naar achteren en worden kwade engelen (genii) genoemd, en daar is het hun genot om zich onzichtbaar te maken als spoken, rond anderen heen te fladderen en hun heimelijk te vervullen met boosheden, die zij rondstrooien als de adder haar venijn; deze worden gruwelijker dan de anderen gemarteld.
Maar zij die niet bedrieglijk of met boosaardige sluwheden vervuld zijn en toch in de boosheden uit eigenliefde verkeren, zijn ook in de hellen naar achteren, maar niet zo diep.
Zij echter die in de boosheden uit liefde tot de wereld waren, zijn in de voorste hellen en heten geesten.
Deze zijn niet zulke boosheden, dat wil zeggen niet in zulk een haat en wraak als zij die in boosheden uit eigenliefde zijn; voorts hebben zij niet zulk een boosaardigheid en sluwheid en daarom zijn hun hellen zachter.

579. Het is mij gegeven geworden door ervaring te weten hoedanig de boosaardigheid is van degenen die kwade engelen (*genii*) genoemd worden.
Deze genii werken en vloeien niet in gedachten maar in neigingen in; deze bemerken zij en ruiken ze zoals honden het wild in een bos.
Goede neigingen veranderen zij ogenblikkelijk in kwade, wanneer zij ze bemerken, door ze op wonderlijke wijze te leiden en te buigen door de genietingen van de ander, en dit zo heimelijk en met zulke boosaardige kunstgrepen, dat de ander er niets van vermoedt, omdat zij zorgvuldig oppassen dat er niets in de gedachten komt, want daardoor zouden zij zich verraden.
Bij de mens zetten zij zich onder het achterhoofd.
Deze waren in de wereld mensen die op bedrieglijke wijze het gemoed van anderen boeiden door hen te leiden en te overreden met het genot van hun neigingen en begeerten.
Maar zij worden door de Heer van elke mens weggedreven bij wie nog enige hoop op beterschap is, want zij zijn zodanig dat zij niet alleen het geweten kunnen vernietigen, maar ook in de mens het erfelijk kwaad kunnen opwekken, dat anders verborgen ligt.
Opdat de mens dus niet in deze boosheden geleid wordt, is er door de Heer voor gezorgd dat deze hellen altijd geheel gesloten zijn.
En wanneer een mens die een dergelijk karakter heeft, na de dood in het andere leven komt, wordt hij onmiddellijk in hun hel geworpen. Deze geesten zien er ook als adders uit, wanneer zij naar hun bedrog en sluwheid beschouwd worden.

580. Wat voor kwaadheid er in helse geesten is, kan opgemaakt worden uit hun gruwelijke kunstgrepen, waarvan er zoveel zijn dat een boek gevuld zou kunnen worden door ze op te sommen, en vele boeken door ze te beschrijven; zij zijn bijna alle aan de wereld onbekend.
Een soort heeft betrekking op het misbruiken van de overeenstemmingen; een tweede op de misbruiken van de laatste dingen van de Goddelijke orde; een derde op de mededeling en invloeiing van gedachten en neigingen, door het zich toewenden, door de aanblik, door andere geesten buiten hen, en door degenen die zij van zich uitzenden; een vierde op werkingen door verbeelding; een vijfde op het treden uit zichzelf, dus met als gevolg hun tegenwoordigheid elders dan waar zij met hun lichaam zijn; een zesde op veinzen, overreding en leugens.
In deze kunstgrepen komt de geest van de kwade mens wanneer hij van zijn lichaam losgemaakt is, van zichzelf, want zij liggen in de natuur van zijn kwaad waarin hij dan is.
Door deze kunstgrepen kwellen zij elkaar in de hellen.
Daar evenwel al deze kunstgrepen, behalve die welke door veinzen, overreding en leugens geschieden, in de wereld onbekend zijn, wil ik ze hier niet in bijzonderheden beschrijven, zowel omdat zij niet begrepen zouden worden, als ook omdat zij zo kwaad zijn.

581. De reden waarom kwellingen in de hellen door de Heer worden toegestaan is, omdat de boosheden niet anders bedwongen en overmeesterd kunnen worden.
Het enige middel om het kwaad te bedwingen en te overmeesteren en de helse troep in banden te houden, is de vrees voor straf.
Er is geen ander middel, want zonder de vrees voor straf en pijniging zou het kwaad in razernij uitbarsten en het geheel zou verstrooid worden, zoals een koninkrijk op aarde waar wet noch straf is.

HET VOORKOMEN, DE LIGGING EN HET AANTAL HELLEN

582. In de geestelijke wereld, ofwel de wereld waar de geesten en engelen zijn, komen gelijksoortige dingen voor als in de natuurlijke wereld, ofwel de wereld waarin de mensen zijn die zozeer aan elkaar gelijk zijn, dat er geen verschil is wat het uitwendig voorkomen betreft.
Er komen daar vlakten voor en bergen, heuvelen en rotsen, en tussen deze valleien verder wateren en vele andere dingen die eveneens op de aarde gezien worden.
Maar toch zijn al deze dingen van geestelijke oorsprong en worden daarom gezien door de ogen van geesten en engelen, maar niet door de ogen van mensen, omdat de mensen in de natuurlijke wereld zijn.
Geestelijke wezens zien wat van een geestelijke oorsprong is, en natuurlijke wat van een natuurlijke oorsprong komt.
Daarom kan de mens volstrekt niet met zijn ogen de dingen zien in de geestelijke wereld, behalve na de dood wanneer hij een geest wordt, of wanneer het hem gegeven wordt in de geest te zijn, en omgekeerd kunnen de engelen en geesten volstrekt niets in de natuurlijke wereld zien, wanneer zij niet bij een mens zijn aan wie het gegeven is met hen te spreken.
Want de ogen van de mens zijn ingericht voor de opname van het licht van de natuurlijke wereld, en die van de engelen en geesten voor de opname van het licht van de geestelijke wereld, en toch hebben beide ogen geheel hetzelfde voorkomen.
Dat de geestelijke wereld zo is, kan de natuurlijke mens niet begrijpen, en allerminst de zinnelijke mens, dat is hij die niets gelooft dan wat hij met de ogen van zijn lichaam ziet en aanraakt met zijn handen, dat is wat hij in zich opneemt door het gezicht en de tastzin; en daar hij vanuit deze dingen denkt, is zijn denken stoffelijk en niet geestelijk.
Daar de gelijkenis tussen de geestelijke en natuurlijke wereld zo groot is, weet de mens na zijn

dood bijna niet anders dan dat hij in de wereld is, waarin hij geboren werd en uit welke hij uitgegaan is.
Om deze reden noemen zij de dood slechts een overbrenging uit de ene wereld naar een andere die er zeer op gelijkt.
Dat de gelijkenis van de twee werelden zodanig is kan men boven zien, waar de uitbeeldende dingen en het voorkomen in de hemel behandeld zijn. (zie nr. 170-176)

583. Op de hogere plaatsen zijn de hemelen, op de lagere is de geestelijke wereld en onder deze beide zijn de hellen.
De hemelen zijn niet zichtbaar voor de geesten die in de geestenwereld zijn, tenzij hun innerlijk gezicht geopend wordt; toch worden zij nu en dan als misten of als witte wolken gezien.
De reden hiervan is dat de engelen van de hemel in een innerlijke staat zijn wat hun verstand en wijsheid betreft, dus boven het gezicht van hen die in de wereld der geesten zijn.
Maar de geesten die in de vlakten en dalen zijn, zien elkaar.
Wanneer zij daar van elkaar gescheiden worden, wat geschiedt wanneer zij in hun binnenste gelaten worden, dan zien de kwade geesten de goede niet.
De goeden evenwel kunnen de kwaden zien, maar zij keren zich van hen af, en de geesten die zich afwenden worden onzichtbaar.
Ook de hellen worden niet gezien omdat zij gesloten zijn, alleen de ingangen, die poorten heten, worden zichtbaar als zij opengaan om andere, gelijksoortige geesten toe te laten.
Alle poorten die tot de hel toegang geven, gaan open naar de geestenwereld en geen naar de hemel.

584. De hellen zijn overal, zowel onder de bergen, heuvels en rotsen, als onder de vlakten en dalen.
De openingen of poorten naar de hellen, die onder poorten, heuvels en rotsen zijn, hebben het voorkomen van gaten en rotsspleten, sommige in de breedte uitgestrekt en van grote omvang, andere eng en smal, de meeste oneffen ruw.
Alle openingen schijnen donker en duister als men erin kijkt, maar de ogen van de helse geesten, die daar in een licht als van gloeiende kolen zijn, zijn voor de opname van dit licht ingericht, en wel omdat zij, toen zij in de wereld leefden, in diepe duisternis waren wat betreft de Goddelijke waarheden door deze te ontkennen, en in dit soort licht wat betreft valsheden door deze te erkennen.
Daarom is het gezicht van hun ogen zo gevormd, en om dezelfde reden is ook het licht van de hemel diepe duisternis voor hen, zodat zij wanneer zij uit hun holen komen niets zien.
Uit deze dingen blijkt zeer duidelijk dat de mens in het licht van de hemel komt voor zover hij het Goddelijke erkent, en bij zich de dingen van de hemel en van de kerk bevestigt; en dat hij in de diepe duisternis van de hel komt voor zover hij het Goddelijke ontkent en hij zich bevestigt, wat tegen de dingen van de hemel en van de kerk is.

585. De openingen of poorten tot de hellen die onder vlakten en dalen liggen, vertonen zich onder verschillende gedaanten.
Sommige, zoals die onder de bergen, heuvels en rotsen, zien eruit als holen en grotten, andere als grote gapingen en afgronden, andere als moerassen, en weer andere als stilstaand water.
Alle zijn bedekt en gaan slechts open wanneer kwade geesten erin geworpen worden.
Wanneer zij openstaan is er een uitademing als van vuur met rook, zoals in de lucht verschijnt bij een brand, of als een vlam zonder rook, of als roet uit een brandenden schoorsteen, of ook wel als een nevel en dikke wolk.
Ik heb gehoord dat helse geesten deze dingen niet zien noch bemerken, omdat zij, wanneer zij

daarin zijn, in hun eigen atmosfeer zijn, en zo in de genoegens van het leven, en dit omdat deze dingen overeenstemmen met de boosheden en valsheden waarin zij zijn, namelijk vuur met haat en wraak, rook en roet met de boosheden daaruit, de vlammen met de boosheden uit eigenliefde, en de mist en dikke wolken met de daaruit voortvloeiende valsheden.

586. Het werd mij ook gegeven in de hellen te kijken en te zien hoe zij vanbinnen zijn; want wanneer het de Heer behaagt, kan een geest of engel, die boven is, met zijn gezichtsvermogen doordringen tot in de onderste diepten en hun hoedanigheid onderzoeken ondanks de bedekkingen.
Zo werd ook mij toegestaan naar binnen te zien.
Sommige hellen hadden het voorkomen van grotten en holen in de rotsen, die eerst binnenwaarts en dan schuin of recht de diepte ingingen.
Sommige deden zich voor als spelonken en holen, zoals die van wilde dieren in de bossen.
Andere hellen waren als uitgeholde grotten en gangen, zoals in mijnen gevonden worden, met cellen naar beneden gekeerd.
De meeste hellen zijn drievoudig; het bovenste deel schijnt van binnen zeer duister, omdat het bewoond wordt door hen die in de valsheden van het kwaad zijn; maar het onderste deel schijnt vurig, omdat men daar in het kwaad zelf is, want diepe duisternis stemt overeen met valsheden van het kwaad, en vuur met het kwaad zelf.
In de diepste hellen zijn namelijk zij die innerlijk uit het kwaad gehandeld hebben, en in de minder diepe zij die uitwendig, dat wil zeggen uit het valse van het kwaad handelden.
In sommige hellen worden ruïnes gezien, als het ware bouwvallen van huizen en steden na een brand, waarin helse geesten in het verborgen wonen.
In de zachtere hellen vertonen zich als het ware ruwe hutten, hier en daar samenhangend als een stad met lanen en straten.
Binnen in de huizen zijn helse geesten, onder wie voortdurende twisten, vijandelijkheden, slagen en gevechten voorkomen, met in de straten en lanen roof en plundering.
In sommige hellen zijn louter bordelen, afschuwwekkend om te zien en gevuld met allerlei vuil en uitwerpselen.
Er zijn ook donkere wouden waarin de helse geesten als wilde dieren ronddwalen, en er zijn ook onderaardse holen waarin zij vluchten die door anderen vervolgd worden.
Er zijn ook woestijnen waar alles onvruchtbaar en zanderig is, en hier en daar ruwe rotsen waarin holen zijn; hier en daar ook hutten.
In deze woeste plaatsen worden diegenen uit de hellen uitgeworpen die het uiterste doorstaan hebben, en vooral zij die in de wereld in het uitvinden en beproeven van kunstgrepen en bedrog sluwer waren dan de overigen.
Hun laatste lot is dit soort leven.

587. Wat de ligging van de hellen in het bijzonder betreft, dit kan niemand weten, zelfs niet de engelen in de hemel, maar alleen de Heer.
Hun ligging is in het algemeen bekend door de windstreken waarin zij zijn.
Want de hellen, evenals de hemelen, zijn onderscheiden in windstreken, en deze worden in de geestelijke wereld bepaald volgens liefden of neigingen, want alle windstreken nemen hun oorsprong inde hemel uit de Heer als de Zon die het Oosten is.
En daar de hellen aan de hemelen tegenovergesteld zijn, beginnen hun windstreken in het tegenovergestelde, dat is uit het westen.
(zie het hoofdstuk over de windstreken in de hemel, nr. 141-153) Vandaar dat de hellen in de westelijke streek van alle hellen het kwaadst en afschuwelijkst zijn, en des te kwader en afschuwelijker naarmate zij verder van het oosten zijn, en dit in opeenvolgende graden.

In deze hellen zijn zij die in de wereld in de eigenliefde waren en bijgevolg in verachting voor anderen, in vijandelijkheid tegen degenen die hen niet gunstig gezind waren, en ook in haat en wraak tegen degenen die hen niet vereerden en vierden.
In de verst verwijderde hellen zijn zij die van de zogenaamde Katholieke godsdienst waren en als goden aanbeden wilden worden, en dus met haat en wraak brandden tegen degenen die hun macht over de zielen van de mensen en over de hemel niet erkenden.
Zij hebben nog dezelfde gezindheid, dat wil zeggen dezelfde haat en wraak tegen degenen die zich tegen hen verzetten, als zij in de wereld hadden.
Hun grootste genoegen is wreedheid uit te oefenen, maar dit wordt in het andere leven tegen henzelf gekeerd; want in hun hellen, waarmee de westelijke streek gevuld is, woedt de een tegen ieder ander die zijn Goddelijke macht ontkent.
Over dit onderwerp zal echter meer gezegd worden in een werkje *Het laatste oordeel en de verwoesting van Babylon*.
Hoe de hellen in die streek gerangschikt zijn, kan niet bekend worden, alleen dat de ergste van deze soort liggen aan de noordelijke windstreek, en de minder erge tegen de zuidelijke streek.
Zo vermindert de vreselijkheid van de hellen van de noordelijke naar de zuidelijke streek, en ook trapsgewijze naar het oosten.
Daar zijn zij die trots waren en het Goddelijke niet geloofden, maar toch niet in zulke haat en wraak, noch in zulk bedrog waren als zij die dieper in de westelijke streek zijn.
In de oostelijke streek zijn er heden ten dage geen hellen; de hellen die er waren, zijn overgebracht naar de westelijke streek, vooraan.
De hellen in de noordelijke en zuidelijke streken zijn er vele.
Daarin zijn zij die tijdens hun leven in liefde tot de wereld waren en in de verscheidene boosheden die daaruit voortkomen, zoals vijandelijke gezindheid, vijandelijkheid, diefstal, roof, sluwheid, gierigheid, onbarmhartigheid.
De ergste hellen van dit soort zijn in de noordelijke streek, de minst kwade in het zuiden.
Hun vreselijkheid neemt toe als zij dichter bij de westelijke streek zijn, en ook als zij verder van het zuiden zijn, en neemt af in de richting van het oosten en van het zuiden.
Achter de hellen in de westelijke streek zijn donkere wouden waarin boosaardige geesten als wilde dieren ronddolen; hetzelfde is het achter de hellen in de noordelijke streek.
Achter de hellen in de zuidelijke streek zijn even wel de woestijnen, waarover zo-even gesproken is.
Tot zover over de ligging van de hellen.

588. Wat het aantal hellen aangaat: er zijn even veel hellen als gezelschappen van engelen in de hemel, want met elk hemels gezelschap stemt een hels gezelschap overeen als zijn tegenovergestelde.
Dat de hemelse gezelschappen ontelbaar zijn en alle onderscheiden volgens de goedheden uit liefde, barmhartigheid en geloof, kan gezien worden in het hoofdstuk over de gezelschappen waaruit de hemel bestaat (nr. 41-50), en in het hoofdstuk over de onmetelijkheid van de hemel (nr. 415-420).
Het is hetzelfde gesteld met de helse gezelschappen die onderscheiden zijn volgens de boosheden die aan de goedheden tegenovergesteld zijn.
Elk kwaad is van oneindige verscheidenheid, gelijk elk goed.
Dat dit zo is, wordt niet begrepen door degenen die slechts een eenvoudig denkbeeld van elk kwaad hebben, zoals van verachting, vijandelijke gezindheid, vijandelijkheid, haat, wraak, bedrog en andere dergelijke.
Maar laat hen weten, dat elk van deze boosheden zoveel soorten verschillen bevat, en elk van deze weer zoveel soorten of bijzondere verschillen, dat een boekdeel niet genoeg zou zijn om ze

op te sommen.
De hellen zijn zo nauwkeurig in orde gerangschikt, volgens de verschillen van elk kwaad, dat niets ordelijker of nauwkeuriger is.
Hieruit volgt dat zij talloos zijn, de een dicht bij de andere, of van de andere verwijderd volgens de verschillen van de boosheden in het algemeen, soortgelijk of in het bijzonder.
Er zijn ook hellen onder de hellen en verbindingen tussen sommige doorgangen; verbindingen tussen vele door uitwasemingen, en dit geheel volgens de verwantschap van de ene soort van kwaad en van het ene bijzondere kwaad met het andere.
Hoe groot het aantal hellen is, werd mij ook daardoor bekend gemaakt, dat hellen onder elke berg, heuvel en rots zijn, en ook onder elke vlakte en dal en dat zij zich daaronder in de lengte, breedte en diepte uitstrekken; kortom, de gehele hemel en de gehele geestenwereld zijn als het ware ondermijnd, en onder hen is een aaneengesloten hel.
Dit over het aantal hellen.

HET EVENWICHT TUSSEN DE HEMEL EN DE HEL

589. Opdat er iets bestaat, moet er een evenwicht van alle dingen zijn.
Zonder evenwicht is er geen actie en reactie, want er is evenwicht tussen twee krachten, waarvan de een werkt en de ander tegenwerkt, en de rust die door zulke actie en reactie ontstaat heet evenwicht.
In de natuurlijke wereld is er evenwicht tussen alle dingen en elk ding; in het algemeen in de dampkringen zelf, waar de lagere gedeelten tegenwerken en weerstand bieden naargelang hoger gelegen delen werken en druk naar beneden uitoefenen.
In de natuurlijke wereld is er ook evenwicht tussen warmte en koude, tussen licht en schaduwen tussen droogte en vochtigheid; de gemiddelde temperatuur is evenwicht.
Er is ook evenwicht tussen alle voorwerpen van de drie rijken van de natuur, namelijk het delfstoffen -, planten- en dierenrijk; want zonder evenwicht in deze bestaat niets en duurt niets voort; er is overal als het ware een streven dat van de ene zijde werkt en van de andere zijde terugwerkt.
Alle bestaan of alle uitwerking heeft plaats in evenwicht, of het geschiedt doordat er een kracht werkt en een andere kracht tegen zich laat werken, of dat de ene kracht werkt en er een kracht door te werken invloeit, en dat een andere kracht ontvangt en in overeenstemming ermee wijkt.
In de natuurlijke wereld worden hetgeen werkt en hetgeen tegenwerkt krachten genoemd en ook wel streven, maar in de geestelijke wereld heet hetgeen werkt en hetgeen terugwerkt het leven en de wil.
Het leven in die wereld is levende kracht en de wil is een levend streven, het evenwicht zelf heet vrijheid.
Geestelijk evenwicht of vrijheid dus bestaat en duurt voort tussen het goede, dat aan de ene zijde werkt, en het kwade dat aan de andere zijde tegenwerkt, of tussen het kwaad aan de ene zijde werkend en het goed aan de andere zijde tegenwerkend.
Het evenwicht tussen het werkende goed en het tegenwerkende kwaad bestaat bij de goeden, maar het evenwicht tussen het werkende kwaad en het tegenwerkende goed bestaat bij de kwaden.
Dat er geestelijk evenwicht tussen het goede en kwade bestaat, is omdat het gehele leven van de mens betrekking heeft op het goede en het kwade, en de wil is hun ontvanger.
Er is ook evenwicht tussen het ware en het valse, maar dit hangt af van het evenwicht tussen goed en kwaad.
Het evenwicht tussen het ware en het valse is als dat tussen licht en schaduw, die alleen inwerken

op de voorwerpen van het plantenrijk, voor zover warmte en koude in het licht en de schaduw zijn.
Dat licht en schaduw uit zichzelf niets bewerken, maar dat de warmte door hen werkt, volgt uit het gelijke licht en de gelijke schaduw tijdens de winter en de lente.
De vergelijking van het ware en valse met licht en schaduw komt door de overeenstemming, want het ware stemt met het licht overeen, en het valse met de schaduw, en het goede van de liefde stemt overeen met de warmte.
En inderdaad is het geestelijke licht waarheid, de geestelijke schaduw is het valse en de geestelijke warmte is het goede van de liefde (zie nr. 126-140).

590. Er is een voortdurend evenwicht tussen de hemel en de hel.
Uit de hel wordt voortdurend het streven om kwaad te doen uitgeademd, wat opstijgt; en uit de hemel wordt voortdurend een streven om goed te doen uitgeademd, wat voortdurend neerdaalt.
In dit evenwicht is de wereld der geesten, die het midden is tussen de hemel en de hel (zie nr. 421-431).
Dat de wereld van de geesten in dit evenwicht is, komt omdat iedere mens na zijn dood eerst de geestenwereld binnengaat en daar in een gelijke staat gehouden wordt als die waarin hij in de wereld was, hetgeen niet zou kunnen geschieden als er niet een volmaakt evenwicht was.
Want hierdoor worden allen onderzocht hoedanig zij zijn, als zij zijn overgelaten aan hun vrijheid zoals zij die in de wereld hadden.
Geestelijk evenwicht is de vrijheid van de mens en de geest, zoals juist gezegd is in nt.

589. De hoedanigheid van ieders vrijheid wordt daar waargenomen door de hemelse engelen door middel van mededeling van hun gedachten en genegenheden; en het wordt zichtbaar voor het oog van de engelengeesten door de wegen die zij kiezen.
Zij die goede geesten zijn, begaan wegen die naar de hemel leiden, en de kwade geesten gaan wegen op die naar de hel voeren.
Wegen worden werkelijk in die wereld gezien en dit is de reden waarom wegen in het Woord waarheden betekenen die tot het goede leiden, en in de tegenovergestelde betekenis valsheden die tot het kwaad leiden.
En daarom is het ook dat gaan, wandelen en vertrekken in het Woord voortbewegingen van het leven betekenen.
Het werd mij dikwijls gegeven zulke wegen te zien en ook het gaan en wandelen van de geesten erop, in vrijheid volgens hun genegenheden en gedachten.

591. De reden van de voortdurende uitademing en opstijging van het kwaad uit de hel en de voortdurende uitademing en neerdaling van het goede uit de hemel, is omdat een geestelijke sfeer iedereen omgeeft en uitvloeit en zich uitgiet over het leven van genegenheden en gedachten die daaruit ontstaan.
En omdat zulk een levenssfeer van iedereen uitvloeit, vloeit zij ook uit van ieder hemels en van ieder hels gezelschap, bijgevolg van allen tezamen, dat wil zeggen van de algehele hemel en de algehele hel.
Het goede vloeit uit de hemel omdat allen daar in het goede zijn, en om dezelfde reden vloeit het kwaad uit de hel.
Het goede uit de hemel komt geheel en al van de Heer, want de engelen die in de hemel zijn, worden allen afgehouden van hetgeen hun eigene is, en worden gehouden in het eigene van de Heer, dat het goede Zelf is.
Maar de geesten die in de hel zijn, zijn allen in hetgeen hun eigene is, en hetgeen dat aan de mens eigen is, is uitsluitend kwaad, en omdat het uitsluitend kwaad is, is het de hel.

Hieruit volgt dat het evenwicht waarin de engelen in de hemelen en de geesten in de hel gehouden worden, niet hetzelfde is als het evenwicht in de wereld der geesten.
Het evenwicht van de engelen in de hemelen is, voor zover zij gewild hebben in het goede te zijn, of voor zover zij in de wereld in het goede geleefd hebben, dus ook voor zover zij van het kwaad afkerig zijn geweest.
Maar het evenwicht van de geesten in de hel is, voor zover zij het kwade gewild hebben, of zover zij in de wereld in het kwade geleefd hebben, dus ook voor zover zij met hart en geest tegen het goede gekant waren.

592. Als de Heer niet zowel de hemelen als de hellen regeerde, dan zou er geen evenwicht zijn, en zonder evenwicht zou er geen hemel of hel zijn, want volstrekt alle dingen in het heelal, dat is in de natuurlijke en geestelijke wereld, bestaan door evenwicht.
Dat dit zo is, kan ieder redelijk mens merken; geef slechts een overwicht aan de ene zijde en niets van weerstand aan de andere zijde, zou dan niet het ene en het andere vergaan? Zo zou de geestelijke wereld vergaan, indien het goede niet het kwade tegenwerkte en voortdurend de opstand ervan bedwong; en als het Goddelijke dit alleen deed, zouden zowel de hemel als de hel ten iet gaan en met hen het gehele menselijke geslacht.
Er wordt gezegd: tenzij het Goddelijke dit alleen deed, want hetgeen de engelen, geesten en mensen eigen is, is niets dan het kwade. (zie nr. 591)
Om deze reden kunnen de engelen en geesten in het geheel geen weerstand bieden aan de boosheden die door de hellen voortdurend uitgeademd worden, daar zij allen uit hun eigene naar de hel geneigd zijn.
Hieruit blijkt dat tenzij de Heer de hemelen en de hellen regeerde, niemand gered zou worden. Bovendien handelen al de hellen als één, want de boosheden in de hellen zijn verbonden, zoals de goede dingen in de hemelen, en alleen het Goddelijke dat slechts van de Heer komt, kan de talloze hellen, die samenwerken tegen de hemel en allen die daarin zijn, weerstaan.

593. Het evenwicht tussen de hemelen en de hellen wordt groter of kleiner naar gelang van het aantal personen die de hemel en de hel binnengaan, wat dagelijks vele duizenden bedraagt. Maar dit weet en bemerkt geen engel, maar alleen de Heer, want het Goddelijke dat van Hem voortkomt, is alom tegenwoordig en ziet overal of er enige schommeling is, terwijl de engel slechts ziet wat dicht bij hem is en zelfs niet in zichzelf bemerkt wat in zijn eigen gezelschap plaatsvindt.

594. Hoe alles in de hemelen en de hellen beschikt is, dat allen en iedereen van hen die daar zijn in evenwicht verkeren, kan enigszins opgemaakt worden uit hetgeen boven gezegd en aangetoond is, namelijk dat alle gezelschappen van de hemel volkomen naar orde onderscheiden zijn volgens de goede dingen, hun soorten en verscheidenheden, en alle gezelschappen van de hel volgens hun boosheden en de verscheidenheid ervan; en dat onder elk hemels gezelschap een overeenkomstig hels gezelschap tegenovergesteld is, van welke tegenovergestelde overeenkomst evenwicht het gevolg is.
Daarom wordt voortdurend door de Heer beschikt dat geen hels gezelschap de overhand krijgt over een hemels gezelschap; zodra het de overhand begint te krijgen, wordt het door verschillende middelen bedwongen en tot een rechtvaardige mate van evenwicht teruggebracht. Deze middelen zijn er vele, waarvan slechts enkele te vermelden zijn; sommige hebben betrekking op de sterkere tegenwoordigheid van de Heer, sommige op de dichtere gemeenschap en samenvoeging van een of meerdere gezelschappen met andere, sommige op de uitwerping van overtollige helse geesten in woestijnen, en sommige op de overbrenging van enige geesten van de ene hel naar de andere; andere middelen hebben betrekking op het tot de orde brengen van hen

die in de hellen zijn, hetgeen ook op verschillende wijzen geschiedt, en weer andere op het verbergen van sommige hellen onder dikkere en dichtere bedekkingen en ook op het neerlaten van die hellen in grotere diepte om niet te spreken van andere middelen en van die welke in de hemelen erboven worden gebruikt.
Deze dingen zijn gezegd opdat enigszins begrepen kan worden hoe de Heer alleen beschikt dat er overal evenwicht tussen goed en kwaad is, en zo tussen de hemel en de hel; want op dat evenwicht is de veiligheid van allen in de hemel en op de aarde gegrond.

595. Men moet weten dat de hellen de hemelen voortdurend aanvallen en trachten te vernietigen, en dat de Heer de hemelen voortdurend beschermt door degenen die daar zijn van de boosheden uit hun eigene af te houden, en te houden in het goede dat van Hemzelf komt.
Het werd mij dikwijls gegeven de sfeer waar te nemen die van de hellen uitgaat, die een sfeer is van pogingen om het Goddelijke van de Heer en zodoende de hemelen te vernietigen.
Het opkoken van sommige hellen, wat pogingen waren om te voorschijn te komen en te verwoesten, werd ook enige keren waar_ genomen.
Aan de andere kant vallen de hemelen nooit de hellen aan, want de Goddelijke sfeer die voortkomt uit de Heer is een voortdurende poging om allen te redden, en daar zij die in de hel zijn niet gered kunnen worden, omdat allen daar in het kwaad en tegen het Goddelijke van de Heer gekant zijn, zo worden voor zover mogelijk de opstanden in de hel onderdrukt en de wreedheden bedwongen, opdat zij niet buiten mate tegen elkaar zouden uitbarsten.
Ook dit wordt teweeggebracht door ontelbare middelen van de Goddelijke macht.

596. Er zijn twee koninkrijken waarin de hemel onderscheiden is, namelijk het hemelse rijk en het geestelijke rijk (zie nr. 20-28).
De hellen zijn eveneens in twee rijken onderscheiden, waarvan het een aan het hemelse en het andere aan het geestelijke rijk tegenovergesteld is.
Het rijk dat tegenover het hemelse rijk staat, is in de westelijke streek, en zij die zich daarin bevinden heten genii of kwade geesten, maar het rijk dat tegenover het geestelijke staat, is in de noordelijke en zuidelijke streek, en zij die daar zijn heten geesten.
Allen die zich in het hemelse rijk bevinden, zijn in de liefde tot de Heer, en allen die in het tegenovergestelde rijk zijn, zijn in de eigenliefde.
Allen die in het geestelijk rijk zijn, verkeren in liefde tot de naasten, en allen in het tegenovergestelde rijk zijn, in de liefde tot de wereld.
Hieruit blijkt dat de liefde tot de Heer tegenovergesteld is aan de eigenliefde, en eveneens dat de liefde tot de naasten tegenovergesteld is aan de liefde tot de wereld.
Voortdurend wordt er door de Heer in voorzien dat er niets uitvloeit uit de hellen tegenover het hemelse rijk, naar hen die in het geestelijk rijk zijn, want als dat zou geschieden dan zou het geestelijk rijk vergaan (zie nr. 578579).
Dit zijn twee algemene toestanden van evenwicht die door de Heer steeds onverbroken bewaard worden.

DE MENS IS IN VRIJHEID DOOR HET EVENWICHT TUSSEN DE HEMEL EN DE HEL

597. Boven werd het evenwicht tussen hemel en hel behandeld en werd aangetoond dat dit evenwicht een evenwicht is tussen het goede uit de hemel en het kwade uit de hel, zodat het een geestelijk evenwicht is dat in wezen vrijheid is.
Dat geestelijk evenwicht in zijn wezen vrijheid is, komt omdat het bestaat tussen goed en kwaad

en tussen waarheid en valsheid, en deze dingen zijn geestelijk.
Daarom is de macht om het goede of kwade te willen en het ware of valse te denken en het een boven het ander uit te kiezen de vrijheid waarover nu gehandeld wordt.
Deze vrijheid wordt door de Heer aan iedere mens gegeven en nooit afgenomen.
Zij is inderdaad door haar oorsprong niet van de mens, maar van de Heer, want zij komt van Hem.
Niettemin wordt zij aan de mens met het leven gegeven als zijn eigendom, en wel opdat hij hervormd en gered mag worden, want zonder vrijheid is er geen hervorming en redding.
Iedereen kan door een zekere redelijke intuïtie zien dat de vrije mens het in zijn macht heeft goed of kwaad te doen, oprecht of onoprecht, rechtvaardig of onrechtvaardig te denken, en ook dat hij goed, oprecht en rechtvaardig kan spreken en doen, maar niet kwaad, onoprecht of onrechtvaardig door de geestelijke, zedelijke en burgerlijke wetten waardoor zijn uiterlijk in banden gehouden wordt.
Hieruit blijkt dat de menselijke geest, wat datgene is wat denkt en wil, in vrijheid is, maar niet de uiterlijke mens die spreekt en handelt, tenzij het strookt met bovengenoemde wetten.

598. Dat de mens niet hervormd kan worden tenzij hij vrijheid heeft, komt omdat hij geboren wordt in allerlei boosheden, die toch verwijderd moeten worden opdat hij gered kan worden.
En zij kunnen niet verwijderd worden als hij ze niet in zich ziet, ze erkent, ze niet langer wil en ten slotte ze met afkeer beschouwt; eerst dan worden ze verwijderd.
Dit kan niet geschieden tenzij de mens in het goede en het kwade is, want vanuit het goede kan hij het kwade zien, maar geen goede dingen van het kwade uit.
De geestelijke goedheden waarover de mens in staat is te denken, leert hij van zijn jeugd af door het lezen van het Woord en door prediking; zedelijke en burgerlijke goedheden door het leven in de wereld.
Dit is de eerste reden waarom de mens in vrijheid moet zijn.
Een andere reden is dat niets door de mens eigengemaakt wordt dan wat geschiedt door zijn genegenheid die tot zijn liefde behoort.
Andere dingen kunnen inderdaad wel tot hem ingaan, maar niet verder dan tot de gedachte en niet in de wil, en wat niet in de wil van de mens ingaat, wordt niet het zijne, want de gedachte trekt alles wat zij heeft van het geheugen, maar de wil trekt het zijne uit het leven zelf.
Niets is ooit vrij dat niet uit de wil is, of wat hetzelfde betekent, uit de genegenheid van de liefde.
Want wat de mens ook wil of liefheeft dat doet hij vrijelijk; vandaar dat de menselijke vrijheid of de genegenheid die tot zijn liefde of wil behoort, één zijn.
De mens heeft dus vrijheid opdat hij door het ware en het goede aangedaan kan worden of ze kan liefhebben, en dat zij dus als het ware van hemzelf worden.
Kortom, wat niet in vrijheid in de mens komt, blijft niet, omdat het niet van zijn liefde of zijn wil is, en wat niet van de liefde of de wil van de mens is, is niet van zijn geest.
Het wezen van de menselijke geest is namelijk de liefde of de wil.
Dit nu is de reden dat de mens niet dan in vrijheid hervormd kan worden.
Meer over de menselijke vrijheid kan gelezen worden in het werk *Hemelse Verborgenheden.*

599. Opdat de mens in vrijheid is om hervormd te kunnen worden, wordt hij naar zijn geest met de hemel en de hel verbonden, want bij elke mens zijn engelen uit de hemel en geesten uit de hel.
Door geesten uit de hel is de mens in zijn eigen kwaad, en door de engelen uit de hemel in het goede dat van de Heer afkomstig is; zo is hij in geestelijk evenwicht, dat is in vrijheid.
Dat elke mens engelen uit de hemel zijn toegevoegd en geesten uit de hel, kan gezien worden in het hoofdstuk over de verbinding tussen de hemel en het menselijk geslacht (nr. 291-302).

600. Men dient te weten dat de verbinding van de mens met de hemel en de hel niet rechtstreeks is, maar door middel van de geesten die in de geestenwereld zijn.
Deze geesten zijn bij de mens, maar er zijn er geen uit de hemel of de hel zelf.
Door de slechte geesten in de geestenwereld is de mens verbonden met de hel en door de goede geesten die daar zijn met de hemel.
Omdat dit zo is, bevindt zich de geestenwereld midden tussen de hemel en de hel en is aldaar het evenwicht zelf.
Dat de wereld der geesten midden tussen de hemel en de hel is, zie men in het hoofdstuk over de geestenwereld (nr. 421-431); en dat aldaar het evenwicht is tussen hemel en hel in het laatste hoofdstuk (nr. 589-596).
Hieruit is het duidelijk vanwaar de menselijke vrijheid is.

601. Er moet nog iets gezegd worden over de geesten die de mens toegevoegd zijn.
Een gezelschap kan in zijn geheel contact hebben met een ander gezelschap, en ook met een ander individu, waar hij ook is, door een geest van het gezelschap uit te zenden; deze geest heet de drager (*subjectum*) van velen.
Evenzo geschiedt het met de verbinding van de mens met de gezelschappen in de hemel en met de gezelschappen in de hel, door de geesten die hem uit de geestelijke wereld worden toegevoegd.

602. Ten slotte moet nog iets opgemerkt worden over het ingeplante in de mens, dat uit de invloeiing is van de hemel bij hem, en wat betreft zijn leven na de dood.
Er waren enigen van het eenvoudige volk die in de wereld in het goede van het geloof hadden geleefd.
Zij werden in een gelijksoortige staat gebracht als die waarin zij in de wereld waren geweest, zoals met iedereen gedaan kan worden wanneer de Heer het toestaat, en toen werd getoond welke denkbeelden zij over de staat van de mens na de dood hebben.
Zij zeiden dat enige verstandelijke personen hen in de wereld gevraagd hadden wat zij over hun ziel na het leven in de wereld dachten, en zij antwoordden dat zij niet wisten wat de ziel is.
Hen werd verder gevraagd wat zij geloofden over hun staat na de dood, en zij antwoordden dat zij geloofden als geesten te zullen leven.
Toen vroeg men hen wat zij omtrent de geest geloofd hadden, en zij zeiden dat het een mens is.
Vervolgens werd hen gevraagd hoe zij dit wisten, en zij zeiden dat zij dit wisten omdat het zo is.
De verstandelijke mannen die dit vroegen verwonderden zich dat de eenvoudigen zulk een geloof hadden en zijzelf niet.
Hieruit bleek dat bij iedere mens die met de hemel in verbinding is, iets ingeplant is omtrent zijn leven na de dood.
Dit ingeplante komt nergens anders vandaan dan van de invloeiing uit de hemel, dat is door de hemel van de Heer, door middel van geesten die de mens uit de geestenwereld toegevoegd worden.
En dit hebben zij die de vrijheid van denken niet hebben verloren door aangenomen, en met verschillende redeneringen bevestigde begrippen over de ziel van de mens, die zij pure gedachte of een bezield begrip noemen, waarvan zij de zetel in de mens zoeken; en toch is de ziel niets dan het leven van de mens; de geest is de mens zelf, en het aardse lichaam dat hem in de wereld omgeeft, is slechts een werking, waardoor de geest, die de mens zelf is, in de natuurlijke wereld geschikt handelt.

603. Hetgeen in dit werk over de hemel, de wereld der geesten en de hel gezegd is, zal duister zijn voor degenen die geen lust hebben geestelijke waarheden te weten, maar helder voor hen die in genegenheid zijn voor de waarheid omwille van de waarheid, dat is die de waarheid liefhebben omdat zij de waarheid is; want wat ook liefgehad wordt, gaat met licht in het denkbeeld van de geest in, vooral wanneer het ware liefgehad wordt, omdat al het ware in het licht is.

Emanuel Swedenborg, Londen 1758.

Deze vertaling in modern Nederlands werd in de jaren ’90 in delen gepubliceerd in het tijdschrift *Swedenborgiana* – *tijdschrift voor Swedenborg publikaties*.

Het boek **Hemel en Hel**, | ISBN 9080144436 | harde omslag | 325 pagina's gebonden.
Uitgave: Swedenborg Boekhuis en Uitgeverij Sigma, 2001 | Vertaling Guus Janssens.

Zo lang de voorraad strekt:
Prijs € 25,00 per post naar ieder adres | inclusief verzendkosten en btw 6%.
Verzendingen naar het buitenland + € 7 wegens extra portokosten = € 32 euro per stuk.
Online bestellen.

Digitale uitgave – Swedenborg Boekhuis 2017.